אחדות העבודה

קובץ

יפו, תרע"ט.

הוצאת
התאחדות ציונית־סוציאלית של פועלי ארץ־ישראל „אחדות־העבודה"

תוכן הענינים:

ב. כצנלסון.

אַחְדוּת־הָעֲבוֹדָה.

[שלובי דברים אל הועידה הכללית הראשונה.]

עם „לכת" הגדוד העברי הלם הלב והמה לקראת סערת־הבאות. מי יקרא לזה בשמות עתה, עתה. באויר „הימים הנוראים" ההם (אל יסוף זכרם!), באויר ההתנדבות המיוחד, רְוֵה־כליון־נפש, יגון נוהר, ערגת־תעלומה ואושר־עקדה, עלו בחביון־הנפש פרחי חלומות רחוקים. עמוק, עמוק נכרה הקבר לרבים מהם בלבות־הנוער. לא רצה בהם הגורל, גורלנו. חפצנו ברב, ורק מעט נתן לנו מאשר אִוינו. אם עוד לא די אוינו, אם עוד טרם גמלו הדברים, אם כחנו הפנימי הוא שׁכּהש? ומי יאמר לנו כיום, אם המעט אשר בא, מה רב או מעט הוא לעם כעמנו. ועצם דבר־ההתנדבות ודבר יצירת כח הגנה עברי מה ערכו ומה צפון בו לדורות הקרובים והרחוקים? עוד טרם נהתמה פרשת הגדודים. רבים ושונים, מקימים וסותרים ומתרוצצים הם חזיונות חייהם. ועוד לגורל הלאומי חדות ופתרונים.

בין החלומות הרחוקים היה גם הרעיון המוזר, לראות את הגדודים העברים לא רק כאמצעי מלחמה והגנה, כי אם גם כהמשך חיי החלוץ בארץ, כמרכז חיים וכח למחשבה וליצירה הלאומית, כבית יוצר לפעולת־חיים עתידה. מוזרה היתה תוחלת זו, המתנגדת כמעט לעצם המושג על אודות גדודים וצבא בימינו. ומוזר ומתמיה, כי על אף כל התנאים, המניעות והתנואות לא עלתה תקוה זו כלה בתהו. אכן היה הגדוד למרכז הכח של רעיון־האחוד לפועלי ארץ ישראל.

רצון האחוד הכללי של תנועת העבודה לא בגדוד חולל. אף לא יצירת יש מאין היא. מנבכי החיים הממשיים בא אלינו. בתוך הפעולה המתמדת צמח. מראשית היות העבודה והעליה החדשה חי הרצון הזה בקרב עובדים

נאמנים. והסתדרותנו החקלאית, ביהודה, שומרון והגליל, מעת התאסף האספה הכללית הראשונה של פועלי הגליל, באהל־החמר אשר באום־אל־ג'וני על שפת הירדן, בפסח תרע"א, היתה לו, לרצון האחוד, לבטוי ראשון, לאב־בנין ולבצרון. שעל, שעל, מועידה לועידה, ממפעל למפעל, כבשה לו עמדה אחרי עמדה. בעבודתה יום יום, בכל אשר פנתה ועשתה היתה הכרת האחדות הפנימית, הטבעית, האמתית של כל תנועת־העבודה, נשמת אפה. על פני מעקשים ותחתחים שרכה את מעגלה הצר ההסתדרות החקלאית, נהלה את צבור הפועלים אט, אט, והביאתו עד הלום. ההסתדרות במלחמתה על נפשה ועל קיומה, על קיום העובד בארץ, חפפה על רעיון־האחוד, נֵרה את נירו, כלתה לפניו קוצים, אולם לא ערבה את לבה להציגו במלֹא קומתו.

את העוז הזה נתן לאחוד, בעצם כחו, הגדוד.

פגישת האחים, בני הארץ והעבודה בתוך הגדוד הארצי־ישראלי, פגישת האחים השונים ורחוקים ומאוחדים אחדות־הרצון והמִפעל מכל קצוי הגלויות, פגישה אשר אין ערוך לתכנה, לרגעיה הנפלאים, הנאדרים, לדמותה ההיסטורית — קרבו את שעת התעצומה הפנימית, שעת אחודנו.

ועכשיו, אחרי שנים של עבודת הכנה קודמת, אחרי חדשים של ברורי־מחשבה ומעשים, אנו מתאספים לועידה הכללית הראשונה לכל פועלי הכפר שבארץ. והיא שצריכה להתוך את גורל־האחוד. בפשטות ובשלמות נתקבלה בשורת האחוד בגדוד. בששון ובצפית־אומן נתקבל הדבר ברבים, כבשורת־גאולה והתחדשות. אילו היינו זכאים היה האחוד יוצא לאור החיים מתוך הסכמה כללית חגיגית לקרא לנו דרור ממצוקות הרפיון והפרודים, האוכלים ומכַלים אותנו. עכשיו שלא זכינו, גרם גם רעיון האחוד לפולמוס־דברים ומחלקת, והאויר מלא, מלא „וכוחי־אחוד" עד ההרש אזנים. אולם לא לשם וכוחים ונצוחים בא אלינו דבר האחוד. יש לו רק מגמה אחת: להיות לדבר־חיים, לתעצומת־חיים. הדבר עלה על הפרק בתקף ועֹז לא למען שמש סלע־מחלקת חדש, כי אם למען היות למעשה, למעשה רב. ואם כי הדברים נשנו ושולשו במסבות שונות, ואם כי אין מן הנועם וקורת־הרוח לדון בדברים שכבר העלו סביבם שרטון של אבק־יחסים ודעות למפרע, אין אנו פטורים הפעם, על סף האחוד (נקוה, זאת הפעם האחרונה) מלשוב אליהם, למַצותם, לעוז יחד על המכשולים, ולבַצע את הדבר, אשר ההגיון ואמת־החיים קוראים אותנו אליו זה שנים, אשר בו תקות החיל והעצמה לפועל העברי בארץ.

נחפשה דרכינו.

א. פרודינו.

הרצון לאחדות־העבודה בסדור, מקורו באחדות־העבודה שבחיים. באחדות־העבודה המוחשה, האמתית שבטבע־הדברים. בחיים, באמת־החיים, בכאבם, ביצירתם, בקשיב, בנחמתם–הננו חטיבה אחת: הפועל העברי בארץ. אפשר, חטיבה אחת מיוחדה בעולם ישראל כלו. כל אשר עבר עלינו בארץ, תנאי־הקיום, העבודה, ההגנה, צורות־החיים הקבוציות, החיים החברתיים, השפה והתרבות, המהלות והמכאובים, הרפיונות והגבורות, ידידינו הרחוקים, מנדינו הקרובים–הכל, הכל מאַחד, מיַחד, מקַשר משוה, מעמיד ישר במערכה הכבדה, מכַון את פנינו מול משאת־נפשנו האחת והשלמה, מחַיב לאותן הפעולות, לאותם הדרכים ממש ובכל. כל זה מהוה אותנו „כלל" אחד בארץ. ועם כל זה אין אנו חדלים להיות לברות לשני הפרודים החצוניים הסדוריים, ההתנכרות ופרודי הלבבות. באמונה ובמסירות־נפש, כשרידי־דת קדמונים, נוצרים אותם, מרַבים ומטפחים.

למה זה? מה הם חקרי־הלב לפלַגות־העבודה? האם פלוגתות חיוניות מפלגות אותנו?

ממולדתנו, מבית־אבינו הוצאנו והבאנו אתנו את פרודינו, מבתי מדרשות שונים יצאו החלוצים השונים והביאו אתם את שִגרת הדבור, את שמושי האִמרות, את היחוסים שבקבלה ואת ההערכות שבנוסח. כבני שבטים שונים, „איש על מחנהו ואיש על דגלו", מפולגים, מתנכרים ומתנגחים, נפגשו החלוצים. ובבאם, הקימו להם בתים, בתים, במות, במות. האם לא עבר על כל זה כלה? אויר הארץ, אויר העבודה אפפנו, עשה אותנו למה שהננו כיום. העבודה הִשלה אותנו, יסורי החיים עברונו, רצון התקומה השכירנו, הלשון העברית נפתחה לפנינו ותכבשנו. אחת היא האהבה, ואחת הקנאה, אחד המרי ואחד הכאב. ואנו, נאמנים לתעתועי הילדות, נשארנו שסועים, מתנכרים, עוינים.

הארץ לא שמה פדות בינינו. לא תחלואיה, לא כדור־אויב, לא הריש והדחק; גם רדיפות משנאים גם לענ שאננים לא הִפלו בינינו. מַפלה המלול, העבודה הזרה למלות.

יחד עמדנו על המשמרות, יחד ידענו נדודי־עבודה, יחד שוטטנו ממושבה למושבה, יחד כרענו למעצבה בבתי־החולים, יחד קבלנו עלינו עול „סוחרה", יחד נצרפנו בכל הכורים, יחד התנדבנו – ואת התגודדותנו לא עזבנו. ואם הוכוחים העתיקים פג טעמם מזמן, ועומדים הם להשָכח ברבות הימים, באה מסרת בתי־הכנסיות ומטפחת ומשננת לדורי דורות: מי היה הראשון, ולמי משפט הבכורה, מי חטא בשכבר הימים ומי זכה, ומדביקה תוים.

יחד אנו בונים את חיי הקבוצה בארץ. לא בנין כלכלי הוא זה, לא עשיה חברתית, במובן הרגיל. את מח העצמות, את לשד־הנעורים משקעים אנו בין הלבנים האלה, אשר מהן אולי יִבָּנה בית העבודה העתיד. ויחד אנו כושלים וכורעים, וקמים ומעפילים בעבודה זו, שלא מן החוץ, לא על פי איזה פקודה או תורה קבלנו עלינו, כי אם באשר עצם מהותנו האחת נושה בנו ומצַוה עלינו; את כל כח היצירה הסוציאלית הטמון בנו אנו מְערים בעבודה זו, את כל הקִרבה האמתית, היסודית, האורגנית לתנועת־העבודה בעולם אנו מביעים בזה, לא מן השפה ולחוץ, כי במעבדינו ובמעשי־ידינו. והנה ישנן קבוצות אשר זכו להיות טבועות בגושפנקא מיוחדה של סוציאליות, והשאר–קבוצות סתם, בנות בלי שם.

יחד אנו נושאים בבנין התרבות העברית העתידה בארץ. באזור כחותינו הדלים נבראות התחלות של ספרות עברית חדשה, היונקת ישר ממקור־חיינו, ממקור העבודה והיי הישוב החדש, מתאחזות השפה העברית בפי העם, מְדבקים אנשים חדשים נעדרי הידיעה והחנוך בקִניני התרבות העברית. וכל זה נעשה בתנאים מחמירים ומעכבים, באמוץ כחות בלתי פוסק, העולה לחדשים, ל„גרים", בכחות, אשר עומדים מן החוץ לא ידעו להעריכם, בצער וערגה, אשר המאושרים, „היודעים" אינם יודעים את טעמם. והנה קובעים לנו שעורים, ואלה זוכים להיות עברים בלי כל פשרות, והשאר – כלנו – פשרנים.

חותכים בבשר החי, מתַחמים בו, מציבים גבולות ומסיגים גבולות, וקובעים שלטים ומונופוליות על נכסי רוח ושאיפות חיים. כאילו אפשרי הדבר, שלנו, בני ההויה האחת, בני היצירה האחת, יהיו צרכים שונים ושאיפות שונות, וכשאין למצא „זרמים" מיוחדים בשאיפות ובצרכים, מחפשים ומכניסים לתוך המושג של זרמים צבוריים כל מיני דרגות של מדות ומזגים ויחסי־נפש. וקובעים אותם לנחלת צבורים מסוימים, ואין לזר, חלילה, חלק בהם. והממונים על התשבורת החברתית הזאת יודעים ברור למי מאתנו ישנם געגועי מולדת וצער האומה ולמי אין, למי רצון יצירה ולמי הכרה סוציאלית ורגשות מרד ומרי. ביד נדיבה מניפים את „מתנות הכהונה" לראויים להן, ומשאירים לאחרים, לאספסוף, לגרום עצמות.

עושים את החיים כלם, חיי הכלל הסתמי, הולין לשם קדושת החוג, הממונה על דבר מה, מיוחד ומקודש לו. ולזה יקרא: סוציאליות או לאומיות. ומרבים פלפול על וכוח: הי עדיף, מה קודם למה. כאילו במציאותו של הפועל בארץ – לא בתעתועי המלים – ישנה לאומיות בלתי סוציאלית, או סוציאליות בלתי לאומית. כאילו ישנם אתנו פועלים, אשר ציונותם משלימה עם שעבוד העובד ונצלו, או יש פועלים בארץ אשר מאוייהם הסוציאליים

מרחפים בעולמות זרים, ואינם מִפנים אל בנין העם והארץ.

ויהא, נניח, שבכל זה יש משהו, שישנם איזה תּגים, כביכול, המיוחדים דוקא לבני כנסיה זו או אחרת. (והרוב הגדול מאתנו, אשר אין לו חלק בכל ההגדרות, מה תַּניו?) האמנם טפוח החיובים דורש דוקא את ההתבדלות וההתנגדדות? האין היצירה החברתית בארץ כלה כמו שהיא, על כּהה ורפיונה, על יתירה והסירה, נחלת כלל העובדים? היש רעיון לפורר את רכוש הכלל כלו, השיך לכלנו, למשקים זעירים, דלי מחשבה ומעש, הממונים על נחלתם־מורשתם, ולא לשאוף לאחוד־חייב, לצרוף כחות, לינקת גומלים, לפעולה רבה, שופעת?

אכן, רב מדי המכס אשר אנו שלמנו ומוסיפים לשלם למכורות־הרוח הדלות שלנו, למורשת־השמות, אשר חיינו זה מכבר עלו עליהם בתכנם והרכבתם. אבות־אבותינו היו מביאים מעפר־הארץ ושמים בקברותיהם. אנו, בעלותנו אל הארץ, מלאנו את כיסנו עפרות־הגולה ומוסיפים לאַבק בה את אדמת־חיינו. ובאמת־הדברים, הלא גם שם, במולדת המרחקת, ממקבת בור אחד נקרנו, וגם שם, רק מאפס רעיון מרכּז, מאפס המפעל האמתי פוררנו. והנה את המפעל והרעיון נתנה לנו הארץ. האם עלינו עוד להמשיך את פרודנו, המשך והמשך, בתוך העבודה היחידה, ולמסור אותו, כבתות־מורשה: חסידות ומתנגדות, לאחוזת־עולם לבנינו ולבני־בנינו?

השכם והערב אנו קוראים לכם את הדברים האלה, זה שנים. למה זה אנו מוסיפים להתלבט בחוג האומלל והמחפיר הזה? האם לא מוטב, האם לא נכון היה לשטות מכל הדברים ולעבור עליהם, האם לא ירחק כמטחוי־קשת כל שומר נפשו מעולם הנצוחים המפלגתיים, לבל ידבק האבק בשמלותיו וברוחו? ואכן, מה טוב היה אילו אפשר היה לכל אלה בתוכנו, אשר נקעה נפשם בזמזום עקר זה, העומד לכאורה ב„רומו של עולם", לפרוש לקרן־זוית, לחיות את חייהם, ולעשות את עבודתם. ואם רבו בינינו, מפעם לפעם, החברים, אשר אינם נותנים את צוארם בעול המפלגות ובוחרים להם ללכת בצדי הדרכים, הרי לא מתוך קהות, אדישות והסר יחס לחיי־החברה, לששונה ויגונה בחרו הם להם את דרכם. אולם, בארץ כארצנו, בתנאים כתנאי עבודתנו, אין חיי היחיד אפשריים בתחום היחיד לבד, חיי כל פרט ופעולתו אחוזים ודבוקים בחיי החברה וסדורם. הכל נוגע בך ואליך ישר. עבודה, השגתה והמצאתה, סדורה והרחבתה, החנוך וההשתלמות בה, מזונות, תחלואים, דאגות־קיום, הגנה מפני כל מיני פרעניות, שפה, ספר, חנוך הילד—הכל אחוז ושלוב בחיי הכלל. צבור הפועלים, זוהי משפחה אחת המפוזרת בכל מלא

הארץ, וכל אחד מבניה סמוך על שלחן המשפחה, נצרך לה ונסעד על ידה בחמר וברוח, בכל אינציאטיבה, בכל מצוקה. ומפני זה נוגעים כל לקויי הסדור החברתי הפנימי ישר בכל אחד ואחד, ומכאיבים. וכשקהלה זו גדורה בפנים כל מיני גדרות־קוצים ומחולקת רשויות וכרמליות, נהיר הדבר, כמה זה מרחיב את הדעת, מקל את החיים ומאפשר את היצירה הכללית.

איני יודע, אם יש עוד איזו קהלה החיה כלה חיים כה מתוחים, חיי התאמצות רצון, הפושים, תהיה ועצבים דרוכים כעדתנו הקטנה, עדת הפועלים בארץ. ויש שאנו מתרשים לדבר רמות או שומעים מדברים אדות פעולתנו. אולם, כשהנך נבט מקרוב ומבחין לראות לאן כל זה פונה, איככה מוצא כל המרץ הנפשי והרצוני הזה, וראית, כי רק אחוז מועט מכל זה פונה לצד בנין היינו, לצד התגברות על מכשולי־חוץ ופעולה חיובית. רוב הכחות פונים לעבר אחר, אל המכשלה המלאכותית אשר בבית: מי להגביר פרוד, לחיץ חיץ ולטוח אותו תפל, ומי—להגנה בלתי פוסקת על פעולתנו ושלמות חיינו מפני הפרודים.

זה שמונה שנים אשר נעשה נסיון־האחוד הראשון לבנות את קהלתנו, הוקמה הסתדרות הפועלים החקלאית, המאחדת את כלנו לא על יסוד דעות ומסורת, כי אם על יסוד „ענינינו החיוניים ושאיפותינו המשתפות". כלנו יחד בנינו את בית העבודה הכללי. בשעה שיסדנו את ועד פועלי הגליל הראשון, טרם ידענו מה תהא פעולתו. לא היה בינינו מי שישיב על שאלה זו בברור. היה רק הצרך התמים והפשוט באגוד כל שהוא של הצבור לפעולה. ורק מתוך הפעולה עצמה התבררה בהדרגה כל היכולת הגדולה של הפעולה המאוחדת. האחוד־מעט הזה הוא שעשה אותנו לצבור מעט, שנתן לנו את אפשרות האספה הכללית, ניב שפתים לכלנו, אשר נתן לנו את שליחות הצבור הנכונה והכללית, היונקת מתוך העבודה וטרדותיה, הוא שנתן לנו את העזרה ההדדית, את הדאגה התמידית לחסר עבודה, את ההגנה המתמידה על ענינינו, את המשביר, את מעט העבודה התרבותית, המתעלמת מן העין, ועושה בכל זאת את שלה, כפי יכלתנו הזעומה.

„תכן רב וחשוב,– מספר לנו חבר המרכז שקולניק בועידה השביעית – היה להסתדרות במשך שנות המשבר; המצב החמרי הקשה, שאלת הצבא, הרדיפות, עבודת־הממשלה, עבודות ריזרביות, עבודות יצירתיות בצורה של קבוצות לירקות, כל זה רכז את הפועלים בנקודה אחת. והנקודה הזאת היתה ההסתדרות. רבה היתה השפעתה במלחמתה בעד קיום פרודוקטיבי. צריך היה להמצא במרכז העבודה בכדי לחוש את זה. זה היה „הבית" של הפועלים. ברגעים קשים ומסכנים היו מתאספים אל תוך בית־הפועלים על יד ועד הפועלים, סביב המרכז".

ובאחוד המעט הזה צרה העין מיום היותו.

לא בפרטים נכנס פה לדון מי הוא האשם בזה היום, ומי אתמול. אבל תמיד קמים לה להסתדרות עוינים ומקטרגים מבית, מתוך המחנה, להחליש את כחה, ותמיד היא אנוסה לבזבז את כחותיה על מלחמת הגנה בפנים. ואין עבודתה נעשית באויר של אחוה והכרה כללית, כי אם באויר המיוחד של מדני־אחים, מחלקי־הירושה. וכי על עניני דעות? חס־ושלום. בכל אספה כללית מתקבלות כל ההחלטות בשאלות פרינציפיאליות של הישוב, עבודה, תרבות ועניני־הלאום פה אחד. ואף על פי כן היא מלאה „צדדים" המתגלים בכל תפארתם והדרם, כשהדבר מגיע לבחירות, למשל. רבי־חובלים ותיקים ומנוסים דרושים לה תדיר לסירת־ההסתדרות העלובה, אשר יחתרו בלי הרף להעבירה מדי פעם בין הכפים והצורים, לבל תִשָבר.

„שתפי ההסתדרות, מוסיף הנ"ל, נמצאים תמיד במצב ער מאד, המביא אותם לידי התחרות הדדית בכל העבודה, וגם בהשתתפותם בתוך ההסתדרות, וכאילו אין אחד קם אלא בנפילתו של השני – ומתוך כך אין ההסתדרות יכולה להופיע בשום שאלה רצינית בתור חטיבה מיוחדת. – היא מוכרחה להיות במצב של ערנות חולנית כזאת, שבמציאותה אי אפשרית עבודה יצירתית, ואם היא הולכת למרות הכל בדרכה, צפויה לה סכנת פרוד, ואין לה אותו החזוק והבטחון הדרוש ליצירה ולעבודה חפשית. בין כה וכה ועבודתנו סובלת ונעכבת" („בעבודה", קונטרס־הברים של הסת' הפ' הח', עמ' 35–36).

אילו לפחות היה בחיינו באמת מרחב להתנגשות דעות וזרמים, זרמי פעולה ומחשבה, וההרשנו. היינו מוכרחים לקבל את האליה יחד עם קוציה. אולם כשאין כלל שום אחיזה לפרודים מלבד אחיזת־העינים הרואה את אשר איננו ואינה רואה את היש. אנשים מחפשים את הפרוד ו„יחפרוהו ממטמונים" ממש, בשעה שעל קרש צר אחד אנו עומדים כלנו יחד, זוהי מארת חיינו. עצם דבר מציאות פרודים אורגניזציוניים באין להם ביסודם פרודים חיוניים, אמתיים, זהו מקור אסונות ונגעים. ה„מפלגה", באין לה תכן מחשבה מיוחד, מוכרחה לרדת למדרגה של כנופיא, של ענין „אנשי־שלומנו", והיחסים לדברים שבמחשבה, שבספרות, שבשירה אפילו, חדלים להיות יחסים משחררים, מעלים ומפרים. ה„נאמנות" המפלגתית משליטה אף עליהם את יחסי־הקנין „שלי" „שלך", וכל רעיון וכל מפעל חדש נתקל קדם כל בכתליה: הלנו אתה?

כשאתה מעלה על לב את כל מיני המשובות אשר אכלונו, את תעלולי־המדנים אשר היו פתאם עושים כמרקחה את חיינו, והיו מכים את ביתנו חרם, מה היה תכנם, תמציתם, האם לא יחורו פנינו? באפס רעיון

מיוחד, באפס תכן מבדיל, היתה כל שגגה וכל זדון של נרגן נבוב־לב, של מחפש חטאים מחביל, מטילה סערה, ממררת חיים ומשביעה קלון את כלנו. והכל לשם שמים, מובן. ובחירות ועד פועלים במושבה היתה נהפכת לסלע מחלקת, להתנגשות השקפות־עולם, כביכול. הטובים שבאנשי המפלגות היו יחד אתנו קובלים ובוכים על זה. אולם כל תקנה לא נמצאה. כבר אמרו: אין אחת מתמלאת אלא מחרבנה של חברתה. בחגוי הפרודים הקימים מקננת ה„קלפה" והיא שמרקידה שטנים ומסתוללת אף בתמימי־הכונה.

היבע במלים קשי מצבנו, הצרך המיוחד באמוץ כל הכחות. ואנו, במה אנו עוסקים. מי ינוד לנו, ומי ילעג למשבתנו. לילד אשר קשר את עצמו בחבל במשחק־הסוסים, ואינו מעיז להתיר פן, פן יחדל להיות סוס — נמשלנו.

הביטו נא והוכחו: עניני החיים, ילדי־יום, הפשוטים, התמידיים — מאחדים. תקומתנו הלאומית, שחרור העובד, תחית לשוננו, כל אלה מאחדים. כל מה שיש בו מן הגאולה מאחד. מי מפריד? שירי הגלות מפרידים.

האין החלוציות היסוד הכללי לכלנו, לאלה המרבים לדגול בה ולאלה הממעיטים, האין ההתנדבות לעם והתכנים האישיים, הסוציאליים, הלאומיים, של התנדבות החלוץ — כלליים לכל תנועת־העבודה, האין אותן השאיפות החברתיות פועלות בנו ומניעות אותנו, האם אינן כלולות מפורש בעצם עבודתנו, ויהי השם אשר נדגול בו מה שיהיה? אומרים לנו: הסגנונים שונים, הלך הרוח שונה, יש עצמויות מיוהדות הדורשות טפוח, וחוששות לטשטוש. ישמרנו השם מלהתנקש בהם. האם לרדף את העצמיות כונתנו? הלא רק את הפסלנות והתפלות רדף נרדף. ובזה נפנה את הדרך למחשבה החפשית, לעצמיות החיה. כל המקורי והעצמי—אם ישנו בינינו ובאיזו מדה, מי יודע — יסל לו את דרכו בקהל העובדים המאוגד, ילחם על נפשו ועל קיומו. אבל האמנם דורשים העצמיות והסגנון גדרות־צאן דוקא? ומבלעדי החיץ התפל אין להם תקומה? הנה תנועת הפועלת בארץ, אשר לא זכתה לחסות בצל כנפי שכינת מפלגה, האמנם פחתה עצמיותה, נפסד תכנה?

אל נא, רעים, תחשבו כי עצמיות ויצירה לאומית וקנינים לאומיים, ואף סוציאליות בכלל זה, הם נחלת מפלגה ואחוזת־מורשה. כל הבא וחי בזה, ומחיה אותם, ומשקיע בהם את חייו — זוכה בהם, גם באין לו זכות אבות. ואל נא תתעסקו בהכרזת זכות־הקנין לעדה פלונית או אלמונית על תכנים ההולכים ונעשים לנחלת הכלל. בעולם הרוח אין מגופות ל„יין משומר" ושומריו יכולים בבקר אחד למצא את עצמם שומרי חביות ריקות.

ליצירה לאומית חשובה דרוש מרחב, רב עם, אויר־נשימה וחפש־תנועה.

באֹהל בודד אולי תצמח הישועה, אבל לֹא בכרמלית של „אנשי־שלומנו".
תנועת־העבודה העברית מפללת ומצפה לכחות גדולים, כחות הכמות והאיכות, אשר יוציאו אותה למרחב, אשר יעשו את חלומותיה לממשות. והם כשיולדו לנו יבאו אל כלנו, ויהיו נחלת כלנו. כל הטוב והיוצר שבנו הוא כבר נחלת כלנו.

מלמדים אותנו להבדיל בין קדש לחול, לשים פדות בין „חיי יום יום" של הפועל, שהם חולין ומשתפים לכל, ובין „חיי הנצחים" אשר הם הם מנת־חלקן של המפלגות, ואנחנו—נאמר אולי הפעם את הדברים—שואפים לקדושת הכלל, לעלית הכלל, לרוממות הכלל כלו.

אומרים לנו כי האחוד הוא חלום, והנה חלום זה כבר כמה שנים שאנו מתקרבים אליו, והוא המפרה מדי פעם את עבודתנו, והוא שנתן לנו את מעט הטוב בשנים האחרונות. מי מפריע לנו לקימו?

ב. העליה.

השעה שעת בין־השמשות לנו, שעת סיומים וחשבונות נפש וערב התחלות, מסוגלת לסכומים, לליקוידציה, בטרם בא העליה החדשה עם סבכיה. הויתנו כיום, אחרי התמזגות מודרגה של שנים וההאזרחות כללית, מאפשרת את האחוד. השאיפה ליצירת אטמוספרה של פעולה פוריה ושלוה מחיבת אותו, אולם רב יתר מחיבת את אחודנו העליה החדשה עצמה. כל ימינו צפינו לה. והנה מתקרבת השעה. מארץ לארץ עוברים גלי החלוץ. וראשוני הגלים כבר הזדרזו והגיעו אלינו. דרך כל מיני־נדודים וגלגולי מאורעות. אתנו כיום המתנדבים מאמריקא ומארגנטינא, הלוצים בודדים מפולין ומרוסיה ומבשרי עליה עממית מרומניא.

בשתים תבָּחן הפעם, אולי מבחן אחרון ומכריע, תנועת־הגאולה הלאומית של תקופתנו: בכח העליה החדשה, תכניה ונושאיה. ובכח הארץ והשלטון הלאומי לקבל את העליה.

העליה החלוצה, עלית העבודה, זהו הגלוי העברי של אותו הכח הפורה בחיי עם ועם אשר בלע"ז יקרא ריבולוציוני. ההסטוריה, כביכול, בגשתה להביא שנויים נמרצים והפכות בחיי עם, בוחרת לה בבחירה נעלמה את שליחיה נאמניה, עושי רצונה, והם הם המתנדבים אשר בעם. אלה הם אשר בלִבַּת לבם, באור חייהם רומזים לנו מקרב הדורות, מקרוב ומרחוק, אשר בחייהם ובמותם צוו לנו את להט־הדרור, את אהבת־העם, את קדושת האדם, את כליון הנפש לעתיד לבוא, ואת החובה האישית והעול של חיים פוריים. מה היתה התנועה הסוציאלית במֵאָתנו מבלי רבבות החלוצים אשר נהרו אליה מכל החוגים והמעמדים, ובה עֵרו את נאמנות־רוחם, את אש נעוריהם,

את רעננות נפשם ואת עֵרות־שֶׂכלם. מה היו מבלעדיהם כל תנועות־השחרור הלאומיות בדורנו, או תקופות־היצירה של הדתות בדורות הקודמים?

החלוציות וההתנדבות – בחינת התקדש חג בחיי עם. ואין תקופה חדשה מתקדשת מבלעדיהן. נשמת העם מתעלה על ידיהן, שבינתו מתגלה, ההוד והגבורה מקיצים. כאביב בטבע, כאהבה בחיים כן ההתנדבות בחיי עם.

וזוהי גם נקודת־המוצא של תקומתנו. יצירת־היינו בארץ, שנוי המרכז הארצי, האחוזה בהכרה פנימי בעקירת מרכזים מוסריים, חברתיים, כלכליים ותרבותיים, יצירתנו החברתית – חיי עבודה וכל הנובע מהם – מה תקות כל אלה מבלי רצון חלוצי גאוני אשר יקיץ בעם? כל מה שהיה לנו עד עתה, ביל"ו, הפועלים והאכרים הראשונים, תנועת העבודה, השמירה, הדבור העברי, ההתנדבות לגדוד – כל זה הלא רק זעיר־אנפין, יצורים מקרוסקופיים לעמת המקווה. אנרגיה של התמכרות ומסירות־נפש לא חסרה בעמנו, אולם לא בחיק אדמתנו הוצקה. על כל מים נשלחה, על כל סלע נזרעה. ועכשיו, הנה הכל מנֻבא ומבשר: ושבו בנים לגבולם. בת־קולה של הגאולה דופקת בכח ועוז על הלבבות ופותחת שערים. עוד מעט וסערת־גאולה תתרומם, והרצון הלאומי, החבוש, יתיר את אזיקיו ויקיץ לחיים חדשים.

אולם הארץ, הארץ – האם לא תבגד היא בנו, התדע היא לקבל את עוליה, שביה? את כל התחלות־העליה הקודמות היתה היא (שלטונה, משקה, ישובה היהודי) דוחה בזרוע. בכל התחלת־התעוררות הדשה, היתה בת־קול יוצאת מחרבת־חיי־עם ומכריזה: אל תעפילו, מבלי ה„מזומנים". מי אשר אין לו די אמצעים לרכוש לו „נחלת שדה וכרם" ולחכות כך וכך שנים עד שהכרם יתן פריו – יְכֻבד וישב בביתו. התדע הארץ, הידע השלטון המקבל עליו את ישוב הארץ לבלתי השיב ריקם את חלוציו, לא למותת את הכחות אשר יבאו, לא להמית, על ידי חסר כח הקבול בארץ, את התחלת־ההתעוררות שם, באִבּה? זוהי השאלה. זוהי אולי השאלה המרכזית בציוניות המתגשמת. התֵעָשה העליה, עלית העבודה רבת־עם, ליסוד מוסד במהלך־הפעולה הציונית, התפַּנה שטת־ההנהלה הישובית מקום בראש עבודתה ליצירת תנאים לעליה, להכשרת קבולה, התִבָּרא שטת־סיוע, הדרכה ומחסה לעליה, רחבה ויסודית, כפי צרך העליה עצמה?

לכאורה, וכי שאלה היא זו, וכי יש כאן מקום לשתי תשובות? וכי אין התשובה נובעת מאליה, מעצם מהותה של הציוניות, וכי יש מקום לציוניות מבלעדי עליה עממית?

אולם פשטות והגיוניות התשובה עוד אינן מבטיחות את שלטונה בחיים. פשוטים ויסודיים היו אף רעיונות העבודה מראשיתם, פשוטים כל כך, עד

שאין לתאר שום פוליטיקה לאומית בריאה בלעדיהם. וכי יעלה על הדעת לבנות ישוב־עם מבלי עבודת בני העם, או לקיים ישוב מבלי כה הגנה ושמירה פנימי? ואף על פי כן אצלנו היתה זו מציאות. ומציאות מקובלת על הדעות והלבבות. ורק ערעור קל של מציאות זו דרש אמוץ־כחות אישי בלתי פוסק, ומלחמה מתמידה נגד כל הפוליטיקה הלאומית השוררת. וככה נהיה רעיון העבודה והשמירה העברית לענין חיים של מועטים, אשר היו ונשארו זרים ובלתי מובנים. וגם כשלאחר מאמצי־חיים של שנים, לאחר בזבוז כחות בלתי פוסק, נתקבלו הרעיונות האלה כהסכמה כללית, ההספיקה הסכמה זו להביא שנוי במהלך־החיים, ההביאה לידי יצירת תנאים כלכליים אחרים, האם לא נשארה הדאגה לקיום העבודה וכל קשי קיומה שוב ענין פרטי, „מעמדי", ענין העובדים הבודדים?

תביעות הפוליטיקה הלאומית בארץ הן פשוטות וישרות, שוות לכל העם. אולם רוח התגרנות, – על השגותיה החברתיות ויסודותיה המוסריים וחכמתה הכלכלית – המבריחה את העבודה הציונית בארץ היא המטביעה את דמותה על כל מעשי ידינו, והיא הגוזרת את גזר־דינן של שאיפותינו הלאומיות עד היום הזה. מלחמה פנימית, המורה ומתמידה, צפויה לציוניות על דרך התגשמותה, מלחמת העבודה והתגרנות. ומלחמה זו היא שתקבע את התכן הפנימי, החמרי והמוסרי של עתיד העם בארץ. שני יסודות מתנגדים בתכלית נפגשו, וכל אחד מהם אומר לבנות את חיי העם בדמותו, להשליט את עניניו, להאציל מרוחו. אין כאן שאלה עיונית סתם, המקדימה את זמנה ונתנת להדחות בהסתמכות על כתף הזמן הפותר. מראשית העבודה המעשית הרחבה בארץ הויה שאלת תכנה הסוציאלי של הציוניות, שאלת שטת־עבודתה הכלכלית והתרבותית, לשאלה מרכזית, יסודית־חיונית. התבנה הציוניות על קפוח האדם או על קוממותו, על שהרור העבודה, או על שעבודה, היוצרו תנאים המאפשרים עליה רבת־עם, התהיה אדמת ישראל לנחלת־העם, כר־פעולה לכל עובד בעמו, או תהיה למשחק למפקיעי־שערים, התהיה השפה והתרבות נחלת־העם או נחלת־יחידים?

התשובה, לכאורה, כבר נתונה. ההשקפה הלאומית העליונה, המוחלטת אינה יודעת שתי תשובות.

הנחותיו של העובד בארץ מוסכמות כיום ומקֻבלות בפי כל ריזולוציה ציונית. הלא כן?

אכן, להלכה מוסכם הדבר. אולם מה רב המהלך מן ההסכמה ועד ההגשמה. ההסכמה המפשטת ליסודות העממיים והסוציאליים ביצירת הישוב עוד לא תזיז את עבודתנו, לא ממנה נבנה.

להגשמת רעיונות חברתיים חדשים, רעיונות של מחר, ליצירת חברת עבודה בארץ נחוצים מניעים כבירים. נחוץ להתגבר על ענינים, על השגות המקננות במוחות ובהרגלים, ואת הכח הזה יוצרת החלוציות. מתוך־תוכה ודרך פעולתה היא מפלסת אורח־חיים חדש. בלשד־חייה היא מפרנסת את תכני החיים החדשים. ואת הסיוע הלאומי הדרוש אינה מוצאת. הסביבה המקיפה, רוח התגרנות, הונרת את כל כחותיה. בכח המסורת והקבלה, בכח עניני־הרכוש המתנגדים, בכח התקף החברתי, בכח כל השבע והקהה, בכח כל מחפש רֶוַח ומרדף־קַרְיֵרָה, בכח הקים שאינו רוצה לפנות דרך– היא עומדת לבלוע את כל המורד במלכות ההוֶה. ורוח זו, המודדת כל יצירה לאומית באַמַת־מדתה, בצרכיה, בחכמתה ובנסיונה כי רב ובמעופפה היא, רוח זו היא הקובעת את האפי העקרי של פעולת הציוניות השלטת בבואה לגשם בחיים את משאת נפש הלאום.

עצב וחרדה תוקפים אותך למחשבה, כי שלטון־התגרנות יפגש כדרכו את גלי החלוציות החדשה. ואכן, כל המצב בארץ כיום אינו מבשר טובות. הארץ מלאה תשואות, קריותינו–תל־אביב, ראשון לציון וכו׳–עליזות. ה„עתונות" היהידה הצבאית מלאה פרשת חגיגות. חגים ינקופו. לכבוד המנצחים־הגבורים, לכבוד מנהיגים ואורחים חשובים. הכל מבטיח, מליץ, מתרונן, ממלל גדולות. רבה התכונה. אספות מכוננות. אספה מיסדת. אבני פנה. ספינות מקצוי ארץ מביאות מכל טוב: גשמי זהב, מנהיגים־אלופים לראשנו ואורחים־„בונים". רק למספר חלוצי־העבודה הבודדים, אשר באו לא לחוג ולא לנהל, כי אם לעבד בפשטות, קשה, קשה למצא מקום עבודה, מקלט להניח הראש. רק ברחוב־הפועלים בארץ שבתה רנה, אין חוגג. רק לפנה נדחת זו לא הגיעו פעמי הגאולה. פנה זו, ראשונה לפרעניות, לרדיפות־אויבים, לכלא ולגירושים, ולרעב ולכל עלילה, שעיר משתלח לכל חטאות הישוב, היא האחרונה לשמחה, לנחמה, להקלת־חיים. הראשונה לעבודה, לשמירה, להתנדבות, לתחלואי הארץ– האחרונה לשמחת העולם הזה.

אכן, מי בימינו, ימי גדולות, ישעה לקטנות כאלה. מי זה יעלה על לב, כי בזמן של הישועות והנחמות, לא עבר כלל המשבר ברחוב הפועלים. כי המועקה המבישה, המדכאה ומכלימה, האוכלת את הגוף והנפש – חסר־העבודה–לא פסקה, כי מעט העבודה בארץ עוד ירד במשך הזמן הזה כמה מעלות אחורנית, כי עובדים מנוסים והרוצים, המעטים אשר לא הלכו בגדוד – אלה אשר להם לכאורה תמיד מתפללים נותני עבודה ועסקנים, – מתהלכים חדשים מבלי עבודה, כי כל הקשי החמרי של החיים

לא הוקל, כי קיום לעובד בעל המשפחה אין, אין (ועוד פחות מאשר קדם), כי במשקים ובעבודות השונות המסודרים על ידי השלטון שלנו גזרה על בעלי משפחות לבלי לקבלם (יען... כי המשכרת אינה מספיקה, ולכן ודאי יאולצו לבקש אחר כך הוספה), כי יצירה מעשית כלכלית העלולה לשנות בארץ את המצב איננה, כי כל חלוץ בודד המגיע הנה גורם למרכז הפועלים דאגה ופחד, כיצד ואיפה להעסיקו?

העוד יש שם לב, כי מודעות מחפירות, המחללות שם ישראל, עדות למשטר העבדות שבארץ, מפארות את הכתלים במושבותינו, כי הדאגה האמתית והמעשית במושבה מכוונת לבצור־העבודה „הזלה", לרבויה, לכבושה ולהכנעתה, כי רכוש־העם מוסיף ללכת בדרך אשר כל יצירה כלכלית בריאה וכל בצור עבודה עברית אין שם, כי חוגגת הספסרות הקרקעית, החנונות אשר התעשרה ע"י היקרות המלאכותית, מסחר השטרות ומלחמת העולם, כי הקריריזם והפקידות המלאכותית אשר פשו חוגגים את חגם?

וכשאתה מתבונן לגשם־הזהב ופעולתו הכלכלית והמוסרית ושואל מה הולך ונעשה למען אַחז בינינו את כל אלה העומדים מחר־מהרתים לצאת מן הגדודים ולעמוד על העבודה בארץ, מה נעשה להרחיב את עמדותינו היסודיות, מה נעשה לקבלת העליה המתחילה, ליצירת עבודה פוריה, להקלת תנאי החיים של העובדים בארץ,—הנך נוכח, כי לא דבר שבמקרה הוא המצב הזה. כי כל אשר בעינינו הוא העקר, הוא היסוד, אשר בלעדיו אין כל טעם לכל התפים והמהולות, לכל מצלות־השלטון כביכול—כל זה הוא לגבי העומדים מחוץ לעבודה מן הדברים „שלאחר כך", שאפשר, כנראה, גם מבלעדיהם.

ככה הוא מצב הדברים כיום, בתקופת הגדולות. וככה הם, בעצם, כל הימים והשנים מאז התחיל הפועל העברי להצוב מסלעו את אבני־בנין־העם. „הוי בונה ביתו בלא צדק" נתקיים בנו. בלא עם, בלא עבודה ביסוד החיים, בלה חושים והבנה לעתיד, בלא אחריות לפני שבינת ישראל, אשר שמה נשא על שפתים. שלטון האַדנות, הכסף והנֶכר הוא המַתוה את קוי הבנין. העבודה העברית מתבוססת בחבליה. ועולם כמנהגו, מתקלס בעובד, בצערו ובתוחלתו, התוחלת היחידה להיות פעם עם עברי חפשי בארץ־ישראל. הכל עשוי ליאש את הדעת, לנסח תקוה מלב, לסלק ידים מפעולה, למותת את הנשמה, הרצון והאמונה קמעא, קמעא.

אולם, אין הפועל בארץ נִתָּן להיות למאכל לחרון אין אונים. אין הוא משלים את המציאות הארצי־ישראלית, אין הוא מקבל את הפרספקטיבה של מעמד תלוש מלא מרי ועלבון. הוא אף אינו אומר להכנע בפני רוח התגרנות

השולטת כיום בכל. מעין העבודה לא דלל, והוא לא יחרב, כל עוד רצון הגאולה השלמה לא כבה. ההגיון הפנימי של הציוניות, ההגיון הפנימי של כחות החלוציות הקמים בעם—מבטח לו.

העבודה בציוניות טרם בא כחה, היא עוד לא יצאה מתקופת הגשוש הפנימי והבלי־ראשית. בשכבות עמוקות, באין רואה, חותרת היא בלי הרף. ואף שַׁוְעתה אינה עולה. מי יעלנה? המשוררים, הציָרים והחוקרים יודעים, כדרכם, לבא לאחר זמן, ל„כל המוכן". לקשור כתרים למנצח, לגנות את הכושל.— אולם לא רחוק היום, ומשאת נפשו של העובד, מראשון הביל"ו ועד אחרון הפועל, הציוניות היחידה, הנאמנה לעתיד העם, למקור חייו, תהיה לנס־עם, לכח פועל ומפעיל. רעיון חברת העבודה בארץ ושטת פעולה מודרגה ומתמידה לשנויי חיים נאמנים, ליצירת בסיס בריא לעבודת־עם וקיומו, חיי־תרבות לעובד—זוהי דרך הפועל. ובעליה העתידה צפונות עתידותיה. בעליה—אשר כל חמכשולים של המציאות המדכאה לא ימיתוה,—ובקשרי העם הרחבים ימצא לו הפועל מעוז ומשׂגב.

הַקבלת פני העליה החדשה תדרוש לא רק אמצעים כספיים ענקיים, רכוש לאומי ומשק לאומי, כי אם גם רצון והבנה, יחסי־אדם, ועזרת רעים. והעבודה הזו, הנזכרת פה רק דרך אגב ואינה נִתנת כאן להתפרש לפרטיה, לא תוכל להעשות מבלעדינו, בלעדי הפועל. ובזאת, בהקבלת פני העליה, נִבָּחן גם אנו, אם לא רוששנו, אם לא ירדנו מנכסינו, אם לא דלל מקורנו. הנדע להושיט את יד־האחים, הפשוטה והרחבה, הנדע לכלכל את עזרת־החברים האמתית, המלאה, אשר תדרש? ואת העליה עלינו לקבל ולשַׁחֵר עוד בטרם הגיעה אל חפי הארץ, עוד שם. בידינו להצילה משגגות ועלינו התפקיד לשמור על אפיה המעשי, הישר, הפשטני, על שלמותה ועל אחדותה בבל הארצות, לבל תתפורר. רבה העבודה המעשית, הסדורית והחנוכית אשר עלינו לעבוד יחד עם התנועה ההלוצית. מבנה וסדורה הטוב, אחדותה ושלמותה, אפיה המעשי והרצוני, יחזקו את כל העליה בחומר וברוח. הכשרה שמושית, הברתית ורוחנית, בעבודה מעשית ובידיעת הארץ ובשאיפות העובדים בארץ, השכלה מקצעית, ישובית וחברתית, בנין מוסדות כספיים מסדרים, הבטחת־אחריות, אינפורמציה טובה, וסדור העליה — כל אלה כמה עלולים להקל את דרכו של החלוץ במעבר ובארץ. ומתוך עבודתנו המעשית המשתפת יִגָלו אופקים, יוסרו מכשולים, יתקרבו לבבות, תדלקנה משואות ויואר—באור הארץ, ואהבת־עם ודרור לעובד—למרחוק.

אולם איך תֵעָשה עבודה זו? האפשר לתאר, כי תעשה אף היא כנופיות,

בנופיות, כששנים או חמשה אוחזים בטלית. הנפגש את העולה במחיצות, בהכנסה לתוך המחיצות, בשאלת „תעודה”, מי אתה, מאנשי־שלומנו, מבני בריתנו? האם לעת אשר כזאת– נקח עלינו את החטא והכלמה להפנות את מוחו ונפשו של העולה מעבודתו הישרה, מהתקרבותו לארץ ולחיי חברים, ונכניסנו בשערי חכמה עליונה של פרודינו? היתכן הדבר? האם לא נשכיל לבנות את ההסתדרות האחת, השלמה והמקיפה, אשר בה ימצא העולה את ביתו, את רעיו, את מלוי צרכיו ואת סביבת חייו?

את אחוד כחותינו דורשת מאתנו לא רק החובה הראשונה הסדורית־המעשית בקבלת העליה, כי אם – ובעקר – התפקידים החנוכיים הפנימיים, המתמידים: החנוך וההדרכה בעבודה, ההכנסה בחברת־העבודה ובשאיפותיה. והכונה האחת לכל זה: להחיש ולהקל את התאזרחותו והתאקלמותו של העולה החדש, לשתפו ביצירת חברת־העבודה ותרבותה. וכאן, בתוך הפעולה החנוכית־החברתית, הלא באה אותה העבודה, שאין כמוה לקשי, לחשיבות, לאחריות, שאין לה רֵע ודמיון לא בעבר עמנו, ולא בחיי עמים אחרים: השבת העם אל שפתו. עבודה זו, הנחלת הלשון העברית לבאים עם כל הפעולה התרבותית הכרוכה בה, הצריכה לגבר על מכשולים טבעיים ומניעות הצוניות כה רבים, הלא תדרש קודם כל אויר טהור, אויר של שלום ואחדות. ולא קנאה הבאה מן החוץ, אויבת, קנטרנית ומרעימה, כי אם רק אותה הקנאה הנמרצת אשר תתגלה בתוך יחסי־רעים, מתוך קרבה, אהבה והכרת אדם וערכו תעזר לנו בזה. ובכחה נגבר גם על ההתנגדות, בת מסרת תלושה והשפעות עוברות – אשר תפָגש לנו בין העולים החדשים. וגם אחרי כל אלה עוד תכבד ותרבה העבודה. וכי יש ברשותנו כח אחר וצורת חייב חברתיים אחרת, אשר תבטיח לנו את הצלחת העבודה, את השלטתה החיונית של השפה, מאשר האחוד של כלנו פה, אזרחי העבודה והחיים בארץ?

נתאחד ואל נשאיר כל סדק לכניסת רוחות פשרה ורפיון לאומי. פרצה קוראה לגנב.

יסודות שונים יבאו אלינו, מארצות ותרבויות שונות, ומכמה וכמה בתי מדרשות. יביאו אתם את הדושיהם, את חיוביהם ועצמיותיהם, זריותיהם, הבדליהם והשפעות שונות בנות־קיום ובנות־חלוף. כל זה יכנס לתוך כור חיי הארץ. ונחוץ שבמצרף־חיינו יהיה הכל מכוון להחיש ולהקל את ההתמזגות וההתגבשות החדשה. יבאו וימצאו אותנו קהלה אחת, חזקה ברוחה ובסדורה– והכירו בפשטות בעובדת חיינו, כמו שהם, בחיובים המתגבשים ומתיצרים בעולמנו, ונוספו עלינו והפרו את חיינו. ולא – באין כח מרכזי המאחד וממזג את השכבות השונות, ומאציל עליהם מרוח המסרת האזרחית שבעבודה,–האם

לא תהפך תנועת־העבודה לדור־הפלגה, לערב־רב. האם לא תִשָנב אזי כל אמרה מפוצצת, כל מסורת חולפת, כל רוטינה מהבילה בתוך חוגה ומכורתה, למען הוסיף פרוד ונֶכֶר, להָתם את סאת פרודנו, להפור תחומות חדשים ולהעמיקם, בין ה„ישנים" ו„החדשים" ובין החדשים השונים ביניהם לבין עצמם? מה יהא אזי גורלנו, כחנו, עתידותיה של תנועת העבודה?

נתאחד ונפתח את דלתותינו לרוחה לעולים, לכל העולים. לנו, לכלל־הפועלים המאחד, אין להסגר מפני הרוחות החדשות המנשבות. נאמין ונבטח בכח הארץ והעבודה, בכח החושים העמוקים המתעוררים פה לחיים מלאים ואקטיביים. אין פה שאלה וחשש סכנה של „מועט" אזרחים ו„רוב" חדשים. שלשלת ההיסטוריה היא אתנו. וכחה פועל בנו, בהם, בכלנו. באמון נפגשם, בחיובים אשר רכשנו, ומפני משוגותיהם אל נפחד. המין יסער, והבר יזרע. אנו, בבואנו, היינו מוכרחים להתחיל הכל כמעט מבראשית. חוטי היצירה של החלוצים הראשונים נתקו, ולנו לא היה במה להאחז. אולם החדשים, מקוים אנו, ימשיכו יחד אתנו את הארג. הם יתאזרחו אתנו, ובקרוב יעזרו לנו לפגש את אלו אשר יבאו אחריהם.

ודאי תמיד יהיו הבדלים וגם נכרים, ופעמים גם מכאיבים, בין האזרח ובין הבא מחדש. אבל ארץ, אשר עתידה בנוי על קבוץ גלויות מתמיד, צריכה לדעת לקבל את הגורל, ולהשכיל לאחוד ומזוג יסודות ישובה.

האם הפועל נושא את נפשו להיות בארץ חלק, רוב, מעמד? הלא אדיר חפצו ומגמת־פניו להיות העם, העם העברי החי על עבודה. ודרכו דרך שלשלת־הקבלה הבלתי פוסקת שבעליה עם כל צפונותיה. תבין איפא התאחדותנו את האפשרות של אחוד כל תנועת החלוץ המקיצה בעולם, ותכין את הכלים, כלי קבול וכלי־עבודה, לפעולה שלמה וטהורה של עלית־העבודה המקווה.

רצון האחוד עוד מרחיק ומוסיף לכון. צפונה עמו התקוה לרכז סביב לפועל המאחד בארץ את פזורי־הכחות השונים בגולה, הנאמנים לעבודה ולשאיפותיה בארץ, ובכחם להגביר יחד יכלת, עוז, השפעה והכרעה לשאיפות העובד בציוניות המתגשמת. העובד בארץ במלחמתו בעד הגשמת הציוניות הסוציאלית לא ישאר בודד בעמו. הוא יצא אל אחיו, מבלי מהיצות ומתוכים, לא כבן־מפלגה, כ„צד", כי אם כעובדה חיה, כחטיבה חברתית טבעית מיוחדה, ייצר לו את עמדתו בציונות ובעם, יבקש וימצא את בני־בריתו.

מי הם בני בריתו?

כל החוגים, אשר בתוכם מפכים מעינות החלוציות ועלית־העבודה, הם בני בריתו הטבעיים. לכל אלה אשר מהם

תקות־עליה, צריכים להיות, ויהיו, שאלות החיים בארץ, סדרי החיים ויחסי־החברה, חיי העבודה, הכלכלה והתרבות, ענין־חיים שלהם. והחוגים האלה צריכים להיות נאמנים בברית העבודה בארץ. אליהם צריך לפנות הפועל המאוחד, לפרוש ולגולל לפניהם את שאיפותיו ומשאלותיו, ובהם מצא ימצא את הסעד בעבודתו, את עזרת־ההגנה במלחמתו. מן החוגים המסודרים יתחיל, פועלי־ציון השונים לארצותיהם, והמאוחדים בברית עולמית אחת לעבודת ארץ ישראל, צעירי־ציון אשר בפולניא ורוסיה, הסתדרויות הציוניות־הסוציאליות אשר במערב אירופא. כל החוגים האלה, המתלבטים זה מכבר בחוג שאלות העבודה בארץ, צריכים להיות הראשונים בברית הציונית־הסוציאלית, הבנויה על יסוד שאיפותיו ופעולתו של הפועל הארצי־ישראלי. הברית הזו, עתידות גדולות צפונות לה. היא תלחם את מלחמת העבודה בתוך הציוניות העולמית, היא תבנה את המוסדות והמפעלים אשר יגבירו את כח הפועל בארץ, את הבמה החפשית אשר ממנה ידבר; תעזור לפועל להיות חוג חברתי חזק, בלתי תלוי, בלתי כפוף, הולך בדרכו מבלי להרכין ראש. המחנה המאוחד הזה ימצא את הדרך, דרכו שלו, דרך־העבודה, בהגשמה המתמידה של הציוניות: ברור הדרכים ורכוז האנרגיה לשנויים עיקריים בחיים, העמדת האדם העובד במרכז הפעולה בארץ, גלוי האופי המשחרר והתרבותי של התנועה הלאומית, מלחמה בשלטון התגרנות והספסרות, בשררת האליגרחיה והקריריזם — עד רדתם.

והברית הציונית הסוציאלית, בהוצרה ובהתבצרה, תשמש אולי נקודת־מוצא לסדור ולחנוך חדש להמוני־עמנו באשר הם. אפשר כי בכח עבודתה, בכח החלוציות והעליה, יעלה לפרוץ את המחיצות, אשר הפרידו ומפרידים עד היום הזה, בינינו וביניהם. אולי לא רחוק היום, אשר תנועת־הפועלים היהודית בעולם, הקרועה מעל תנועת־הגאולה הלאומית, המהונבת כסדר במשך עשרות שנים להתנכרות לעמה ולעתידה, לעם־הארצות ופסיביות לאומית, להתכחשות לעצמה ולצרכיה, תשתחרר סוף סוף מעול המסורת ההלודה, תתנער מאבק־הזרות ההונט אותה, וקול החלוציות העברית והעבודה בארץ יגיע אליה, ועשה בה את ההפכה. העם הולך וקרב אל הציוניות. וחובת החנוך הנאמן, הציוני־הסוציאלי, לעם, החנוך התרבותי, אשר יכשירו להשתתפות חיובית ופעולה בגורל הארץ וביצירת עתידו, רבה ואחראית. היא איננה יכולה יותר להזנח או להדחות.

בשלשה דברים יצא הפועל העברי אל אחיו בני בריתו בגולה: בציוניות־הסוציאלית, בפעולה החלוצית, בלשון העברית.

הציוניות־הסוציאלית של הפועל בארץ איננה מחרזת של אמרות תורניות,

התלושות מן החיים, ומשמשות הומר לפולמוסים ולחקרנות. השגותיו, משאלותיו החברתיות הן מוחשיות. והן צמחו לו אתו יחד, בעבודתו ובחייו. ודרכי ההגשמה הולכות ומתבררות עם מהלך פעולתו. כל זה לא נתון, לא הנוט, כל זה הי חיים אורגניים, טבעיים. וכל זה עומד עדיין בראשית גדולו. ואת מושגיו אלה, ילדי־רוהו, מלאי חיים ורצון וקשורים בחייו קשר אורגני, יביא אל בני־בריתו, ויבנה את המרכז הרוחני לפעולה ולמהשבה ציונית־סוציאלית, אשר לא תסתגל, לא תרכין את ראשה לפני הרוחות המנשבות בגולה, כי אם תינק מאדמת־מטעה, ותאציל מרוחה על הוגי העליה העתידה.

אולם לא רק „תורה" ציונית־סוציאלית יביא אתו, הצמוקה בפסקי הלכות ו„דרישות" חברתיות, כי את הרצון החלוצי, חובת היצירה האישית של ציוניות־העבודה יגלה ויעורר, את תכני הנפש והמחשבה של הריבולוציה הלאומית, את חושי ההתנדבות לעם, את אפקי היצירה הסוציאלית העברית בכח כל אחד מאתנו. בשפת נאמנים, בשפת הרצון ומעבדי־חיים יגלה הפועל הארצי־ישראלי לפני הדור העברי הצעיר את מרכז הנפש של ההסטוריה העברית החדשה. ובלשון העברית יבא אליו. מבלי פקפוקים ווכוחים, כי אם כעובדת חיים, רעננה ופוריה, הכובשת לבבות וזורעת כבוד ואמונה. הפועל העברי יביא להמונים העברים את בשורת תחית השפה העברית כשפת החיים והדבור לעובד בארץ, ובעצם מהותו, בעצם העבודה אשר הוא משקיע בתחיתה, ויצירת תרבותה, בעצם השלמות הבלתי מתפשרת והקנאות היוצרת יפרץ גדרות ויהרס אמונות טפלות וישים קץ למטבעות־הבערות העוברות לסוחר. באור חדש, באור חייו הוא, בשפעת האהבה והרצון וההתמכרות אשר בחייו, יאיר הוא לפני המוני־העם את פלא הטבע הקם לעינינו: תחית הלשון העברית. בין בוני הלשון והתרבות העברית, גאוני היצירה הספרותית, תבא גם הגאוניות החברתית המקבצת של העובד העברי בארץ.

אלה הם אופקיה של אחדות העבודה.

ג. מהות האחוד.

כיצד יבנה האחוד הסדורי של פועלי ארץ־ישראל?

על יסוד האחדות שבחיים. וקודם כל, לא על יסוד של סעיפי־אמונות והלכות־דעות. אל נא נשאל ל„אני מאמין", ל„הכרה" מושבעת ומשביעה. האמנם אין עבודה ציונית טובה יכולה להעשות בטרם נהתם שטר־שטה של לאומיות ויהדות על פי נוסה פלוני או אלמוני, האמנם אין הפועל הי ושואף ולוהם את מלחמתו ומהוה את מהותו, עד שלא התחיב על הלכות פסוקות בשאלות החמר והרוח, גורמי ההסטוריה וחקות התפתחות? האם לא הגיעה

השעה להפשיט את העקמומיות מהיצירה החברתית, לשחררה מהעמקנות החקרנית, ולבנותה על פשטות, על אחדות החיים והשאיפה, הרצון והפעולה. עתיקים הדברים ופשוטים, אולם בנו עוד דבקו המושגים המבישים על הסתדרויות וגופים צבוריים, כעל בריות חריפות ומתפלפלות, מתוכחות ומתנצחות – נחלת חיי־התחום, המשך מסורת הפלפול התורני (השטחי והריק בעצם);–דבקו כברקנים ואינם רוצים לפנות את מקומם. לא ככה הבינו יוצרי הציוניות והסוציאליות את תעודתם. במשפטים פשוטים, יבשים ו„מיכניים" בנו האדריכלים־הגאונים בניני־עד לרצון־האדם ולפעולתו. ה„עמקנים" חפשו שם את הנשמה ולא מצאוה. הפרוגרמה הבסילאית אינה אוצרת כל הכרזה פטֶטִית וכל דעה „עמוקה" על היהדות והלאומיות. וכמה דברים יותר עמוקים, יותר רְגשים היו יכולים להכתב על ידי הציוניים הרוחניים נושאי התרבות ההסטורית, אנשי „דרך־החיים". ואולם פרוגרמה פרוזאית ומיכנית זו היא שהפנתה את העם אל דרך־החיים מבלי מרבאות, ואף אנשי „דרך־החיים" מצאו להם בה את מקומם. „שוה לכל נפש"– בזו לה ובקְרוה אנשי המחשבה האצילית. גוף עבור חסר־נשמה. ואולם בנין זה ה„בלתי־מקורי" הוא שהגביר את התנועה הגדולה ליציקת „הנשמה העברית". וגאון תנועת־הפועלים, בבאו לאגד את פועלי העולם, לא דאג לשמות ולתורות, ולא שאף לחיֵב על דעות, שהוא חשב אותן ליחידות־אמתיות; הוא הסתפק ביצירת אחדות פשוטה ומקיפה, כוללת והיונית, אחדות הפעולה המשתפת, המביאה לידי חליפת רעיונית ו„מתירה בגבולה כל מיני דעות", וכל זה מתוך אמונה ובטחון, כי „ההתפתחות השכלית של המעמד העובד, אשר תבא כתוצאה הכרחית מתוך פעולה משתפת ומשא ומתן הדדי", תביא ודאי לתכלית הנרצה.

הנסיונות השונים בדורותינו להרכיב לתנועות חברותיות חובת־אמתות, הלכות־דעות דתיות, פילוסופיות או מוסריות – האין סוף כלם יצירת רוטינה חדשה, חקרנות מפלפלת, שעבוד המהות ואבון ההרגשות, חרדות וגלהות מודרנית? מה רב הוא הכח המברך, המשחרר של גלוי חקות חיים וטבע; מהו ערכם של הדרויניזם או המרקסיזם, בקומפסים במחשבת־האדם, לא רק לגאון המגלה אותם, ומאיר בעזרתם מחשבי־עולם, כי אם גם לבינוני המשיג אותם בעזרת עבודת מחשבה עצמית. אולם חקות אלו, כשהן מתקבלות כסעיפי־אמונה, כשהן נעשות דברות שגורות וקבועות, שאין להרהר אחריהן, האינן מאבדות את כל תכנן המשחרר ונעשות גם הן לעבודת אלילים, בת־הזמן, למקור קנאות מהבילה, עכוב ושעבוד. ותורות שבלב הנובעות ממקור חיי־נפש דרוכים, התחדשות והתירה בלי הרף ומרגע – האם לא היו לעינינו דפוסים מוכנים לחיים מְישנים ומְדשנים, למרַדפי־אמרים? אכן קל והלק

המורד מן החוקה אל הדברה. האגדה מספרת על ברכת הצדיק אשר הפכה את חול־הארץ לעפרות־זהב; האין המציאות מספרת, על מארת־השגרה ההופכת את זהב־היצירה הגאונית לאבק פורה, מסמא עינים?

האין כל תנועת־שחרור דורשת הרות־מחשבה והרגשה, מרחב לרשות־היחיד, כמזון ופרנסה לרצון הפעולה המשחררת?

חוששים לחסר רעיון־מרכזי, לחסר נשמה בתנועה. כמה מוזר הדבר לחפש נשמת תנועה היה בנקודה הנדסית שבהגדרה. אם יתאספו כל בעלי־הכרה והגדרה בעולם, לא יעלה בידם ליצור אף „יתוש" אחד, אף תא אחד, שאינו נתון ביכולת הפנימית, בכושר הרצוני, בהיות שבהויה. למה תרחיקו לחפש את נשמת־התנועה בסעיפי פרוגרמה שבכתב, והיא קרובה לנו לכלנו בהתאחדות „שבעל־פה", בהתאחדות כהויתה, ה„משכימה בבקר והולכת לעבוד". חיינו יונקים מרעיונות, נושאים בקרבם רעיונות ודעות, ואולם אין החיים מתחיבים על רעיונות. כחם הפנימי הוא הפורה, הבורא. יהיו נא החיים שופעים, ומתוכם, מתוך חיי־הפעולה, תצהיר הנשמה, שבינת החיים הכמוסה, הפועלת בנו.

אין האחוד אומר לעשותנו, את כלנו, כתה, כנסיה דתית או סוציולוגית. אבל הוא גם אינו שואף להיות מפלגה. במרכזה של מפלגה בזמננו עומדת השאיפה לשלטון מדיני, שנוי החיים בכח תפיסת השלטון, ולפיכך, רכוז הפעולה החברתית בתעמולה, בבחירות, הנהלה ו„פוליטיקא". וגם כשהמפלגה עושה עבודה אחרת, רואה היא את עבודתה כאמצעי לשלטון המדיני, ומתוך אמונה זו בכח המכריע של הפעולה המדינית, באה המפלגה בערך ה„נצחונות" המדיניים, בצבאיות, המיכנית־המפלגתית, המעבירה את מרכז הפעולה והיצירה מרחוב־החיים, מגלוי כחו ואחריותו של כל אחד, אל ה„מרכז", אל המנהיג, הנואם, אל הריזולוציה ובית המחוקקים. בתנועת העבודה בארץ, בבנין העם, אין הפעולה „המדינית", עם כל חשיבותה הרבה בימינו, יסוד התנועה. שאיפת התנועה: יצירת החיים, ובכל הקיפם, לכל צדדיהם. יצירה זו בנויה על העבודה עצמה, פוריותה ותנאיה, על סדור חיי העובד יום יום, על חלוציות מתמידה, על אקטיביות אישית בלתי פוסקת. גלוי כחותיו של כל אחד ויצירת תנאים רצויים לגלוי־כחות העובדים — זהו העיקר במצבנו. כבוש החיים ועשיתם יום יום — זוהי הפעולה, אשר הסדור החברתי צריך לארגנה ולסיע לה.

גנה זו לפני בית־הפועלים, בפתח־תקוה, אשר באה במקום קוצי־הבר והחלאה לפנים, מספרת לנו על השנויים שבאו בחיי הפועל, בתנועת־העבודה, יותר מאשר כל ספורי פרשת הבחירות לועד הפועלים במשך שנים.

אין החיים שלנו מוציאים את המדיניות, ואף את לקוייה, אין עבודתנו יכולה להיות פטורה הימנה, אולם אין המדיניות שבעבודתנו ראשית למעט

את דמותה של הפעולה הכלכלית, התרבותית והחברתית־הפנימית, היונקות כלן ממקור אחד, והוזרות ומשפיעות אחת על רעותה, ומכלן יחד מצטרפת היצירה החברתית השלמה.

לא מפלגה תבנה על ידי האחוד, כי אם קהלה תסודר. קהלת־העובדים בארץ. לפעולה מקיפה לספוק צרכיה, לבנין עתידה, עתיד־העם. זהו בנין־הכלל, המקיף את כל העובדים, באשר הם עובדים, ומשאיר את רשות־הרבים שלנו מפולשת לרוחות־מחשבה, פתוחה לגשמי־ברכה מפרים.

שאיפתה של קהלת־העובדים בארץ, „ככתוב":

לצור את חיי דעם העברי בארץ ישראל, כקהלת עובדים בני חורין ושוי זכיות, החיה על יגיעה, שליטה ברכושה ומסדרת את עבודתה, כלכלתה ותרבותה ברשותה.

יסודותיה: הלאמת-הקרקע, הון לאומי ליצירת המשק ולמלוֶה לעובדים. עליה עממית, קבוצות-עובדים חפשיות המנהלות את עבודתן ברשותן, תנועה חלוצית. המפלסת בחייה דרכים לעבו, תחית השפה העברית והנחלתה לעם, תרבות עממית מקיפה.

וכתורה בלב, אשר אינה נתנת ואינה צריכה להיות מגדרת בסעיפים, כלולה ברעיון האחוד האמונה בכח העבודה ותכניה הגלויים והגנוזים, בכלל־העובדים ובעליה העתידה, כי לא יכזבו. ואף התקוה לעבודה חברתית פוריה בתוך תנועת־העבודה על יסוד של חרות־המחשבה, אמון־חברים וכבוד־אדם.

ההתאחדות מצטרפת מאגודות־עבודה, המאגדות את חבריהן לחיים פעִלים לפי משלח ידם ותנאי־עבודתם, על יסוד הפעולה האישית והשתוף החברתי.

הסתדרותנו החקלאית הצריכה לאחד מעתה את כל גלילות הארץ, תמשיך את קיומה, משוחררת מכל אפוטרופסות מפלגתית, עובדת את כל העבודה הישובית־ההקלאית העומדת לפניה באין מפריע, מסדרת את העזרה ההדדית ואת ההספקה המשתפת של חבריה, מטפלת בהדרכה וחנוך־עבודה, ביצירת משקי־קבוצות, מתכוננת לעבודת ההתאחזות הצפויה, ממלאה את העבודה התרבותית הפנימית ודואגת להנוך ילדי העובדים.

בצדה של ההסתדרות החקלאית צריכה להבנות ההסתדרות המקיפה את פועלי העיר. משפל המדרגה החברתית צריכים פועלי העיר לצאת להיים של יצירה כלכלית, של השכלה חברתית, של פעולה חלוצה. לא להתנגחות עם בעלי־בתים בשכונות יפו וירושלים קוראים להם החיים, כי אם להעברת מרכז הפעולה אל יצירה כלכלית משתפת בריאה ופוריה. הנסיונות הרציניים הראשונים של תוצרה משתפת בריאה, יאירו את חיי הפועל העירוני, אם בן הישוב הישן, ואם החדש, והעולה מרחוק, ויתוו דרך ליצירה חדשה, לחיי קוממיות, רבי תכן ועלילה.

גם כבוש העבודות הממשלתיות קורא לנו, הכנסת העבודה העברית לרכבות ולמסלות, לחשמל ולטלגרף, יצירת תנאים אנושיים מהוגנים לעובדים האלה, ופעולה תרבותית־סדורית בתוך העבודה הזו תדרש את הסתדרותה ועובדיה, ורב יהיה ערכה.

וגם אנשי האומנויות החפשיות, ובעיקר המורים העממיים והגננות, ודור התלמידים הצעיר, במדה שהוא מתכונן לא לִרְדֹף „תכלית" וקַרְיֵרָה, כי אם לחיי עבודה והתנדבות עממית, כלם קרואים לסדר יחד אתנו את חייהם. שאיפת־ההשתלמות, קשירת קשרים עם העבודה והעובדים, כניסה לעבודה, תקון החיים, הרמתם ושפורם, חפוש דרכים והתכוננות לעתיד — את כל אלה הם צריכים למצא בסביבתם בתוך הסתדרויותיהם.

והסתדרויות אלה, המאוחדות כלן ברצון אחד, ברצון יצירת חברת־העבודה החפשית בארץ יתאחדו ל„אחדות־העבודה", לתנועת עבודה אחת, כוללת, שלמה ומסדרת. כל אגודה, קבוצה והסתדרות, חיה את חייה, חפשית ורבת היקף בחוג פעולתה, ומרכז־האחדות מאחד אותן ועושה את העבודה הכללית, המשתפת לכולן, ממלא את שליחות הצבור המדינית במוסדות הישוב בארץ, ובמוסדות העולמים של העם העברי, בתנועת־הפועלים העברית ובתנועת־הפועלים העולמית, מרכז סביבו את כל כחות הגולה הנאמנים בברית הציוניות־הסוציאלית, מתקשר ומסיע לתנועת־החלוץ, מביא לגולה ידיעות נכונות מחיי העבודה בארץ, צרכיה ושאיפותיה, עובד את העבודה התרבותית־העממית, מוציא ספרות ועתונות לעובדים, ויוצר את המוסדות הכלליים, הכספיים, תרבותיים ומדיניים, לתנועת העבודה.

זוהי ההצעה, כפי שעלה בידי לנסחה ולבארה. מובן מאליו, שאין כונתי להטיל את ברורי ובאורי על מי שהוא. לאותה ההצעה עצמה יכולים להגיע גם בדרכי מחשבה אחרות. המבין יבין, כי אין בכלל לראות בדברים כעין אלה ובראשי־פרקים אחרים דומים להם את מצוי־התכן האמתי של תנועה חיה מתחילה. חמר התנאים אשר דרכם צריך רעיון האחדות לפלס את דרכו לא נעלם מאתנו. הרבה משטינים וצרופי־חבלה עומדים לבַלֵּעַ את הטהורות שבכַּוָּנות. מנַדים, מִדַּיֵּי אבנים ומעַפְּרי עפר לא יחסרו, ואף פצעי־אוהבים. אולם לא אלה יכניעו רוחנו. תכן חייה של „אחדות־העבודה" תלוי לא במציעים, כי אם בעצם מהות החיים של כלל העובדים בארץ. לגורלו נמסר מהיום גורל האחוד. הוא אשר יבנה את בית העבודה יום יום, והוא אשר ימלא תכן היִיו.

נאמינה נא בחיותו, בשליחותו, להגבירו.

יסד־המעלה.

ש. יבנאלי.

הַנְחָלַת הַלָּשׁוֹן לָעָם.

במשך שנות המלחמה בגרה בעם ישראל הכרת אחדותו הלאומית, אשר התבטאה בתנועת הקונגרסים העבריים, שהקיפה את כל החלקים הגדולים והחשובים בעם. בקונגרסים האלה הוכרזה הנוסחא של אחדות ישראל בהוה ובעתיד בצורת הדרישה הכפולה: זכיות לאומיות לישראל בגולה ומדינה עברית בארץ ישראל. הקונגרס העברי הכללי של נבחרי כל עם ישראל מכל ארצות פזוריו בעולם עומד מאחורי כתלנו. עמנו יאמץ את כחותיו להגן על קיומו בגולה ולבנות את מקלטו הלאומי בארץ ישראל על ידי פעולה מרוכזת, הנהלה מאַחדת ומשתפת ומוסדות עבריים בין־לאומיים, אשר יוצרו בקונגרס העברי או על ידי ההסתדרות הציונית העולמית. העבודה התרבותית, להפרחת ספרותנו ולתחית שפתנו, המיועדה לבצור קיומו הרוחני־הלאומי של עמנו בארץ ובגולה, מחכה אף היא לאחוד ולהפראה על ידי רכוז הפעולה והפועלים בשדמותיה. על ידי התאמצות בלתי פוסקת של חבורת עובדים במשך עשר השנים האחרונות אשר לפני המלחמה, הוחל רכוז כזה להאצל אל עולם העשיה בצורת ההסתדרות לשפה ולתרבות העברית. עתה, עם התחלת התקופה של הקמת ההריסות בעולם, עתידה להתחדש גם הסתדרות זו, ולהיות לכח מרכזי העובד בכל העם את העבודה התרבותית השטתית הגדולה והמתמדת.

כל זמן שקימות בגולה קהלות ישראל, מוטלת עליהן החובה להמשכת העבודה התרבותית־הלאומית ולהקמת המוסדות המתאימים לעבודה זאת. אי אפשר לגולה לצאת ידי חובתה במה שנעשה בארץ ישראל. כיום הזה אין ארץ־ישראל עדיין יכולה להיות למרכז תרבותי־לאומי לגולה.

ביסוד העבודה התרבותית צריכה להקבע השאיפה להחיות את הדבור העברי בכל העם בכל תפוצות הגולה ולהפוך באפן כזה את שפתנו הלאומית לשפתנו העממית. תחית שפתנו בגולה מבטיחה מצד אחד את קיומה והתפתחותה הבריאה של הספרות העברית, ומהצד השני — מבססת את ראשית נצחונותיו של הדבור העברי בארץ ישראל.

הציוניות ההרצלית כתבה על דגלה: יצירת מקלט בטוח לעם ישראל בארץ־ישראל. ואולם ישנה עוד ציוניות אחרת, השואפת ליצירת מרכז בארץ ישראל בשביל הגולה. ובעוד שאין מקום לטעות במושג מקלט ולחשבו לקים, טרם הבראו באמת: טרם קלטה ארץ ישראל אל תוכה את עם ישראל, — הנה המושג ע״ד מרכז, עם תקות המאור לגולה (וגם לאנושיות כלה) הכרוכה בו, מעורר תמיד את המחשבה המוטעת, שאפשר ליצרו על ידי מפעל זה או אחר, ולא עוד אלא שמביא גם לידי הטעות, להשוב אותו כבר ליש, בטרם בואו לעולם. הטעות הזאת היא הנותנת מקום לאותה ההונאה והנאה עצמית, אשר רבים מאנשי ארץ ישראל ומהציונים בגולה משלים בעזרתן את נפש העם בתקוות שוא, בספורי בדים ותמונות־תרפים מחיי ארץ ישראל; היא שנתנה מאזנים בידי „אחד העם״ עוד לפני עשרים שנה לשקול את יסודה של אקדמיה אחת בירושלם כנגד מאה קולוניות בארץ־ישראל, ובידי אוסישקין כיום לשקול בית ספר אחד בקסטינה כנגד כמה וכמה מוסדות שבגולה 1); היא המגרה את „פרחי״ התחיה לזרוק לאוירנו אבק־שחין של התפארות שדופה לעור את עיני העם 2).

יש רק מרכז אחד, אשר עיני כל העם תלויות בו, והוא — ארץ ישראל, ארצנו, מולדת אבותינו אשר נתקנו ממנה, ואשר עמנו עורג בכל הדורות לשוב אליה; אשר ר׳ יהודה הלוי חונן את חרבותיה, ואשר רבי ישראל „בעל שם טוב״ חתר לעלות אליה (ולהביא בה את מלך המשיח לישראל); אשר קמץ עפרה ממתיק עד היום את הרגעים האחרונים של יתומיה, שלא זכו להקבר בתוכה; אשר מחנות מבניה עולים אליה בדור האחרון מדי שנה בשנה לעבדה ולשמרה, ואשר רבבות רבבות מהעם מצפים להמלט אליה כיום משוד הגלות! זולתי המרכז האמתי הזה, החי בלב איש ישראל, אין כל מה שנברא בארץ ישראל עד היום הזה, ואשר עוד יברא במשך השנים הבאות, יכול לשמש למרכז המשפיע, המחיב והמורה. הצבור העברי בארץ ישראל אינו עומד בשום אופן עדיין על גובה לאומי (גם לאומי 3), חברתי, מוסרי ותרבותי כזה, אשר יאיר לגולה. התנועה הציונית ניזונית

1) במאמרו של אוסישקין בקבץ „עולמנו״ תרע״ז.

2) דוגמת דברים כאלה: „דרך ארץ, רבותי! מפני אנשים בריאים ושלמים ברוח ובגופם, רחבי חזה וזקופי ראש. ראו! שמי הוד פרושים עלינו, הררי אימה עוטרים אותנו, שמש ארצנו עלינו זורחת, שמש חיינו, לא שמש „אביבים״ מדומים, לא שמש נדבות...״ („העולם תרס״ח, גליון ח׳)

3) ידוע כחה של הלאומיות השורשת במושבות ביחס להעבודה העברית. ואם בשדה החנוך המצב יותר טוב, אם בבתי הספר בארץ שולטת השפה העברית, הרי שלטונה מוגבל עדיין על ידי שכנות השפה הזרה, הנלמדת בגמנסיה מהמחלקה הראשונה ובבתי הספר העממים משנת הלמוד הרביעית ואילך.

מתוך הכחות המתפתחים בחוגים הלאומיים והציוניים בישראל בכל תפוצותיו, וארץ ישראל בכללן. האחרונה היא שדה הפעולה של הכחות האלה (ומצטרפת אמנם גם לחשבון הגורמים המולידים את הכחות האלה בעם) התלויה בעיקרה מהם. אין במושפע, אלא מה שיש במשפיע. ואין בכוס מי הים, אלא מטעמם של מי הים בים. ובהכרח אין בארץ ישראל, אלא מה שיש בכח התנועה הלאומית—והציונית—בגולה. לא מרכז,— אלא בית קבול לפעולה הלאומית. בטעותנו, אנו רוצים לחסות מהם השמש בצל העץ, אשר תמול נזרע גרעינו באדמה ועוד לא הספיק להוציא כהוגן את גבעולו. אנו מדברים בארץ על אודות השפעה על הגולה ואודות רחשי יצירה בתוכנו. אף שיר עממי אחד מקורי, אף מנגינה אחת לא נוצרו במרכז הזה, בארץ ישראל, במשך כל השנים, ולא יכלו להוצר! ואין צרך בהם! אין צרך בפירות מוקדמים,—שרקבונם מעובר בתוכם — המעידים רק על הולניותו של הנטע הרך. נפטר נא את ארץ ישראל מחובת „יצירה", מחובת השפעה מהמרכז אל ההיקף, ומההתאמצות — הבלתי פוריה והמביאה לידי זיוף — להמציא לגולה מורים עברים, משחקים עברים, שפה עברית. נחייב במקום זה את הגולה ליצור בעצמה בשבילה. שדנו בארץ ישראל אך זה הולך ונזבל ונחרש, וכל העולה עליו לא ירגיש לפי שעה יותר מריח האבק העולה מתוך כל תלם ותלם. לפעמים נדמה לנו, שכשנעביר לארץ ישראל את פלוני ואת אלמוני ממשוררי ישראל וסופריו הגדולים יברא פה המרכז לגולה. אבל אנו שוכחים, שעם העברת האנשים עוד לא הבטחנו לנו את פעולתם המוצלחת ואת הבטוי הנכון של כחות היצירה שלהם 1).

---

1) לדבר על תקוות של יצירה מקורית בארץ אפשר יהיה אולי רק בקשר עם היצירה החברותית-כלכלית. אחרי הרבה אלפים שנה של התקדמות ואחרי שורה של גאונים, שש האדם להשקיע את כל כחותיו במלחמה בעד הזכות לאכל לחם. והמאמץ העליון של האנושיות בדור האחרון הוא (מלבד המלחמה) בספירת היצירה החברותית: בדרך שלום על שדה הנסיונות של סדרי שלטון וחברה חדשים באוסטרליה ובניו-זלנדיה וזעיר שם באמיריקה; בדרך מלחמת דמים בתוך שני העמים הנאדרים בעולם בכחם ובמספרם הרב; ובמלחמה בלי דמים — בהתאבקות המפלגות של הפועלים בתוך כל העמים הגדולים שבעולם. בימינו אין הגוים מצפים להארה מעולמות עליונים, הם לעת עתה רק נלחמים בעד הזכות לשבע מתוך עבודה משוחררת. מצביאים גדולים במלחמה זו הוציא מתוכו עם ישראל זה דורות אחדים מימות אבות-הלוחמים במחשבה, הס, מרקס ולסל, ועד הלוחמים בחרב ברזל ברוסיה וגרמניה. מיטב בני עמנו עומדים להשקיע את עצמם גם בבנין ארץ ישראל במלחמה זו: מלחמת הארם והיהודי בעד זכות לחיות בארצו על עבודתו הבלתי משועבדת. עדות הן החלטות הקונגרסים הציוניים האחרונים ברוסיה, באמיריקה ובמקומות אחרים ביחס לקרן הקימת ולשיטת בנין הארץ; תנועות הפועלים העברים הציונים בגולה, ושאיפותיו ויצירותיו של הפועל העברי בארץ ישראל. מן ההכרח ההסטורי-ההגיוני הוא, שכח יצירתו של עמנו בתחיתו בארץ ישראל יתחיל בפעולה החברותית-הכלכלית, יצמח עם הרחבתה ויתגלה בנצחונותיה של ההתישבות והעבודה בעם במשך דורות, עם הִסָפֵג העם לארץ.

במקום לחלום להרבות בארץ ישיבות ובתי מדרשות לרבנים ולמורים, שיספיקו לכל הגולה תורה ומחשבה מסופקות, במקום להשלות את רוח העם בבשורות מוגזמות על הגדולות והנצורות אשר במרכז, במקום להכריז השכם והערב על תחיתה של שפתנו בארץ ישראל ולהפריז על ערכה האמתי, במקום לבטוח בטחון שוא—לפני זמנו, -שיש בכח השפעתה של ארץ ישראל כיום לשמור על עצמיותנו הלאומית בגולה ולהציל מכליון חלקים רבים מהגולה,—מוטב לנטוע בעם ישראל את ההכרה, שרק בכח תנועה לאומית אדירה בגולה יבראו החיים החדשים בארץ ישראל, וכי תחית שפתנו השלמה היא אחד היסודות בתנועה לאומית זו; מוטב לקרוא לעם ישראל – יחד עם השתתפותו בתנועת הגאולה, בציוניות – להגן על חייו הלאומיים בגולה, שעוד לא נגאל ממנה, לצור לו צורות מקוריות, עממיות ונאות, לשוב אל לשוננו העברית, ולהקים לעצמו בגולה את מוסדותיו התרבותיים.

———————

ב.

„לספרות העברית אין עם של קוראים, וזה שולל גם מהיחידים את הכח להעריך. ואין תקוה לעם ולספרות העברית לעלות, כל עוד שעברית אינה שפת הדבור; כי לא רק קוראים רבים נחוצים לספרות, אלא רבים החיים אתה חיים אורגניים משותפים".

„נדודי לשון" מאת רחל כצנלסון 1).

מעברים שונים נשמעים — זה שנים — קולות בודדים ורפוים הקוראים להחיות את שפתנו תחיה שלמה, לאמור: להפכה לשפת הדבור לא רק בארץ ישראל, אלא גם בגולה. הדברים המובאים מהמאמר „נדודי לשון", הם מהמעטים בספרות העברית המביעים יחס מוחלט כזה לשאלת הדבור העברי. ואולם יחד עם זה הם מראים לנו, כיצד מובעות המשאלה והתקוה הזאת אגב דברים אחדים, כמעט ברמיזה. 2) ננסה הפעם לברר את שאלת תחית שפתנו לשמה.

הז'רגוניסטים מאמינים, שהז'רגונים השונים (ערבית, פרסית, שפות יהודי קוקז, ספרדית, וביחוד הז'רגון הגרמני הנקרא „אידיש") ישארו בפי בני ישראל כל ימי חיי עם ואנוש עלי אדמות. הלאומיות שלהם יכולה, איפוא, להסתפק, מצד השפה, בשמירה על קיום הז'רגונים בפי העם, בשמירה על המציאות. לגבי ה„אידישיסטים", למשל, אין שאלה ביחס לעצם היי ה„אידיש", באשר שפה זו מדוברת וחיה בפי חלקים גדולים מאוד של העם, אלא רק ביחס לטפוחה, לאחודה,

1) נדפס בקבץ „בעבודה" של הסתדרות הפועלים החקלאים בארץ ישראל. יפו, תרע"ח.

2) על הדבור העברי בגולה כתבו ביאליק ב„חבלי־לשון"; ד"ר י. קלוזנר; מ. שיינקין (במחברת „שפתנו" באמריקה); פנחס שיפמן ב„השלח" הרע"ט; מזא"ה במוסקוה באחד מנאומיו בשנה העברה נגע בשאלה זו.

לקביעת חקי דקדוקה וליצירת ספרות לעם בשפת העם. ההוה אתם כיום, לכן הם גם בטוחים בעתידם. העברים הנאמנים לשפה העברית מסתפקים לרוב בתקוה לתחית שפתנו בארץ ישראל, בקיום ספרות עברית ובקבוצות דוברי עברית בגולה. ההוה לגמרי איננו אתם, לכן גם אינם בטוחים בעתיד. אבל הנה נוצר בארץ ישראל חלק מסוים מעם ישראל — חלק קטן מאד אמנם, אבל חשוב מאד בערכו, באשר ממנו תוצאות לעתיד עמנו ולתחיתו בארצו — וזהו הפועל העברי, — אשר השפה העברית נהיתה לשפתו. זה כחמש עשרה שנה שהפועל העברי מאמץ את כחותיו להשליט את שפתנו העברית, אשר ארש לו באמונה, בכל הייו. רק מעטים מתוכנו הביאו אתם בעלותם מן הגולה לארץ את ידיעת שפתנו, ועוד פחות — את הדבור בה. ועתה נהפכה שפתנו בפיות מאות הפועלים והפועלות על ידי הסתגלות לשונית, ואצל רבים מאתנו, על ידי התאמצות נפשית נמרצה ומרובת השנים, לשפת חיינו. הרגשות עמוקות של החובה והאהבה לשפתנו והעזרה ההדדית להקניתה היו בעוזרינו בנצחון המהפכה הלשונית הזאת אצל היחידים ובצבור כלו. חברת הפועלים העברים בארץ ישראל — זוהי החברה היחידה — מלבד המורים, שאומנתם בכך —, אשר השפה העברית קמה בתוכה לתחיה בתור שפת הדבור בבית, במשפחה ובעבודה. והנה דוקא הנצחון הפנימי הזה של הפועל העברי, דוקא היכלת הזאת לקשור את שפתו העברית אל עצם חייו, חיי הצבור, חיי המשפחה, חיי הדור הצעיר ואל חיי ילדיו מטילים עליו דאגה מיוחדת ואחריות מרובה בעד גורל שפתנו ומחייב אותו לשאול את השאלה החמורה: איך תקום שפתנו לתחיה השלמה? האם על ידי ההתאמצות הבלתי רגילה של המעטים בארץ ישראל, או על ידי תנועה כבירה ומקיפה את כל בית ישראל בגולה? כל זמן שהעם בגולה משתאה מרחוק למראה בניו שבארץ ישראל המדברים עברית או לשון הקדש, הרי פעולתנו כאן, בארץ, ביחס לתחית לשוננו דומה לעלית הזקנים לארץ ישראל על מנת לזכות למית בה. זו היתה עלית יחידים, אשר העם היה מעריץ אותם, אבל לא היה משתתף עמהם. הוא לא שלב את חייו ותקוותיו בחייהם, אף לא הכין פעמיו ללכת אחריהם. אבל הנה הדור החלוץ לתחית שפתנו בארץ פונה לעבר המהנה כלו וקורא אותו ללכת אחריו ולבוא לעזרתו. והעזרה לתחית שפתנו בארץ ישראל אינה תמרית גרידא לשם החזקת בתי הספר בארץ ישראל (עד אשר יהודי ארץ ישראל יכלכלו אותם בכחותיהם), אלא — עזרה לשונית, כלומר: שהיהודים בגולה יעזרו לנו להחיות את שפתנו, בהשתמשם בה בחייהם הרגילים, כמו שאנו משתמשים בה פה. בשביל אותו החלק שבארץ ישראל הממלא את האויר בארץ ואת העתונות בחוץ לארץ בזיוף המציאות ובסרוס הדברים, הרי שפתנו כבר קמה לתחיה בארץ ישראל. אבל לאמתו של הדבר מתקים חשבון אחר, המראה לנו, שהדרך לתחיה זו עודנה

רחוקה. כל היהודים בארץ ישראל, מלבד אולי מועטים קטנים מאד, יודעים עברית. אבל מספר האנשים בארצנו, אשר הדבור העברי קבוע בפיהם תמיד בבית וברחוב, תלוי בין אלפים לשלשת אלפים איש. אלה הם אלף הפועלים והפועלות, חבורות המורים העברים, תלמידי וגומרי בתי הספר הבינוניים ומספר לא גדול של תושבי הערים ושל האכרים במושבות. אליהם נוספים כעשרת אלפים ילדים הלומדים בבתי הספר; אלא, שגורל שפתנו בפיהם לעתיד נחתך מגורל אופן חייהם וסביבתם. וזוהי תחית שפתנו בארץ ישראל. רבבות היהודים בירושלים ואלפיהם ביתר ערי ארץ ישראל ומושבותיה מוסיפים להשתמש בז׳רגונים הזרים והמרובים. ונשאלת השאלה: האפשר לשפה, החיה רק בפיות אלפים בודדים, לגדול ולהתפתח? שפתנו נלעגת ומשובשת בפיותינו ובפיות ילדינו. מעטים מבינינו יודעי עברית על בוריה, ועוד קטן מזה הוא מספר הדוברים בה נכונה. בשביל רבים היא רק שפת הדבור ולא שפת המחשבה. היא כבר משמשת לשפת־העבודה לפועל החקלאי בארץ, אבל אין היא עדיין שפת האומן, שפת השוק, המסחר ובית הכנסת. המורים והילדים נחנקים בבתי הספר מחסרון סביבה עברית מחוץ לכתליו, ללא שיחת עם וללא אנחת עם ושירתו. בתשוקתה להשמיע על אזן העולל את שפת העברי ובהרדת־לבה מפני קללת דו־הלשוניות, מדברת האם לילדה בעברית כבולה, ושפת נפשה של אם נגזלת מחיי הילד ארוכות. בארח פלא נקלטת שפתנו סוף סוף בנפש הילד; פועל כאן ודאי אוירה של המולדת. ואולי מלווה כל ניב, כל מלה משפתה הדלה של האם בבת־קול מיוחדת — בת־התאבקות האם הגוזרת על עצמה להאלם למחצה — הצדה את קשבת הילד ונשמתו ומקשרת אותו לשפתה של אמתו. לא רבים בינינו האבות, שאינם מגדלים בסתר לבם את התקוה ללמד את בניהם שפה זרה, — או אפילו לשלחם הוצה לארץ — למען יטעמו מעץ החיים של התרבות האנושית, ספרותה ומדעה. הדור הצעיר בארץ ישראל גדל בלי ספר מדעי, בלי ספר רגיל בדברי ימי העמים, בלי ספר מסביר את מדעי הטבע. את ידיעותיו אודות חיי החברה ומלחמת העובד הקשה בדורות האחרונים בעד שחרור חייו משעבודו הקשה, יכול הדור הצעיר לקלוט רק ממאמרים בודדים ארעיים ובלתי חשובים. אין לפניו תקוה להאיר את שכלו באור גדולי המחשבה האנושית.

ושוב נשאלת השאלה: התחיה שפתנו, התחזק? ההתפתח ספרותה בתוכנו? התותרגה חרצובות הלשון והמחשבה של נאמניה?

התשובה על השאלה הזאת היא: כן! ואימתי? — כששפתנו תחדל מהיות שפת אלפים יחידים ותשוב לחיות בפי מאות רבבותיו של כל העם; כששפתו תשוב שנית להיות לשפתו המדוברת של כל העם: להמוניו, למשפחותיו, לארצותיו, של כל יהודי ויהודי, כמו שהיתה לפנים; כשבתכן המושג: יהודי יכולל ויובן

מאליו המושג: אדם המדבר עברית, כמו שבתכן המושג צרפתי: — אדם המדבר צרפתית!

———————

התנועה להחיות את הדבור העברי בגולה התחילה מלפני עש־ות שנים. בועידה האחרונה של ההסתדרות לשפה ולתרבות העברית, שהיתה בשנת תרע"ד, אנו מוצאים ידיעות כאלה: „עוד מלפני חמשים שנה נוסדה ב ב ו ק ר ש ט אגודה להפצת הדבור העברי, שהתקימה שלש שנים. בין מיסדי האגודה היה יוסף הלוי, וגם המלבי"ם התיחס בחבה לתחית השפה ולאגודה זו". והלל זלטופולסקי אמר שם: „התנועה העברית לא תמול היא אתנו, ויש לה כבר שרשים עמוקים בחיים. היא מקבלת צורות מצורות שונות, אך החוט השני בכלן היה הדבור העברי. הצעדים הראשונים החלו לפני חצי יובל שנה בהוסדן של חברות „שפה ברורה". זו היתה „תקופת הצחוק". האנשים לא הכשרו לדבר עברית, והשפה לא היתה מוכשרת להיות חיה בפיהם. המליצה התנכי"ת שלטה בספרות שלטון גמור. ולכאורה נשארו צעדים אלה בלי תוצאות מוחשיות. ואולם לאט לאט נשתנו פני הדברים". על פי עדותם של הלל זלטופולסקי, קלוזנר בועידה הנזכרת ושל פנחס שיפמן („השלח" תרע"ט) נמצאים ברוסיה עש־ות אלפים צעירים וצעירות מדברי עברית. בגליציה הודות לפעולות חבורת מורים במשך עשר השנים האחרונות, הוכן חיל מדברי עברית לאלפים; וגם באמ־יקה מתחילה תנועה זו להתרחב. אלה הם אותות מבשרים את עלות שחרה של שפתנו על שמי היי העם העברי, אותות מעודדים ומאמצים, המראים על אפשרותה של תחית שפתנו בפי העם, אבל עדיין אינם מבטיחים אותה. התנועה העברית עוד לא התיצבה על הדרך הרחבה. היא אפילו לא הכריזה על מגמתה הברורה והקיצונית, ועל אחת כמה וכמה שלא העמיסה על עצמה את העול הכבד של התחלה, מתאימה, לפי מהותה והיקפה, למגמתה זאת. מדברי הלל זלטופולסקי בועידה הנזכרת למעלה אנו מקבלים תמונה שלמה ממצב העבודה לתחית שפתנו ברוסיה לפני המלחמה: „החלה עבודה רבה. פה יסדו גן ילדים, ופה — בית עקד ספרים, ופה פתחו בית ספר לבנות ופה יסדו שעורי ערב. —נוכחנו, לדאבוננו, שלא היינו מוכנים, חסרו אנשים פועלים, חסרו ספרים והוברות. הסופרים לא באו לעזרתנו, למרות בקשותינו הרצופות. הלעטנו את האגודות בתקוות טובות ולא יכלנו לגשם אותן, כי לא היו לנו לא די נואמים, ולא די חוברות וספרים". העבודה הענקית והשטתית למשך שנים רבות, הנחוצה בכדי שהמיליונים הרבים של עמנו, הפזורים בכל ארצות התבל ומדברים בכל לשון שבעולם, ישנו את לשונותיהם שבפיהם ללשון העברית ויתהילו לדבר בה, צריכה להיות מיוסדה על הצרכים המתגלים בחיי הרוח של עמנו בזמננו. ע ם ה ס פ ר כ י ו ם ה ו א ה כ י ע נ י ב מ ו ס ד ו ת ה ה ש כ ל ה ה ע ב ר י ת. השכלת העם בישראל היתה נשענת על החדרים, הישיבות, בתי המדרש ועל הדיינות והרבנות העברית, שהיו קימים בכל

קהלות ישראל כגדולה, כקטנה. כיום נטלה הנשמה מהחדרים ומהישיבות. המלמדים אינם יותר מוליכי הדם—המזון הרוחני—ממרכזי התורה והיהדות אל כל תאי בית ישראל הקרובים והרחוקים; ירידת התורה בישראל ודלדול הכחות הרוחניים של נושאי המסרת הדתית גדולים במערב ובמזרח. לה„חכמים", המורים לתורתנו ולשפתנו בבתי הספר של „כל ישראל חברים" במזרח, ולמלמדים בחדרים או בבתי ספר פרטיים באמריקה ובקהלות רבות בדרום רוסיה — אחת ההערכה בעיני העם: אי כבוד לאנשים ועלבון לתורה. בין יהודי פרס, מצרים, כמו בין יהודי לונדון, אמריקה (וזעיר שם ברוסיה) אנו פוגשים רבים מאד, שאינם מבינים אף מלה עברית. וכאן נשאלת השאלה: איפה הוא בית היוצר למורה העברי — בין התורני וירא השמים ובין המשכיל והחפשי — אבל הלאומי, המכובד, הנושא את דגלו והאהוב בעמו: בחדר או בבית הספר? למורה, אשר גורל עתידו הרוחני של ישראל מסור לידו? מאין יבוא המורה העברי?

התשובה על השאלה הזאת היא: ממוסדות מיוחדים למורים, העתידים להוסד בכל קהלות ישראל החשובות, אשר בגולה. לשנים עשר מיליוני היהודים שבעולם דרוש חיל גדול של מורים עברים, אשר יחנכו את הדור הצעיר על ברכי השפה העברית, ואף יַקנו את שפתנו לכל העם מגיל היוצאים מבתי הספר עד גיל הכה, העמידה והבינה. למען הספיק מורה אחד על כל ששים נפש מישראל (מהם החצי מהגיל המוכשר ללמוד) דרוש מחנה של מאתים אלף מורים. את החלק האחד מהסכום הזה מספיקים הישיבות והמוסדות הקימים כיום בתפוצות ישראל; והחלק השני, הכי גדול, מחכה מאת העברים למלואו. הסמינר למורים, אשר יוציא מדי שנה בשנה 60 מורים, יוציא במשך 20 שנה מהמחזור הראשון ואילך אלף ומאתים מורים. יש ליסד איפוא, שמונים בתי מדרש למורים או מוסדות אחרים מתאימים לתעודה זו: להכשרת חניכיהם להוראה במרכזים הגדולים של היהדות בכל העולם. הם יספיקו לאט לאט במשך חצי יובל שנים לעם העברי את מספר המורים הדרוש לו, למען החיות את שפתו ולמען המשך את קיומו הלאומי-הרוחני. האמנם מורגש בעם ישראל צרך אמתי במורה העברי? התשובה היא חיובית בהחלט. בלב היהודי בזמן הזה היה עדיין התביעה הפנימית לחנך את בנו על ברכי המסרת הדתית או השפה והספרות העברית. הדוגמאות הרבות מהיחס השלילי אל המורה או המלמד אינן מכחישות את עצם קיומו של הצרך הנזכר. ואולם, מלבד הצרך המורגש אצל הפרט, אנו דנים כאן על הצרך בחיי הלאום כלו. מכיון שהצורות הקודמות של ההוראה נמחקו, מקצתן או כלן, מוכרחות לבוא צורות הוראה אחרות בכמות המספיקה.

הקשר בין היהודי ובין שפתו ותורתו מאחרי עזבו את החדר או הישיבה ועד המלאות ימי חלדו היה נמשך (עד הדורות האחרונים) על ידי החיים הדתיים—

תפלה ומצוות–ועל ידי העסק בתורה. מי יודע, אם היתה התורה מתקימת בישראל אלולא השעה בין מנחה למעריב בבתי התפלה, אשר בה עסק בתורה כל העם. כיום נראו צורות חדשות לחיי הרוח של העם, ואכסניאות בל־ידעום הוכנו להן. עתים קבועות לחיי הרוח של האדם: במקום השעה עם ספר המוסר והאגדה והשיחה של פוליטיקה–שעה חטופה לקריאת העתון היומי, ותשוקה להקשיב לקול חיי האדם ההומה מעל במת הטיאטרון. ואם את השפה העברית בבית הספר יכול להכנים (לאט לאט ובהתאמצות רבה) המורה העברי, הנה בבית ובמשפחה אפשר להכניסה רק דרך הצורות המחודשות של זמננו. למליונים נמנים קוראי העתונות היומית, ולאלפים, אלפים–המבקרים בבתי החזיונות. פה רוחשים החיים העמיים, ההמיניים. ושפת החיים האלה צריכה להיות השפה העברית. כיום אין אף עתון יומי עברי בכל העולם. מאמריקה מגיעות אלינו שמועות שהעברים מתכוננים ליצור שם יומן עברי. ואולם לא פעולות של יחידים, בודדות במקום ובזמן, יחיו את שפתנו, אלא תנועה מקיפה. יומנים עברים צריכים להוסד– ובבת אחת – בכל המדינות הגדולות הישנות והחדשות אשר באירופה, במרכזי היהדות במז״ח, בארץ ישראל, באמריקה. אותו הדבר לגבי הטיאטרון העברי. כסנונית זו הבודדת, שאינה מבשרת את האביב והחביבה עלינו בכל זאת, כן לנו הידיעות אודות הנסיונות של יצירת במה עברית בורשה, מוסקבה וניו־יורק. ואולם גם פה דרושה לא פעולת יחידים, כי אם תנועת רבים מקיפה. קבוצות של משחקים עברים צריכות להוסד בבת אחת במרכזי היהודים החשובים: ורשה, אודיסה, מוסקבה, ברדיצ׳ב, וילנה, לבוב, וינה, ברלין, פריז, לונדון, ניו־יורק, צ׳יקגו, טיפליס, סלוניקי, ארץ ישראל, בגדד. העובדא, שהעתונים היומיים העבריים, שהיו לנו, התקימו בקושי, באותה שעה, שהעתונים הז׳רגוניים נפוצו למאות אלפים, והעובדא, שהנסיונות ליצירת טיאטרון עברי דרשו התאמצות של כחות בלתי מצוים, באותה שעה, שהטיאטרונים הלועזים מתמלאים על גדותיהם מהקהל היהודי–מראות לנו למדי על התרחקותו הנוראה של עמנו משפתו; אולם יחד עם זה, הן מראות לנו, לאיזו מדרגה צריכים להגיע כחה והתפשטותה של שפתנו בעם.

עשרות הסמינרים העברים יהיו למרכזים תרבותיים במקומות הוסדם, אשר סביבם תתהוה ספירה של הדבור העברי והמחשבה העברית. היומנים העברים אשר יובטחו באמצעים מיוחדים, למען יוכלו להתקיים ולהמכר במחיר נמוך, אשר יפתח לפניהם את דלתות כל בית בישראל, ישאו את המלה העברית החיה יום יום לעם וירכזו את הקורא ואת הקונה העברי סביבם וסביב ההוצאות הספרותיות, אשר תתיסדנה על ידיהם בצורת הוספות ותשורות לחותמיהם. הטיאטרונים העברים, אשר יובטחו גם הם באמצעי קיום מיוחדים, יחיו את הדבור העברי ויהיו למעינות השירה והאמנות העברים, אשר יפכו בעם.

ב„מכאן ומכאן" פותר „אובד עצות" את שאלת ישראל באפן כזה: „לא מרכז אחד בארץ ישראל, כי אם מרכזים בארץ ישראל ובגולה. ספרות עברית המקשרת את כלם. ז׳רגון בתור שפה מדוברת בעם. בארץ ישראל — עברית עד כמה שאפשר". „אובד עצות" מניח את האפשרות של קשר כלאים בין העם וספרותו: ספרות עברית בתור יצירת עם המדבר בז׳רגון ובשפות אחרות. ורתמהון תוקף: היתכן? היתכן לספרות עם לחיות ולהשפיע עליו, מבלי שהעם ידבר בשפתה? מהיכן יקומו לעם הסופרים בספרות זו, ומי יהיו קוראיה, ומה יהיו עניניה ונושאיה? ואם תמצא לומר: יקומו לה סופרים לעשרות וקוראים לאלפים, האמנם העם כלו ברבבותיו לא יברא לו את ספרותו החיונית בשבילו, המשיבה לו על צרכי חייו בשפתו המדוברת בפיו והמובנת לו? והאם לא תהפך הספרות העברית ל„חכמת ישראל" חנוטה בכרכים עבים וקבורה באולמי ספריות ובתי ספר גבוהים? אז אולי כל ספר וכל סופר עברי יביא אתו על הבמה את המתורגמן שלו, כדי להיות מובן, דוגמת ימי המשנה והתלמוד?

— מעולם לא דברו המוני העם בשפה העברית בגולה, ואף בישבם בארץ ישראל היו תקופות וגלילים, ששפתם העברית לא היתה בפיהם, ובכל זאת התקימה בעם עד היום הזה. ומה החרדה כיום?

— נכון, שהשפה העברית לא היתה שפתו המדוברת של העם בגולה, תחת זה היתה שפת חיי רוחו, שפת דתו. הקשר בין היהודי בגולה ובין שפתו העברית היה למעלה מהקשר שבין עם אחר ושפתו המדוברת. זו היתה שפת דתו, אשר חתלה את כל חייו, מיום הולדו, עת ברך עליו בבית הכנסת, עד יום מותו, עת הָקרא הקדיש האחרון על הגולל; זו היתה שפתו, אשר בה התחיל ללמוד מיום שידע לדבר ובה הגה כל ימי נעוריו ובה עסק בתורה בעתיו הקבועות כל ימי חייו. בשפתו זו התפלל, בה חיב היה לברך את מאה ואחת ברכותיו בכל יום. זו היתה שפתו המסחרית: בה כתב שטרי חובותיו, קשר את חוזיו ופסק את דיניו. לא היתה פנה בחיי היהודי, אשר שפתו העברית לא תשלוט בה. זו היתה שפה חיה בישראל. ולא עוד, אלא מכיון שהשפה העברית היתה לשפת דתו של היהודי, לכן היתה גם לשפתו הקדושה. חיי האצילות והקדושה תפסו את המקום הכי נכבד בחיי היהודי. החיים הגשמיים יום יום היו רק טפלים לחיי הקדושה, פרוזדור המכין לטרקלין. ושפת חיי יום יום — הז׳רגונים: הארמי, הערבי, הספרדי, הצרפתי ועד הגרמני, — נערכה ביחס לשפתו העברית כשפחה אל הגבירה. לאמור: הקשר שבין העם העברי ושפתו העברית בעבר הרחוק והקרוב היה נשען על כחות נפשיים ורוחניים אדירים, דתיים ועמיים, ששלטו בחיי הרוח של העם בכל הדורות. עכשיו, כשנשתנו פני הדברים,

כשחיי עמנו הם חיים של חולין בעיקרם — חיים של יחסים מרובים בין בני האדם לבין עצמם ויחסים מועטים ביניהם לבין המושגים הדתיים; כשהספרות העברית אינה נושאת יותר את דגל הדת בשביל החלק הדתי שבעם, ואינה גם ספרות הנובעת מתכן חיי החולין, בשביל החלק השני של העם, אלא נשארה קשורה עם עשרות אלפים אחדים מישראל ותו לא, — עכשיו הדלה גם שפתנו מהיות שפה חיה ועממית בישראל. והנה, כל זמן שחיי שפתנו היו תלויים בחיים הדתיים של העם, היה יסודה איתן וקיומה בטוח 1). אבל עכשיו, כשהקשר בין שפתנו ובין העם מותנה מהספרות העברית ומהספר העברי, חיבים אנו לבדוק את היתד הזאת, אשר עליה היא תלויה: הנאמנה היא או רפויה? הערכת מצבה של ספרותנו מצד שטח התפשטותה בעם נתנה בועידה האחרונה לשפה ולתרבות העברית בשנת תרע"ד על ידי פרישמן וצ'רנוביץ. „משירי יל"ג נמכרים במשך שנה שלמה שמנה עשר אקסמפלרים. ל„ביבליותקה העברית" היו בראשיתה 3500 החותמים ובסופה — חמש מאות. ועד החוברת השמינית שלה נמכרו ממנה עשרת אלפים אקסמפלרים ועתה נמכרים ממנה רק מאה קומפלקטים לשנה. ה„ביבליותיקה הגדולה" התחילה בחמש מאות אקסמפלרים וגמרה במאה. ובכלל כל ספר חדש, אשר יודפס עתה, אין מוכרים ממנו יותר משלש ועד ארבע מאות אקסמפלרים. מספרי החנוך לא ימכרו אלא ספרי ההתחלה בלבד, כלומר: הספרים, הנועדים לנערים עד שנתם העשירית, שאז הם עוד ברשותם של אבותיהם, ואבותיהם מכריחים במדה מרובה ללמודים אלה, תחת אשר הספרים הנועדים לנערים למן השנה העשירית ומעלה, לא ימכרו כמעט כלל. וזה הלא הסימן היותר נורא, שהדור הבא, למרות כל ההבטחות, שמבטיחים לנו, יתחנך ללא ידיעת הלשון העברית. רוב הספרים הנמכרים אצלנו, הם דוקא ספרים עיוניים קצת, הנוגעים יותר במקצע „חכמת ישראל". וחזיון הזה, שבשעה אחרת היה משמח אותנו מאוד, משום שהיה מראה לנו, שעמנו הוא עם שלבו אינו נתון לדברים בטלים וליצירות הנעשות מתוך קלות ראש, חזיון זה בשעה זו דוקא נורא הוא בשבילנו, כי הוא לנו הסימן היותר מובהק, שקוני הספרים המעטים, שיש עוד לנו, הם אנשים באים בימים, ואינם הצעירים". ופרישמן מוסיף: „נסו רגע וציירו בדמיונכם את בנינו מקץ 30 או 50 שנה. אותם הבנים הלומדים רק את ספרי הלמוד הנועדים לנערים עד שנתם העשירית, ומשם

1) מצבה הנאמן של השפה העברית בישראל מוכח מהתרגומים: היוני, הארמי, הערבי והגרמני, שנתרגמה בהם התורה וספרי המוסר בישראל בהסכם נושאי התורה הגדולים בכל דור ודור, מימי ר' עקיבא, שסמך ידיו על תרגומו היוני של עקילס, ועד ר' סעדיה גאון והדורות האחרונים. התרגומים עוד הוסיפו קדש והעריץ את ערך התורה ושפתה בעם. רבותינו חיבו את היהודי לקרא בכל שבוע את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום. וכמדומה, שמעולם לא פגשנו תנועה של קנאות לשפתנו. והיא בכל זאת פרחה.

ואילך אינם לומדים כלום - וגם אותו המעט נשכח מהרה מלבם—מה נהיה בעיניהם אנחנו וחלומותינו?" 1) צ׳רנוביץ אסף הרבה חמר לשאלת שוק הספרים העברי והרצה על נושא זה בועידה הנזכרת. בין יתר דבריו אמר: „במדה שספר הלמוד מכוון לבעל גיל יותר גדול, בזו המדה עצמה הולכת התפשטותו ופוחתת, מפני שהילדים מבקרים את בית הספר לכל היותר שלש שנים, ואחרי כן הם נכנסים אל בית הספר הכללי ושוכחים את כל התורה כולה, שלמדוה על רגל אחת ועל קצה המזלג." הוא מביא עוד את המספרים האלה: ספרי פרץ ופרישמן נמכרים 200 לשנה, ספרי ברדיצ׳בסקי — 400 ו „על פרשת דרכים" 1000, „מכאן ומכאן" 700, העתונות הז׳רגונית היומית נפוצה במספר 200 אלף אקסמפלרים ליום, ונקראת על ידי מליון". זהו כח התפשטותה של ספרותנו העברית בעם. וכמו שתחית שפתנו בארץ, הנשענת רק על אלפים של דוברי עברית, מעורת את עינינו לבלתי העריכה כערכה, כן מאהבתנו הגדולה לספרותנו אין אנו רואים את הצטמצמות חוג השפעתה על העם. ועד שאנו מקשיבים לחלום תחיתנו לעתיד לבוא, ישכח בינתים היהודי את התורה ואת שפתה. על מצב ידיעת שפתנו בין הדור הצעיר באמריקה מספר לנו אדם, שחקר שם את מצב החנוך העברי 2). בכלל מקבלים חנוך עברי באמריקה, מעט או הרבה, 28 אחוזים מכל הילדים העברים. ויתר הילדים, בערך 72 אחוזים, יתרחקו מאתנו לגמרי מקטנותם, מבלי דעת כל מאומה מדברי ימי ישראל, מן היהדות והדת. גם הבית של היהודי הפשוט, הנמנה בכלל על מפלגת האורטודוקסים (אף שהוא מוכרח לעבוד בשבתות וימים טובים), גם הבית הזה נתרוקן כמעט מרוח עברי, ואין עוד בכחו למשוך את לב הילדים, לעורר בלבם אהבה וכבוד לעמם ודתם. — — — רק חלק מילדי ישראל מקבלים חנוך עברי, כל שהוא, ורבם לא ידעו אפילו אלפא ביתא. חנוך עברי, שיש לו איזה ערך שהוא, מקבלים רק 10%. באנגליה, בארצות אירופא וגם בארצות המזרח, בספירת פעולות חברת „כל ישראל חברים", המצב איננו יותר טוב בהרבה. גם ברוסיה מסתמן חלק גדול מילדי ישראל, אשר בהגיעו לגיל ידוע יהפך ללא-יודע אלפא-ביתא עברי. רבבות מישראל כיום הזה אינם יודעים את התנ״ך, התפלל, קרא עברית. לוחות הברית, שהביא משה, היו חרותים משני עבריהם בכתב אלהים באש שחורה על גבי אש לבנה; ומ״ם וסמ״ך שבלוחות האלה בנס היו עומדין. הכל היה ברור ומוחלט, לא היה מקום לשום ספקות ופשרות. ומה שהיה למעלה מן השכל, כֻּנס לגבולות האפשריות על ידי הבטחון בנס והאמונה בו. אפילו על צורות שתי אותיות לא רצה העם בדמיונו לותר, שיוכתבו שלא כמטבעתן. ועכשיו עם ישראל מותר על התורה כלה, ואף על כל עשרים ושתים האותיות!

1) דין וחשבון מהועידה לשפה ולתרבות העברית. תרע״ד.

2) ישראל קנוביץ. מצב החנוך העברי באמיריקה. לוח „אחיעבר". ניו-יורק, תרע״ה.

בשלשה פנים נלחמת הספרות העברית את מלחמת קיומה: בטפוח הסופר העברי וחזוק ידיו הרפות, בקדוש ערך הספר העברי, ובצפיה לחסדי נדיבים־מצנטים. בשבלות אלו נאחזת הספרות הטובעת. „הבה ונחיה את הסופר העברי!״— קורא בקוננו את קינת ספרותנו אחד הבונים הגדולים שלה, העיבד לה בלי לאות זה ימי דור — פרישמן — „תנו לו לעבוד במנוחה. הסירו ממנו את דאגת הפרנסה. תנו לנו מיליון אחד, ואנחנו נבנה ונבנה את הספרות העברית. קומו ונעשה סופרים, קומו ונעשה יוצרים, בוראים, אומרי מלה חדשה. ועל ידי זה נעשה קוראים, נעשה עברים!״ 1) מהלך המחשבה הזה, שעל ידי הסופר נברא את הקורא שלנו, אינו נכון. יותר מאשר עשית ספרים יכולה לקשר את העם אל הספרות, שאינה עונה על כל צרכי חייו הדוחקים איתו, יכולה יצירת יחסים מרובים וקשרים חזקים בין העם ושפתו העברית להגדיל ולהאדיר את ספרותנו. אהבת ישראל לשפתו ולספרותו לא תתלקח על ידי הספר העברי הרחוק מהעם. ספרות עברית בריאה מוכרחה להיות לצרך מותכ"ג מאת העם החי בשפתו העברית ומדבר בה. רק הקורא הצמא והמצפה יברא את הספר ויצמיח מקרבו את הסופר. את אומרי ה„מלה החדשה״ לא ניצור על ידי הבטחת קיומם של סופרי ישראל, אלא על ידי הקנית שפתנו לעמנו, לאמור: על ידי יצירת אפשרות אוביקטיבית של הקרת הכחות היוצרים בעם ממזמקי שכבותיו, הרוויות חיים עצמיים, המסתננים דרך שפתנו הלאומית!

המודעה המתפרסמת על ידי הוצאת הספרים „קדימה״ באמיריקה מכרזת: „חיב כל יהודי להשכין ספר עברי בביתו״. את ההלכה הזאת משמיעים בוני ספרותנו מימות „אחיאסף״ ועד היום. שני טפוסים של חובבי ספרותנו קימים אצלנו: הקורא והקונה. ובדרך זו הולכת עד היום העסקנות הספרותית: להיבות את שניהם. באין קשרים אמתיים חיוניים בין הסופר העברי ובין הקורא, באין הספרות העברית מופיעה כמדריך הרוחני, התקיף, הנפקד מאת הקורא והמפקדו במקרי חייו, ברשותו היחידה וברשותו הצבורית, באין שאלות אליה ובאין צפיה לדברה, לתשובתה, — מוכרחים בוני ספרותנו לצאת מהאולמים הרחבים ולהצדד לאחד החדרים הקטנים בנפשו של היהודי, ולבקש מכנו, שיזכור, שהוא עדיין יהודי ושלפיכך חיב הוא לקנות ספר עברי, למען תראה האות העבריה בביתו.

לעומת הוצאות הספרים הראשונות „אחיאסף״ ו„תושיה״, אשר נשמר בהן במדה ידועה צל של קשר בין הבונים ובין הקהל, על ידי השתתפות הקהל (אני כבר לא אגיד — העם) במניות ההוצאה ובחתימה על הספרים, הנה ההוצאות האחרונות נשענות בעיקר על מקורות כספיים של יחידים בעם. כל ידיעה על אודות מפעל ספרותי חדש מסתירה או מפרסמה שם של יחיד, אשר הבטיח את קיומו (של

1) דו"ח מהועידה הנ"ל.

המפעל) למפרע. כה היה עם „סיני", „אחיספר", „ספרות", כה היה עם היסוד ל„קדם", ל„תרבות", וכה מופיעות עכשיו „הוצאת שטיבל", הוצאת „כנסת" (באמיריקה). אכן הנדיבות בישראל המחזיקה את ספרותנו מעוררת בנו כבוד רב, ואנו קוראים עליה: „ותומכיה מאשר". אבל המבטח היחידי הזה של סופרינו וספרותנו מעורר מחשבות קשות, ואינו מעודד את הלב.

כל ההתאמצויות האלה של ספרותנו לפרוח — ויהי מה! מעידות על כח החיים המפעפע עדיין בתוכנו. אבל נדמה, שאלה הם האמצעים ההריפים, המוגשים לַחולה הקשה עד מאד. אין הם מזכירים לנו את המזון, שבו גיזון הבריא. והנה במקום לטפל בעצם הצמח החולה, לסמכו ולזמרו, מוטל עלינו לטַיֵב את הקרקע, שהוא צומח בו: לזבלו, לעדרו ולהשקותו, — ורק אז יגדל. אי אפשר כיום לדתנו, למרכז הרוחני של ישראל, להאיר אור כזה, אשר יספיק מהאנרגיה האצורה בו כחות קיום לכל העם בדורנו. רק לכח המרכז הגשמי, קבוץ גליות ממש, להשיב ולקומם את בית ישראל. כן אי אפשר לספרותנו להזין מאורה את נשמת כל העם בלעדי השפה החיה בפי העם. למען תפרח ספרותנו עלינו להחיות את שפתנו. רק בתנאי זה תוכל ספרותנו להתכשר להכיל את תכן החיים האנושיים והתרבותיים של היהודי והאדם בדורנו. לרעות בשדות אחרים ילך העברי רק לשם חקירות מקצעיות מיוחדות, כמו שעושים זאת בעלי מקצע שבכל העמים. ספרות מדעית עברית תשמש בבת אחת לכל היהודים בכל הארצות. וההשכלה הכללית של היהודים תשמש באפן זה לגורם מאחד את יהודי כל המדינות והשפות, במקום ששמשה עד כה לגורם מפריד. מוחלפת השטה. לא הספרות העברית תהא משענתה של שפתנו, אלא שפתנו — יסודה של ספרותנו. ואם אנו רוצים בקיומה של האחרונה, עלינו לדאוג הרבה מאד — ואולי קודם כל — לראשונה. בדברי „אובד עצות" צריך להכנים את התקון הזה: „בלי שפה אין ספרות. עברית בתור שפה מדוברת בעם (בכל תפוצות הגולה ובמקום הז'רגונים המרובים) וספרות עברית המקשרת את כלו".

———————

ד.

רעיון התחיה הלאומית, המכיל לא רק את הציוניות במובנה הגשמי, העברת המוני יהודים את עצמם לארץ ישראל, כי אם גם את הלאומיות במובנה הנאצל, דהיינו, הכרת המוני היהודים את עצמם בתור עם, תובע בהכרח את תחית שפתנו בפי העם. חובת הדבור העברי צריכה להיות נתבעת מהעם ומוטלת עליו באותו העז והתקף, שנתבעת חובת השתתפותו ביצירת המקלט הבטוח בארץ ישראל. היהודי הלאומי בגולה, בין אם הוא שואף לעלות לארץ ישראל בעתיד הקרוב ובין אם לאו, מחויב להכנים את השפה העברית לביתו, בתור שפתו הוא ושפת

משפחתו. לא מינים רבים של יהודים יהיו בעולם, אלא מין אחד — והוא: היהודי המדבר עברית. סתם יהודי — רוסי או אמריקאי, אשכנזי, ספרדי — ידבר עברית. הקריאה: „עברים דברו עברית!" צריכה להשמע לכל איש ישראל ברחבי הגולה הרוסית, האירופית, המזרחית והאמיריקאית. זוהי קריאת חובה והוכחה לעם ישראל. כשם שאי אפשר היה לדת ישראל בלי תורתו: מהתנ"ך ועד „שלחן הערוך", כן אי אפשר ללאומיות ישראל בלי שפתו העברית. היחס הנכון אל שפתנו, אשר אנו צריכים לנטעו בעם, מבוטא על ידי הד"ר קנטור: „לשון אחת יש לכל העם העברי כלו — היא הלשון העברית, אשר בפי טובי סופרינו, והיא היתה לשוננו מאז ומקדם, וכל אשר נטה העם ממנה רפה רוחו ואפס כח יצירתו, ובכל אשר דרך בה עלה והצליח. כל הכופר בלשוננו העברית, כופר בלאומיות ישראל ונוטה מדרך ההסטוריה שלנו לנתיב עקלתון" 1)

התנועה, שהתחוללה בישראל בשנים האחרונות: התגברות „הארץ-ישראליות" והתפשטותה בעם, וגלוייה השונים, כמו התהלוכה של מאות אלפי יהודים לפני בית הקונסול האנגלי באודיסה, הקונגרס בעד ארץ ישראל של רבע מיליון פועלים עברים באמיריקה, ההחלטה הארץ-ישראלית בקונגרסים היהודים הכלליים באמיריקה, קנדה, אוקראינה, פולניה, צ׳יחיה, — כל זה, יכול היה להיות רק לבטוי חצוני של שאיפה הסטורית עמוקה ונאמנה, אשר העם נשא בחביון נפשו במשך עברו רב השנים והחיים. גם ביחס לשפה העברית יגיע יום כזה, אשר עם ישראל יביע בגלוי לעצמו ולעולם את רצונו לשוב אליה ולהשיבנה אליו, מתוך הוקרה והכרה פנימית עמוקה, מתוך רגשות התגאות לאומית בשפתו, שהוא יצרה לפני הרבה אלפים שנה, ושהוא עד היום הזה שואף להחיותה. נצני תחית השפה העברית בארץ ישראל הנצו הודות לחלוציה הגדולים, אשר חרשו את אדמתה בחריצות ובברכה, ולאו דוקא משום שהתנאים החצונים אשר בארץ חיבו מאליהם את תחיתה של שפתנו. האחרונים רק הקלו עליה, ולא יותר מאשר במקצת. ואמנם, אחרי עבודה קשה של רוצים ודורשים במשך עשרות שנים הגענו רק עד מצבנו כיום. נזכרה נא, שמדברי עברית בארץ ישראל מוקפים עד היום — מלבד קבוצות הפועלים — באוירן של שפות אחרות בעיר ובמושבה; ונבינה, שאילו היו אותם העובדים — או שכמותם — המסורים לתחית הדבור העברי בעם עובדים את עבודתם זו בגלות, היו גם שם יכולים להגיע לידי תוצאות חשובות מאוד. לעם ישראל בכל שנות קיומו היה תמיד מקדשו: מרכז חיי האומה. במדבר היו לו המשכן ולוחות העדות, בארצו — בית הבחירה, ובגלותו — תורתו ומצוותיו. המשכן של העם בדורנו הוא שאיפת הגאולה ותחית שפתנו! השאיפה והאהבה, אשר נטע בלב העם לתחית שפתנו, תהפכנה בנפשו לחובה עצמית אשר

1) „רשפים", י"ד. ערך הלשון העברית בישראל.

המלא חלק מחייו הרצוניים. היהודים יעזבו לאט לאט במשך שנים את לשונותיהם הרגילות בפיהם וישובו ללשונם העברית הנשכחה מהם. לא ממקורות החוק החצוני יינק הדבור העברי, אלא מהשאיפה ומהכרת החובה הפנימית העמוקה, אשר תוכה רצוף אהבה, — מהפקודה, אשר יפקד עליו לבו. בכח הפקודה הלאומית, בכח ההוכחה, ההטפה הנבואית, הגזרה, הלך עמנו בדרכו בכל חייו ההסטוריים. בראשונה היה המוכיח איש האלהים, הכהן והנביא, אחרי כן — ה„תלמיד החכם״; והרב החכם, והסופר — כיום. שרשרת גדולי הרוח בישראל, אישיות מרכזיות בלאום, מראשית הגבש שבטי ישראל ועד הדור האחרון, עמדו בפרץ לשמור על קיומו של העם בכח מתת הפקודה או העצה היעוצה, עפ״י רוח אלהים, ששרה עליהם— כל אחד בדורו.

בימים האחרונים שמענו את קולו של ביאליק ב„הלכה ואגדה״. במאמר זה יש לראות מארע לאומי גדול, שממנו תוצאות לדברים העומדים ברומו של עולמנו. ביאליק, „המתמיד הלאומי״, יצא זה שנים מארמון שירתו לראות בסבלות בני עמו ויחגור את מתניו לעזוב עמהם. בעבדו את עבודתו הברוכה, בערכו לעם את משנה המקרא והאגדה, חי הוא גופא את חיי העול והמרץ, חיי „הפרח המבשיל את פריו״. אך הנה הוא יָצא לדרוש מכל העם ובראש כלם מסופריו את חיי ההלכה, שיש עמה אגדה. בהעריכתו מחדש את ערך ספרותנו לא מצד מדת הכשרון האמנותי המתגלה בה, אלא מצד תשובתה על צרכי החיים האנושיים ומצד מדרגת הפעלתה את כח הרצון שבדור, יש לראות התחלה של המשך טווית חוט החיים של העם, פרשת דרכים, אשר ממנה מוצא לדרך המלך: לעבודת היצירה בָעם ועָם העם. לפועל העברי בארץ ישראל, לאנשי החובה הלאומית, הנושאים את עול הברזל, אומרת קריאתו זאת של ביאליק הרבה, הרבה מאוד, לא רק משום שהיא עולה בד בבד עם קריאתם הם מתוך הארץ, ההולכת ונשמעת זה שנים; לא רק משום שזוהי קריאה המחיבת לחפוש דרכים, קריאה הנוקבת ויורדת, שאי אפשר להסיח את הדעת ממנה; קריאה, שבמקום סלסול ענוג ושעמום עצמי, באה על ידה בקרת עצמית ותסיסה, העתידות להפרות את המחשבה העברית, — אלא, משום שקריאה זו, שנשמעה בשעה כה חשובה בחיי העם, בשעה של הסתערות גלי רשע מבחוץ והתעוררות כבירה לאומית, ארץ ישראלית, מבפנים, בשעה שכל העם כלו אומר הקשבה לתקוות הגאולה, ונדמה, שכאילו נהרסו המחיצות בין ישראל לארצו, ושאין גאולת ישראל ותקומתו חסרות, אלא רכוז הרצון והכחות; בשעה, אשר הקשר שבין הפרט ובין כלל האמה יבוטא לא רק ע״י פורעניות הגלות המשותפות, אלא על ידי עבודת התחיה המשותפת; בשעה הדורשת מהעם סדור עצמו לשם שותפות לאומית ענקית, לשם בנין הארץ ועלית הגולים, עליה, שתחלתה רבבות וסופה גאולת ישראל מגלותו; — בשעה זו, קריאה אמיצה

זו מאת משורר־האומה לחיים של חובה, למלוי ההובה הלאומית, „לעבודה עברית, שפה עברית, מחשבה עברית", לשעבוד המבטיח את שהרור האומה, להשתתפות השלמה בעבודת הגאולה — מצלצלת כאחת הבשורות הגדולות לעם, העתידות לחדש את חייו, הדולות ממעמקיהם את הכחות הגדולים האצורים ביכלתו, כ„פקד פקדתי", הנשמע מפי משה לעיפי העבדות במצרים!

שאלת תחית השפה — זוהי שאלת ההכרה והרצון. אנו מתקרבים לתקופה הדשה, אשר הכרת העמים עולה ומתגברת, ורצונם המכוון מתחיל לבוא בחשבון הכחות הפועלים בהסטוריה. עבר הזמן, אשר הציוניות, שהקיפה חלק קטן מהעם, היתה צרה מהכיל את שאלת השפה והתרבות העברית. הציוניות, אשר חיבה את דרישת החנוך העברי ואת היחס הקרוב אל הספרות עד היום, צריכה מעתה להעיז ולתבוע את היחס השלם אל השפה העברית ואת השאיפה להכניס את הדבור העברי לרשות היחיד והרבים של הציוני. בשביל חלקים גדולים מבין הציוניים, אשר הזניחו זה סימים רבים — הם או אבותיהם — את הז׳רגון וקבלו את לשונות אירופא בפיהם, פקודת החזרה אל שפתנו תשמע כפקודה לשוב לחיים לאומיים לא רק בכונה אלא בפועל: בבית ובמשפחה, ותשמש לתרים בפני ההתבוללות של הדור הצעיר אצל ההורים הציוניים. בשביל החלקים הגדולים בישראל, אשר בכל המזרח: בקוקז, בפרס, בתורכיה, ערביה, מצרים. צפון אפריקה ועל הבלקנים (מספרם כשני מליון), אשר הקריאה לציון ולעברית עתידה לצלצל שם מפעמון אחד, תהיה קריאת השיבה לשפתנו לגורם התאחדות אברי האמה המרוחקים במקום, ביחסים ובשפה, לבשורת ההשתתפות בחיי העם העברי והאנושיות כלה, לבשורת הגאולה מהבערות הערבית, הפרסית, התַּתִּית, התורכית והספרדית — כל אלה השפות העניות בספר ובספרות — ולפתיחת אשנב לאור קרני המחשבה: השירה והמדע, העברית והעולמית. גם בשביל חלקים שונים מהמוני העם המדברים ז׳רגון תהיה הדרישה הנמרצת לתחית השפה העברית בהדרגה בזמן ובהיקף, לבשורת העלאת האדם על ידי עצמו. עצם ההתאמצות להכניס את חג השפה העברית בחיים וההתקדמות המודרגת בהשגת המטרה הנעלה, תכנסנה רוח של התרוממות־נפשית בבית היהודי ותשפרנה את חייו.

הכנסיה האחרונה לשפה ולתרבות בשנת תרע״ד הצליחה לכנס את מחנה הסופרים והעוסקים לאכסניא אחת, אבל לא הספיקה לערוך אותו הכן לעבודה שטתית נמרצה. למרות שפע הכחות המשתתפים ורב החמר שהורק אל אויר הכנסיה הרגש רפיון של פעולה. ובהפרד הצירים, לא צֻידו בסדר עבודה ברור, לא חֻשל רצונם ולא כֻונה פעולתם למטרה מרכזית. במשך שנות המלחמה שמחנו לקראת כל ניצוץ של פעולה מאירה על שדה הספרות והשפה, מאיזו פנה

שהותז. בשורות מעודדות היו מגיעות מאמיריקה — התגברות התנועה העברית, הוצאת ספריב, שבועונים, חלומות על סמינר ויומן עבריים — וגם מרוסיה המשוחררה בימי ממשלת הדימוקרטים, ואחר כך מהמרכזים השונים, שנפרדו למדינותיהם החדשות — יסוד גמנסיות עבריות, הכרת השפה העברית על ידי ממשלת אוקראינה, בשורת שלום משוררינו וסופרינו בקובצים, ב„השלח", הוצאות עתיות חדשות והוצאת „שטיבל". ואולם, אין שום ספק, שפזור העובדים, רבוי הבמות, שהביאו לידי התפוצצות הכחות וכפילות המעשים, שהיו יפים לעבודה בשעת חירום, יהלפו מעולמנו מיד אחרי הפתח שערי ארצות כל העולם. והיה, אחרי אשר המחנות הנלחמים ישובו משדות הקטל לנויהם, יצא אל המערכה צבא־הכבוד של העם העברי, דנלהם את מלחמת רוחו ושפתו, מחנה משורריו וסופריו: הזקנים, המעוטרים אותות חבה מהעם, והצעירים היוצאים בחרדת לב — ויפגשו, אחרי שנות פרידה, בכנסיה לשפה ולתרבות. אז יבואו הזמן והמקום הנכונים להכריז על תחית שפתנו השלמה בעם, כעל מגמתה הברורה והקרובה של עבודת העברים; לסול את הדרכים אשר יצעדו בהם העובדים, ולכונן את העבודה ישר אל המטרה. תחית השפה בעם תדרוש גיוס כל הכחות שבמחנה. העבודה תחודר בשאיפה למלאות לאט לאט את כל צרכי העם הרוחניים דרך שפתו העברית. ואעפ"י, שהכונה שבהסתדרות היא הקהל כל הכחות שבמהנה, רכוז הפעולות וחלוק העובדים לפי הצרך בכל תפוצות ישראל, בכל זאת עיקר העבודה תעשה, עפ"י קריאתה של ההסתדרות, על ידי הפעולה העצמית של צבורי היהודים בקהלותיהם. רבוי המוסדות ושפעת המעשים יפרו את העבודה. וכמו שבקהלות רבות בישראל נבנו בתי תפלה, אעפ"י שרבים מהמשתתפים בהוצאות הבנין עשו זאת לא מתוך דתיות, אלא מתוך הרגשה לאומית ומתוך הרצון להקים בניני תפארה לקהלה, כן גם המוסדות לתחית שפתנו: הטיאטרון העברי, הסמינר או הקורסים למורים עברים, העתון והספר העבריים, ובית הספר והספריה יוקמו מאת בני הקהלה — אם בכללן: דרך הקהלה, או בהלק מהן: דרך חברות מיוחדות — וישפרו את חיי הקהלה העברית. העובדים הנאמנים—בין אלה שבמרכזים ובין אלה שבגבולין—יוסיפו לחדש ולהרחיב את הדרכים להתפשטות השפה העברית בעם. בעונה אחת יסודר ש ב ו ע ע ב ר י בכל כדור הארץ, אשר בו יקשור כל יהודי עטרה לראש שפתנו בין ע"י הדבור העברי ובין ע"י ההקשבה אליו ובין ע"י התנדבותו בממונו להקמת המוסדות לתחית שפתנו. ה ש ל ט י ם מ ע ל ב ת י ה מ ס ח ר ו ה מ ל א כ ה ה ע ב ר י י ם ומעל המוסדות הצבוריים העבריים בכל הערים והישובים אשר בכל העולם, יכתבו עברית (או עברית ולועזית אצל המקפידים על דו־השפתיות). כרטיסי ולוחות השמות, אשר לכל יהודי, בערים הגדולות ביחוד, ספרי החשבונות וחליפית המכתבים בין היהודי לאחיו יוחזרו — כמנהג אבותינו — להכתב ולהדפס בשפתנו העברית. על נ ו ש א י ה ס פ ר ו ת ה ע ב ר י ת — ס ו פ ר י

ישראל למאותיהם וקוראי ספרותנו לרבבותיהם — להיות בתוך העם לנושאי השפה העברית בדבור, בבית, בעבודה, ברחוב, בשוק ובחברה, ולכָרָזיה ודורשיה ברבים. מוכיחים, מטיפים ומבארים לעם את הובתו לשפתו צריכים להשלח מאת ההסתדרות לשפה ולתרבות ולהגיע לכל רחבי הגולה ולדבר על לב העם. מלבד נסיונות אחדים באמיריקה לא שמענו עדיין אודות פעולה כזאת. קולות קוראים למליונים ובכל השפות הנשמעות בעם יתפשטו בעם ויעוררוהו להתנדבות ולהתחיבות עצמית לדבור העברי.

על ההסתדרות העולמית לשפה ולתרבות מוטל לשים קצב לכחות העובדים ולעבודה גופא: למלא את החסר במקום אחד, ולהחסיר את העודף — בשני. התפקיד המיוחד, הרובץ כמעמסה על כתפי החברה העברית בארץ ישראל, לעשות את הספרות העברית כלי מוכשר להנוך הדורות הצעירים שבארץ חנוך עברי ואנושי מושלם, יוקל על ידי העבודה הספרותית אשר תתפתח במרכז העברי העולמי ועל ידי כל הכחות שבעם. העול הקשה אשר הוטל על קבוץ קטן של מורים בארץ ישראל לטבוע את מטבעת בית הספר העברי, לקבוע את דרכי ההוראה העברית האנושית, לפסל את דיוקנו הרוחני של העברי הקטן, יורוַה בעזרת הכחות המאוחדים של צבור המורים העברים מכל העולם, המאוחדים בהסתדרות-מורים אחת (על יד ההסתדרות לשפה ולתרבות) והפועלים בכחות משותפים במחשבה ובספרות החנוכית. עודף האנרגיה של העובדים בשדה הספרות והחנוך בארץ ישראל, אשר ישוחרר באפן כזה, יכוון לקראת החזית הכי קשה, הערוכה בפתח ארץ ישראל. זוהי חזית העולים מן הגולה ושפותיהם הזרות בפיהם, שאין כנגדה שום נשק אחר, זולתי ההשתדלות הנמרצה להקנות לעולה את שפתנו בזמן הכי קצר ולהכניסו לשורות המדברים בה. מורים בעלי נסיון בארץ ישראל מעידים לנו שבמשך שנים-שלשה חדשים רוכש לו אדם את הדבור העברי. ואולם כמו שאפשר ללמוד את שפתנו בזמן קצר מאוד, כן אפשר לאדם לחיות בארצנו במשך שנים רבות ולהשאר נבער מידיעתה. הרבה תלוי הדבר ברצון העולה עצמו, ביכלתו הרצונית, הנפשית והחמרית; הרבה—בסביבה, והרבה בעזרה להקנית השפה (המורה, האפשרות החמרית), שהוגשה לו בימים, בשבועות ובחדשים הראשונים לבואו. כאן מונח מרכזה של העבודה המיוחדת בארץ ישראל לתחית שפתנו בה ולנצחונה.

בעצם העבודה הספרותית תונהג המדה הנכונה בין הספרות המתאימה לצרכי חיי העם בהוה ובין שפע המזון הרוחני המושט לו כיום. הספרות העולמית החל מסופרי היונים וגומר בשפינוזה לא תְלעט לו תכופות, אלא תחלק להרבה שנים. ובינתים יָעברו האמצעים, המרץ ורצון העבודה המברך לספרות מדעית בטבע ובחיי החברה, עד אשר לאט לאט יתמלאו כל צרכיו הרוחניים של היהודי האדם, הפרטי והצבורי, בשאלות החיים ההומות סביבו ודורשות את פתרונן.

מצבה הגיאוגרפי של ארצנו — על חוף הים ובטבור הקשרים בין אירופה, אזיא ואפריקה — מבטיח לה עתיד מסחרי מזהיר; ועברה ההסטורי הגדול של מולדת עם ישראל ושל מחצב המחשבה הדתית־האנושית ימשוך אליה מחנות של תירים מכל העולם. לשמחת לב רבים בעולמנו יוכל ישראל גם בארץ מולדתו למלאות את תפקידו הגלותי בתור סוחר העולם. ולא עוד, אלא, שיזכה להעמיד מתוכו חיל רב מורי דרך לשרת את אדוקי העולם, העולים להזין את נשמתם מהזכרונות הקדומים והקדושים; ויאושר להקים מחנה משרתים עצום, המוכן להטפל לשחופי ושתוקי עילם, הנוהרים לארצנו להחליף כח באוירה המחיה נפשות ובמעינותיה הברוכים. ואם אמנם היניקה משלחנו הדשן של הגוי ומפרוריו תשנה גם בארץ ישראל, אם שכזה הוא גורלנו, אשר אין מפלט ממנו, אזי יוטל עלינו שבעתים לדאוג לגורל שפתנו בארצנו. תכבד עבודת הַחְיָאת שפתנו בתוך חלקי הישוב האלה. השפות הזרות — ומי יודע את מספרן! כמספר שפות אירופה והמזרח גם יחד — תהיינה לכלי המחזיק פרנסה בארץ ישראל: בלי לשון זרה אין מסחר ואין שרות הגוי. ואמנם, היהודי עשיר־השפות אינו טפוס שעתיד לבוא, אלא הוא קים לעינינו במזרח וביחוד במצרים. זהו היהודי המדבר ערבית, ספרדית, צרפתית, יונית, אטלקית, ואנגלית, אבל מה גדול אסונו! — הוא אדם בלי שפה.

מי יחיה את שפתנו בארץ ישראל? עובד האדמה (והעובד בכלל) העברי. היהודי, אשר עיפה נפשו מהטפל אל בני העמים האחרים לשם הפרנסה ותשאף לתור לה מנוחה מהעשירים הרבים והזרים ולהתכנס בחיק אדמת מולדתנו ובעבודתה. העובד העברי בארצנו הוא ייחד לו את שפתו, יחיה את חייו השלמים בה והוא אשר ילחם את מלחמתה בסביבת היהודים והנכרים בארצנו. העובד העברי בגולה, עֻבָּרו של העם העברי בעתיד, מתחיל לאט לאט להכיר במצפונות לבו את שרשי התקוה הלאומית. אזנו מקשיבה לשיר הערש, האומר לו, שהוא יורש האֻמה, נוחל אוצרותיה, ואחראי בעדם בפני הדורות הבאים, ושכחות העבודה, אשר צמחו לו, נועדים לבנין בית ישראל בארצו. הולך וגדל מחנה העובדים המתכונן לתפקידו ההסטורי הלאומי. מבפנים, בארץ ישראל, גדל המחנה בכחותיו ובעבודתו, ובחוץ לארץ הוא גדל בהתאחדותו ובהתבשלות הכרתו הלאומית. הפועל העברי בארץ ישראל, נאמן השפה העברית וחלוצה, רוצה לראות בפועל העברי בגולה את חברו בשדה תחית שפתנו, הוא רוצה לראות בו את עז־הרצון ורב המרץ אשר יעמים על שכמו את תחית שפתנו. עשרות אלפי פועלים עברים עומדים מאוחדים בכל הגולה הכן לקראת עבודת העם. כשהם ירימו את הדגל של תחית שפתנו—ישאוהו בעם בכבוד ובגאון, הכרתו הלאומית של עמנו ואחוד וגיוס כחותיו לשם שיבתו לארצנו יושגו בעזרת הוקרת העם את כל הקנינים הלאומיים שלו: „אל תבוז

כי זקנה אמך!" עם שבניו-בוניו מוכשרים לבזות את שפתו הלאומית המקורית, פרי יצירת רוח גזעו, אינו ראוי לתחיה. דורות רבים עברו על עמנו, ומרובים היו בניו-בוגדיו. הם התנכרו לו, הם כחשו בתקומתו של ישראל ומאנו בה. להם יאתה ההתכחשות לשפתנו 1), אבל דור המאמין בתחית ישראל, העומד על סף הגאולה ומאמץ את כחותיו לעלות לארצו, דור כזה, אם הוא מתכחש לשפתנו העברית, הוא מקצץ בידו האחת בשרשי העץ, אשר הוא גופו מגדל בידו השניה. אימתי תהיה עבודתנו בטוחה ונאמנה? מתי נרכוש כבוד לעצמנו בה? כשנוקיר את לאומיותנו ואת קנינינו: עמנו, ארצנו ושפתנו.

ואהבת את שפתך...

---

1) ההתכחשות לשפתנו, הבאה לשם העממיות, היא לשמחתנו התחנה האחרונה בדרך הארוכה של המכחשים בעמנו לשם טובת העם. הראשונה היתה בתקופת התמרה, אשר לשם הצלת האדם שביהודי יעצו לו לעזוב את דתו ועמו; אחריה באו המצילים, שדרשו מהיהודי לשם זכיותיו האנושיות להשאר בן דת משה. הארציים דרשו מהעם לעמוד על לאומיותו בכל תקף, אך—לשם הפרנסה—לא בארץ ישראל. החיים הראו את נקמתם האכזרית במצילים האלה: העם דורש דוקא את ארץ ישראל. ועתה הותרה-הארץ, אך אוסרה על העם תחית שפתו העברית: „אנחנו צריכים למהר ולבנות את המדינה העברית בארץ ישראל. טובת העם דורשת לעזוב את ה„העבראיש". אין לנו פנאי!"

והנביא מה אומר? — בשובה ונחת תושעון.

י. א—ר.

שאלת הצ'ארטר.

רעיון הצ'ארטר בציוניות.

רעיון הצ'ארטר תפש מקום חשוב מאד בתנועה הציונית במשך שנותיה הראשונות. מחוללה של ההסתדרות הציונית ראה לפניו תכנית של השגת צ'ארטר בתור הבסיס החוקי והיסודי של ישוב ארץ-ישראל על ידי היהודים השבים לארץ. ואולם במרוצת הזמן צריכה היתה ההסתדרות הציונית להניח את ידה מן הרעיון הזה. הדבר היה ברור כי אין שום מעצמה אירופית יכולה להיות להועיל בדבר נתינת צ'ארטר על חבל ארץ טורקי, והממשלה הטורקית גופה לא היתה נוטה לתת צ'ארטר כזה.

כשהיתה טורקיה למדינה קונסטיטוציונית נדמה היה כי ה„טורקים הצעירים" יוכלו להנהיג בה משטר אשר ישליט חפש, שויון וצדק גם בארץ ישראל. בהתאם לזה כסבורים היינו כי תחת השלטון הקונסטיטוציוני אין צרך עוד בשום ערובות אחרות כדי להבטיח את יסודו של מרכז יהודי בארץ-ישראל. על כן שמנו אחרי כן את כל תקותינו בשיטה של חדירה-בשלום לארץ, תחת חסיתם המדומה של הטורקים הצעירים.

תקופת „הציוניות המעשית".

למאז הראתה ההסתדרות הציונית מרץ רב בפעולותיה בעבודות ישוביות בארץ. הכרוז יצא כי אין צרך לדאג לערובות פוליטיות, והודות לעמלה של ההסתדרות הציונית הכנס, במשך שנים מספר, סכום הגון של כחות חדשים לתוך גוף הישוב בארץ-ישראל.

תנאים כאלה שלטו עד פרץ המלחמה. החלוצים של תחית הארץ לא שמו לבם למכשולים ולמעצורים הבי-קשים, שלא פסקו עם שלטון הטורקים הצעירים, להיפך, הרבה מעצורים עוד הגדלו בתקופה חדשה זו. כי מעט מעט אחזו הטורקים הצעירים, בהתעורר בהם חשדים, בשטה של גזרות ביחס להשפעתם המתגברת של היהודים בארץ ישראל.

אבל בעלי-העיון של התנועה הציונית, וכמו כן המוסדות הציוניים השונים שנוסדו בינתים בארץ ישראל, לא נרתעו כלל לאחור מפני העובדה שעליהם היה להלחם לפעמים קרובות בריחים של רוח, ושמצאו את עצמם במצבו של דון-קיחוט. בעקשנות המשיכו להתיחס גם להבא ביחס של לויאליות לשלטון הטורקי ולא נטו מדרכם זו וגם האמינו כי יותר מכל ייטיבו להגיע למטרתם בעזרם ברב מרץ ובלי צרות-עין להתפתחותה ולתנובתה של הארץ. הם שאפו להפיק רצון מאת הממשלה על ידי פרשת עבודה מביאה טובה ויחד עם זה להניח דעתם של בעלי הספקות שבמחנה ביחס לאי-הבטחון של החיים וחסר הערובות בנוגע לעבודה הישובית בארץ.

המלחמה פתחה פתח-תקוה לשחרור ולצדק בשבילי כל העמים הקטנים. היא הביאה אתה את ההכרח לשים לב לשאלה, איך אפשר להוציא אל הפעל את חתוך גורלם העצמי של העמים הללו, וגם הוכיחה את הנחיצות להעביר תחת בקרת את התנאים החוקיים שבהם נתונות ארצות מפגרות ידועות. היא גרמה להצעה שתתעורר בדבר שטחים ידועים שיהיו בין-לאומיים בגלל חשיבותם הרבה לקדמת האנושיות, ועוררה וכוחים בדבר האפן שבו תוכלנה נפות-ארץ ידועות להמסר לאותם הקבוצים הלאומיים שיש להם הזכיות היותר גדולות עלידן. בקשר עם תנועה כללית זו של העיון המדיני, קם שיב לתחיה הרעיון, כי הטוב שבאמצעים להגשמת מטרתה העיקרית של הציוניות — להפך את פלשתינא לארץ יהודית — יושג על ידי צ׳ארטר.

שיבתו של רעיון הצ׳רטר לתחיה.

בדברי ימיה של הקולוניזציה הבריטית היה תפקיד גדול מאד לצ׳ארטרים ולחברות-צ׳ארטר. בכדי שנוכל לקנות לנו השקפה נכונה על העבודה שיכולה להעשות על ידי חברות צ׳ארטר בישובן של ארצות מחוסרות תרבות לגמרי או למחצה, עלינו לתת סקירה כללית על זכיותיהן, סדורן ופעולתן של החברות הללו.

חברת-צ׳ארטר מהי? — זוהי קורפורציה הנהגית מזכיות ידועות והנושאת עול התחיבויות ידועות על ידי הוקומנט, אַקט או „צ׳ארטר" מיוחד שבו זכה אותה השלטון העליון של המדינה, „צ׳ארטר" המציין ומגביל את הזכיות וההתחיבויות הללו, ואת השטחים שבגבולם הן חלות.

חברות הצ׳ארטר הראשונות.

במשך המאה השש-עשרה נתנה אנגליה צ׳ארטרים לחברות שסחרו עם רוסיה (ה„חברה הרוסית" קבלה את הצ׳ארטר שלה בשנת 1554), עם טורקיה („חברת ליבאנט" התקימה עד שנת 1825), עם גויניאֶה, מרוקו, גויאַנא ואיי-הקנריים. אף אחת מהחברות הללו לא זכתה לקיום ארוך או לפריחה, ביחוד משים המכשולים שהניחה על דרכן התחרותן של ארצות זרות.

חברות הצ׳ארטר שנוסדו לשם מסחר בארצות הודו ועבר האוקיאנוס, היתה להן השפעה הרבה יותר גדולה בתולדות העמים. הצלחה יוצאת מן הכלל עמדה לה לחברת הודו המזרחית.

בפנותנו אל אמריקה הצפונית נראה שם ביחוד את חשיבותה של חברת-צא׳רטר, בסלא התפתחותה, בתור אמצעי-השפעה ישובי יותר מאשר מסחרי.

ר ו ב ן ש ל ה מ ו ש ב ו ת ה ב ר י ט י ו ת ש ל צ פ ו ן - א מ ר י ק ה נ ו ס ד ע ל י ד י ח ב ר ו ת - צ ׳ א ר ט ר. אבל צריך לזכר כי יש למצא שוב סוגים של צ׳ארטרים בין אלה של המושבות האמריקניות הראשונות:

1) צ׳ארטרים שניתנו לחברות מסחר כאֵלו שהיו מביאות תועלת לפעמים קרובות בזמן הראשון ליסוד המושבה ואולם היו לרועץ להתקדמות המושבה כשנתישבה הארץ ודאגה להתרחבות. מציאותם של צ׳ארטרים אלה הביאה אז לא פעם לידי סכסוכים רציניים בין מקבלי-הצ׳ארטר ובין המושבות. בכל אתר ואתר נתחלפה סוף סוף ההנהלה של חברות המסחר בהנהלה של אספות-נבחרים.

2) הסוג השני של צ׳ארטר הוא זה שניתן למתישבים עצמם, להגן עליהם בפני לחץ השלטון ובפני הנציבים המקומיים. ערכו של סוג הצ׳ארטר הזה היה רב מאד בעיני בני-המושבות.

חברות-צ'ארטר מודרניות.

במשך עשרים השנים האחרונות של המאה התשע-עשרה קמה שיטת חברות-הצ'ארטר לתחיה רבה בבריטניה הגדולה. זהו אחד הקוים של ההתענינות הכללית בהרחבה קולוניאלית, שהלכה הלך ורב והיתה מורגשת כמעט בין כל אומות אירופה.

החברות המודרניות אינן דומות לאלו שבמאות השש-עשרה והשבע-עשרה. אין להן הזכויות מאותו המין שהיה לחברות ההן. הצ'ארטרים של החברות המודרניות נבדלות הבדל נמרץ מן הצ'ארטרים של הישנות בשני עיקרים: הם מכילים תנאי מפורש האוסר כל מונופולין של מסחר, ונותנים הם על פי הרב זכיות פוליטיות מיוחדות שהחברה נהנית מהן תחת השגחתה של ממשלת-המטרופולין.

ההופש הפוליטי של החברות הישנות היה הרבה יתר גדול. בצ'ארטרים המודרניים של דרום אפריקה, אפריקה המזרחית, בורנאו הצפונית וכו', נעשה העיקר של בקרת-הממשלה לעיקר מציין. בקרת זו כחה יפה כמעט בכל הענינים הפוליטיים.

בדרך כלל הביאו חברות הצ'ארטר המודרניות לידי תוצאות מצוינות במינן. לא נכון יהא לומר כי הצליחו במובן פיננסי, אבל אפשר לומר כי בבחינת שלטון-ארץ בכלל פעלו הן ככח מביא ציביליזציה לעולם. הן סללו דרכים, עזרו להקל על המסחר, פעלו להרבות שלום והניחו את היסודות של אדמיניסטרציה קבועה.

שאלת תנמיק המדיני.

במה אפשר לנמק את יסורן של חברות כאלו בעתיד? היכולים להיות תנאים מדיניים ואקונומיים ידועים שבהם יצירת חברת-צ'ארטר הֲוָה דבר ראוי ואפילו נחוץ לעשותו?

מנקודת הראות המדינית, מן הרצוי הוא לפעמים לפתח את שערי ארצות ידועות בפני ישוב של תרבות לא ישר על ידי פעולות ממשלה, אלא על ידי יצירת חברה בעלת צ'ארטר. לכונה זו יכול להיות טעם מיוחד והוא הרצון לתת פתרון ליחסים מסובכים בין אומה לאומה. לרעיון כזה יש, למשל, חשיבות מיוחדת דוקא בנידון ארץ-ישראל. האם לא יקל בהרבה לפתר את השאלות הקשות בדבר הארץ עצמה ובדבר הישוב היהודי בתוכה, אם תוסד ע"י ההסתדרות הציונית חברת-צ'ארטר יהודית, שתעבד תחת השגחתה של מעצמת הנאמנות?

בני-סמכא אחרים במקצע הפוליטיקה הקולוניאלית העירו על כך שכל זמן שיש לה לחברת-צ'ארטר יחסים מדיניים עם תושבים פראיים אפשר להניח לה, על פי הרב, להיות חפשית בפעולותיה, ואולם מיד כשהיא מתערבת עם תושבים בני-תרבות או תרבותיים למחצה, עתידים אלה האחרונים לדרש את זכיותיהם. התפתחות-ענינים הכרחית זו, אסור לעבור עליה בשתיקה או בלי תשומת-לב. ביחס לארץ-ישראל צריך לשים לב ביחוד כי דבר הצ'ארטר אפשרי הוא אך ורק אם היחסים עם כלל-התושבים יהיו מבוררים בדיוק באפן אשר ימנע בעד מצבים מסובכים כאלה שאפשר להמנע מהם.

מי יודע אם יש מקום לתקוה כי הערביים סוף סוף יודו בזכות העם היהודי ליסד בית לאומי בארץ-ישראל, כשם שמודים בזאת כל עמי ההסכמה. היהודים אינם רוצים כלל וכלל להסיע את התושבים הערביים דהאידנא ממקום מושבם או לשלל מהם איזו זכיות. חפצם הוא רק להגדיל בהרבה, במשך זמן ידוע, את מספר התושבים הנוכחי, שאיננו אלא החלק העשירי, או גם פחות מזה, של מספר התושבים אשר הארץ יכולה להכיל בקרבה.

למען יוכל העם העברי להוציא לפועל את תכניתו, נחוץ שתהיינה לו זכיות מתאימות לכך, זכיות שאין שום דימוקרטיה שבעולם, לכאורה, מכחישה בהן. גם הדימוקרטיה הערבית אינה יכולה להכחיש בהן. העם העברי רוצה לחיות בשלום עם העם הערבי אשר יעמד בפני הצרך לקבע את עתידו בגלילות ערב, כשם שעל העם העברי יהיה לקבע את עתידו בארצו הקטנה השייכת לו ממש.

לעם הערבי ישנה האפשרות להרהיב את חוג-תחיתו על שטחי-ארץ גדולים מאד, בעוד שהעם היהודי מוגבל הוא ועליו לצמצם את כחותיו הלאומיים על אותו שטח-אדמה קטן בלבד, שבו עברו ההיסטורי וגורל-עתידו קשורים בקשר אמיץ.

האומה העברית תתחשב כראוי בארץ-ישראל גם עם זכיותיהם של התושבים הפרטים שאינם-יהודים וגם עם זכיותיהן של הקהלות הבלתי-יהודיות. והיהודים מקוים כי באותו יחס יתיחסו הערביב, כל פרט ופרט כמו הכלל, גם אליהם באיתם השטחים שבהם עתידים אלה האחרונים לכונן את רכושם הלאומי.

איזו יחסים יכולים להיות עם הערביים.

היתרונות שיוצרו בשביל הערביים על ידי ישוב התחיה של היהודים בארץ ישראל יהיו כל כך מרובים וממשיים עד שאינם צריכים לפקפק כלל, או הרבה, לבא לידי ההסכם הרצוי. בשורה ראשונה, מובטחים יהיו אז באוטונומיה לאומית, יען כי הפוליטיקה של הממשלה העתידה שבארץ תהא מוכרחה לתת לכל גוף לאומי שבארץ אוטונומיה פנימית לעניניו התרבותיים. יתר על כן, מטרתה של הנהלת-האקט העתידה תהיה, כמובן, לכונן שיטה של משפטים צדיקים, ובאופן כזה ירויחו הערביים על ידי הקביעות שבסדרים והבטחון שיושלט. היתרונות הכלכליים, אשר יפלו בחלקם מתוך ישובו של עם שכשרונו עמו להכנים לארץ את כל חידושי הטכניקה שבמערב, יהיו עצומים באמת. המסחר והתעשיה יתפתחו ויתרחבו לכל אנפיהם. תנאי העבודה יוטבו באפן חמרי, ביחוד ביחס להרמת השכר, והדחיפה שתנתן לפרודוקטיביות, כמו גם התרבות האימיגרציה, מן ההכרח הוא שבתוצאתן יגדל ערך הפרודוקטים של הארץ.

מן הצד הכלכלי אפשר לראות טעם לחברת-צ׳ארטר בתנאים כאלה שבהם אנשים פרטיים יכולים לא לקבל עליהם את התפקיד, שיש עמו העמדת ממון בסכנה. במקרים כאלה יש לדמות את הצ׳ארטר לפאַטנט המשמש לבעליו הממציא כעין חסות של החוק ומסיע לו להוציא רוח מהמצאתו, אם הוא המצאה שיש עמה רוח.

עלינו לזכר, כפי שהורינו לדעת הנסיון של העבר, כי חברת-צ׳ארטר מחויבת בימינו להשלים עם הגבלות עיקריות אחרות. גם במובן כלכלי, גם במובן מדיני, יכולה חברת-צ׳ארטר להיות רק זמנית על פי אפיה, בהיותה אך ורק צורת-מעבר של ישוב. סוף סוף יגיע זמן שבו מחויבת ממשלת הארץ לקחת בידה את עניני הטריטוריה, תהא זאת ממשלת-המטרופולין בעלת-הנאמנות, או תהא זאת הצבור המדיני Commonwealth שנוצר בעזרת חברת-הצ׳ארטר.

חברת צ׳ארטר בא״י.

במה שנוגע לאפיה הזמני של חברת-הצ׳ארטר, לא יהיה הדבר מתנגד בשום אפן להתפתחות ארץ ישראל, במדה שאפשר לחזות מראש. אם חברות-צ׳ארטר בשאר ארצות מביאות ברכה כל זמן שהארץ אינה עוד מפותחה, אפשר לנחש בעתיד אותו דבר גם ביחס לארץ ישראל. ואם יגיע מצב שבו חברת-צ׳ארטר זו תבא לידי ניגוד עם המטרה שבשבילה נוסדה מראש, אזי ברור הדבר כי ההנהלה העומדת בראשה תפנה את מקומה, בדרך איבולוציה, להנהלתה של ממשלת-

הנאמנות, שתחת חסותה עמדה עד אז, או להנהלתה של הממשלה העצמית של התושבים, במדרגת התפתחות ידועה.

חברת-הצ׳ארטר יכולה להיות לכלי המכשיר המדיני שיעזור ליצירת ישוב יהודי, אשר מטרתו האחרונה היא ליצור רב יהודי בארץ.

שאלת-הצ׳ארטר באור חברות-הצ׳ארטר הקימות. צדדיה השונים של שאלת-הצ׳ארטר יתחוורו לנו היטב אם נסתיע בסוג הכי מודרני של צ׳ארטר, והיא זה של ה„חברה הבריטית לדרום-אפריקה", שניתן בשנת 1889 על ידי הממשלה הבריטית. גבולות הצ׳ארטר הזה נתרחבו על ידי תוספות-צ׳ארטרים מספר מאז ועד שנת 1915. בצ׳ארטר זה, ובכלל ההוספות, ההחלטות, הסדורים והתקנות הקשורים בו, נכללו ושמשו כל חידושי-הנסיונות שנתחדשו במקצוע הצ׳ארטרים.

נתוח העובדות הממשיות שמראה לנו צ׳ארטר זה, אשר כחו יפה עדיין כיום, יעזור לנו להוכח אם יכול היא צ׳ארטר להיות להיעיל לחפצה של הציוניות הדימוקרטית.

כשנדע את דרך ההתפתחות שעבר איזה ישוב תחת סדרי צ׳ארטר, נוכל להשוות השואות ולהוציא מסקנות בעלות-ערך. יחסיה של חברה בעלת צ׳ארטר אל שאלת האדמיניסטרציה של הארץ ימציאו לנו תמונה נכונה של האפשריות שיכולים להגיע אליהן במקרה שלנו. התפתחות הקונסטיטוציה של ארץ מיוסדת על צ׳ארטר הולכת ונעשית במקצת בעזרת הצ׳ארטר ובמקצת בדרך מלחמת התושבים בצ׳ארטר. ואם נוכל להשיג את האפן שבו מתהוה פרוצס כזה נוכל להעריך עד כמה צורת התפתחות ומעבר כזו מתאימה למרכז הלאומי-ישובי שאנו מתכונים אליו.

צ׳ארטרים כאלה ניתנו באנגליה על ידי הממשלה, ובעלי הצ׳ארטר הם קבוצות אנשים המקבלים על עצמם ליסד חברה לשם הפקת התיעלת הכלכלית מסגולותיה הטבעיות של איזו טריטוריה ולשם קדמתה של טריטוריה זו בכל המובנים. למען לגשם את מטרותיה אלו דורשת לה החברה זכיות ויפוי-כח מתאימים לכך לא רק בענינים כלכליים, כי אם גם כן—ואת זה צריך להרגיש ביחוד—בעניני האדמיניסטרציה, היות והיא נוטלת עליה את ההנהלה כלה של הטריטוריה לא רק לטובתה היא עצמה, כי אם גם לטובת ממשלת-המטרופולין.

שדה-הפעולות. הצ׳ארטר, המודיע גלוי את יסוד החברה, מציין, בראש וראשון, את שדה פעולתה. גבולות הארץ שבתוכם יפה כח פעולתה של החברה, צריכים להיות מסומנים לכל הפחות בקרוב, וששחים פנימיים המוצאים מכלל חוג-פעולתה צריכים להיות נקובים בשם.

למשל, במקרה הצ׳ארטר של „החברה הבריטית לדרום אפריקה", יוצא מן הכלל כזה היתה הקונצסיה החשובה של „טאטי".

הצ׳ארטר המדובר שלנו צריך להיות מחובר באפן שינתנו כל הפרטים ממין זה. גבולות א"י צריכים להסמן ראשונה.

בנידון הששחים היוצאים מן הכלל, די יהיה להודיע בדרך כלל אודות המקומות הקדושים, זולתי המקומות הקדושים שעליהם יש דרישות ליהודים.

פעולות מחוץ לטריטוריה. שאלת הפעולות מחוץ לארץ ישראל עוררה וכוחים בזמן שנוסדו האפ"ק (Jewish Colonial Trust) והקרן-הקימת לישראל. לשדה הפעולה של האפ"ק הותוו א"י, סוריה, וכל יתר חלקי התבל. הקרן הקימת התותה

לפניה את א"י, סוריה, כל יתר חלקי טורקיה באסיה וחצי האי סיני. לחברת-הצ'ארטר יהיו כמובן עסקים וקשרים מחוץ לא"י. כך הוא הדבר גם ב„חברה הבריטית לדרום אפריקה" שחוץ מן הטריטוריה שלה יש לה זכות של עסקים ביתר חלקי אפריקה.

ארץ-ישראל תיושב על ידי ההסתדרות הציונית, יהודים מכל חלקי התבל. קשרים חמרים ורוחניים יקושרו בין ההיקף הגלותי ובין הַנָּוֶה החדש. ההגבלה לבירור שדה פעולותיה של חברת-צ'ארטר תצטרך להראות ברור על כך שהחברה נבראה בשביל א"י ואך ורק בשבילה. פעולותיה צריכות להיות מוגבלות באופן אשר ימנע בעדה טלטול עליה כל עבודה בארצות אחרות שתוכל להרחיקה מהיקף-פעולותיה האמתי או לבלע חלק מכחותיה, מרצה או אמצעיה, לרע לעצם מטרתה.

קונצסיות.

אם נתבונן עוד בצ'ארטר שניתן ל„חברה הבריטית לדרום אפריקה", נמצא כי עיקר התכן שלו נוגע, מצד אחד, לקונצסיות, קנוניות, חוזים וזכיות שכבר נתקבלו — עוד בטרם ניתן הצ'ארטר לחברה — מתושבי הארץ. ומצד שני, לקונצסיות שהחברה תוכל להשיג בעתיד. בכח הצ'ארטר שלה קבלה החברה את הרשות ואת הזכות, להחזיק ולהשתמש בקונצסיות שהשיגה לפני זה, בלי תנאים יתרים. אך במה שנוגע לקונצסיות שהחברה תוכל להשיג לאחר-כך, מגביל הצ'ארטר ואומר כי לכל קונצסיה חדשה צריכה ממשלת אנגליה לתת את הסכמתה. עוד מספר הגבלות הטילה הממשלה על החברה, שאת פרטיהן נביא להלן.

נעיין נא קודם בטיב הקונצסיות לפרטיהן.

את כל הקונצסיות והחוזים שבידי חברת-הצ'ארטר אפשר לחלק לשתי קטגוריות גדולות, והן: קונצסיות כלכליות וקונצסיות מדיניות-ארמיניסטרטיביות. הקטגוריה הראשונה כוללת ענינים הנוגעים לכל מיני קנינים, ביחוד קניני-קרקעות, וגם ענינים השייכים לכל ענפי פרקטיקה ותעשיה.

זהו אותו סוג הקונצסיות שעל כוונתן מדובר בתקנות של האפ"ק ושל הקרן-הקימת, בהיות ששתי החברות הללו שמו להן לאחת ממטרותיהן להשיג קונצסיות וזכיות מסוג זה. ואולם החברות האלו אינן יכולות בשום אופן להציג להן למטרה להשיג את הסוג האחר של קונצסיות יותר חשובות, אשר רק חברת-צ'ארטר יכולה להשיגן, ולא חברות שנתאשרו רק על ידי „חוק-החברות". כי דוקא הזכיות המדיניות-אדמיניסטרטיביות הן הן הנותנות לצ'ארטר ישובי את עצם אפיו המיוחד, המבדיל אותו הבדל ניכר מתקנות של חברות מסחריות. אם אין הצ'ארטר מכיל זכיות הנוגעות לאדמיניסטרציה פוליטית בגבולות טריטוריה ידועה, אזי הוא איננו צ'ארטר כי אם פשוט תקנות של חברה רגילה שניסדה אך ורק למטרות כלכליות.

זכיות של אדמיניסטרציה.

צריך להראות ולחזור ולהדגיש על כך, בתור מסקנא מתוך הנאמר לעיל, כי צריך לבקש צ'ארטר אך ורק אם הכונה היא לקבל ולשאת פונקציות אדמיניסטרטיביות. הצ'ארטר של החברה בדרום אפריקה הרחיק לכתחילה מאד ללכת בנידון זה ונתן לחברה זכיות-ממשלה שלמות. החברה נטלה עליה מתחלתה את התפקיד „להחזיק את הסדר ואת השלום" בטריטוריה שתחת היוריסדיקציה שלה. היא קבלה את הזכות המפורשת להחזיק פוליציה משלה. באי-כחה בתוך הארץ הם בעצם הדבר הממשלה של הארץ, אף כי נמצאים הם תחת בקרתה של הממשלה האנגלית. אם אין הכונה לדרש זכיות ארמיניסטרטיביות, הצ'ארטר איננו דרוש.

הגבלות.

ההגבלות השומות על בעלי-הצ'ארטר הן, בכל זאת, גדולות למדי. ראשית כל, אין חברת-צ'ארטר יכולה ליהנות מזכיות כאלו שיכולות באיזה אפן שהוא להזיק לקונצסיות שניתנו קודם לכך לחברות אחרות, באם הקונצסיות הללו עדיין שרירות וקימות. מלבד זאת, אין הקונצסיות יכלות להיות מסבות על אותם השטחים הפנימים והמוסגרים, שעל אודותיהם יכל להיות מדובר בצ'ארטר. חוץ מזה נאמר בפירוש בכל צ'ארטר וצ'ארטר כי החברה מחויבת למלא אחרי כל התנאים שכל אחת מהקינצסיות שלה מכילה בתוכה.

קינצסיות על עבודות צבוריות.

דואגים גם לזה שהצ'ארטר לא יהפך לאקט הנותן איזה מונופולין של מסחר, אף כי אפשר לתת להגבלה זו צירה כזאת, שמוסדות ידועים יוכרזו בתור מוסדות שאינם שייכים לסוג המונופולין האסורים. בצ'ארטר של „החברה הבריטית לדרום אפריקה" מפורש, למשל, כי הקינצסיות דלקמן „תחשבנה לקינצסיות שאין עליהן איסור": קונצסיות על בנקים, מסלות-ברזל, מסלות-טראם, מחסני-נמל, טלגרפים, עבודות-מים ושאר מיני עבודות וקבלניות כיוצא בזה. לפי דוגמא זו, קונצסיות של עבודות שהן צבוריות לפי טבען אינן מוצאות מתיך כלל פעולותיה של חברת-צ'ארטר.

היחס אל התושבים.

כל צ'ארטר צריך להראות על היחסים של החברה אל תושביה של הטריטוריה הנקובה. הצ'ארטר של „החברה הבריטית לדרום אפריקה", בצורתו הראשונה, נתן לה זכיות שלמות לשם „החזקת הסדר והמנוחה", באפן שיש לראות בבטוי זה את כל השלטון הביתי של הארץ במלא היקפו. לא לגמרי ברור היה איזה סעיפים של האדמיניסטרציה נוטלת עליה החברה. ואולם גלוי-פנים זה עצמו לכאן ולכאן נתן לה את האפשרות למשך ולאסף אליה את כל ענפי-השלטון האפשריים. ההגבלות היחידות בנידון זה היו ההגבלות בעניני דת ומשפט. הממשלה האנגלית התנתה בפירוש שהחברה לא תתערב בשום אופן לתוך הדת של תושבי הארץ ורשאים הם להחזיק בכל עבודת-אלהים ומנהגי-דת באין מפריע. ומה שנוגע להנהלת המשפט בשביל ילידי-המקום, מודגש שם כי „צריך תמיד להתחשב בזהירות עם המנהגים והחוקים של המעמד, או השבט, או הגוי, שאליו שייכים בעלי-הדבר".

האורגנים המוציאים אל הפועל.

הכח המוציא-לפעל מסור, למשל, ב„חברה הבריטית לדרום אפריקה", לבאי כח הנבחרים על ידי החברה, ושצריכים להתאשר על ידי מינסטר-המושבות של אנגליה. מצבה האדמינסטרטיבי של החברה עוד נתחזק על ידי העובדה שהיא קבלה בשנת 1894 תוספת-צ'ארטר שלפיה נוסד ועד-פועל המרכב מארבעה חברים, שיפט, חבר צבאי, מפקח עליון, וקומיסר לעבודות צבוריות. ההחלטות שהוציא האדמיניסטרטור היו להן גם להלן כח חוקי כמו קודם, אף כי דרוש היה לשמר על הפורמליות כי החוקים, שהחלטות אלו מכילות, טעונים אישור ופרסום מטעם הקומיסר העליון של אנגליה בדרום אפריקה.

עם תושבי המקום לא התחשבו כלל בהתחלה ביחס לסדור האדמיניסטרציה. מספר התושבים היה 700.000 שחורים ובערך 1000 לבנים בתחלת פעולותיה של החברה. כי השחורים, תושבי המקום, התנגדו לשלטון החברה—ברור הוא מתוך העובדה שהחברה היתה נאלצת להלחם בהם מלחמות כבדות, הידועות בתור „מלחמת מַטֶבִילֶה" ו„מרד משונָה".

המועצה המחוקקת.

התושבים הלבנים, שמספרם הלך הלך ורב במהירות, ג"כ לא היו מרוצים, כנראה, כמעט מתחלת הדברים בשיטת-ההנהלה של חברת-הצ'ארטר, וכבר בשנת 1899 צריכה היתה החברה בעל-כרוזה ליסד מועצה מחוקקת, אשר, לפי דברי החברה, „היא מלאה במדה רחבה את רצונם של המתישבים להשמיע דעתם בהנהלת הארץ". ארבעה חברים נבחרים נכנסו לתוך המועצה, ביחד עם חמשה חברים ממונים על ידי החברה, שהם מספר „מספיק בשביל להבטיח לה רב של דעות". זה היה הצעד הראשון להשתתפותם של המתישבים בעבודת היצירה של עתיד המושבה.

המועצה המחוקקת, בישיבת שנת 1902, החליטה כי צריך להגדיל את מספר חבריה עד ארבעה-עשר, ומהם שבעה יבחרו על ידי המתישבים ושבעה ימנו על ידי חברת-הצ'ארטר; החלטה זו יצאה אל הפעל על ידי פקודה למועצה מטעם הממשלה האנגלית בשנת 1903. ואילם המספר השוה של חברי שתי המחלקות של המועצה (את ילידי-המקום טרם יביאו בחשבון גם אז) גם הוא ל.: הפיק רצון מאת התושבים, שדרשו זכיות הרבה יותר רחבות לישול חלק בקביעת עניניהם הם – עד אשר, בשנת 1907, צריכה היתה ועדה של מנהלי-החברה לבא לארץ, לשם בירור עצם השאלה הזאת. ועדה זו צריכה היתה להבטיח להקטין את מספר החברים הממונים על ידי החברה עד חמשה, ושנוי זה נתאשר אחר-כך, בשנת 1911, על ידי פקודה-למועצה מטעם הממשלה האנגלית. עד מהרה דרשו המתישבים עוד הרחבה יתרה של המועצה המחוקקת, והם הצליחו להגדיל את מספר באי-הכח הנבחרים עד שנים-עשר, בעוד אשר מחלקת הממונים קבלה רק ששה חברים.

השאיפה לממשלה אחראית.

הועד הפיעל של חברת הצ'ארטר נשאר עד היום הזה מרכב רק מחברים שהחברה ממנה. המתישבים, כמובן, אינם מרוצים ממצב הענינים הזה. ובערב המאורעות של מלחמת זמננו התחילה שם תנועה של דרישות ממשלה אחראית. הממשלה הבריטית התחשבה עם השאיפה הזאת ובירח מרס שנת 1915, ניתנה הזכות לועד-הפיעל, על ידי תוספת-צ'ארטר חדשה, ליסד ממשלה אחראית, „באם הועד הפיעל יוציא, ברב-דעות מחלט, החלטה המראה בעליל כי התנאים שבהם הארץ נתונה מחייבים את דבר יסודה של ממשלה בצורה זו, המכונה ממשלה אחראית".

טלגרמת-רויטר זו דלקמן מבולאבגו נתפרסמה בעתוני לונדון של שני באוקטובר שנת 1917: „החלה פה תנועה לטובת ממשלה אחראית. אספת-העם שהיתה היום היא אחת האספות היותר גדולות שהיו כאן. נתקבלה פה אחר החלטה המודיעה גלוי כי להמשיך להבא את צורת-הממשלה הנוכחית, שבה השלטון האדמיניסטרטיבי מסור בידי חברת-הצ'ארטר, דבר מתנגד הוא לטובי-האינטרסים של הארץ. בהחלטה שניה, שנתקבלה פה אחר גם היא, מודיעה האספה כי היא תתמך בתנועה בשביל לבא במשא ומתן עם הממשלה המרכזית במטרה לקבל שלטון אחראי על פי צ'ארטר נוסף לצ'ארטר של החברה מיד אחר המלחמה".

המתאימת חברת-צ'ארטר בארץ-ישראל

האם אי-אפשר להנהיג גם במוסדות הפוליטיים והאדמיניסטרטיביים בארץ-ישראל את היסוד האלסטי הזה? האם אי אפשר לברא תנאים של התפתחות כאלו שיעזרו באפן היותר טוב להשיג את מטרתנו בארץ ישראל? נדמה לנו, כי לא מן הנמנע הוא, אם יהיה הרצון הטוב הנחוץ לכך, להמציא צורת-מעבר של שלטון המתאימה בשביל ארץ-ישראל, בעזרת חברת-צ'ארטר אשר בהיותה פועלת את

פעולותיה בתור באת-כח של החלק המכריע של האומה היהודית, הדורש את ארץ-ישראל לארץ-מושב, צריכות הזכויות הפוליטיות המתאימות להמסר לה.

תחת הבקרת של ממשלה בעלת-מנדט, אשר תמנה על ידי הסכמה בין-לאומית, צריכה חברת-הצ׳ארטר מתחלתה לקבל זכיות מדיניות-אדמיניסטרטיביות ממשיות, שמצד אחד תהא עליהן בקרתה של ממשלת-המנדט, ומצד שני ילך הלך וגדל בה בהדרגה החלק שהתושבים נוטלים באדמינסטרציה של הארץ. כמובן צריך שתתאים מדת גדלו של חלק זה התאמה שלמה, לפי התפתחות הענינים, עם המטרה העיקרית שהנה להקים סדר חדש בארץ אשר יעזר ליצירת פלשתינא עברית.

צ׳ארטר ופירמן. בזמן שהרצל השתדל להשיג צ׳ארטר מאת הממשלה הטורקית, צ׳ארטר כזה יכול היה להיות אך „פירמאן" טורקי, הנותן את הזכות ליסד מושבות בארץ-ישראל ולנהלן תחת ממשלתו העליונה של השלטן. בעצם הדבר הכירו „חובבי-ציון" כבר לפני שלשים שנה בנחיצותו של „פירמאן" כזה. ואולם הרעיון הזה נעשה הרבה יותר פופולארי בתור „צ׳ארטר", מזמן שהרצל הכריז עליו מעל במת הקונגרסים הציוניים.

הרצל חשב להשיג את הצ׳ארטר הטורקי באמצעות חוזה פיננסי. לפי תכניתו צריכה היתה „החברה היהודית", לשלם שני מיליון ליטרא שטרלינג במזומנים לממשלה הטורקית ולהתחייב לשלם לה חמשים אלף ל"ש לשנה חוץ מרבע של הריוח השנתי הנקי של החברה במשך 30 שנה. אחרי ככלות שלשים שנה לא תשלם עוד החברה כל מס מיוחד זולתי רק מחצית הריוח השנתי הנקי. על ההסכמה הבין-לאומית, שחשב עליה בתחלה, הוא חפץ אחר כך לותר כליל; וכך היה זה יכול להיות „פירמאן" טורקי בלבד, בלי כל ערובה אחרת זולתי מה שאפשר היה לקוות מטורקיה של הרג׳ים הישן.

חברת א"י היהודית והסתדרות הציונית: „חברת-א"י היהודית", שתהיה כלי-מכשירה של ההסתדרות הציונית בשביל הקמת ארץ-ישראל ותחית ישראל בארץ אבותיו, אינה יכולה בשום אפן להיות חברה פרטית באת-כחם של אנשי מסחר מעטים מבני-ישראל ושל האינטרסים שלהם, או של כת קטנה מבני העם העברי. אפשר להבין את דבר יסוד החברה הזאת ואת „זכות-קיומה", אך ורק עד כמה שהיא תהיה בטויה של תנועה עממית רחבה, ועד כמה שההסתדרות שנוצרה ונתמכת על ידי תנועה זו חוללה אותה. אך אבסורד היה זה, לו בקשו צ׳ארטר, עם ערובה בין-לאומית, בשביל אנשים או קורפורציות שאינם באמת ובתמים באי כחו של הרעיון הלאומי בישראל ושל הכחות הלאומיים השפונים בגוף האומה.

אין להניח את דבר יסודה של חברת-צ׳ארטר על ידי איזו הסתדרות אחרת מאשר הקונגרס הציוני העולמי, או הקונגרס הלאומי היהודי, כי אך ורק קונגרס כזה, המרכב מבאי-כחו הנבחרים של העם היהודי, יוכל להבטיח את יצירתה של חברת-הצ׳ארטר על בסיס לאומי ודמוקרטי.

אדמיניסטרציה יהודית, המסודרת על ידי חברת-הצ׳ארטר הזאת, צריכה לצאת מתוך אסיפה דמוקרטית, כגון הקונגרס הציוני או היהודי-הלאומי. התנועה הלאומית בישראל תלויה בעליתה ובירידתה, בבסיס הדמוקרטי של הסתדרותה, ובזה תלויה גם עליתה או ירידתה של חברת-הצ׳ארטר, שצריכה להוצר על ידה.

הקונגרס היהודי הלאומי יתן את הערובות הדרושות לכך שקבוצת המיסדים של חברת-הצ׳ארטר תורכב באפן הראוי.

המיסדים.

על הקונגרס העתיד לבא יהיה לבחר את מיסדיה של החברה באפן כזה שהם יהיו באי-כחו האמתיים של אותו חלק-היהדות הרוצה בתחית עם ישראל בארץ-אבותיו. המה יבחרו לפי מדת היותם מוכשרים לתת לחברת-הצ׳ארטר את הכשרונות האדמיניסטר-טיביים הדרושים, כמו גם להמציא לה את האמצעים הפיננסיים הדרושים. אפשר מאד כי הקונגרס אשר ימנה את המיסדים יבחר באותם האנשים עצמם שהנם אחראים באפן חוקי בעד המוסדות הציוניים הקיימים כבר. בהתאם לזה הוא ימנה בתור מיסדים באי-כח של הקרן-הקימת העברית, שניצרה בשנת 1902, לשם רכישת קרקעות בשביל התישבות-יהודים בארץ-ישראל. מן הראוי הוא גם כן שהקונגרס ימנה בתור מיסדים באי-כח חוקיים של מוסדות יהודיים אחרים כפי שיוברר, כאלה שימשיכו בארץ ישראל בעתיד פעולות דומות לפעולותיה של הקרן הקימת.

אפשר מאד הדבר כי הרבה קהלות יהודיות והרבה הסתדרויות יהודיות שעמדו עד היום מרחוק לתנועת התחיה תביעינה את רצינן ליטול חלק במועצות הקונגרס הציוני העתיד לבא. על הקונגרס יהיה אזי להחליט אם הוא יצרף אליו הסתדרויות יהודיות גדולות כאלו עם שליחי כל היהדות מארצות שונות וגם יתן להן את הזכיות שיש לקרן הקימת רק חלף הצהרתן של ההסתדרויות הללו כי מקבלות הן את הפרוגרמה הציונית, או אם הוא ידרש, חוץ מזה, גם השתתפות שוה חמרית וכספית, שתתן למשתתפים את הזכות ליטול חלק במנוי מיסדיה של חברת-הצ׳ארטר.

הרכבת חברת הצ׳ארטר.

קודם כל צריך להודות על הפרינציפים הלאומיים והדמוקרטיים שלפיהם יש זכות חבר בחברה זו ל כ ל ה י ה ו ד י ם ב כ ל ח ל ק י ה ת ב ל, אך זכות החבר בחברה צריכה להנתן ג ם ל כ ל א י ש, ב ל י ה ב ד ל ל א ו ם ו ג ז ע, ה י ו ש ב ב א ר ץ י ש ר א ל.

באפן זה תהא החברה כוללת בתוכה יהודים היושבים או בארץ-ישראל או בכל ארץ אחרת, ושאינם-יהודים היושבים בקביעות בארץ ישראל.

הרכבת-חברים כזאת של החברה תהיה מתאימה לשעה שבה הכיר כל העולם בזכות האומה היהודית ליצור בעצמה את עתידה של ארץ ישראל, ובעת ובעונה אחת תראה השתתפותם של תושבי ארץ ישראל הבלתי-יהודים בחברה על זכותם, שאין לערער עליה, ליטול חלקם בבנינה של המדינה החדשה.

חברת-צ׳ארטר ודיבידנדים.

בהתחשב עם התעודה הגדולה אשר לחברת-הצ׳ארטר, קשה לקוות כי יהיה לאל ידה של החברה לשלם איזה דיבידנדים של ממש. קרוב לודאי כי לא תוכל לשלם דיבידנדים כלל, כשם שהדבר הנהו גם בחברות-צ׳ארטר אחרות דהאידנא. האנשים שמהותן של פעולות חברה כזאת זרה להן ייטיבו לעשות אם יבררו לעצמם כי עבודתן וחשיבותן של חברות-הצ׳ארטר אינן מבוטאות במספרים הפראים כזה שוה קנינן, ועיד פחות מזה במדת הדיבידנדים. חשיב מערכן החמרי הוא ערך עבודתן בהכנת הבלי-ארץ לישיב, ועבודת-ישיבן העקרית, ההופכת מקומות-שממה לארץ-תרבות למחצה ולארץ-תרבות לבסוף. וגם אם יש כי חושבת חברת-צ׳ארטר בראשית עבודתה על אודות דיבידנדים, הנה הנסיון יורנו כי עד מהרה מניחה היא ידה מזה, אף כי איננה מותרת אף על מקצת גדולת התפקיד שלה. תחת דיבידנדים, יש לה תגמולים

ממין אחר הנותנים למיסדים ספוק הרבה יותר גדול. העובדות שאנו מוצאים אצל חברות-צ'ארטר מודרניות מראות כלן בעליל ומוכיחות ברור, כי אין הן נותנות ואינן יכולות לתת שום רוח.

לא שלמה, למשל, „החברה הבריטית לדרום אפריקה", שבידיה נמצאת עדין רהודזיה, שום דיבידנדים לבעלי מניותיה במשך כל עשרים שנות קיומה, ואף על פי כן לא פסקו בעלי המניות לתמוך במנהלים שלהם במדה שדרשה חובת החברה שהפקדה בידם. באותו זמן היו חברות המכרות ברהודזיה מביאות בכל זאת לתוצאות טובות מאד במובן מסחרי והתפתחותם של ענפי הקלאות שונים (ביחוד גידול סוסים ומטעי-ציטרוס) הביאה כמו כן תוצאות טובות.

לפיכך אין לנו לשער שחברת-הצ'ארטר אשר תעבד בארץ ישראל תוכל לתת רוחים, חוץ מבמקרה אם יהיה לה איזה מקורות הכנסה מיוחדים, דבר מה כיוצא בזה שיש לה לחברת-הצ'ארטר של צפון-בורנאו הבריטית, שהכנסות מיוחדות ומרובות לה מן המכס של האימפורט והאקספורט. אם מקור-הכנסה דומה לזה יהיה פעם גם לחברת הצ'ארטר שלנו— זוהי שאלה שאין להשיב עליה עכשו. ההכנסה העקרית והמובטחת שלה תהיה לה משטחי הקרקעות אשר תרכש. הכנסה זו תלך הלך וגדל במשך הזמן ביחס להתרחבות הפרודוקטיביות של הקרקעות החקלאיות המטויבות וביחס למדה שבה ירבו לבנות על אחוזותיה העירוניות. ואולם בקבעה את מכסת הרוחים תצטרך החברה להתחשב תמיד עם האינטרס הכללי של הצבור, ולפיכך תוכרח להחזיק בשיטת רוחים מצערים ומצומצמים. חברת הצ'ארטר תמצא באותו מצב שבו נמצאת כל מדינה מסודרת, או, נכון יותר, במצבה של אחת החברות הקואופרטיביות של זמננו, המיוסדת אמנם על בסיס מסחרי. אלא שבה יש לתשלום הדיבידנדים לחברים חשיבות ממדרגה שניה.

מניות החברה.

מתוך העיונים דלעיל נוכל להוציא מסקנא, כי, חוץ מענינים כלכליים מיוחדים לשמם שתתעסק בהם חברת הצ'ארטר יהיה הונה מושקע בעיקר באופנים כאלה, שרק דיבידנד קטן מאד יהיה נשקף מהם, אולי מאחוז אחד עד שנים למאה, או גם לא כלום. לוקחי מניותיה, על סך 1 לירה כל אחד, יהיו משני מעמדים שונים. מצד אחד יהיו חתומיהן מתוך שדרות הקהל היהודי הרחב, אשר רק הרעיון הלאומי בזה לנגד עיניו, מבלי להביא בחשבון אם תביאינה המניות כך וכך אגורות לליטרה ואם לאו; מאידך גיסא תחתמנה עליהן הסתדריות וחברות שונות ורבות, אשר כבר רכזו, קודם לכך, את פעולותיהן בארץ ישראל, ואשר מספרן ילך בלי ספק הלך וגדל.

אל האגודות הציוניות תלוינה הרבה קהלות יהודיות, הקטנות עם הגדולות, אחת אחרי רעותה, שתרצינה כמו כן לקחת חלק בקביעת צירתו של איתו כלי-מכשיר העתיד להפך את פלשתינה לארץ היהודים. כל הקהלות הללו, כפי שאפשר לקוות, תתעוררנה להמנות על המניות בעיקר מתוך נימוקים לאומיים ולא תתחשבנה עם רוחים. נתינת הדיבידנדים וכמו כן הוצאת האובליגציות באחוזים ידועים תשארנה עסק מסחרי גרידה. בכלל תקבל חברת הצ'ארטר, בהניחנו כי ינתנו לה כל הזכיות ויפוי-הכח הדרושים, את האמצעים הנחוצים מאת מספר רב של מוסדות יהודיים והסתדרויות לקהלות יהודיות הנאמנים לאידיאל הלאומי.

הלוואות לאומיות

כשתקבל חברת הצ'ארטר את הזכיות המיוחדות שצינו לעיל תוכל אז לסדר הלואות לאומיות. עליה יהיה לסדר את ההלואות הלאומיות בשותפותם ובעזרתם של מיסדות יהודיים, קטנים וגדולים, שלא ימנעו מתמוך בכל מעשיה של חברת הצ'ארטר, כשרק יהיה לה הבסיס החוקי הדרוש. גודל עסקי הקרדיט והתנאים

שבהם תעשינה טרנסאקציות אלו, תלויים יהיו במטרה העקרית שבשבילה יעסקו בהם מזמן לזמן. כשחברת הצ'ארטר תקשר למטרתה ולעניניה חברות אחרות, יהיה לאל ידה לעשות הלואות כהלואית שעושות מדינות קטנות או עיריות גדולות, או חברות קואופרטיביות מודרניות גדולות. ואת שאלת האמצעים החמריים של חברת-הצ'ארטר יכולים אפוא לסכם בקיצור באמרנו כי, באם יותן בסיס חוקי לחברה, היא תוכל לרכש לה קפיטל גם על ידי מניות וגם על ידי הלואות לאומיות.

זכיות מדיניות וקולוניזציה.

הזכיות המדיניות הנחוצות לתנועה הציונית ביחס לארץ ישראל הנן תנאי דרוש ומוקדם להקלת ישיבם המוצלח והבלתי מוגבל של היהודים בארץ. בקבלנו את הזכיות הללו, שבים אנו לעבודה המעשית של ישוב הארץ שעסקנו בה עשרות שנים אחדות לפני המלחמה, והנסיונות המוצלחים שנעשו גם בא"י וגם במקומות אחרים שיש בהם ישוב חקלאי יהודי (ברוסיה ובאמריקה הצפונית והדרומית), כמו כן הנסיונות שנקנו במקצוע הקולוניזציה בכלל, ישמשו לנו ויהיו לנו לעזר לנהל שטת-ישוב מקיפה וסיסטמטית.

„לעסק בקולוניזציה,—אומר פויל דישאַניל,—זהו בעיקר ליצר חברה תרבותית חדשה". קולוניזציה הרי היא באמת אחד מן האטריבוטים של חברה תרבותית, המיסדת, בעזרת יסודות הנלקחים מתוכה ומעצמה, קהלה תרבותית אחרת. התפתחותה של חברה חדשה זו נעשית על פי הרב בארץ שבה אין הרבה תושבים או שאינה מיושבת כלל, כמו שהיה, למשל, באמריקה, באיסטרליה, ועל שטחים גדולים באפריקה. במקומות כאלה יכולים העוסקים בקולוניזציה לרכש להם קרקעות, להתישב ולפתח את חייהם החברותיים והכלכליים באין כל מפריע מצד ילידי המקום. מאידך גיסא אם כבר תפוסה היא הארץ בידי אומה בעלת תרבות ידועה ואשר לה שייכת הקרקע כולה או בחלקה הרב, אזי על החברה החדשה, המכניסה תרבות, להחליט ולחיות צד בצד עם החברה הקיימת מכבר.

בפלשתינה, מקום שם מספר התושבים הוא כל כך מצער ביחס אל יכלת הארץ המסוגלת לקלט תושבים פי עשר משהיא מכילה, על ידי שיטות חקלאיות המתאימות לתנאי המקום, שם צריך יהיה קודם כל לעסק בקולוניזציה של „רבוי אוכלסין". קולוניזציה זו תהא מבוססת על אימיגרציה של המוני עם, ולא רק על הכנסת קפיטלים לארץ, כמו שנהוג הדבר במקרה של קולוניזציה לשם נצול בלבד, כמו, למשל, הקולוניזציה של האנגלים בהודו ושל ההולנדים ביאַבה. קומבינציה של „רבוי-אוכלסין" עם נצול אנו מוצאים בקולוניזציה של הצרפתים באלג'יר, מקום שם נתישבו 700,000 אירופיים, מזמן שאלג'יר באה תחת שלטונה של צרפת. בנוגע לארץ ישראל, יהיה בשבילנו העיקר להכנים לארץ אלמנט יהודי פרודוקטיבי בכמות הולכת וגדלה, מבלי לזלזל בעת ובעונה אחת בהכנסת קפיטל לתוך הארץ, ומבלי לחדל לשפר ולהיטיב את הסדר הכלכלי של הארץ. באפן כזה ירויחו ילידי המקום רוח, כי יהנו מכל טוב העשר שהבאים יכניסו מכל קצוי התבל. האינטרסים של שני היסודות—הישן והחדש—אשר בארץ יתמזגו, ובאפן כזה יקנה לו היסוד החדש, הפרוגרסיבי והעוסק בקולוניזציה, את הזכיות המיוחדות אשר מהן יהנה. יתר על כן, באפן כזה יוצדק היתרון החמרי והמדיני, התרבותי והחברותי אשר יוציא האלמנט החדש מן הארץ המיושבת בעת ובעונה אחת על ידי אלימנט אחר. מנקודות המבט האלה היחסים בין הערביים ובין היהודים בארץ ישראל מוכרחים להקבע ויקבעו אך ורק על ידי הצ'ארטר אשר „חברת-א"י היהודית" זקוקה לקבל מממשלת הנאמנות ותחת השגחתו של חבר הלאומים.

ד"ר א. ש. ולדשטיין.

התרבות והפועל העברי.

הגלות צמצמה אצלנו את המושג תרבות עם צמצום העבודה התרבותית. החיים התרבותיים התרוששו ועמדו על הספר בלבד. פרחה נשמת האומה והתכנסה לתוך הפוליו של התלמוד ולתוך הגויל של מגלת הצער והסבל, ושם היא התלבטה בתוך ד' אמות של הלכה בלי מעשה ובלתי מעשית, פרפרה בתנוי הצרות והיסורים הלאומיים.

עם התחיה בגולה אמנם התרחב המושג תרבות, אך התרחבו עם זה רק גבולות הספר, ולא גבולות החיים התרבותיים. והעובדה הזאת היא טבעית ומובנה: את מה שהכנסנו לתוך הספר יכלנו לשמור בתוך כתלי בתינו, בתוך ארונות הספרים שלנו; מה שבראנו מחוץ לגבולותיו נבלע שוב פעם בתוך הסביבה, והסביבה הגלותית לא היתה מעולם ולא תהיה לעולם שלנו.

ועכשו, כשאנו מתעתדים לסדר בארצנו את חיינו הלאומיים בכל היקפם, וכשאנו מדברים על תרבות ועל עבודה תרבותית, אנו עלולים שוב למשטש את המושג ולפרשו בטרמינים המובאים מהגלות. אנו נוטים עדיין לחשוב את הספר גם לנקודת המוצא וגם לנקודת השרפה של העבודה התרבותית, — למרכז ולהקיפו, ואנו עלולים לשכוח, שהספר הוא דסכום המלולי, לוח הענינים של התרבות שבחיים, ושתכן התרבות נמצא בספר החיים עצמו.

ובדברנו עכשו על אדות תרבות, עלינו לא להבין אותה בתור דבר מפשט, העומד מחוץ לחיים; לא שניות אנו צריכים להכנים לתוך החיים, אלא העיקר המוניסטי. אנו צריכים לסדר את החיים עצמם על יסודות תרבותיים.

עברה התקופה, שבה הביטו על הפועל כעל סרסור הנאת החיים בלבד, שהוא יכול ליהנות מיגיע כפיו רק עד כדי להמשיך את קיומו, בכדי להיות לכלי שרות לששון החיים של אחרים. עבר הזמן, שבו היה נחשב העובד לעם הארץ, לפ"בס, לclown, שאין לו שום תביעות על התרבות, על הספרות והאמנות, ושאלה צריכות לפטרונות, למצנטיות מצד האצילים ואולי המון.

עברה גם השעה, שבה היתה בחזקתה הסיסמה: „השכלה למשכילים", ושדי לפועל להתפרנס פרנסה רוחנית מהפרורים הנופלים מעל שולחנם של אלה. התרבות הולכת ונעשית לקנין עממי, וגם הפועל קולט את היצירות התרבותיות ואת הערכים התרבותיים, בה במדה שנעשים לו החיים יותר קלים ונוחים. ולא עוד אלא שהפועל נעשה לחי הנושא את עצמו בענין התרבות; באופן ישר או בלתי ישר גם הוא פועל על התרבות להגדילה ולהאדירה.

וכשהפועל עומד עכשו על פרשת דרכים, כשהוא מתעתד לתפוס בחיים ובתרבות את אותה העמדה הראויה לו, – מה מקומו של הפועל העברי? מהו יחסו ומהי עמדתו בנידון התרבות? כמו בחיים הכלכליים, ככה גם בחיים התרבותיים, היה הפועל העברי חטיבה מיוחדת, – הוא עמד מובדל מפועלי שאר העמים הנאורים. כשהתחילה הסוציאליות לפעול את פעולתה, לעורר את הפועל של העמים האחרים להכרה עצמית, להתחיל להכיר את ערכו ולחשוב את עצמו לראוי ליהנות מזיו החיים והתרבות, כמו בן השדרות האחרות, מצא הפועל כבר הרבה מוכן לפניו. הוא מצא את המחשבה הסוציאלית כמעט לכל היקפה ואת המחשבה האנושית הכללית בשלמותה בשפה הלאומית שלו: הוא מצא ספרות ואמנות מרובות הצדדים ומסורת של אהבה ליופי ולטבע, מקור כל יופי ואמנות. הספרות והאמנות, התרבות בכלל, היו לכתהלה אמנם קנין האביר, האציל, הרכושן; אולם הן לא היו ההבעה המיוחדה של אלה, אלא היו הבטוי של אותו הרגש ואותה המחשבה המפעפעים בנשמת התבל. הדפק שלהן הוא הדפק העולמי הדופק בכל והנשמע על ידי הכל, מבלי הבדל ענין ומעמד. והפועל היה צריך רק להושיט את היד ולקחת מעץ הדעת עד כמה שידו היתה מגעת ועד כמה שחייו הכלכליים הרשו לו לעשות זאת. ולא רק מסרת של אהבת הטבע היתה לפועל העולמי, אלא הוא עצמו היה קרוב לטבע כמו השדרות האחרות, ועוד יותר מהן. עולמו של הקב"ה היה פתוח לפניו לרוחה: ירקרק היער וזהב הקמה הרהיבו את עיני הפועל, כמו את עיני הסוחר והאציל; הפרחים האצילו מבשמם גם לו, וקול הזמיר היה בוקע ועולה לאזניו כמו לאזניהם. ואם השדה והיער היו קנין הרכושן והאציל, הרי היה הטבע עצמו חפשי גם לו; ואם הם העריצו את הטבע, או העמידו פנים כאלו הם מעריצים אותו, ושרו לו זמירות, הרי היה הפועל קשור קשר אורגני עם הטבע ע"י עבודתו וע"י חייו.

ולפיכך היה תפקיד הסוציאליות אצל העמים האחרים ביחס לפועל בעיקר לעורר את ההכרה העצמית שלו. מיד כשהגיע הפועל לידי כך, אפשר היה לו להשתלם, להשלים ולשכלל את מהותו האנושית באותם הערכים הלאומיים והאנושיים שכבר מצא בספרות, באמנות ובחיים.

לא כן אצל הפועל העברי. התנועה הסוציאלית הפתיעתו כשלא היתה לו הכנה תרבותית מוקדמת. גם השכלה של בית ספר נמוך לא היתה לו לרב; לפחות, לא חנוך מסודר ומאורגן. וכשהגיע לבגרותו, כשהגיע, פחות או יותר, לידי ההכרה העצמית שלו, איזו קנינים לאומיים ואנושיים מצא הוא בבית גנזיה התרבותיים של האומה העברית? את צרות החיים הלאומיים מצא שוב בבבואה שלהם, בקנינים התרבותיים של העם. הגלות צמצמה את חיי העם העברי לתוך גבולות המשפחה, הקהלה או, לכל היותר, לגבולות הלאומיים, במובן הצר של המלה. כמעט כל מה שנשאר אצלנו מתקופת הגלות, ובשפה הלאומית, יש לו רק ערך לאומי־היסטורי; מה שנברא אצלנו בתור דבר שיש לו ערך אנושי כללי, ערך קים, הורק אל אוצר הסביבה, אל האוצר האנושי־כללי, מבלי להשאיר כמעט שום רושם על הקנינים העבריים הלאומיים. הספרות העברית, שהוסיפה לחסם טבעת אחרי טבעת בשלשלת הלאומית העברית ההיסטורית במשך ימי הגלות, רק המשיכה את הקשר שבין החיים הלאומיים והיצירות הלאומיות של העבר הרחוק: התנ"כ, התלמוד, האגדה וכד', ובין החיים הלאומיים ההולכים ומתחדשים. כשהיא לעצמה, לא היה בה כדי שביעה אפילו במובן הלאומי. ההתרחקות מהטבע גרמה לשויון נפש לטבע; החיים בעיר, בגיתו, ברובע היהודי, שללו מהיהודי את רגש הרחבת החיים ורוחת החיים. התחומים הצרים של הגיתו צמצמו בהכרה את ההרגשה העברית למועיל על חשבון היפה. בתחומים מצומצמים, מה קודם למה? הוי אומר, הכרחות החיים קודמת לרוחת חחיים. ורוחת החיים מהי? הספרות והאמנות, הערצת הטבע ופנוק החוש האסתטי. אפילו ביצירה המחשבתית הרגשה צרות; המחשבה עמדה אצלנו על חודה בימי הגלות, ונגמרה בפלפול, סופיסטיות, בפעוטות וקפדנות.

באטמוספירה כזו, בתנאים כאלה, לא היה יכול הפועל העברי לשכלל את מהותו ולהבליט את אישיותו האמתית, גם אחרי שעוררה הסוציאליות את ההכרה העצמית שלו. מה היה איפוא תפקיד הסוציאליות כלפי הפועל העברי? ליצור אטמוספירה ותנאים תרבותיים בשבילו, בכדי שיוכל לפתח את עצמיותו השלמה. אולם הסוציאליות העברית הלכה בעקבות הסוציאליות האירופית, מבלי לחתחשב עם התנאים המיוחדים, שהיה הפועל העברי נתון בהם. מלבד נסיונות בודדים ובלתי רציניים, לא נתנו לו לא יצירות הרגש והיופי האנושיות הכלליות ולא יצירות המחשבה האנושית הכללית; אפילו את המחשבה הסוציאלית הגישו לו באופן מקוטע ומסורס, בצורת קונטרסים וחוברות. הסוציאליות העברית אולי לא יכלה לעשות אחרת. כל כך הרבה שאלות הצטברו בעולם הסוציאלי, כל כך הרבה פרובלימות חברתיות היו

תוססות בעולם ובאו כו לידי בטוי, הרבה זמן לפני חדור הרעיון הסוציאלי בעולם העברי. צריך היה להעמיד את כל השאלות האלה על סדר היום גם בעולם העברי, ולהעמידן בבת אחת; ומכיון שלא היו למטרה זו לא האמצעים הנחוצים ולא הכשרונות המקוריים, מצא הפועל העברי לפניו רק קטעי רעיונות, מחשבות רצוצות, שאלות בלתי מעוכלות ובלתי נפתרות. ובצידה בלתי מספיקה כזו היה צריך הפועל העברי לצאת לדרכו—דרך המלחמה בעד קיומו ובעד נצחונו. לא ההשתלמות האישית היתה לו ולא המחשבה הסוציאלית המקיפה היתה לו לקנין. מפני זה ראינו אצל הפועל העברי הופעה, שלא היינו רואים, באמת מדה כזו, אצל מעמד הפועלים של שום עם נאור אחר: איתם האלמנטים שהיה ספק בידם לקלוט, פחות או יותר, את המחשבה הסוציאלית ממקורות בלתי יהודים, נעשו ל„לידרים", לבני סמך, לרוב, בלי סמכות אמתית, בשביל הפועל העברי, והוא היה בידם כחומר ביד היוצר; הדעות שלו היו בלתי קבועות ומסוימות, והוא היה עובר מרעיון חברתי לרעיון חברתי, ממפלגה למפלגה. בקלות ובמהירות מפליאה.

צריך להודות, אמנם, שלא קטעי המחשבה בלבד גרמו לתוצאות כאלה, אלא גם, ובעיקר, קטעי החיים של העם העברי, — הנגודים והסתירות שבחייו בגולה. העם העברי חי בגלות, אם אפשר לומר כך, גם חיים צנטריפטליים וגם חיים צנטריפוגליים. מצד אחד, הוא היה נמשך לחיי הסביבה, מפני שהיו לו ענינים משותפים אתה, ומהצד השני, הוא היה נדחה לפנתו הוא, הוא היה צריך להתכנס לתוך קלפתו, מפני שהיו לו הענינים המיוחדים שלו. ואיפה הדרך הממוצע? איפה שביל הזהב? איפה הגבולים המבדילים בין עניניו המיוחדים לו ובין הענינים המשותפים לו ולסביבה הזרה־קרובה לו? זו היתה השאלה המרה בשבילו, שעמד והתחבט בה, ביודעים או בלא יודעים, כל משך ימי גלותו, אך ביחוד בתקופות האחרונות. מזה הקרעים בנשמת היהודי בגלות, ומכאן הקרעים בנשמת הפועל העברי. הנגוד שבתוך שתוף הענינים עם הסביבה והשתוף שבתוך הנגוד — אלה הם ששללו ממנו בהרבה את שווי המשקל האישי והלאומי שלו, שהכניסו הרבה ערבוביה במהשבתו ורתיחת דם יתרה בעורקיו. והסוציאליות לא הועילה לגמרי להשיב לו את שווי המשקל האישי והלאומי ולהביא הרמוניה גמורה עם עצמו ועם הסביבה.

כל זה, כמובן, הפריע להפראת התרבות, לא רק מפני שלא היה יסוד בריא בחיים העבריים בשביל התרבות העברית, אלא מפני חוסר שווי המשקל שבחיים העבריים ובחיי הפועל העברי. כי אחד התנאים של היצירה התרבותית האמתית הוא שווי המשקל של החברה היוצרת ושל האדם הפרטי היוצר.

כל זה לא רק הפריע לסדור ורכוז המחשבה אצל הפועל העברי, אלא גם פגם ולקה את חוש היופי וההרמוניה שבחיים ואת הרגשת האמנות והיצירה היפה. וכלום יש צורך להראות על התנאים הכלכליים של הפועל העברי בגלות בתור גורם להעדר היופי בחיי הפועל. החיים בעיר בלבד, רחוק מהטבע, אינם מכשירים את האדם להיות כלי קבול אסתטי; חיי הסנדלר על הטרַסְקָל שלו והרוכל תחת סובלו אינם עלולים לפתח את היופי וההרמוניה הפיזיולוגיים, ושחילת החוט במחט מצרה ומגבילה, על פי טבעה, את חפש התנועה האסתטית. ואפילו עכשיו, כשהפועל העברי עובר מהעיר לכפר, כשהוא מתקרב לטבע, הוא שואף ליהנות מתועלתו גם על חשבון היופי. המעבר הזה כשהוא לעצמו מביא באפן טבעי קודם כל לחפוש התועלת בטבע, עד כדי הסגת גבול היופי. והעובדה היא שההוה של הפועל אינה עולה ביפיה על הכפר של האכר, ושניהם גם יחד רחוקים מהיות סמל היופי והאסתיטיות.

תפקיד הסוציאליות ביחס לפועל העברי הוא עכשיו, איפוא, לא להגביל את התפתחותו לכוון אחד – לספר, אלא להקנות לו תרבות מרובת הצדדים. הפרולטריון העברי התעורר עכשיו ליצירת תרבות לאומית חדשה ורחבה, ובעובדה הזו צומחת האפשרות לפניו לקחת את החלק הכי חשוב ביצירת החיים התרבותיים. כאן יפה כחו של הפועל העברי מכחו של הפועל העולמי. אצל העמים האחרים היו החיים הכלכליים והתרבותיים מסודרים עוד לפני התעוררות הפועל, והפועל בהתעוררות להכרה העצמית, מצא ערכים תרבותיים שנוצרו בלעדיו ושנגד רבים מהם הוא אולי יצטרך להלחם, כשם שהוא נלחם במשטר הישן כולו. אצלנו, שאנו מתחילים בארצנו רק עכשיו בחיים לאומיים וחיים כלכליים חדשים, יקח הפועל העברי, העובד העצמי מלכתחלה את החלק הכי חשוב ביצירת אותם תנאי החיים החדשים והערכים התרבותיים הלאומיים, ההולכים ונוצרים זה עכשיו. סדור הפועל העברי בתור עובד עצמי אינו רק הפתרון היחידי לשאלת הפועל העברי בארץ ישראל, אלא הפתרון היחידי לתחית העם בארץ. ובתור עובד עצמי, בתוך מצב כלכלי חדש שילך ויברא פה בארץ – מצב כלכלי שלא היה דוגמתו עד עכשיו בשום מדינה נאורה אחרת, יקח מעמד הפועלים והעובדים העצמיים את מקום הפטרונים והמצנטים היחידים בתרבות ויאציל גם מרוחו עליה. לא מקרה הוא שאפילו עד עכשיו היתה, לפחות, העתונות הנקיה והרצינית שבארצנו דוקא בידי הפועלים והעובדים העצמיים.

זהו מקומו של הפועל העברי בעתיד בהתפתחות התרבות העברית בארצנו. אולם הפועל צריך להכשיר את עצמו תחלה לתפקידו זה. בכדי

לרכוש את מקומו, צריך שהפועל העברי ירכוש את עצמו תחלה. התפתחות הפועל העברי צריכה להיות עכשיו מקיפה, כל־צדדית – לעומת חד־הגונית שהיא היתה עד עכשיו. כל מה שהוא אנושי לא צריך להיות זר לו. תקופת הברושורות כבר עברה; עכשיו צריך הפועל לקבל את המחשבה הסוציאלית לא יותר קטעים קטעים, על קצה המזלג, אלא בכל היקפה ועמקה, ולא זו בלבד אלא את המחשבה האנושית בכלל, לרבות את הזרמים הצדדיים ואת הזרמים המתנגדים שבתוך המחשבה והחברה. ולא רק בכדי לדעת מה להשיב לאפיקורס, אלא לקבל גם מהם מה שאפשר לקבל, והעיקר בכדי שיהיה לפועל רוחב ההשקפה. רוחב ההשקפה על החיים,–זו צריכה להיות עכשיו הסיסמה של הסוציאליות ביחס לפועל העברי. הלאה הצרות! – רוחב ההשקפה, עד כדי להיות סבלנים לדעות מתנגדות ולחוגים מתנגדים! הפועל העולמי הולך בצעדים מהירים לקראת נצחונו המחלט, והמנצח יכול להרשות לעצמו להיות באופן יותר רחב סבלני, פזרני ונדיב לב – ביחוד בענינים תרבותיים. דברים שהתיחס אליהם לפני שני תריסרים שנה במרירות, שצריך להלחם בהם עד רדתם, הוא יכל להביט עליהם עכשיו בשויון נפש, כעל מה שנמצא כבר בארכיון ההיסטוריה, ושכדאי לשים לב לו בתור עובדה של העבר. הוא יכל לעבור על דעות רבות השונות מדעותיו ועל מעשים ידועים הנעשים מסביבו במתינות הנובעת מההכרה הגאה של הנצחון העתידי. הוא יכול להביט עליהם במנוחה כעל הופעות „הגיוניות", אמנם, מפני „שהם ישנם במציאות", כאמרתו של הגל – הופעות שבאו ע"י תנאים הכרחיים מוקדמים ושהותנו על ידיהם, אך זמניות, שלא תוכלנה עמוד הרבה בפני הזרם הגדול ההולך ושוטף בעולם. ואותה העמדה כלפי דעות ידועות ומעשים ידועים שמסביבו, צריכה להיות גם אותה של הפועל העברי בארצנו, למרות מצבו הקשה ברגע זה. הפועל העברי אינו דבר מקרי בהתפתחות העם בארץ; השאלה „להיות או לחדול" בשביל הפועל העברי היא השאלה להיות או לחדול בשביל העם העברי בארצנו. הסוד הזה גלוי וידוע הוא כבר לטובי העם מכל השדרות; את זה שנן להם בלהישה הפועל העברי עצמו ואת זה גלה להם החוש הלאומי הבריא. המגדל הפורח באויר של מרכז רוחני ותרבותי בלי עזרת הפועל העברי התפקע, משפע האויר שבו, זה מזמן, וירד תהומה. הנצחון של הפועל העברי הוא נצחון העם העברי. ובהכרה הגאה והברורה הזו צריך הפועל העברי לסדר פה את חייו הכלכליים והתרבותיים. ביחד עם העבודה העצמית, הוא צריך לרכוש לו את המחשבה העצמית. השאיפה הסוציאלית צריכה להיות: להעמיד את הפועל ברשות המחשבה העצמית שלו. לא הלידר צריך להיות הנותן את הטון בעולם הפועל, אלא הבר־סמכא האמתי; לא מכלי שני הוא

צריך לשאוב את רעיונותיו אלא מהמקור הראשון. רק בדרך זה הוא יכ
להגיע לידי מחשבה עצמית. רוחב ההשקפה, עמקות המחשבה, העמידה ברשו
עצמו ביחס לרעיונות, – כל אלה יכל וצריך הפועל להשיג ע"י זה שתפתחנ
לפניו דלתות עולם המחשבה הסוציאלית והאנושית הכללית לרוחה. כל מ
שחשב והגה האדם והכנים לתוך שטה וכל מה שחש והרגיש והכנים לתו
יצירה, צריכים להיות מוגשים לו ומובנים על ידו.

אך בכל זה עוד לא נגמר תפקיד הסוציאליות העברית כלפי הפוע
העברי. השתלמות הפועל העברי דורשת את פתוחו גם בנידון יפי החיינ
ושפורם. והנה אם נכונה ההגדרה ש„היופי הוא בטוי החדוה שהאדם מרגי
בעבודתו", אפשר להשתמש בהגדרה הזאת קודם כל ביחס לעבודת האדמה
וכשמתקרב עכשיו העם העברי, כשמתקרב הפועל העברי לטבע, כשהוא יוצ
מצרות החיים, מהלחץ והדוחק של ה„סבט שפ" למרחב הטבע, לא רק שהו
יכל לשאוף אויר במלא חזהו, לא רק שהוא מתקרב יותר למקור יפי החיינ
והיצירה האמתית, אלא העבודה החקלאית גופה מסוגלה לפתח אר
היופי וההרמוניה הפיזולוגית, וביחד עם זה את רגש היופי וההרמוניה
כי מכל העבודות הגופניות אין לך דבר היכול לברא הרמוניה בין אבר
הגוף* כמו עבודת האדמה, ואין לך עבודה היכולה לתת מקום לתנועור
כל כך מלאות חן כמו הזריעה, הקצירה והזריה, למשל, – שלש פעולור
המקבילות לשלשת הממדים המתמטיים־אסתטיים; האורך, הרוחב והגבה
והמסמלות אותם. ואם העבודה בעיר בבית החרשת, אצל המכונה, מטה אר
האדם יותר למדעיות, לתועלת, מובילה אותו העבודה בשדה, בטבע החפשי
יותר ליופי והרמוניה. עבודה חקלאית טובה היא, מה שקורא האכר והפועל
החקלאי, „עבודה נקיה", ועבודה נקיה היא עבודה יפה. זמירה „נקיה" של
העצים משביחתם, אך גם מיפה אותם וערמת התבואה הכי מתאימה למטרות
הגורן ועבודות הגורן היא הערמה המתוללה באופן הכי הרמוני. העבודה
והתנועה בטבע החפשי היו, לפחות, אחד המקורות הכי חשובים של השירה
העולמית: שאגת הארי במדבר והנדנוד המדוד של צעד הגמל בחול הים היו,
כנראה, מקור המשקל של השירה הערבית, ומהשירים הכי פרמיטיביים,
ששרידים מהם נמצאים בתנ"כ, יש שירי העבודה בטבע כמו שירת הבאר
(דברים כא). וכלום יש צורך ללכת ולהראות על ההשפעה שהיתה לטבע על
השירה מ„ברכי נפשי" עד ה„ברכה" של ביליק ועל האמנות הציורית מהראשון
שבציירי יון עד האחרון שבאימפרסיוניסטים או אקספרסיוניסטים.

הטבע והעבודה בטבע יכולים להיות איפוא מקור של יופי ושל יצירה
אמתית בלתי פוסק. אולם הפועל העברי צריך להכשיר את עצמו ולשפר את

חייו כדי להיות כלי קבול מתאים ליופי שבטבע וליצירה שבעבודת הטבע. להתפתחות טבעית בלבד אין להשאיר את הדבר. חיי הערבי הקרוב לטבע ולעבודה בטבע זה שנות אלפים אינם כלל סמל השפור והיופי. ואפילו הפועל העברי, בעברו עכשיו אל החיים בתוך הטבע, נוטה, כאמור, לחפש קודם כל את התועלת בטבע אפילו על חשבון היופי. וכלום אין הטבע עצמו צריך לטפול, בכדי שיתגלה בכל יפיו והודו! לנגוע ביערות העד שבאפריקה ובשלג עולמים של החרמון לשם השבחה ושפור היה הלול הקודש, — הודם הפראי זהו תפארתם. אולם השושנה הכי נהדרה היא סוף סוף השושנה המקולטרה, הרי יהודה והגליל, עם כל הודם הפראי, עדין מחכים לידים עובדות כדי לשבחם ולשפרם.

תפקיד הסוציאליות העברית הוא, איפוא, ליצור קודם כל אטמוספירה תרבותית בשביל הפיעל העברי על יסוד העבודה והקרבה לטבע מסביב לעבודה. אם צריך יהיה להכנים בעבודה העברית את הטכניקה העולמית על פי המלה הכי חדשה, צריך יהיה גם לסדר את חיי העובד, לשפרם וליפותם עפ"י המלה האחרונה של יפי החיים ושפורם. ולא רק בעבודת בשדה, אלא גם בעבודה בעיר. בימים האלה, ימי המכונה והטכניקה, ימי חלוקת העבודה, מתאונן מרקס במקום אחד, יורד הפועל למדרגת מכונה. הוא אינו יכול ליהנות מיצירתו; כי אין בה לא מן היופי ולא מן השלמות. זה אמת במדה מרובה ביחס לתעשיה הגדולה באירופה, במקום שפועל אחד יוצר את קוף המחט והשני את הודו. אולם בארצנו, שלא התעשיה העירונית הגדולה תתפוס בה את המקום הכי חשוב בעבודה, אלא החקלאות, התעשיה הקטנה בכלל, אין מקום להתאוננות כזו. בעבודה החקלאית אין חלוקת העבודה במובן התעשיתי. מטבע העבודה החקלאית הוא שהעובד מוכרח להשתלם בכל ענפי המקצוע הזה ולעבוד בכולם: החרישה והשדידה, הזריעה והקצירה, הדישה והזריה. הפועל החקלאי יכול להתבונן למהלך ההתקדמות של עבודתו ההדרגתית ולחיות בתוכו, מנביטת השתיל או קליטת הזרע, עד ההפך החטה לככר לחם והתנוסס התפוח בזהבו בירקרק הפרדס. העבודה הזאת נותנת לפועל רגש של שלטות מהלטת, וממילא גם שביעת רצון בעבודתו. ולא עוד אלא שהמכונה החקלאית הכי כבדה והכי מגושמת לא תוכל לעולם לשלול מאת העובד, כמו ששולל בית ההרשת, את מחזה הטבע ואת יפיו, את מרחב השדה, את האחו עם שלל צבעי פרחיו ואת משק מי המעין המפכים. הטבע יהיה תמיד פתוח בכל חפש מרחבו לפני העובד החקלאי.

ומה שנוגע לתעשיה הקטנה, גם פה אנו יכולים לברא תבלין נגד הרע של מכניות העבודה. המלה היונית תֶכְנֵי — שממנה נגזרה המלה תכניקה —

משמשת לשתי ההוראות: אמנות ואומנות. שתי המלים האחרונות האלה בעברית הקרובות זו לזו בשרש, כמו השרש art בכל השפות האריות, מראות על הקרבה שיש בין האמנות והאומנות. בכדי להכשיר את הפועל להנאת החיים ולשפורם, עלינו לקרב ולאחד שוב את הקרובים שנתרחקו: עלינו להכנים את האמנות לתוך האומנות. ביחד עם הפרינציפה של עבודה עצמית, צריך להכנים מלכתחלה גם את הפרינציפה של שפור העבודה וחיי העבודה. אם אין עדיין בארץ גופה אטמוספירה של יפי החיים ושפורם, אם אין סביבה ללמוד הימנה את כל זה, אנחנו יכולים להכנים זה גם מהחוץ, עד כמה שזה אינו תלוי בטמפרמנט ובתכונה האישית של האדם. ילכו באי כח פועלים חקלאים לקבוצות חקלאיות בח"ל, נאמר, לאיטליה כדי ללמוד לא רק את טיב העבודה ותנאיה, אלא גם כדי ללמוד את סדור החיים הקבוצתיים ושפורם; ילכו באי כח הקואופרטיבים העירוניים למוסדות עובדים עצמיים אמנותיים, כמו „רויקרופט" באמיריקה, כדי להכנים אח"כ את האמנות גם לתוך העבודה העירונית. יוסדו מושבי פועלים מופתיים מסביב לערים, לא רק לשם הקואופרציה של התעשיה החפשית, אלא בכונה תחלה גם לשם הכנסת האמנות לתוך האומנות, כדי שיהיו המושבים לקני שפור העבודה ושפור חיי העובדים.

כל זה ייצור בשביל הפועל העברי את השמחה בעבודה ואת חדות החיים. חדות החיים – זהו דבר הצריך לתשומת לב מיוחדה ביחס לפועל העברי, ביחוד בארץ ישראל. בסבלו הכפול, בתור יהודי ובתור פועל, הוא מלא יאוש, התמרמרות, עצבנות. מצד אחד הוא רציני יותר מדי, עד כדי לא להבין לשמחה מה זו עושה, ומצד שני, כשהוא נותן רסן לעליזות, הוא עובר להוללות קיצונית, שאין בה לא מן היופי ולא מן ההרמוניה. תפקידנו הוא להכנים את החדוה האמתית, חדוה שיש בה יופי והרמוניה, גם לתוך חיי הפועל שמחוץ לעבודה. תזמרות ומקהלות, חגיגות מסודרות בטעם, ספריות מסודרות, אספים אמנותיים, יצירת שירי עבודה, יהא אפילו מתורגמים, לא כאלה המדברים על מציצת דם והקוראים לחרב ונקמה, אלא שירים שיש בהם מחדות החיים ומששון העבודה, – כל אלה ימנו חסרון גדול בחיי הפועל העברי של עכשיו.

רק אם תוצר אטמוספירה של יופי ושפור בעבודה, בכל מקצעותיה וענפיה, ומסביב לעבודה, רק אז יוכל הפועל העברי לקבל הנאה אמתית מהעבודה, הנאה אמתית מהחיים, ורק אז יהיה מקום ליצירה לאומית ועממית אמתית כאחת. האביר של ימי הבינים, שהתגאה בבערותו, שבז לעובד והביט על האמן כעל סרסור לתנאתו,–לא יכל היה ליהנות הנאה אסתטית

אמתית מהאמנות שנוצרה בשבילו; בשבילו היתה האמנות לרוב רק עוד אבן יקרה אחת בנזר התפארה שלו, כדי להתהדר בה לפני העם ולחזק את עמדתו. ולא עוד אלא שהאמנות היתה לפעמים קרובות ממעטת את דמות עצמה בזה שהיתה צריכה להחניף לו ולכרוע ברך לפניו. הרכוש שבימינו, שאינו יוצר בעצמו, אינו יכול להבין את האמנות דיה. הכניסו את הפרינציפה של האמנות לתוך האומנות ויצרו סביבה תרבותית לעבודה החפשית, והפועל, העובד העצמי, יעשה לכלי קבול הכי מתאים להרגשת היופי והערכת היצירה האמנותית. ולא רק שהוא ידע לקבל את הרשמים של האמנות ולהעריכה, אלא גם יהיה למקור בלתי פוסק ליצירה האמנותית. הוא יאציל מרעננותו– רעננות של טבעיות, והיוצר האמנותי ירגיש שהוא יוצר לא בשביל איזה פטרון, איזה מצנט יחיד בלבד, אלא בשביל העם, בשביל יוצרים חפשים כמותו.

היקף חיים ותכן חיים ועבודה כאלה יתנו לפועל העברי את הקוממיות, את ההכרה העצמית האמתית ואת ששון החיים, ויעשוהו לאדם העומד על מחשבתו הוא ועל שקול דעתו הוא, ללידר עצמי, לאדם חפשי, שאינו משועבד שעבוד רוהני לשום בן אדם ולשום דבר, אפילו לא לאידיאליו.

וכשיגיע תור התחיה האמתית בארצנו, והעובד החפשי הזה יתרומם מעבודתו על הרי הגליל, כשהוא יזדקף בכל שעור קומת האיש שבו, אחרי נטעו את עץ האקליפטוס האחרון בשורה האחרונה של היער ההולך ומכסה את רוכסי ההרים–ועמד בזרועותיו החשופות והשזופות, והביט בגאוה אל מעשהו; והשפיל את מבטו לעמק וראה כנופיות כנופיות חבריו, העובדים החפשים כמותו; ואל הכנרת ישקיף וראה והנה הוא מנוקד סירות דוגה וסירות קיטור, הנעבדות בידי אנשים חפשים; אז לא יפתח עוד את פיו נגד השמש הנועצת בארגמן הרקיע בקללה על מרי יומו וקשי גורלו, אלא ירים את קולו בשיר כעין שיר הרנסנס האיטלקי הטפוסי, המלא געגועי חדות החיים:

„החיים בתענוגיהם היום לנו תֵּנָה – – –"

י. ח. ברנר.

רעיון העבודה בשירי טשרניחובסקי*).

ההטפה לעבודה— בזה התחילה ספרותנו החדשה (ריב"ל ב„תעודה בישראל" עפ"י דרכו ומאפו בתיאורי חיי הכפר שב„אהבת ציון" על פי דרכו)—ובה כחה. ספרותנו הלאומית—הלאומית גם בתקופת ההשכלה שלה—תפסה אל נכון, ששאלת קיומנו הלאומי היא שאלת תגברת העבודה, בין בני עמנו. ראשית עבודתה של ספרותנו במאה האחרונה היתה לגרש מתוכנו את קולטוס הבטלה, שהספרות הרבנית במשך מאות בשנים וספרות החסידות במשך דורות היו לו לפה, ולהעמיד את רעיון נחיצות העבודה במרכז שאלות חיינו. רעיון העבודה של משכילינו היה, שהעבודה היא יסוד החברה, שמי שרוצה ליהנות ממנה צריך לשרת לה. הם פנו בהטפתם לפרט, וכאילו דאגו אך להצלחת הפרט, אבל לנגד עיניהם היתה עם זה תועלת החברה. עבודה קראו לסכום כל הפעולות המכוונות ליצירת הדברים הנחוצים לחיי=החברה. לכתיבת ספרי פלפול ולאמירת „תורות" חסידיות אי אפשר היה לצרף את ישם=הכבוד הזה, כמובן.

לילנבלום, שהעולם האידיאלי נראה לו כבית=חרשת גדול, הכנים, כידוע, לרעיון זה, לרעיון העבודה, את המומנט של יושר סוציאלי. זהו היסוד לספרו „מסכת ישובו של עולם". אבל ההשקפה, כמו אצל גורדון בן=דורו, היתה בעיקרה מדינית=ציוויליזטורית. אמנם, בפואימה האידילית „דוד וברזלי" מעלה יל"ג את ערך חיי הכפר, אבל לא בגלל עבודתם, כי אם בגלל הפואיזה של מנוחה אשר בהם (המשך מ„לינו בכפרים" של מאפו). לעמת זאת במעלותיו העיקריות של פאבי בונה=המסלה („קוצו של יוד") נחשב לא מה שהוא בונה טוב, אדריכל הגון, אלא מה שאינו מסתפק בעבודה „פשוטה", כי אם גם קורא בספרים, מנגן וכו'. מקריאת בת=שוע: „בזעת אפי אכַל לחם כל עוד בי כח" אנו שומעים הד קול הקללה, קללת האדם, עבד העבודה; ובחסרונותיה של אשת המשכיל ה„אסיר" (בשיר „אנקת אסיר"

---

*) הקורא המעיין יצרף לדברי־ההרצאה הזאת מה שכתבתי ב„הפוה"צ" שנת תרע"א במאמר „מן המשעול" וב„אחדות" תרע"ב גליונות 7־6. ויעיין גם בפרק „משדה הספרות" הפוה"צ חו' ט"ו ש"ז. י. ח. ב.

למל"ר) נחשב בעיקר מה שאינה יודעת להתוכח על ספרים, על קונצרטים, כי אם עושה מה „שמשרתת פשוטה" יכולה לעשות: מבשלת, אופה, מטפלת בילדים... בפרוצס־העבודה הגופנית, שהיא אמנם נחוצה מאד, רואה האברך הפרוגרסיסט, כיהל"ל ב„כשרון המעשה", אך מיכניות, ומ„מבטו הגשמי" („נחוץ לתת לבני ישראל מבט גשמי על החיים") נעלם היסוד הפסיכי שבחזיון. לילנבלום כאילו לא עמד על הענין הפשוט הזה, שמלבד שאין שום עבודת־גוף יוצרת בלי השתתפות־נפש, הנה בכלל אין גוף בלי נפש. גוף בלי נפש—זוהי פיקציה, דבר שלא בא לעולם. גוף האדם עם שריריו ועם עצביו הוא הוא הנפיש. נפש, „נשמה", חוץ מזה, אין.

לכאורה, פוזיטיביסט שכמותו ולא ידע זאת? ואף על פי כן... אך זהו ענין למקום אחר: להרצאה על חיי לילנבלום ודעות־חייו. נמשיך את דברינו.—

ניואנסים הדשים ברעיון העבודה נכנסו לספרותנו על ידי בני דורנו, הדור שנתחנך על „אגרת קטנה" ו„בשדה" לח. נ. ביאליק ועל „חיי שלמה" של מנדלי, ואשר המעולים שבו לא הסתפקו ברעיון בלבד ועשו אותו למצע הממשי של קיום עצמם. העבודה, אליבא דאלה, היא יסוד העולם, יסוד החיים, ובלעדיה אין עולם ואין חיים. הקלקול היותר גדול, שיש להתריע עליו, הוא לא בעבודת הציביליזציה, כאשר יחשבו, למשל, טולסטוי ומרעיו, כי אם בבטלה של הטילים על חשבון הציביליזציה. רעיון העבודה אצל אלה משמש קריטריון יסודי לטוב ולרע. טוב עבודה בקבוץ ולשם הקבוץ, באופן שהיא לא תזיק לאישיות, אלא, להפך, תתן מוצא לכל כחותיה; רע—שלילת הקבוציות, אי־השלמות, בטלה, זאת אומרת, אטרופיה, תליה בדעת אחרים. בקנה אחד עם הערך החברותי של העבודה, ערך נחיצותה, הוצאותיה ופריה, עולה ומתבלט הערך החיוני שלה, כיסוד ההשתלמות העצמית והתעלות ההויה האישית. ומכאן ההבדל העצום ביחסים לא רק בין ההולך־בטל והעסוק, אלא גם בין העסוק סתם ובין העסוק בעבודה יוצרת, בין העסוק בתעשית־פוך או בביזרא ובין העסוק בחרישה, בהוראה או בעשית־מכונות. ואף גם זאת: בין העובד בכדי לרכוש, להרויח, לצבור, ובין זה שעבודתו באה לשם חיי הקבוץ; ולא רק מתוך הכרה מדינית, אלא גם מתוך רצון, מתוך דרישת כחותיו האנושיים לקיום ולאחדות קבוצית בד' אמותיו.

כי רעיון־העבודה במובן בני־דורנו הוא, שהאדם השלם והמעולה אינו זה שמוכשר ליהנות הנאות אסטטיות ממאכל דיליקטי, מכלי־בית נאים, משיר יפה, ממוסיקה ומשיחה הדה, אלא זה שנותן פירות ומרבה את רכוש־החיים על ידי עבודתו; שהשלימות הנפשית אינה נקנית ע"י הסתכלות פילוסופית סתם בעולם ובחיים („התבוננות" בספרות החסידים), כי אם על ידי מפעלים, ע"י פעולה, ע"י השתתפות בפועל ביצירת קניני החיים (ברשות החברה ועל דעת עצמו, לא בבית־חרשת של אדון מנצל).

וזאת להעיר, שהרעיון הזה לכל עמקו אינו מושג על ידי הוכחות הגיוניות ונסיוניות, שכך הוא, אלא מוחש ע"י הרגשה פנימית, מוסרית, דתית, שירית: העולם חשוב, החיים חשובים—וחשובה עבודת-העולם, עבודת-החיים.

וחלק גדול משירי טשרניחובסקי מביע בכה-איתנים את רעיון-החיים הזה.

———————

טשרניחובסקי הוא — לא רק על פי תוכן שיריו, כי אם עוד יותר עפ"י סגולותיו העיקריות, עפ"י תכונתו וסגנונו׳ — משורר קרקעי. הוא אינו ירא-שמים ואינו מבקש רחמים מן השמים. בין „ילדי האדמה" גדלה שירתו, והיא מאמינה, כי הדור הבא „יחיה, יאהב, יפעל, יעש" ויהיה חי בארץ. בארץ—באמת; לא בשמים—בלא אמת. כי הא־ץ היא מקור היחס המסתורי, העמוק, היסודי אל החיים; השמים—מקור המיסטיות הרעיונית, החשבונית, המחוסרת ליח ודם.

ולו „חיי רוח אין די". בעל „ואת שמך אני אשא" יודע להוקיר את הרוח. אבל את הרוח האמתי, רוח-האדם, רוח-היקום, רוח החיים, האהבה, הפעולה, המעשה. לא כל מה שרגילים לסמן אצלנו במלה „רוחניות". זו לא דיה לו. דורות חדשים לא תתן לו. אֵם הדורות החדשים היא הארץ. אין עתיד לשמים.

והוא בעצמו התחיל דוקא בשירי-עונג קלושים, שאת השמים אהה נפגש בהם על כל צעד ושעל. המשורר הצעיר כבר לא שר, כמובן, שירי-תהלה להשכלה בת השמים; על כסא כבודה של זקנה בלה זו הושיב את ה„התעלסות-בגנים" הצעירה, „גיל ועונג בנאות דשא ורקיע"—וזה הכל. בזה ממלא האדם את תפקידו. השורה האחרונה: „שירת נמלט מבית כלא" נופלת כפתקא משמיא. מה לזו כאן? הרי רעננים לו שמי-שנאנים ב„אביב עולמים" ו„ששים לו שמי התכלת" בשיר בשם זה. וה„כלא" מאין ימצא?

ואולם רוח-הארץ אשר במשורר, רוח-הכֶּלא העומד להפתח, עמוק משירת-השמים הצעירה הזאת, עמוק, אולי, מאשר חשב הוא בעצמו. בשירים: „הערב", „הרהורי-ערב", „בגן", בפרק ה׳ מ„על המים" ועוד מזדקק ומזדכך העונג הלז ע"י ההסתכלות. בדרגא זו, שעליה עמד טשרניחובסקי מיד, כבר לא דנאה סתם שלטת, כי אם עונג של הסתכלות. זו מובילה אותו תחילה ליפעת עולם הפראים, עולם הקדומים:

וַיְהִי הַנַּעַר וָאֶהְיֶה מַקְשִׁיב אָנִי — — —

ומשם עד ההֶלֶניות — עולם המסתכלים המושבעים — הן רק צעד אחד: „דינירה", „שרטוטים". אבל יושם נא לב: מכיון שהשירים האלה כבר אינם חיים רק מפי הפרימיטיביות של עונג והנאה, לכן יש על ידם ב„יש עצים, עצי גן", זה השיר ההסתכלותי-הטשרניחובסקאי הטפוסי—דאגה לעץ העלוב (היאומן?!),

אשר לשוא שמימה יפרוש כפיו, אשר לא עליו נתך שיר, ודממה בין פארותיו, ודמות העָקר לו...

בְּגִיל וּבְהָאִיר יוֹם אוֹ סַעֲרוֹת־יָם יָמֵרוּ
אֵינֶנּוּ שָׂם עַל לֵב, כִּי מַה לַיָּקוּם וְלָעֵץ?

כן, שמחת־היקום כבר אינה חובה לעץ העלוב; החוחים מצד אחד כבר מתחילים לבלי להתבטל מפני השושנים מצד שני. היקום בשלו והעלוב בשלו: איננו מסתכל, „איננו שם על לב" — וברך לא יכרע!

גדולה מזו: בשיר־אהבה אחד מאותו הזמן — „למרים" — מתגלים חשבונות נפשיים עדינים מאד ורחוקים מאד־מאד מהטענות התמימות של „ואת". „שכורת האורה התפתחה הזמורה — „בגיל ובהאיר יום" — ואת אהבה לך זרה, יונתי?" בתמיה?! — כך מקשה הסטודנט ההיידלבורגי. אבל אותו סטודנט בעצמו בפעם אחרת פונה למרים ואומר:

נָא אַל תְּקַלְלִינִי אַתְּ!

. . . .

שִׁלַּמְתִּי לָךְ בִּדְמֵי לִבָּתִי נוּגָה
בְּיֵאוּשׁ וְנִחַם לְאַחַר זְמָן,
בְּכִלְיוֹן־נֶפֶשׁ — נַפְשִׁי הֲרַת־תּוּגָה...

ולעומת הגסות הדובית של חברו הגדול בצפון, לעמת הגסות של „מה רב המחיר (כלומר, התום וכו') אשר נתתי בבשרך!" כאן דברים אחרים לגמרי:

שִׁלַּמְתִּי לָךְ! שִׁלַּמְתִּי בְּטַל־נְעוּרָי,
בִּנְשִׁיקַת־תֹּם, שְׂאֵת מָצִית,
וּבְרֶטֶט — רִאשׁוֹן הוּא לִיצוּרָי —

נתגרשו מגן־העדן! כבר לא „יצאו־יגורו בו שאננים". אפילו ההסתכלות הכי־עליונה כבר אינה מספיקה. נמשכים החשבונות, הקושיות, הנגודים, ההשתתפות בצער. לכאורה הכל טוב „בגן", שיפי־פלאים לו אשר טרם נקרא לו שם על אדמות; ועם זה:

בַּשָּׁעוֹת הַחוֹלְמוֹת שֶׁל לַיְלָה,
בִּדְמָמָה הֲרַת הַגַּעְגּוּעִים,
הַנֶּפֶשׁ בְּחֵיק נֶפֶשׁ מִשְׁתַּפְּכָה
בְּרַחֲמִים, בְּשִׁפְעַת דּוּיִם...

ההסתכלות „הטהורה" עכורה. הומות הסערות, רועשות „בבין הרים": — „לאן? לאן? אל אשר יש קול קורא: לך, עלה ורש... ולך ולך בשם אדני... והמית מלא הוד כל־כך"... ו„מתוך עב הענן" זונקת ההתקוממות, הגבורה:

הִנְנִי! מִי קוֹרֵא לַקְּרָב בֵּין צְאֱלִים?
שׁוֹכְנֵי בָתֵּי־חֹמֶר אוֹ מְצוּקִים וְאֶרְאֶלִים?

. . . .

קוּם, עַיִן אֶל עַיִן! זְרוֹעוֹתַי חֲשׂוּפוֹת,
שְׁרִירַי שׁוֹרָגוּ, כָּל גִּידַי חֲסוֹנִים...

ו„בין קברות דור נכר" מתגברת הסערה ומגיעה לידי התבלבלות כבירה מחזון הדור הכביר באשמות, מרצונו הנמרץ ובוער ומכוחו הסוער, שמלאו פני תבל אך מוטה פרץ. וכל הפץ המשורר הוא, ש„שריריו יהיו מתוחים ורועדים ביגיע". — לשם מה? הוא „איננו שם על לב". הפקר!

החרוז—„חסון"; מגן נחשת וברזל. אבל נקודת־מגמה ארצית לו אין. התבוננות סתם?—חלילה! בלבול וִיגִיעַ־המעבר.

והמעבר בא. אחר הדברים האלה קמה הסערה לדממה. ו„אחר" זה אינו במובן כרונולוגי. כי כלום דרך השירה היא דרך הכרונולוגיה? הן המלה הרכה של המשורר יש אשר תצלצל לאחר שבתוכו שבתָה רנה; ובעת שבתוכו אש־אדירים — דוקא אז קָרות המלים. אין מוקדם ומאוחר. הכרונולוגיה יכולה לבדוק ולמצא, למשל, שהשירים שנכתבו מאת טשרניחובסקי בשנת 1907 הם „על דרך ביאליק" יותר מן הקודמים וגם יותר מן הליריים־המאוחרים. אבל כלום תוכל גם לעמוד על נמוקי החזיון הזה? כלום יש בכחה גם לבארו? במה? אכן, דרך ה„התפתחות" של המשורר אינה כל כך ישרה וחלקה וגלויה, ולא בכרונולוגיה הענין, אלא במצבי־הרוח השונים של המשורר, שהולידו את שיריו בזמן זה או אחר; ואנו, הקוראים, אין לאל ידנו בלתי אם לציין, שאותם ואותם השירים, מסוג פלוני ופלוני, נולדו, כפי הנראה, על ידי מצב רוח יותר מזוקק, יותר צלול, יותר עילאי.

מה שנוגע לענינגו, הרי אנו יכולים לומר, שבעמודים אשר בספרו של טשרניחובסקי מאחרי שירי־הסערה יש יסודות חדשים, יותר אדמתיים, יותר פוריים מאלה, שעליהם נוסדה התפלה „לנכח פסל אפולו". בהם כבר נשתחרר מן התהו־ובהו של „זרמי בני־אדם" קדומים, נתרומם עליהם, עלה מן הסערה ויצא למרחב של „האם־האדמה" הגדולה אשר „בשדה"־ביאליק. נפסק הבלבול של הבלי־בל ועשתרת, חדלה ערבובית־הגלולים. כאן כבר לא רק גיל־חייט ושכרון־חיים, לא רק

ספירת־התבוננות ליופי שבגבורה עורת, גבורת־הפקר, כי אם בטוי הרוח הגדולה, שפעמיה נשמעו כבר בשירים הראשונים, כעין „לא תמות בת השיר" או „לא רגעי שנה, טבע". עוד באודיסה, בשנת 1896, ספר לנו המשורר על אבל נפשו וזעקת פצעיו, אשר מתוכם הוא נודד „למקום שם משברים ינאקו, למקום צוקיו ירים צור אדיר ושב". ולא כתַיָר־מתפעל סתם הוא מופיע במקום ההוא, כי אם כאדם, המביא את עצמו בקשר עם הטבע. המשורר מתביש מפני „הגלים הרבים בסלעים, המתמוללים ושבים לרגעים". הוא נכלם מפני גאונם, עקשנותם, מסירות־נפשם... וכשאחד ממשוררי־הנדודים של דורנו, דוד שמעונוביץ, אומר באחד משיריו האחרונים: „אך אם גל לסלע נפץ, שנית עליז ירוץ שבילו" והוא רוצה להיות כמוהו, הרי אך הד קול השיר הטשרניחובסקאי ההוא אנו שומעים.

בוחנת, גלוית־עין, בת־חורין היא „שירת האכר" בהשתפכה אצל טשרניחובסקי „אל חיק המרחביה, על מענית השדמה בנגוהות הבוקר ובצאלי ערבים". אמנם, בשירת הנפה, „שיר הגבורה באפל בית חרשת ועב פיח נצבת, שיר איתן מריע בקול איום, קול נורא, בים־הניצוצות, בשאון המקבת" עוד נשמעה החריקה האיומה והנוראה:

לְטַשׁ הַסַּף, מוֹרְטָה הַחֲנִית —

כלומר, האנטיתיזה הגמורה של רעיון העבודה, שרואה את יוצר־העולם בצורת חורש ולא בעל־סיף. ואמנם, שם עוד החיה תהלך עלינו אימים; אין עוד העליזות האנושית האמתית. את זו צריך לחפש בשיר־המזמור לבני תובל קין, וביחוד בזמר השלישי אשר בחזון השני של נביא־„השקר", אשר

כִּרְבִיבִים לָאחוּ וְכִסְפִיהַ הַיְאוֹר לִפְנֵי קַיִץ,
אֲשֶׁר אִם שָׁטַף, וְחָלַף וְהֵעִיר
שְׁתִילֵי הַכֶּרֶם וּנְטַע יַעֲרוֹת־חַיִץ.
צֶמַח וָצֶמַח וּפְרָחָיו וּפִרְיוֹ,
שֵׁבֶט וָשֵׁבֶט בְּנֵי־חוֹרִים יִפְרָחוּ,
יְשַׂגְשְׂגוּ כֻלָּם בְּרִבְבוֹת צִבְעֵיהֶם,
חוֹנִים שַׁאֲנַנִּים עַל אַלְפֵי דִגְלֵיהֶם,
אִישׁ אִישׁ בְּתוֹךְ עַמּוֹ חָפְשִׁי כַּלָּבִיא,
כָּעֵץ עַל אַדְמָתוֹ וְכִפְרוּדָה עַל תַּלְמָהּ —

בקצרה: העבודה מסדרת; איש העבודה על מחנהו ועל דגלו. צמח וצמח ופרחיו ופריו. העבודה מוציאה מן הערבוב; בה החופש האמתי: שבט ושבט בני חורים יפרחו. היא מצילה.

וכאן עומדות רגלינו כבר בגבולות האידיליה של טשרניחובסקי — גלת־הכותרת של שירתו. כי כאן, בכל החלק הזה — עולם פועל ועליז. „העץ על אדמתו" לעולם אינו עלוב עד אפס תנחומין, וולולה־שוטה המסכן מטהר את כל האויר מסביבו. בזכותו חיים, כי גם דכויו בא בעקב רוחו היתירה, בעקב הדתיות הע וקה של ילד־האדמה, בעקב הבסים אשר מצא לדמיונותיו באֶפוס המקראי. כאותו גל, מסגיר הילד התמים והחלש לבו לנקודת־מגמתו ו„ראשו אל על". הוא רץ אחרי המבשר מארץ ישראל, אחרי המשולח. הילדים הבריאים אוהבים מרוצה, תנועה ופעולה. ודומים בזה זקנים לילדים באידיליות הללו. רוחו של לילנבלום אילו היה רואה את מעשה־הלביבות של גיטל, היה אומר: בנאמנות, פועלת טובה! אילו עשתה משרתת שכורה בשבילה כך, היתה גיטל חייבת על פי דין ועל פי יושר לשלם לה שכר הגון. רוחו של טשרניחובסקי תופס את הענין אחרת, קצת יותר עמוק. לו נוגעת, בעיקר, החיוניות הנעלה שבכל זה, הגאולה מן המאסר של נפתולי־היחסים הבלתי ארציים. — ב„הכף השבורה" מרבה „האסיר האחר" לדבר על עול מסורות אבות, מוסרות הקי התהוות, גזר קִיבה שואלת ופריה ורביה, יכלת דוויה, חכמה משועבדת, יופי בתור משרה, לאומיות תלויה באקלים, רצון חפשי שאינו חפשי, אמונה כרוכה במדרגות של התפתחות ואמת ונתונה בשלשלאות של מעמדות וצורות־תעשיה ועוד ועוד, בשעה שהאסיר השליש מתיהס באירונה לעומק כל הענינים הללו ויושב ומתקן את הכף. וכשהשלמה המלאכה יצק מים בכף — ולא נשפך ארצה אף נטף.

*

אִרוּ פְּנֵי כָל הַמְסֻבִּים.

כאן אנו עולים. אנו עולים עם המשורר. אנו עולים ומתרחקים משירת „נמלט מבית־כלא". אין כלל להמלט! אנו מקבלים את הכלא: הוא פתוח לרוחה. כאן אנו נשארים, נשארים לשבת ישיבת־קבע. כאן — דממה ושיר אסירים מן המדור העליון. „בגיל ובהאיר יום", „אור וגיל" — אותם המוטיבים — אבל מן המדור העליון, ממדור הגאולה שבבית־האסורים גופא. „קומה נבדל מתוך העולם הישן". למה לנו אפולו? אלהי האסיר מתקן הכף השבורה מעולה ממנו. ואף אלהי אברהם יצחק ויעקב, אלהי גיטל, אליקום השוחט ור' שמחה אבי־ולולה, הוא אב־למשפחה מצוין, מנהיג נאמן ופועל חרוץ שבחרוצים. —

משה סמילנסקי.

איש החלומות.

(לזכר ברזילי).

א.

זה היה לפני עשר שנים. בירושלם. בלילה. על מכסת הגג אשר לבית „בצלאל". שם ישבו חבר אנשים ויחלמו בהקיץ את חלום הימים של העתיד... מי מאתנו, מבני א"י, אינו יודע את לילות-הקסם הללו ואת חלומות-הקסם על ימי-הקסם שבחיק העתיד?... הלא בהם ורק בהם ח י י נ ו!... בין החולמים, בלילה ההוא, ישבו: ז. ז'בוטינסקי, אשר בא אז בפעם הראשונה לתור את ארץ האבות; הפרופ' שץ, אשר התחיל אז בהגשמת חלומו; הזקן-צעיר ברזילי ואחרים מהצעירים, אשר זה מחדש באו אל הארץ ויביאו עמהם את קסם הנוער שלהם ואת הוד חלום-הנוער. המסובים חלמו איש את חלומו, איש את חזון לבו. פתאם קפץ ברזילי מתוך ההתלהבות וההתרגשות הרגילה שלו ויאמר:

— גם אנכי בחלומי... אבל לא לצחוק לי!...

המסובים הטו אוזן קשבת.

— ... בחלומי. וחמש מאות צעירים, ממיטב הצעירים שבארץ, היודעים למות מתוך שמחה ואושר בעד הגשמת רעיונם, התארגנו, הזדינו, ובליל אחד באו חרש ירושלימה... הלא ראיתם, הלא ידעתם את מגדל-דוד?.. שמה התחנה הצבאית של התורקים בירושלם. תריסרים אחדים של אַנטוֹלים מגינים עליה. בשעה קלה נכבשה התחנה, נפסק החוט התלגרפי בין ירושלם ובין המרכז ולמחרתו הוכרזה בירושלם ה א ו ט ו נ ו מ י ה ה ע ב ר י ת ומעל מגדל-דוד התנוסס הדגל הלבן-כחול... בעת ובעונה אחת יושבים בפּורט-סעיד שליחים אחדים, אשר באו בדברים עם רייטר, ובאותו יום עצמו מתפרסמת ההכרזה הירושלמית בכל העולם... אמנם, בין כה וכה בא צבא תורקי מדמשק, שם מצור על ירושלם, הגיר לפי חרב את חמש מאות גבוריה, אף אחד מהם לא נפל חי בידי האויב — ויוריד שוב את הדגל מעל מגדל-הדוד... אבל המארע הירושלמי עבר כזיק חשמלי בכל העולם. בבריטניה ובאמריקה התקומם כאיש אחד כל העם. ברוסיה ובגרמניה עבר גל של תסיסה. והמת הגדול, הנקרא עם עברי, הזדעזע... נבראו קומבינציות פוליטיות שונות ומשונות... נקרא קונגרס עולמי... ופתח הגאולה נפתח לרוחה לפני העם הנדח והמפוזר בין כל אומות העולם...

איני יודע, מה ענו חבריו לחולם. אנכי לא התכבדתי להיות בסודם בליל ההוא. הצחקו לו, ל„חלום-טירוף" זה? הן יותר מדי לוּאַלי היה הנוכנו הציוני, יותר מדי דיס-

ציפלינרי וחלני בכדי להשיג חלומות-טירוף כאלה. אבל בימים האחרונים לא יפלא אם יש אשר נאמר אל נפשנו: מי יודע?.. לו הונחו ביסוד חנוכנו הציוני יותר חלומות כאלה, אולי לא היינו באים היום לאותו מעשה, שיהודה נכבשה בלי השתתפותו של צבא עברי...

ב.

מה היה ברזילי?

עסקן צבורי...

לא. המושג הזה אינו כולל את ישותו. הוא היה, אם אפשר להגיד ככה: חלום של עסקנות צבורית. המשורר יהואש היה אומר על הרי יהודה:

„ככה נראים, בלי ספק, הרים בעולם הבא"..

אולי אפשר להגיד ככה גם על ברזילי:

— ככה נראה, בלי ספק, עסקן צבורי בעולם הבא...

אם נגש למדוד את ברזילי באמת-המדה הרגילה שבידינו אז... יש אשר יגידו:

— „לא יוצלח"...

ולא בלי יסוד. אבל אם נוכל למצא בשבילו את אמת-המדה המתאימה לו, אז..

אז היינו אומרים לו בחייו:

— יישר כחך.

ואחרי מותו:

— ירבו כמותך בישראל.

ג.

את עסקני הצבור בארץ אנו יכולים להעריך מתוך שתי נקודות-מבט. מתוך אותן שתי נקודות המבט שאנו מעריכים את עניני הישוב בכלל. יש הרואים את הישוב כיצירה בפני עצמה. כמטרה כשהיא לעצמה. ואלה מתחשבים עם כל מעשה הנעשה בארץ מתוך מעשיותו. המעשים שיש להם, בשעה זו, זכות קיום כשרים הם. המעשים שאין להם עדין אחיזה בחיים — פסולים. והם מחליטים: מוטב לא לעשות כלום מאשר לעשות דבר שהצלחתו לא הובטחה מראש — למפרע. ויש הרואים את הישוב רק כפרוזדור לטרקלין. והם מתחשבים עם מעשי הישוב רק במדה זו: עד כמה הם מכשירים את הכניסה לטרקלין. ויש שבמובן זה שקול בעיניהם מעשה אחד שלא הצליח כלפי הרבה מעשים שהצליחו, כביכול. וככה הדין גם בנוגע לעסקני-צבור. יש שעסקנים „מצליחים" מרחיקים אותנו מן הטרקלין ויש „לא יוצלח" שמקרבנו אליו...

לא. את העסקן הצבורי הארצי-ישראלי אין אנו יכולים למדוד באמת המדה הרגילה, כי יש אשר היא חוטאת מאד. בעולמנו אנו, בעולם ההכשרה של הדורות, למעשי העתיד, יש אשר „הויה" אחת שקולה כלפי כל ה„מציאות". כאן לא המעשה כשהוא לעצמו עקר, כי אם אותם האופקים הרחבים, אותו מעוף העין, אשר המעשה פותח לפנינו. ויש אשר מעשה אחד שפשט את הרגל ייצר בשבילנו יותר מהרבה מעשים אחרים אשר נשאו פרי. הוא פתח לפנינו מרחב. ואם המרחב הזה לא הושג עכשיו — הנה יצר את הגעגועים החזקים להשגתו...

ד.

בשעה לא מוצלחת נכנס יהושע ברזילי לשורות ה„ציוניות". בשנות מ"ו-מ"ז. הציוניות עשתה את דרך התפתחותה, מאז היותה בעולם, בין עליות וירידות. הירידות הסתמנו בזה, שראשי

התנועה התחילו מקשקשים אז על הקפסאות. והעליות — בזה שרפקו על הלבבות. ובאחת התקופות של קשקוש בקפסאות נכנס ברזילי אל הציוניות. התקופה המזהירה של ביל"ו עם התרוממות הנפש ועם המעוף הרחב למרחקים כבר ירדה מעל הבימה, ואת מקומה לקחו ה„גבאים", אשר אספו נדבות התם וישלחום לנצרכים הכא. ובין הגבאי ובין הקפסא נחנק הרעיון. ה„גבור" הלאומי, אשר אליו נשאו הגבאים את נפשותיהם, היה העשיר ואותו בקשו בשבעה נרות ואותו השתדלו למשוך אל הרשת של הציוניות בכל האמצעים. ממילא מובן, שברזילי לא מצא אויר בתוך הסביבה הזו. „עושר" לא הביא עמו. עסקיו ה„רחבים" — הולשה היתה לו למנוח ל„עסקים רחבים" — בלעו את מעט כספו. וההון, אשר הביא עמו בלבבו, לא היה, בתקופה ההיא, מטבע עוברת לסוחר. וישים את פניו כלפי המזרח... לב מלא רגשות קודש הביא עמו לשערי יפו וכילד מתרגש השתטח על פני הארץ לנשקה ולנחם את עפרה... ויד נגעה בו. לא ידו של הבידואי הפראי ששלח את רמחו לתוך לבי של ר' יהודה הלוי, כי אם ידו של יוסל'ה הסרסר אשר רמז לו אל כיסו... כן. מתוך רומי רקיע של קדושה נפל ברזילי לבור עמקתא של טמאת יפו מהימים ההם: עם יוסל'ה הסרסר, הלוטש עין אל כיס האורחים; עם חיים בקר, ב"כ של הפקידות, המכלכל את עניני ה„בקשישים"; עם תריסר משפחות של יהודים שבורים ורצוצים ועם הסביבה הערבית המחניקה...

וגם במושבה לא מצא מרחב נפשי. ירד הזהר של ביל"ו. השכינה הסתתרה בחביון הנפש. ובמושבות הנדיב הידוע כבר עברו ימי התסיסה, ימי ההתפרצות ויבאו ימי המנוחה: על התמיכה, על התמיכה ושוב על התמיכה. ובחיק חומת ירושלם בכתה, התיפחה הנשמה הערטילאית של האומה. בקשה לה תקון ואין מתקן.

יהושע ברזילי חזר במפח נפש על עקב בואו. חזר על מנת לחזור ולפתח סדק בחומת התמיכה.

ח.

בשעה קשה יצא ברזילי מן הגולה ובשעה טובה חזר אליה. התחילו בוקעים ויוצאים הנגהות של בוקר, הבוקר של תקופה חרשה. אחר ה„גבאים" שבזמן ההוא פרסם לפני מספר שנים קונטרס על הציוניות, בשפה הגרמנית. הקונטרס נשאר ללא השפעה — לא על הקהל ולא על מחברו גופא. הוא נשאר מתלבט בעולם הקפסאות. והנה עברה רוח חרשה. הקונטרס נתפרסם בקהל בשפה העברית ויעשה רושם: אם מפני שנשפך מחול לקודיש ואם מסבה אחרת. הדבר יצא מרשות היחיד לרשות הרבים ויכה על הלבבות: אם אין אני לי — מי לי?.. אמנם, ה„רבים" של אז מספרם — נער יכתבם, אבל זה היה הקהל. והקהל התחיל תובע. יחד עם הקהל התחיל תובע גם המחבר עצמו וגם אחרים מעוזריו. הם התעוררו מתרדמת הקפסא ויתחילו מבקשים מרחב לנפש. התחילה תסיסה בין החובבים, בקשו דרכים לצאת מן המיצר וגם נראו אי אלו תקוות חדשות או רמות של תקוות: ממערב-מפריז ומצפון-פטרסבורג: התחילו חולמים על הסתדרות, על חברים, על בחירות ועל באת-כחו של רצון העם...

ועוד הגבאים מבקשים מוצא אל המרחב מבחוץ ושליחיהם דופקים על פתחי המיניסטורים להכשיר את „חבת ציון" ורוח והצלה באו מבפנים...

באחת הפנות הנסתרות באודיסא, בחדר משכיתו, ישב איש צעיר אחר, הנחבא אל הכלים, ויחלום את חלום שיבת ציון. הדרך, אשר בה הלכו החובבים עד אז, הדרך

אשר מצאה מן הכים ומבואה אל הכים, לא ישרה בעיניו. הוא בקש דרך אחרת. והוא מצאה. הוא ארג בחשאין את ארג חלומו ויתוה לו לעצמו את קוי הדרך החדשה. בין חוג מצומצם מאד של מכירים וחברים התחיל שמו של האיש הזה עובר בלחש מפה לפה... החוג הזה התחיל מתכנס אל חדרו, מתרכז מסביבו ומבקש את אורו. אחד ממנין הראשון של החוג הזה היה ברזילי. השכינה, אשר הסתלקה זה כבר מהגבאים התומכים ומהחלוצים הנתמכים, פרשה את כנפיה על המנין הראשון הזה בחדרו של המתחיל. המתחיל יצא אל הקהל. כברק ביום ענן הבקיעה את השמים המעוננים של חבת-ציון הקריאה:

— לא זו הדרך!..

— איזהי?..

— דרך תחית הלב של העם אל תחית הארץ בשביל העם!..

זו היתה הסיסמא החדשה. ולה נתנו את נפשם המנין הראשון של חסידי המתחיל. ויד נתנו איש לאחיו, וישבעו שבועת אמון להמסר בכל לבם לעבודת הלאום: לתחית העם ולתחית הארץ. ויולד הגרעין הראשון של „בני-משה".

והשליח הראשון של ב"מ היה ברזילי. הוא אשר הלך לעשות לבבות לאגודה החדשה. מתוך אתערותא דלעילא נגש למלוי תפקידו — התפקיד שממרום נועד לו. ויקדיש לו את ראשית אונה של עבודתו הצבורית — את נוער עבודתו. במשך זמן קצר עבר במרכז הקפסאות של הימים ההם וייסד את ה„לשכות" הראשונות של בני-משה ויזרע את גרעיני החלוטות החדשים. הוא ראה עצמו כשליח של דת חדשה. ואת שולחו, את הראש של ב"מ, ראה כמשיח ד'...

ההצלחה האירה את פניה לחו"צ גם מבחוץ. הרשות התירה את חבת-ציון ותתן רשות ליצירת חברה של חובבי-ציון עם ועד מרכזי באודיסא, עם ועדי-סניפים בערי הפרזות וגם באת-כח ביפו.

אז נקראה האספה הרשמית הראשונה של חובבי-ציון באודיסא. באספה זו התלקחה בפעם הראשונה המלחמה בין החדש והישן. בין הכים ובין הלב. כלפי חוץ היתה זו רק מלחמה של זקנים וצעירים, של חרדים ושל אפיקורסים. וככל המלחמות בישראל באה גם זו לידי פשרה: לחתוך את הילד לחצאין — גם לי וגם לך. או על צד האמת: לא לי ולא לך. אל ההנהגה של הועד האודיסאי נכנסו ב"כ של כל הזרמים. נכנסו גבורי הכים וגם שלשה מנביאי הלב—בלעדי אחד-העם היה בין אלה גם ברזילי. — והועד האודיסאי נעשה מראשית בריתו לצולע על שתי רגליו... תשומת לב עקרית הקדשה ליצירתו של הועד היפואי ואליו נבחרו: האחד כח חדש ומלא קסם, שדרך על שמי הציוניות. זה בא בשם הצעירים. ושנים מן הזקנים. שלשתם היו ב"מ. שנים האחרונים ב"מ בטעות. מתוך אותם החברים של ב"מ אשר מראשית הכנסם אל האגודה הכניסו בה את גרעיני ההרס שלה. מזלו של ברזילי לא זכהו להכנס בין החברים של „הועד-הפועל" ביפו. הוא נראה ל„מסוכן" יותר מדי. ויפה עשה מזלו... יותר מטה שהיה יכול לעשות ברזילי „הפקיד", עשה ברזילי ה„חבר".

ברזילי מהר לעזוב את אודיסא. בא"י הולך ונוצר דבר-מה חדש — ומה לו בגלות?... הוא בא ליפו לפני בא הב"כ הרשמית. הוא חוזר לא"י בסוף תר"ן.

ת ר נ"א. לא רבות הן שנות הישוב, אשר השאירו אחריהן עקבות כ"כ עמוקים כשנה זו. הרי זוהי ת ק ו פ ת ט י ו מ ק י ן. התקופה, אשר רבים זוכרים בה מתוך הזדעזעות האיברים. ויש אשר קראו לה בזמנה: „נחלה מבוהלת". ורבים נזכרים בה מתוך חרדת קדש...

— מה נתנה שנה זו לישוב ?...

— קסם של חלומות.

כי שנת תרנ"א, למרות כל בהלותיה ולמרות כל מגרעותיה ולמרות „פשיטת-הרגל" של ועד-הפועל, היתה ח ל ו ם הישוב...

ואחד מיוצרי החלום הזה היה החולם ברזילי.

הוא בא לא"י בסוף שנת תר"ן. בארץ ישב אז מי שהיה עתיד להיות משנהו של טיומקין ומי שכלכל עד אז את עניני חו"ל בא"י — רי"מ פינס ז"ל. פינס וברזילי. בין שני העסקנים הללו התהוה מן הרגע הראשון יחס של התנגדות. יש אומרים: האדיקות של הראשון והאפיקורסות של השני גרמו לכך. ההנחה הזו חוטאת לאמת. כאן התנגשו לא שני אנשים פרטיים או שני אנשים עם השקפות-עולם שונות, כי אם שני עסקנים ישוביים עם השקפות-ישוביות שונות. פינס, האיש הרציונלי, לא יכול להסכים לשום מעשה ישובי שאינו מבוסס על הכרתו השכלית, שאין שכרו מרובה והפסדו מיעוט דמיעוט. וברזילי... מה לו אפשרות ומה לו מציאות ?... מיטב השירה של הישוב הרי בדמיונו הוא...

וטרם שבאה הב"כ הרשמית של חו"צ, התפרצה כלפי פנים וכלפי חוץ ההתנגשות בין פינס וברזילי. עיקר ההתנגשות התבססה על ענין מעשי: פינס היה נגד קניות קרקעות רהבות ונגד אימיגרציה רחבה. הוא חשש פן לא תהי האפשרות לחזיק בקרקעות הללו ופן לא תמצא האימיגרציה אחיזה בארץ. וגם השש ליחס של הממשלה. וברזילי... עצם הקניות — ג א ו ל ת ה א ר ץ — ועצם האימיגרציה — שיבת ציון — היו בשבילו ע ב ו ד ת א ל ה י ם ולא חפץ ו ל א י כ ו ל להרבות ב ה ק י ר ת ה...

הידיעות שיצאו משני המקורות הללו היו סותרות זו את זו. האחד השחיר והשני הלבין. האחד בקש לקרר את הלבבות והשני להלהיבם...

— ומי מהם צדק?...

מעשי ש' תרנ"א ל א רצליחו. בלעדי רחבות, שיצירתה התחילה עוד בש' תר"ן, לא נוסף כל דבר „ממשי" על האַקטיו של הישוב. רב הקרקעות או כמעט כל הקרקעות, שנקנו אז, קניתן נתבטלה. כספי-הקדימה שנתנו לערבים אבדו. האימיגרציה שהתחילה נפסקה. הרבה אנשים נהרסו ממעמדם. אדמת חדרה שנקנתה אכלה את יושביה... והועד הפסיד כמאתים אלף פרנק... כן, אלה הם, בלי ספק, מעשים מעציבים. אבל, מה נתנו לישוב השנים מתר"מב ואילך ומה נתנו השנים הראשונות מתרנ"א ואילך — מספר השנים של ההגיון והחשבון והשכל ?

לא כלום.

ולזאת, אולי עריפה אותה השקפת הישוב היוצרת שנים כשנת תרנ"א מאותה היוצרת — „לא כלום" ? אמנם תרנ"א עלתה לנו בקרבנות מחים, אבל היא נתנה לנו דבר-מה, שלא ישקל בהפסד של כסף ואף לא בהפסד של נפשות. היא נתנה לנו ה ו ד של ק ס ם. אותו הקסם הבוקע אלינו מתקופת בי"לו, מתקופת חדרה, מתקופת הרצל,

מתקופת העבודה, מתקופת השמירה ואותו הקסם אשר יצר עכשיו את ההתנדבות. קסם זה הוא השאור שבעיסת הישוב ובלעדו היה הכל נהפך לתהו ובהו. ואת אותו הקסם לא ביד תמדדוהו ולא במשקל תשקלוהו ולא בשכל תשיגוהו... מתנת אלהים הוא.

ואחד מיוצרי הקסם של ש' תרנ"א היה ברזילי.

ז.

„הועד-הפועל" הראשון היה מֻרכב מראשו: טיומקין, ומשני עוזריו: מיכל פינס ובן-טובים, זה היה החלק הרשמי של הועד, אשר ישב בלשכת הועד הרשמית. אבל היה לו לועד גם חלק לא רשמי מאחורי הפרגיד, במעונו, הפרטי של טיומקין, ומזכירו ונשמתו של החלק הבלתי רשמי הזה היה ברזילי. מסביבו התרכזו מנין של חולמים, אשר נשאו בעול העבודה. ושם, במעון הפרטי של טיומקין, וע"י נושאי כליו—ברזילי וחבריו—נוצרה ש' תרנ"א היפה באשרה והנהדרה באסונה...

האישיות של טיומקין הוסיפה לוית חן מיוחדה לועד-הפועל. איש בעל השכלה גבוהה—ובימים ההם עוד לא היתה ההשכלה הגבוהה מטבע זולה—בעל הדרת-פנים מיוחדה, בעל כשרון סדורי גדול ובעל נפש רכה וטעם עדין, ידע לתת לעבודתו חן מיוחד כלפי פנים וברק כלפי חוץ. כשהיה עובר ברחוב מן הועד לביתו וחזרה היו כל העוברים ושבים עומדים ומסתכלים אחריו מתוך הנאה והתפעלות. הערבים קראו לו: „ראִים איל יהוד..." והיהודים אמנם הביטו אליו מלמטה למעלה כאל ראש, בחסד עליון... וגם הפקידות של הנדיב, זה הכח החולש בארץ—והימים ימי בלוך!..—הביטה אליו מתוך פחד ויראת הכבוד... אבל פגם אחד נמנה בו: רחוק היה מהיהדות, מהשפה העברית, מהחלומות הפנימיים של חלוצי הישוב, ואת הגרעין הזה מלא ברזילי.

התקופה החדשה שבחו"ל, הועד-הפועל ביפו, התקוות הטובות שמצאו מהלכים ללב הקהל הרחב, כל אלה גרמו לתנועה אימיגרציונית גדולה. כל אניה ואניה היתה מביאה מאות של אמיגרנטים. ורבים מהם באו בתור ב"כ של אגודות שלמות. הימים שבהם היו האניות באות ליפו היו ימי-חג. ליד החוף עמדו מאות אנשים מיפו ומהמושבות אשר באו לראות בבא האורחים. וכל אלה ביחד היו עוברים את רחובות העיר בסך ובאים אל הועד-הפועל. שמה מתרכזים הכל ומשם יוצאים הלוזוננים לכל... ומן האימיגרציה הרחבה תוצאות לגאולת קרקע בצורה רחבה. רב דבאים נפשם אל הקרקע ואל הנחלה. במשך זמן קצר נמכרה אדמת חדרה. נעשו נסיונות של קניות רחבות. ובמחשבה פרשה הגאולה את כנפיה על חצי הארץ...

ולבקרים נוצרו הצעות חדשות, הצעות אשר יצאו מ„בית-החרשת" של ברזילי וחבריו.

עוד אָז, הרבה שנים לפני הצעתו של הפרופסר הרמן שפירא ז"ל, נולדה בא"י המחשבה על ה„קרן-הקימת". יוצרי המחשבה הזו היו המנוח א. ל. הורביץ, מורה בעקרון, וברזילי.

שניהם יצאו לנבא לרעיון החדש ולעשות לו לבבות וגם „כיסים", השקלים הראשונים לקרן-הקימת נתנו ונאספו על ידי הזוג הזה.

נוצרה מחשבה ע"ד יצירת תעשיה על יסודות קואופירטיויים. יוצרה היה איזה ברין מאמריקה ויד ימינו או בן-זוגו היה שוב ברזילי. ונקראו לאספות וגם יסדו חברה של „מניות"...

באה איזו אשה... איני זוכר את שמה, אחת מ„בנות צלפחד", אשר דרשו את

זכות האשה בעבודת הבנין הישובי, ושוב מי היה עוזרה ומי חלם את חלומה?... מובן-מעצמו: ברזילי.

בין הפועלים שבתקופה ההיא נוסדה הסתדרות, למחצה חשאית ולמחצה גלויה. מרכזה היה ברחבות. המושבה החדשה, שמנתה אז כארבע מאות פועלים. סידורה היה צבאי. היחידה של ההסתדרות היתה: מנין אנשים. בראש המנין עמד–שר עשרה. בראש המאה–שר מאה, ומתוך שרי-המאה היה צריך להבחר הראש ... שתי משרות עקריות היו להסתדרות–אחת חשאית. והיא–ליצור בשביל העתיד צבא עברי. ולשם זה היו צריכים החברים לעסוק בהתעמלות ובתרגילי צבא. והשניה גלויה. ליציר פנת-מנוחה לפועל אשר יחי"ש אי יזדקן ולא יוכל לחיות על עבודתו. ולשם זה נוצרה חברה של מניות מתוך החברים ובכסף הזה ובכסף שהושג בהלואה נקנתה אדמת „נס-ציונה".

להסתדרות זו היתה גם „סנהדרין" קטנה, אשר יכלה, להלכה, להוציא אפילו משפט מות כלפי האיש שתמצאהו מזיק לישוב...

רחילם הראשי של הסתדרות זו היה הלפרין. ושיב עיזרו והמסיע לו היה ב ר ז י ל י.

מתוך חדרו של ברזילי יצאו אז שתי מחשבות, אשר נמסרו בסוד מפה לפה ואשר לא לב צעיר אחד רעד ללחשן.

האחת: ליציר אגודה של אכרים צעירים ומנוסים, אשר יקנו חלקת אדמה מידי נכרים וייסדו עליה מושבה: בבנייניה, בנטיעותיה ובשדרותיה. וכשהמושבה תשתכלל, תמכר ללא רוח למתנחלים חדשים, לטירונים, והראשונים ילכו ליסד מושבה חדשה... וחוזר...

והשניה: ליסד חבורה של צעירים בריאים וחזקים בגופם וברוחם, אשר ילמדו במשך זמן קבוע את חיי הבידואים, את דבורם, את לבושם, את מנהגיהם, את נימוסם ואת תכסיסי מלחמותיהם. וכשיקנו להם די נסיון ילכו מעבר לירדן, יתפסו להם מקום בכח הזרוע, בתור שבט של בידואים, ויתאזרחו ויתחזקו על מקומם. וכשתתחזק ידם ישובו ויכבשו עוד מקום ועוד מקום במלחמה, בערמה ובכל האמצעים ... אליהם תתוספנה מזמן לזמן חבורות חדשות ... וכל הארץ תכבש בפניהם ...

הזיות... אפשר. אפשר מאד. אבל ההזיות השאירו בלבבות של אנשי התקופה ההיא עקבות שלא נמחו עד היום, עקבות, אשר לא אחת ולא שתים הראו א"כ את סימניהם בחיים, בתקופות של נסיון קשה, והודות להזיות הללו ו ל מ צ ב ה ר ו ח, אשר יצרו בצבור, נוצר אז אחד המפעלים היותר כבירים של הישוב: מפעל חדרה.

חדרה... מאז, מימי ביל"ו, לא היה מפעל מלא קסם כזה. עשרות של צעירים מלאי כח עלומים, מלאי ששון החיים, הלכו לקראת המות מתוך חדוה של חיים. הראיתם את פרפרי הליל ההולכים לקראת האש, נכוים, נשרפים ושוב הולכים?.. ככה הלכו אז אנשים מלאי רעננות לקראת אש הקדחת של חדרה, נכוו, נשרפו, מתו ושוב הלכו ה ד ש י ם במקומם למלא את השורות... כברת ארץ זו לחוף הים, אשר בצות-מות בתוכה ובצית-מות סביבה, נהפכה למקרש לבניה-בוניה, שמתוך שמחה, ברחילו ורחימו, מתו עליה...

ואולם לצד הקדושה הטומאה שוכנת.

באיתם הימים עצמם, שה„זוגות" של ברזילי היו מתהלכים ומנבאים בעם לחלומות הנשגבים, התהלכו לארכה ולרחבה של הארץ זוגות ממין אחר, זוגות שבקשו לעשות

פרקמטיא בקדושת הארץ. עיניהם ונפשותיהם אל הבצע ואת בצעם מצאו בגאולת הארץ. התגרנות הגלותית של העם הגלותי נתנה את סימניה. התחיל רקוד שטני של התחרות בזויה, של חתירות הדדיות, של קנאה, שנאה ולשון-הרע. ה„זוגות" הטמאים לטשו עין לכל חלקת אדמה, העומדת להמכר, ויהיו מתנפלים עליה מכל עבר כעל שלל רב. מחיר האדמה עלה מיום ליום. ולא די בזה. התחילו דֶלַטוריות בזויות אצל הממשלה. זוג אחד מלשין על השני. „הסתדרות" אחת — יש שהזוגות התאחדו להסתדריות שלמות — אוכלת קֻרצא ע"ח ההסתדרות השניה. טיומקין בקש לעמוד בפרץ. עוד בתחילתה של התחרות זו, בקש לרכז את כל „הגואלים" הללו תחת הבקרת של מרכז אחד. עד כדי הטלת איסור על כל התגרנות הבזויה הזו לא הגיע בימים ההם גם טיומקין. הרבה כח, הרבה מרץ והרבה זמן השקיע טיומקין בעבודה הזו, היא אכלה את רב זמנו ואת כל מנוחת נפשו. וכל התאמצות-כח זו נופצה אל הסלע. להבת התגרנות אחזה בכל ארבע כנפות הארץ, השליכה את ארסה לכל פנות העם ואין הצלה ממנה...

הרקוד השטני של התאוית התגרניות גרם לתוצאות האפשריות: הממשלה התורקית גזרה על גאולת הקרקע ועל האימיגרציה.

אז התחילו הנפתולים של המלחמה הטרגית בין הענק התורקי ובין הננס הישובי. במלחמה טרגית זו לקחו חלק בראש ברזילי ומעטים מחבריו. היתה התאמצות למעלה מכחות אנושיים להציל מה שאפשר מתוך הלהבה של המשבר.

קניות הקרקע נפסקו בבת אחת. כל הכספים שנתנו בתור דמי-קדימה ירדו לטמיון. רק בעמל רב וע"י „בקשישים" מרובים עלה להציל אי-אלו אודים עשנים. הגואל נסתם על הגאולה לזמן רב ובבת אחת. לא ככה היה גורלה של האימיגרציה. זו לא נתעכבה על נקלה. במשך הרבה זמן עוד הלכה ונדחפה קדימה בכחה האִינֶירצִי הפנימי.

העם לא האמין ולא יכול להאמין בדברי כל האזהרות, אשר פרסמו, כי הכניסה לא"י נאסרה. כיצד?.. האניות הוסיפו להביא המון מהגרים; ועל החוף עמדו שוטרים, אשר גרשו את הבאים בשוט ובאגרוף חזרה על עקב באם, אל האניות... יש אשר האניות מהרו לעזוב את מקומן בטרם שחזרו המהגרים מן החוף; ואז היו מובילים אותם בהמון, בלוית שוטרים, אל הסַרַיה, להאסר שמה עד בא האניה השניה... ואת המון ה„אסורים" האלה היו מלוות מהתלות הערבים ולפעמים גם אבניהם... זרם ההגירה פרץ לחופי חיפו ובירות. השלטונים מהרו כמובן להעמיד שוטרים גם שם.

אז נעשו איזו נסיונות של גבורה-נפשית להציל אפשרות כל שהיא של הגירה, בכדי שלא תפסק לגמרי חליפת הדם בגוף הישובי. היו בנסיונות הללו מעולם ה„הזיה" והיו גם מעולם המעשה; וחן של גבורה לאימית רחף על כלם; וגם בנסיונות הללו היו רוחו וידו של ברזילי.

נעשה נסיון להוריד חלק מן המהגרים בחופים לא רשמיים. לשם זה השתדלו לסדר סיוע של אניות-תרן, אשר תעבורנה בחשאי מפורט-סעיד לנחל ראובן, מדרומה ליפו, ולטנטורה, מדרומה של חיפו. ובאחד הימים יצאו מפורט-סעיד שתי חבורות של מהגרים בשתי הדרכים הנזכרות. הראשונה נתפסה ע"י השוטרים השומרים את מעבירי-המכס; והשניה ירדה בהצלחה אל החוף וימלטו לזכרון ולחדרה. הדבר נודע בקסריה. וחילים נשלחו לשתי המושבות הנזכרות לחפש את ה„פושעים", הם הפכו את המושבות כבימי ה„פִירַר". ובמשך זמן רב היו מעכבים בדרכים את כל עובר ושב מן היהודים ושואלים ל„טִיסְכֵּירַה".

הנסיון לא הצליח...

נעשו נסיונות יותר מעשיים. הסתדרו עם המשטרה, כי תקבל מכל איש סכום כסף ותתן לו את האפשרות להכנס העירה. באמצעי הזה יכלו להשתמש, כמובן, רק כמות מצומצמה של אימיגרנטים. וגם זכות זאת לא הושגה על נקלה. הפקידים חששו מן הפרסום ומ„עין הרע"... יש אשר ירדו העירה רק בלילה. ובמשך כל היום הסתדרו בסירות ובאניות-תרן אשר על היפו... ויש אשר התלבשו מלבושי המזרח והשיגו תעודות תורקיות... יש שירדו ברגע האחרון לפני לכת האניה ואז נאסרו בסריה, עד בא האניה השניה, ומן הסריה נמלטו אל המושבה...

„פדיון" הנפשות עלה משבוע לשבוע, ולבסוף הגיע עד מאתים פרנק לנפש...

ההגירה עוד התפתלה זמן מה בתוך חבלי הגסיסה ותחדל.

תקופת תרנ"א הגיעה לקצה.

ח.

הגיעה תקופה של ירידה. ירידה בחו"ל וירידה בארץ. בחו"ל לא יכלו טובי חו"צ לשכח את ההפסד של איזו עשרות אלפים פרנקים. ובארץ באה הדממה אחרי הסער. ורק בחדרה נמשכה מלחמת-הגבורה בין חבורת צעירים ובין המות. ורק בקבוצות קטנות של „מלמדים" ביפו ובמושבות לא כבתה לגמרי אש התקוה...

לברזילי הגיעו ימים קשים. קשים בחומר וקשים פי שבע ברוח. שום אחיזה בחיים לא היתה לו. ובני ביתו — בני אדם גם הם וצרכיהם אינם מעטים. והוא — שאון החיים הצבוריים נפסק והדממה שמה מחנק לנפשו.. ועל ראשו נמתחו תרעומות קשות מכל עבר ומכלי צר בעד כל החלומות וההזיות... המנוצח הריהו חיב תמיד. המציאו לו פנה קטנה להצטמצם בה. נמסרה לו הנהלת הספריה שנוסדה לפני שנה ליד ועד-הפועל. הצד החימרי והצד הרוחני של המשרה הזאת היו מגבלים מאד, וביחוד לאיש כברזילי, אשר עצם העבודה הזו היתה לו לזרא. את הספר לא ידע מימיו ולא יכול לרעתו. והחובות הקבועים יום-יום גם הם למעמסה לו. ואמנם, הספריה לא הצטינה בימיו בסדריה, אבל הוא יצר בה פנה-חמה לאלה המעטים אשר בקשו אצלו לא ספר לקריאה כי אם מלה חיה ומעודדת. הספריה נהפכה למרכז קטן לחולמי החלומות בעיר ובמושבות, אשר עדיין נשארו לפליטה לאחרי המשבר. פה ישבו כנופיות של צעירים ויבקשו לשכח את יסורי ההוה בתוך החלומות על העתיד. פה הלכו ונרקמו רקמות של מעשים חדשים, של תקוות חדשות ושל פריספיקטיוות חדשות. פה התרכזה גם ה„אופוזיציה" לכל המעשים האנטי-ישוביים בכלל ולמעשי הפקידות בפרט.

חוץ מתפקידו הרשמי בספריה היה ברזילי עסוק הרבה בעניני ב"מ, שהלכו והתרכזו אז בארץ. הוא היה העוזר הראשי בסידור ובעריכת המכתבים הידועים של ב"מ, שנתפרסמו אז ב„המליץ" בחתימת „בית הלוי". זה היה הנסיון הראשון לתת מן הארץ ידיעות תכופות, מקיפית ומדויקות פחות או יותר.

בסידור ועד-הפועל ביפו היו צריכים לבא שנויים. טיומקין הלך לחו"ל ולא חזר. שני חבריו הנשארים עמדו להפטר. ההנהלה היתה צריכה להמסר לידים חדשות. ותקם מלחמה בעד „הידים החדשות" הללו. מתוך חברי ועד-הפועל גופא ומתוך שדרות החרדים בירושלים יצאה תעמולה רחבה נגד טיומקין בפרט ונגד ב"מ וב"כ ביפו בכלל, התעמולה הזו מצאה סיוע גם במרכזים שונים ברוסיה וביחוד בתוך הלשכה השחורה בקובנה.

בעיקרה היתה מיוסדה על חשבונות ושאיפות פרטיים, אבל כלפי חוץ לבשה אצטלא של יראת שמים ומלחמה נגד „מחללי הקודש". התעמולה הזו השתמשה בכל האמצעים הבלתי כשרים ותבקש להשליך שקוצים על מיטב העסקנים הצבוריים בארץ. אחת מן המטרות העיקריות לחצי זעמם היה ברזילי.

המלחמה התלקחה. המנוח השקיע בה הרבה מכחו ומהתרוממות רוחו.

הקרבן של הפולמוס היה בן יהודה. ע"פ דלטוריא של אנשי ירושלים הושם בבית-האסורים על מאמר אחד שנתפרסם בעתונו לזכרון חג המכבים. המעשה הזה הטיל סערה בחיי הישוב. מחדרו של ברזילי יצאה המחשבה, שלא נתקבלה, להתנפל על בית-האסורים להוציא את האסיר ולתת לכל הענין הזה צורה לאומית רחבה...

המלחמה נשארה ב„פת". שני הצדדים לא נצחו. גורל ועד-הפועל נמסר לידי איש חדש אשר אין לו מהלכים לא בין הימניים ולא בין השמאליים. זכותו של העורך דין מרגלית, שידו רבה אז בעניני ה"צ, עמדה לו. ראש ועד-הפועל החדש, מר בינשטוק, היה איש חדש בעולם הציוני והעולם הזה וכל אידיאליו היו חדשים וזרים לו. הוא היה ידוע לפקיד טוב וחרוץ ואיש המעשה.

המעשה הזה דכא את רוחם של ברזילי וחבריו. אבל לא לאורך ימים.

הד"ר הלל יפה אמר פעם, כי הציוניות היא מחלה כרונית. מי אשר יחלה בה לא יתרפא על נקלה. וברזילי — אחד המיקרובים של מחלה זו. ושום גוף בריא אינו בטוח בפני המיקרוב הזה. הוא ימצא בגוף היותר בריא מקום חלש, יחדר אל תוכו ויטיל בו ארס...

וככה היה גם גורלו של הגוף הבריא אשר לבינשטוק. ברזילי מצא בו מקום חלש, חדר לתוכו ויטיל בו את ארס הציוניות ואף את חלום הציוניות. ולאט לאט נעשה הפקיד היבש הזה כחומר בידי היוצר, בידי האיש אשר נהל ללא כשרון וללא סדר את הספריה... לאט, לאט נתמכר לחלומות של ב"מ מבלי היותו אחד מחבריהם ובימיו של בינשטוק, של הפקיד המעשי, ניסרו בתי-הספר הראשונים בארץ, אשר בהם התחילה השפה העברית לשלוט בתור השפה הראשית ובתור שפת הלמודים.

בינשטוק מת פתאם. ושוב הגיע זמן של מלחמה בעד ה„שלטון". הפעם נצחו אנשי הרוח נצחון גמור. לראש הועד נמנה הד"ר הלל יפה, הקנדירט של ב"מ. ולמזכירו הרשמי — ברזילי. עוד נוסף עליהם פקיד שלישי — אגרונום — קנדידט של ה„מעשיים", אשר בועד האודיסאי, אבל זה לא הוסיף ולא הוריד מערכו של הועד.

ואולם... ברזילי זה, שהיה כלו הרמוני, כל עוד שמקומו היה באופוזיציה או מאחורי הפרגוד, כיון שתפש מקום בשורה הראשונה נמתחה איזו נימה נסתרת בלבו, נמתחה ונבקעה... ודבר-מה דיסהרמוני צלצל בתוך והדו נשמע בתוך הקהל... איש-הרוח שלח את ידו אל המעשה — והמעשה שלח ידו בו.

התקופה הקצרה של הועד, אשר לד"ר הלל יפה, לא היתה פוריה. היו בה הרבה הצעות ואי אלו התחלות, אבל המעשים לא רבו בה ואף לא החלומות. ימים של חול הגיעו.

בימים ההם נוצרה קוסטינא, „המושבה למופת". ואמנם, היא היתה למופת, אבל במובן ההפוך מזה שבקשו מיסדיה. חשב חשבו בימים ההם כי ההצלחה של הישוב החקלאי בידי הבורות היא, בידי גסות-הרוח. ויבקשו בנרות את היותר מגושמים והיותר

פשוטים שבין הפועלים. מפני הפועל בעל הנשמה היתרה נזהרו כמפני מצרע... כאלו החקלאות והאינטיליגנטיות תרתי דסתרי הן!.. כאלו אין אלה שני חלקים הממלאים ומשלימים אחד את השני כי אם להפך... והמעשה של קוסטינא הוכיח עד מהרה מה מטעה השקפה זו וכמה אונאת הרעת, שלא מרעת, יש בה. קוסטינא נחרבה עוד בטרם שנגמרה מלאכת בנינה... חורבנה היה כרוך בעקב בנינה... ואף ברזילי, זה האיש בעל הנשמה היתרה, אף הוא, בהיותו לפקיד, נבא לאכר ללא נשמה. ואף הוא נתן את ידו לשטת ההתגשמות... עד היכן ההשפעה של „פקידות" מגיעה!..

ועוד דבר׳ חדש — והפעם דבר שב„רוח" — נברא באותה התקופה. הד"ר הלל יפה היה, לפני התמנותו לראש הועד, רופא בזכרון-יעקב ואיש קרוב לאנשי ה„פקידות". ויהי כשעלה להיות ראש הועד בקש לקרב את הלבבות של אנשי הועד ושל העסקנים הצבוריים אל אנשי הפקידות של הנדיב. מחשבתו היתה טובה ורצויה: להשפיע מרוחם של הראשונים על האחרונים. ושוב צחוק המקרה. אנשי הועד והעסקנים הצבוריים, כיון שעזבו את מקום האופוזיציה ויתקרבו אל אנשי ה„פקידות", לא הרימו את האחרונים, כי אם ירדו אליהם... יותר ממה שהשפיעו אנשי הועד על אנשי הפקידות השפיעו האחרונים על הראשונים. והדברים הגיעו לידי כך שנחשב אז ל„חטא" צבורי או ישובי להתנגד לפקידות ולבקר בגלוי את מעשיה...

התוכלו לתאר לכם את ברזילי בתור חברו של „חזן" ?..

אחרי התפטרותו של הד"ר הלל יפה נמנה ברזילי לראש-הועד-הפועל.

התקופה הזו לא נמשכה הרבה ימים. ושוב שלא נמשכה! מה לכהן בבית הקברות?..

מבטחני, שזו היתה התקופה היותר קשה לברזילי עצמו. אין ספק, כי הוא עצמו ידע והרגיש שאין כאן מקומו ואין זה תפקידו. וזו היתה התקופה היותר עניה בחייו. אנית הפקידות של ברזילי נטרפה ונשברה והוא השלך אל היבשה בעירום ובחוסר כל. ישוב חזר אל המקום אשר ממנו בא, שוב חזר אל מקומו המיועד לו מלמעלה: אל הצבור. ושוב היה ל ב ר ז י ל י.

ט.

תקופה ארוכה של צער פנימי ושל סבל הצוני נמנתה שוב לברזילי. תקופה של מצב הימרי קשה הגובל לפעמים עם רעב, פשוטו כמשמעו. ויחד עם זה היתה לו תקופה זו תקופה של התחדשות נפשית. נפשו הטהרה בתוך היסורים מאותם האילימנטים הזרים שדבקו בה במשך שנות הפקידות שלו, הטהרה, התקדשה ושוב חזרה לרחף בשמי החלומות הנשגבים.

ברזילי הזר לעסקנותו. לא עסקנות רשמית ששלט של „פקיד" דבוק עליה, כי אם עסקנות הפשית, עסקנות של התנדבות: „יד כל בו וידו בכל"... ושוב חזרה השכינה לזרוח על ראשו. לא היה מעשה צבורי שלא לקח בו חלק ולא היתה התחלה ישובית, שלא השתתף בה. ותמיד הכנים במעשים ובהתחלות הללו משהו של התרוממות הרוח.

וברזילי לא היה רק עסקן. הוא היה סופר, מטיף. עבודותיו הספרותיות ונאומיו לא היו ססל השלימות. אבל מכל מה שכתב ומכל מה שנאם נצנצה שארית רוח, השתקפה נשמה מפרפרת. והנושא היה תמיד אחד. כי רק דבר אחד מלא את כל חייו של ברזילי. והוא—תחית העם, הארץ והשפה.

וכשהיית שומע את נאומיו וכשהיית קורא את מכתביו, מאמריו וספוריו, לא היית

מרגיש בכל הלקויים האמנותיים שבהם ורק אחת ידעת ורק אחת הרגישה: בכל מלה ומלה נפש מרגשת מחלחלת.

בחו"ל, בכל אספה ובכל קונגרס, היה קולו של ברזילי נשמע מעל הבמה. ודבריו היו מתקבלים תמיד בחבה ובהתלהבות. ודבריו היו מוציאים אותך תמיד מתוך האולם של האספה ומתוך הים של הויכוחים והנאומים אל הארץ, שמה פסגת החרמון נשקפת לך, שמה הירדן נושא את מימיו אל ים המלח והכנרת שוכבת אסירת כבלים לרגל ההרים...

ברזילי, שבתקופת „הפסקיילים", היה מצויר בתור שר ה„אפקורסות", שמר בלבו נטיה לאדיקות... הוא היה מתיחס מתוך רגש של כבוד וקדושה לכל המנהגים הדתיים ויש אשר הוא עצמו היה מדיק באי אלו מנהגים; ולא מתוך הרגל ומתוך שמירת חוב או מתוך רצון למלא את רצון החרדים, כי אם מתוך תביעה נפשית...

ומענין הדבר, זה היהודי מכף רגליו ועד ראשו, חניך ביה"מ, חניך הספר ותלמידו המובהק של אחד-העם—איזה שד ריבולוציוני היה מצחק תמיד בקרקעית נשמתו. תמיד חלם על איזו התפרצות. תמיד נשא את נפשו אל מ ר ד... וכל מחשבה מסוג זה, שהגה בלבו כל עלם וכל עלמה, קסמה תיכף את לבי, לקחה שבי את נפשי ויהי מוכן להתמכר לה בכל כחו ומאודו...

וימים טובים באו לברזילי. באו ימי הרצל. ו„השליח" של הציוניות הרוחנית מצא תיכף נקודה בלבו המאחדת אותו אל הציוניות המדינית. ויהי מן הראשונים אשר התמכרו למדינה העברית וביחוד ליוצרה—לאישיות של ה ר צ ל.

באו ימי התסיסה במושבות. התסיסה של השתחררות מעול הפקידות והאפיטרופסות ושל השאיפה לחופש ולחיים בכחות עצמיים. וזה, אשר לפני זמן מה התחיל מתקרב אל „אולמי" הפקידות, השליך את עצמו בפעם אחת אל תוך הקהל המתפרץ, לסיע לו, לעזור לו.

היו ימי הכנסיה של זכרון-יעקב והוא התמכר בלבו ונפשו אל יצירת ההסתדרות הכללית בא"י.

ולבסוף באו הימים הגדולים של המלחמה בין הארציים ובין ציוני-ציון, של „מרד חרקוב", של הקונגרס השביעי—ובאחרונה של מלחמת המדיניים והמעשיים בתוך הציוניים. ברזילי נשם אויר מלא ריאתו ויפרש את ארבות ידיו לשוט מול הזרמים החדשים ולעמוד כחומה בעד הזרם הישן נושן...

ואחרון, אחרון חביב: הגיעו ימי ה ע ל י ה החדשה אשר התחילו לפני חמש-עשרה שנה. העליה של הכחות החפשים עם החלומות החדשים, עם משאות הנפש החדשות ועם האופקים החדשים והרחבים. נוצרה תנועת הפועל החקלאי, הפועל הכובש. נוצרה תנועת „השומר", המקדשת את שם הישוב ושם ישראל — וברזילי שוב הרגיש את עצמו — כבשנת תרנ"א — כדג במים חיים. הוא התהלך כאח וכרע עם החלוצים החדשים הללו, אשר לפי גילם היו יכולים להחשב לו כבנים. כאחד מהם חלם את חלומותיהם וכאחד מהם התלהב לכל רעיון חדש, מבלי להתחשב אם יש לו אחיזה בחיים או אין. היותר קצוניים שבין החדשים ועד „שלה" ועד בכלל — זו הקבוצה של מתי מספר אשר בקשו לקדש אפילו אמצעים מהפכניים בעבודה הישובית — מצאו אצלו אזנים מקשיבות ולב פתוח... כנער היה משליך את עצמו אל תוך הגל של המחשבות והשאיפות החדשות.

סגולה מיוחדה במינה היתה למנוח: עם כל תנועה חדשה היה נולד מחדש. ולזאת לא נזדקן עד סוף ימיו. ולזאת עמד תמיד בתוך השורה הראשונה, הפונה אל החזית. ולזאת לא היה אף פעם בין המפגרים ובין אלה שגלגלי החיים עברו עליהם...

במשך כל חמש-עשרה השנים האחרונות הוסיף ברזילי לקחת חלק בכל החיים הצבוריים, בכל המעשים, ומי אשר יבא לספר עליהם בפרטרט יצטרך להתעכב לא אחת ולא שתים על שם המנוח.

במשך התקופה האחרונה עשה שוב פעם מדחה. אם המצב החומרי הקשה גרם לכך ואם איזה חלום חדש — איני יודע. הוא נעשה שוב לפקיד, לפקיד בבנק, והוא בקש להכנים אל ארגזי הקופה, אשר שמש לידה, מקצת מן הרוח ומן השאיפות של חבריו הצעירים. וגם עסק הרבה בעניני הצבור של ירושלים כל השנים שעבד בסניף הבנק אשר שם. אבל מה לקופות של ברזל, אשר תפקידן לשמור כסף, ומה לרוח?.. שוב באה שניות בחייו, אשר השפיעה בלי ספק לרע על תפקידיו הישרים והבלתי ישרים ושוב שבע צער ויסורים עד שלבסוף מצא עז בנפשו להשליך את מפתחות הכסף ולשוב למפתחות הרוח. שוב הגיעו לו ימי עני ולחץ — אבל מה לו עני ומה לו לחץ: ברחובות מתהלכים מבשרי עתיד חדש...

י.

הגיע סופה של ש' תרע"ד. מלחמת העמים. וברזילי הרגיש מן הרגע הראשון, כי זו היא „מלחמת גוג מגוג", כי זו היא התחלת הסוף. והוא נשא על כנפי הדמיון מעלה, מעלה... והוא תאר לו אפשרות של יצירת ת נ ו ע ה מ ש י ח י ת בתוך העם בגולה; תנועה אשר זקן ונער אשה וטף ילכו אחריה; תנועה אשר תכרוך בכנפיה את כל העם ותעלהו ברנה ובתרועת מלחמה לירושלים... והוא הלך לחו"ל להגשים את חלומו... ובארץ הניוטרלית, שוצריה, נתעכב בידי שמים... הוא חלה את מחלתו הקשה והאיומה אשר הביאה אותו לאחרי יסורים נוראים אלי קבר...

אלי קבר, אל המות — בשעה שהכל מתעתדים לבא דרך המות אל ה ח י י ם.

א' אלול, תרע"ח, מחנה הגדוד העברי.

ז. לבינזון.

ישראל גלעדי.

זמן קצר אחרי כבוש הגליל, בתקופה של רעש ובלבול, שאון אספות ווכוחים, של תקוות והכזבת תקוות, מת הוא בבית החולים בטבריה בשקט ובנחת, כמו שכל חייו ופעולותיו היו ענוים ושקטים.

הכרתי את החבר המנוח מהתחלת ימי המשבר.

הוא היה אחד מאותם החברים, שנשמת האגודה רקומה בחייהם הם, וקיומה תלויה בקיומם. ועד היום נדמה לי, כי לא תתואר אגודת „השומר" בלי האיש הזה. אף על פי שהמנוח היה לגמרי שונה מרוב חברי האגודה, וביחוד מבעלי הדם הסוער שבהם.

הוא היה אדם שקט ומתון, קולו רך ודבורו שקול, ההגיון שולט בכל דעותיו וקרירות מיוחדת בכל מעשיו, ועיניו – עינים טובות, המאירות תמיד באור שקט ונוגה.

ודוקא האיש הזה היה במשך זמן רב המניע את המכונה הישובית הנקראת אגודת „השומר". ומה ידע לכבוש את לבות חבריו–הילדים הגדולים, וכמה ידעו אלה להכנע בפני האיש הזה ולהוקיר אותו!

זוכר אני: השנה הראשונה לפרוץ המלחמה. שמי הישוב העברי התקדרו עננים, שמועות שונות על דבר הפרעה בעבודת הישוב הגיעו אז מכל צד. הממשלה הטורקית החלה אז את פעולותיה הידועות נגד הישוב העברי וביחוד נגד השמירה העברית. אז התאספנו אצלו בתל־עדש להועץ ולדון בסדור תכנית של שמירה והגנה על עמדות הישוב. הוא ישב בתוכנו עטוף אבעיה שחורה ובשקט הציע לפנינו תכנית שלמה של עבודה. וכמה קשה היה לכל אחד לשבת ולהתעסק בתכניות! וזדם רתח בקרב הלבבות, השדה והקיר מאחורי המושבות משכו והבטיחו הרבה, והוא הביט אז עלינו במבט של אב הפונה לילדיו ומסביר להם את ארחות החיים. ופעמים אחדות הדגיש את ערך פעולותינו באותה שעה. הזהיר על התכסים כלפי השכנים, הזכיר, כי נחוצה

התחשבות עם המצב והרגשת האחריות של העבודה. ודבר הוא, כמו תמיד, בשקט ובמתינות מבלי להגביה את קולו ומבלי התרגשות מרובה. ולמרות סערת־רוח הנאספים, פעלו דבריו פעולה עזה, והשפעתם היתה נכרת זמן רב בעבודה.

לאחר זמן עמד בראש קבוצת השומרים במושבה מ. הזמן היה קשה, הממשלה מצד אחד רדפה את השמירה העברית ואכרי המושבה מצד שני חשבו את השמירה לעול שאין בכהם לשאתו והשתדלו בכל מיני אמצעים להרחיק את השומרים העבריים „המסכנים" את הישוב ב„חוצפתם" נגד השכנים. האכרים ההם לא היו רגילים ביותר להרגיז את שכניהם. קרובים היו אליהם יותר מדאי ברוחם ומחפשים את הקרבה ביניהם, מחפשים את הידים הזולות של אלה המוכרים להם בכל עת ובכל שעה, ולמה הצעירים האלה באים להפריע את מנוחתם ו„שלום הבית" השורר?

ותוצאת הדבר, כמובן, הפסקת המשכרת לשומרים וסכסוכים. והכל נופל על „ישראליק": ישראליק יסדר, ישראליק יפשר. ברעיון זה היו כולם נרגעים. והוא אמנם ידע למצא מוצא ודרך לצאת מהמצר ולרכוש לו אמון משני הצדדים, ואותם האכרים עצמם, שהתנגדו לשומרי המקום, הוקירו את ישראליק וכבדו אותו. ולא רק בין האכרים והשומרים היה מופיע בתור שופט ויועץ, כי אם גם בין האכרים עצמם—בין איש לרעהו. כשנפל איזו ריב בין האכרים היו באים אל גלעדי להשפט וקבלו באהבה את פסק דינו. ואין צריך לומר, כי כל היחוסים בין המושבה וכפרי הערבים היו בידיו. כי זה היה כל תפקידו ולזה התמסר בכל נפשו.

ובאותו הזמן הלם על התגשמות הרעיון של מושב „השומר". בפיו ובלבו התנגד הוא כבר אז לצורת השמירה בזמן ההוא, לשמירה במושבות, שאינן מתקימות על פי עבודתן, ודאג מאד למצב השומרים שהקריבו את מיטב שנותיהם לרעיון השמירה ולא בצרו עוד את עמדתם בישוב במשהו. פתרון לשאלה הזאת ראה הוא ביסוד מושב לשומרים—מושב עובדים. שומרים החיים מיגיע כפם ומפרי עמלם, השומרים את עבודתם מהשפעה חיצונית—זרה לרוח העובד. ולמרות התנגדות חבריו לקצוניות כזאת, נגש אל הצעדים הראשונים להגשמת הדבר. ומהזמן ההוא אנו רואים אותו בסביבת מתולה מפלס לו דרך עם קבוצת חבריו להאידיאל שלו.

וגם פה דרכו קשה. התנאים החמריים אינם רצויים. עזרת יק"א ויתר מוסדות הישוב אינה מספיקה. המקום הוא חדש לגמרי ונחוץ להכשיר את הקרקע ולסדר את היחוסים בסביבה, ולשם קשר עם השכנים הערבים, מוכרחים לקבל שוב את שמירת המושבה מתולה—מקום שלא העיז עוד יהודי

לחשוב על שמירה עברית. וחברי הקבוצה גם פה מוכרחים עוד לעמוד על המשמר כמקדם, והעבודה דורשת את שלה. ותפקידו של ישראליק גם פה,– לסדר את השומרים והעובדים, לפשר בין האכרים לבין עצמם– ולהשפיע על סביבת הערבים שיתיחסו בכבוד לקבוץ היהודי.

והימים ימי בלהות; רדיפות על עסקני הישוב, ותחבולות הממשלה להרוס את עמדות הישוב ולהפריע לכל ארגון ובסוס, והמושבות העבריות פוחדות מכל עלה נדף, רואות את אסונן בשמירה העברית. ומוכרחים להרכיב עליהם אה השמירה העברית בחזקה, בכל מיני אמצעים. והמנוח עומד לו במרכז התנועה הזאת בודד בגליל העליון ואיננו זז מעמדתו. וכל זה נעשה על ידו בשקט ובנחת וברוח טובה יוצאת מן הכלל.

ומהרה, אחרי שנאסר הוא וחברי המושב חמרה על פי פקודותיו של חסן בק בבית האסורים בנצרת, לא חדל מלחשוב על עתידה וקיומה של הקבוצה העובדת. ותיכף אחרי שהרורו שב לחמרה לקומם את ההריסות שעשה חסן בק ופקידיו במושב. ובמרץ חדש, מבלי לסור מהדרך שהחל בה, המשיך לחפש את האמצעים הנהוצים להמשכת העבודה בה. ואמנם, הודות להתאמצותו הסתדרה העבודה שוב, אבל זה היה רחוק מאד משלמות התכנית שעבד לו, ולא נח ולא שקט האיש הזה. ובתנאים הרעים, באמצעים מצומצמים המשיך הוא את פעולתו, ועורר את התקוה בקרב חבריו לעתיד.

בהתקדם המושב קצת והפועלים זכו כבר לגור על הגבעה היפה מול החרמון בבנין קטן עשוי מקרשים (ברק בלעז) שהספיק מקום משכן לפועלים ולבהמות העובדות יחד, אפשר היה לראות בכל ערב וערב את ישראל יורד ממושבת מ. מתרומם על הגבעה היפה ומוביל בשַקים על סִיחו לחם לעובדים מהמושבה.

ובקר בקר נראה נחפז שוב למושבה בדבר ענינים שונים ובו בזמן אינו מחסר גם את ישיבות ועד השומר, שהיו עפ"י רוב בגליל התחתון.

וזוכר אני: שני חדשים בערך לפני מותו. בקרתי את המושב. הוא דבר אז על לבי לאסף קבוצת שומרים ולקבל את שמירת השדות ומושבת מטולה, דבר על ערך הפעולה הזאת בקשר עם מושב „השומר" שמה, דבר בחום על עתידו של המקום. ורק אז, בפעם הראשונה ראיתי את ישראליק „מתלהב": מי יכל לתאר את חשיבות המקום? הלא גן־עדן יכל להיות פה. צריך רק לנטוע פה שדרת עצים לארך שורת הבתים, מים מפכים מההרים סביב, והסביבה כלה מקסימה... ודור חזק ובריא אפשר לגדל. דור היודע את תפקידו

ולוחם בעד עתידו. ולמופת אפשר להיות לכל הסביבה. ותפקידנו זה – תפקיד „השומר" הוא!

הסתכלתי אז בפניו ולא הכרתי את האיש הקר והמתון. רק מצחו המקומט והגבוה הזכיר לי כי לא „סנטימנטלי" האיש הזה גם בדברו ככה.

ואחרי זמן מצער ראיתי שוב את חברינו גלעדי, אבל כבר במצב אחר על מטת בית החולים בטבריה. והזמן ההוא זמן של התעוררות ותקוות. נדמה היה, שאיזה דבר גדול, נשגב, עומד מאחורינו והדבר הזה בא יבוא וירים אותנו ממצבנו. עמדתי אז על יד מטתו. הוא שאל אותי: מה נשמע בעולמנו – מה בדבר גאולת הארץ – האם לא נכזבו תקוותינו? ולבסוף מה בדבר העבודה בחמרה. האמנם גם עכשיו עוד לא יבא שנוי, עתה הוא הזמן,– אמר לי,– להגשים את תקוותינו,– אבל נדמה לי – גמר, כי לא אקום כבר ממטתי זו.

קשה היה לתאר דבר כזה. ידעתי כי יש בנין שהוא היסוד לו והבנין נפל יפול בהשמט היסוד מתחתיו. הישראל גלעדי ימות?

והוא מת.

מועידות האחוד.

א. ערב הועידות.

שאלת האחוד של כל פועלי א"י להסתדרות אחת הוצגה לראשונה בכל מלואה בתוך גדוד-המתנדבים הארצי-ישראלי. נתעוררה השאלה לרגלי פגישת החברים מפו"צ שבא"י (אשר עלו בגדודי המתנדבים האמריקאים), עם חברי הסתדרות הפועלים החקלאים אשר בגדוד הא"י. בפגישות השונות, בשיחות ובמעשים נתגלתה הבנה הדדית בשאלות היסודיות של חיי העבודה ועתידה, של בנין הארץ ע"י העובדים וברוח העבודה הסוציאלית, של יצירת תרבות עברית-עממית, של אחוד הכחות בגולה לבנין-העם ברוח הציוניות-הסוציאלית. וההכרה של נחיצות אחוד הכחות לפעולה משתפת, נתחזקה בגלל הרגשת החשיבות המיוחדה של המצב הנוכחי, לקראת העבודה הצופה לנו. במדבר תל-אל כביר, מקום חנותם של הגדודים, היו השאלות מתבררות בקבוצות, קבוצות. באספות פומביות נקראו הרצאות בנדון ע"י ד. בן-גוריון וב. כצנלסון. סודרה גם ועדה—אשר אליה נכנסו חברי פו"צ, הפוה"צ ובלתי-מפלגתיים לעבד את תכנית-האחוד.

ועדה זו נפגשה בידיעה, על דבר קיומה של ועדה שניה, אשר נבחרה במועצת הועדים המרכזיים של הסתדרויות הפועלים החקלאיות ביהודה, גליל ושומרון. ועדה זו הציגה לה למטרה, לאחד קודם כל את שלש ההסתדרויות החקלאיות המחוזיות להסתדרות ארצית, ולברר עם זאת גם את השאלות בדבר אחוד כללי של פועלי הארץ.

חברי הועדה, אשר נבחרו במועצה של ההסתדרויות החקלאיות, פנו לועדים המרכזים של שתי המפלגות: הפועל הצעיר ופועלי ציון, בדבר עבוד תכנית משתפת לאחוד פועלי א"י. לועדה עצמה לא היתה כל תכנית מוכנה. הפועל הצעיר הסתלק מהשתתפות בברור השאלות ועבוד התכנית, בהודעה, שהוא אינו נכנס בשום משא ומתן, היכול להעמיד על הפרק את שאלת בטול המפלגה או טשטושה. פועלי-ציון הסכימו לברור השאלות, ואחרי ישיבות אחדות משותפות הסתדרה ועדת-האחוד, אשר עליה היה לעבד את הצעת-התכנית ולברר את הרעיון ברבים. לועדה

נכנסו: ד. בן־גוריון, י. בן־צבי, י. טבנקין, ש. יבנאלי, ב. כצנלסון, ד. רמז. הועדה מלאה את עבודתה, סדרה אספות במרכזי הפועלים, עבדה ופרסמה בדפוס את הצעת האחוד, בשם „התאחדות מעמד העובדים בא"י—אחדות העבודה".

בהתאם לעבודת הועדה, החלט לקרא:

עפ"י הזמנת הוה"מ של פו"צ—ועידת מפלגת פו"צ.

עפ"י הזמנת הועדה החקלאית—ועידה כללית של כל הפועלים החקלאים.

עפ"י הזמנת ועדת־האחוד—ועידה כללית של כל פועלי א"י, בעיר ובכפר, ושל המתנדבים בגדודים, העתידים להשאר בא"י.

מפני מפריעים הצוניים, אשר לא חדלו, היתה הועידה הולכת ונדחית מפעם לפעם, עד אשר סוף סוף עלה הדבר לסדר בפ"ת את הועידה של ההסתדרות החקלאית ביום כ"ד אדר א', ואת הועידה הכללית—תיכף לאחריה כ"ו־ל' אדר א'.

לועידת ההסתדרות החקלאית בפתח־תקוה קדמו ביפו שתי ועידות של המפ־לגות: פועלי ציון והפועל הצעיר. הראשונה היתה, בהשתתפות החברים החדשים אשר באו מאמריקה ופתוחה לקהל. על תכנית־האחוד הרצה ד. בן־גוריון. אחרי וכוחים סוערים ומשא ומתן רב נתקבלה הצעת האחוד פה אחד, בהוספת שנויים כשם ובתקנות. ועידת הפועל הצעיר היתה סגורה, והחלטתה לא נתפרסמה בקהל לשעת האסף הועידה החקלאית.

הבחירות לועידה החקלאית עברו בכל מקום לפי סיסמא אחת: בעד האחוד או נגד. כל עשרים וחמשה איש שלחו ציר לועידה. (יצאו מן הכלל הנקודות הישובית הקטנות, שהותר להן לשלח ציר גם בחצי המספר הנ"ל). נבחרו בסך הכל: 58 ציר לועידה. מהם נבחרי פועלי ציון — 19. נבחרי הפועל הצעיר — 11, נבחרים בלתי מפלגתיים (בהם גם חברי הפוה"צ המתאחדים) — 28. מלבד הצירים השתתפו בועידה חברי המרכזים החקלאים ושליחי מוסדות־הפועלים.

בועידה הכללית השתתפו 81 ציר, מהם: 47 צירים חקלאים, 15 צירים עירונים, 19 צירים מן המתנדבים. והם באי־כח של 1871 איש.

ב. בועידה החקלאית.

הועידה נפתחה ע"י ד. רמז. האולם של בית הפועלים היה מלא מפה לפה. באו פועלים, אנשי צבא וסתם אורחים מכל פנות הארץ.

לנשיאות נבחרו: י. בריק, א. הרצפלד, ד. רמז.

בשאלת־האחוד פתח ב. כצנלסון. (יסודות הדברים נמסרו בראש קובץ זה).

המשא ומתן, לאחר ההרצאה, סבב לזמן רב בהקף של הערות צדדיות. הצד המתנגד לאחוד נמנע להשתתף, עד שקם ש. יבנאלי והשיב את שאלת־האחוד המרכזה.

ש. י ב נ א ל י. הדברים מתקרבים להצבעה. אולם אין אנו יכולים לגשת להצבעה, בשתיקת חלק מן החברים. חיבים אנו לעמוד על מצב הענינים כהויתם. כונת המאחדים היא בעקר — בטול המפלגות. המפלגתיות — זהו המקום החולה של קיומנו, בנו. בבלתי-מפלגתיים, חי האינסטינקט אשר שמר אותנו מלהכנס למפלגות, גם בהיותנו נאמנים לכל הקנינים והשאיפות. אצלנו מרימים על נס חלוקת צבור קטן ל„בעלי-בתישע קינדעו" ולפועלים. בתוך העבודה אין חלוקה זו קימת כלל.

אם אנו מקבלים את הצעת האחוד אנו כלנו צועדים קדימה. יגידו נא לנו, מי ומה הם אלה בתוכנו, שאינם יכולים למצא את מקומם בתוך צבורנו המאוחד? האמנם כל מלחמתנו בעד תרבותנו המקירית אינה נאמנה בעיניכם, לכם יש פעולה אחרת בעד העבודה והשפה, נשאר לכם משהו, המיוחד רק לכם, ואשר עליכם להלחם בעדו? טוענים: „מה איננו מסכימים לפדרציה של הגופים הקימים, למה אנו שוללים את החפש המוסרי, של הרוצים להשאר קבוץ מיוחד. כן, יש רשות להבדל, ואין שולל אותה, אבל כשיש מטרות מיוחדות. באין עמדה מיוחדת, אין רשות מוסרית להתבדלות. מהי הרשות המוסרית להתבדלותכם? „חדורי צער האומה" הננו כולנו. ואם יש זמנים שאנו שוכחים את צער האומה, מתעלמים ממנו,—כלנו בשוכחים. האמנם אפשר לראות ב„געגועי מולדת" יסוד להתבדלות ולהתקבצות מיוחדת. ומי הוא א״ר מדדם בשעלו, לדעת בקרב מי הם חיים יותר?

אנו קוראים לכם, חברינו, אנשי הפועל הצעיר, כי תבררו לנו את הבסיס המוסרי הזה המבדיל אתכם מאתנו. אתם מבדילים בין הפועל ובין העבודה. העבודה היא קדושה. והפועל—בזוי? אם קדושה העבודה, קדוש גם הפועל-ציון העובד אותה. במה עולה זכות בני בעלי-בתים הבאים להתחדש בעבודה בארץ על אנשים פועלים מנעוריהם? המצב המוסרי של צבורנו אחד הוא. אם יש בינינו חלק צבורי, החושב א"ע ליותר מוסרי וליותר נעלה משאר חלקי הצבור—יבא ויוכיח, ונלך אחריו.

הקומפלימנטים הנתנים למפלגת הפועל-הצעיר מצד האנטלגנציה הארצי-ישראלית, בעד שמירתה על הקנינים הלאומיים, נובעים מתוך אי-הבנה, מתוך קהות, מתוך חוסר יחס לצבור הפועלים כלו.

אומרים לנו, כי פועלי-ציון יונקים מבחוץ והפועל-הצעיר מבפנים. אבל אם הפועל הצעיר אינו רוצה להשתתף באחוד הכללי של פועלי הארץ, ונשאר בתור מפלגה מיוחדה, בסמכו על ששים האלף צעירי ציון מחו״ל, האין זו יניקה מן החוץ?

מפחדים מפני ה„פן ירבה", פן יבא ה„המון" והוא לא יאהב את שפתנו, ומפניו עלינו ל„התבצר" — רחשי הפחד האלה מפני העם העולה לא לכבוד יחשבו לנו. צריך לחדול לפחד מפני היהודי, אם גם הוא עודנו מדבר זרגון. אסור לנו לפקפק בנאמנותם של שבי-הגולה. בנו ובעבודתנו תלוי בהרבה פרצופו של העולה וכל נטיותיו. בנו גם תלוי אופיה של מלחמת-השפות, אם תהיה.

אם להתבצר, הרי כלנו יחד צריכים להתבצר. אני גם מפקפק, אם יש צרך בהתבצרות. יבאו אל הארץ הטוב והמעולה שבנו. כל יהודי, חוץ מהמתבוללים, אוהב את ארצו ואת שפתו. בעבודתנו בארץ ומחוצה לה נביא לידי זה, שעמנו י ב י ע את אהבתו לארץ ולשפה. כמו שהאמנו ביחסו הנכון של עמנו לארצנו, ככה אנו מאמינים ביחסו אל שפתנו. ובה במדה שתגבר העליה לארץ, כן יגדל מספר האנשים היודעים עברית.

האפשר הדבר, כי תגבורת הכחות והרצון של העם, ופתיחת שערי הארץ, כי כל זה לא יעורר אותנו, העומדים בחזית, להתעורר ולהתחרש? אנו—המחנה הנלחם, החלוץ, מאחורינו המחנות, ואנו באים לקשר את חוטי הטלפון עם המחנה הנשאר עדיין שבו, עד עלותו. הנוכל להתכחש ולא לקחת חלק בתנועה העולמית של כל חבר העובדים. אך אם חלק מתוכנו רוצה רק בעבודה פנימה, בתוך הארץ, ואין לו צורך להתקשר עם חו"ל, עם האינטרנציונל, נתאחד אתם בתנאים, המשחררים אותם מהתקשרותנו אנו. אל יפריע זה להתאחד.

יהיו הדברים ברורים. ואל תקחו מאתנו למענכם את „צער האומה", מפני שאם אתם לוקחים אותו מאתנו, לוקחים אתם איתו גם מאתכם.

אין לנו כל רשות מוסרית להפרד. ואם נטל עלינו להפרד, אל תצאו מאתנו בשתיקה ובמנוד ראש. טרגית תהיה פרידתנו.

א. יפה. אני גם אינני רוצה לנאם. אדבר במקום עמדי, ויותר מחמשת רגעים לא אגזל מכם. השעה קצרה, ולכן הצעתי לגשת אל סעיפי ההתאחדות ולדון עליהם אחד-אחד. כלנו מאוחרים, כשאנו מדברים על שאלות חיינו, ומתפרדים כשמדברים על האבסטרקציה. אי אפשר להמשיך בהרגשה של מתפרדים. הרגשה זו כבר הספיקה להכניס די רעל לתוך חיינו. מי נתן לכם רשות להתיחס אלי ואל חברי בעודנו פה כאל חלק פרטיבי? אני בטוח, כי נבא לידי אחוד אם נעמד על הקרקע.

ה. רמז. ועדת-ההכנה פנתה אל הפועל הצעיר, לפני חדש ימים, (אחרי שהוא דחה את ההצעה להשתתף בועדת האחוד) ובקשה ממנו שיגיש לה את הצעתו הוא בדבר האחוד. הפועל הצעיר לא השיב דבר עד היום. וגם פה, בועידה, איננו שומעים קול. שואלים אני: שתיקה זו של הפועל הצעיר מה פירושה? שתיקת בטול, שתיקת פקפוק או אולי שתיקה כהודאה? ישנם גם אמני השתיקה היפה. באיזו ממיני השתיקה אני עומדים פה? השיבו לני. עד עתה לא שמעני מאתכם שום דבר ברור על כל שאלותינו. בשתיקתכם אתם נהפכים לאורחים נוטים ללון, לשומעים חפשים באספת הפועלים. בשתיקתכם הורדתם ממילא את גבה הוכוחים, אולם בשום פנים לא תורידו את ערך הועידה עצמה. מכם אין אנו שומעים עד הרגע האחרון שום דבר ברור. גם אחרי דברי יפה אין אנו יודעים, מה היא הצעתו.

שפרינצק. האם הושב רמז כי חברי הפועל הצעיר שאינם רוצים באחוד שכזה, יבואו כאורחים אל הועידה מבלי רצונם? ברור היה למפרע, אחר שתי הועידות שקדמו לזה בפועל-הצעיר, שצריך לעשות שנויים בהצעה. חכינו עד הסוף, אולי נשמע דבר אחר, אבל פה הכל מוחלט, וברור. להפך חושב יבנאלי שהכל ביחסנו לאחוד היה חסר טרגיות. טרגי מאד היה המצב בארץ במשך החדשים האלה. בשם האחוד הקיצוני נהרסה האחוה הפנימית. לכן לא התוכחנו: לא אתכם היה לנו צורך להתוכח כי אם בינינו. שלשת החדשים האלה היו ימי בירור טרגי בינינו, של שקול דעת ושל אחריות חברים, אשר ידיהם היו בראשית יצירת תנועת הפועלים ומוסדותיה.

אתם שואלים איפה הוא הבסיס המוסרי להתבדלותנו? לא התבדלות היא זאת, כי אם רכוז הכחות הנמשכים אחד לשני בכל פנות העבודה. ולא באתמוספרה שכל מלה מפוצצת משפיעה נתנים הדברים להתברר.

הבסיס המוסרי להתבדלות הוא מתוך הכרה ואמונה בכחות עצמיים. היינו רוצים להאמין באחוד, אבל איננו במוחים כלל בתוצאות האחוד הזה. אכן העבודה מאחרת, אבל תנועת העבודה, המלחמה עם שונאיה, כל זה מיוחד. ואיזה בסיס יש לכם להגיד שאתם מאוחדים, מתי זה נפסק הוכוח? יש מחיצות, ואין בכח אמירת אמן להפיל את המחיצות. יבואו החיים ויוכיחו כי הגיעה השעה, ואז תבוא האחדות, מאליה.

איננו זקוקים לבקש לנו זכות. הזכות לכל אחד להוציא את כשרונותיו, ולעשותם לקנין הצבור. בחוץ לארץ אתם מכירים בזכות הפדרציה ופה אתם שוללים אותה, פה במקום בית הקבול לכל הרזרב הזה, לכל זרמי תנועותיו ועבריו, פה היא אסורה. אין אנו אומרים כי אנו בעלי המונופוליה על העבודה העברית, אבל אנו אימרים: צריכים בני בעלי-בתים לעבור לעבודה, והפרוצס קשה עד מאד. משאלותינו מהעתיד אותן הן, אם השם מפורש או לאו, אבל האם יש לנו להגיד שקר לנפשנו שאנו כבר מאוחדים?! אנשים, שמעולם לא היו קנאים למפלגה, באים ואומרים: עוד לא בא הזמן לאכספרימנט.

ישנן שתי מפלגות, ולכל אחת זכות הקיום. האם מעטו המקרים של עבודה משותפת, למרות המרחק? בימי המשבר היה הכרח של שתוף, והזרמים היו עובדים יחד בסבלנות. ובמעשה מאמינים אחד לשני. לבעלי-האחוד זה לא מספיק. אך כיצד זה חלף הפרוד הזה, הנורא לפי דבריהם, בין רגע? האמנם נתחדשנו? מה קרה? הפרספקטיבה הגדולה? ומי זה יתן לנו את הערובה, שהעליה הגדולה הראשונה לא תביא את ההתפוררות. ולמה האחוד המלאכותי?

איננו מאמינים בכח המאחד של הריזולוציה. לא מפני שאיננו רוצים להאמין, וגם לא מפני זה כי עוד לא השכלנו להאמין ככה. אנחנו קבוצת אנשים המקושרים על יסודות מסוימים לנו, עבודה ושפה, תגידו כי התכן אחד הוא, אולם ההבדל הוא בסגנון.

הצעת ועדת ההכנה לא היתה מובנה לנו. אין אנו יכולים לעשות שקר בנפשנו שיש אחוד. במשך החדשים האלה נתברר הכל, ובכל זאת נקראה ועידה, ודנו על אפני האחוד, והיא החליטה שהפועל הצעיר אינו נכנם לשום משא ומתן שיש בו מטשטוש הצורה של הפועל-הצעיר.

כלנו, גם אלה מתוכנו, החושבים שתוכן הפועל הצעיר הוא סוציאליות וגם אלה שרוצים עוד לעיין בדבר, עד כמה שהמושג הזה חפשי הוא מכל מה ששמענו ולמדנו אודותיו כל הימים, כלם אמרו: רק לא טשטוש צורת הפועל הצעיר!

גם אחרי שתקום „אחרות העבודה" יהיה צרך באחוד הכחות, באיזה שם שלא יהיה. ואנחנו תבענו: יוסד משרד מאוחד, במספר שוה מכל הצדדים, אשר יתוך בין ההסתדרויות ובמוסמכים של הסכם יביע את החלטות הפועלים בשאלות תרבותיות, כלכליות ומדיניות. אנחנו מאמינים כי הצעתנו זו, הפדרציה, היא הצעת אחוד חיוני. אל תדרשו הרמוניה יתרה ואחוד גמור, כי תתבדו. נחוצה רק ריזולוציה אחת: צבור הפועלים תובע מכל חלקיו להביא לידי התאמה את פעולותיו. מובטחני, זה היה הצעד הראוי שבידו להביא אותנו למטרותינו.

אף רגע איני מטיל ספק בכונתכם הטובה. אבל זהו רק אכספרימנט שאין אנו מאמינים בו. התבדלות לא תבא. החיים, העבודה לא יתנו. רוב הצבור מתאחד באחדות-העבודה. אנחנו מאוחדים בפועל הצעיר. עוד נפגש. השנאה בין המפלגות לפני 15 שנה היתה יותר גדולה. גם זה יעבור. ואז יבא האחוד. הוא יבא אחרי החיים ולא לפניהם.

מקריאים כתב-יד שלוח מאת א. ד. גורדון בשם „עבודתנו מעתה".

———

יצחק טבנקין. צריך לאמר את הדברים בגלוי ולקרא אותם בשמם הנכון. במשך כל שנות קיומה של ההסתדרות החקלאית הלך וגדל הצורך של העובד ליצור ג'ו את אותו האירגן, שישמש לו כלי בטוי לעבודתו הצבורית המאוחדת מבלי כל הגבלות. ההסתדרות היתה החלוץ בתנועת-העבודה. הגבולים שהעמדו להסתדרות, אשר בה התרכזו כמעט כל הפועלים החקלאים — על ידי שתי המפלגות „המדיניות" שהיו בינינו, לאמר: הענינים ה„פרופסיונליים" אלה הם גבולי פעולתך, ועל השאר אין כחך להחליט, הכבידו על עבודתה כל הזמן. מועקה זו היתה לא קטנה, מאשר המועקה של התנאים החצוניים שבהם נתון העובד החקלאי בארץ כל הזמן. כי הגבלת ההתפתחות וחחפש בבית, בפנים, אפילו במדה הכי קטנה מעיקה יותר מכל סבל העבדות החצונית. ואלה הם תולדות מלחמת ההסתדרות התמידית בעד שחרורה מעול המפלגות. בכל זאת ידע צבור הפועלים בגדלו להרחיב כל פעם גבולי פעולתו המיוחדת, ועם רבוי צרכיו וערכו בעבודה ובישוב, ברא לו לעצמו את הבמה המשותפת הזאת, את ההסתדרות החקלאית, ועמדותיה ומוסדותיה. עם כל מוסד חדש, מפעל חדש, היו המפלגות מתעוררות ומעמידות גבולים. עד כאן! אבל כל צרך ממשי, כל אפשרות מעשית היה עובר את כל הגבולים. וכשהצרך בהתארגנות לשם שחרור העבודה, לשם שלטון העבודה בעבודת הישוב, נהיה לכח מניע בחיים התבטא זה במלחמה אחרונה זו, בתנועת האחוד. את בעלי האחוד לא תראו באספה זו יחידים; באספה כללית זו, פרי תנועה שהקיפה את כל הפועלים, מורגש וברור לכל בטוי הרצון של כלנו, הרגשת הנסיון של שחרור. רצון זה הגיע אל הנקודה הכי חשובה: לבטל את המפלגות, לשם פעולה חפשית ופוריה. כי כל פעולתנו בלי זה אינה פוריה. אנחנו הנהגנו מנהג „רע" מא־: ועידות פועלים כלליות. בכל פעם כשהיינו נפגשים בועידה היה מתעורר הרצון להתאחד, ועם גדול כח העובדים גדלה גם האפשרות להתאחד. לשון אחרת היתה נשמעת בועידות המפלגות. שם היו מונים את כל החטאים של ההסתדרות: שהיא עוסקת גם בעניני תרבות, מסדרת ספריות ודואגת להשכלה, לעברית, מתעסקת בעניני ישוב, ביראת מוסדות כספיים לעבודה זו כמו המשביר, קרן העבודה, עוסקת גם בפוליטיקא. אפילו בועידות אלה של המפלגות בדבר האחוד שקדמו לועידתנו זו, מה שונה לשון המדברים בהן ואצלנו. אותם האנשים דברו בועידת פועלי ציון על ההתאחדות בלשון של „כדאי", „ריוח" ו„תנאים", ופה מדברים ודנים על אותה השאלה מצד הצרך בהתאחדות ואפשרותה בשבילי העבודה והעובדים. גם בועידת הפועל הצעיר היה כך. כי בועידותינו הכלליות מתגברים האינסטינקטים של מעמד הפועלים כלו, הצרכים החיוניים של כל הצבור; אין הגבלה לעבודת הצבור כלו. מרות מעמד העובדים על כל חייו הצבוריים—זאת היתה מגמת ההסתדרות מיום הולדה. את שלטון העובד בגורלו מוכרחים אנו להשיג עכשיו לכל הפחות בתנועה בפנים, אם כרגע אין להשיג את השלטון הזה על כל החברה, שלטון המגיע לו ואשר יושג ביום מועד.

שאלה זאת של שחרור מעול המפלגות נהיתה לחריפה כעת גם מפני התרחבות אפק הפעולה. עד עכשיו היו לנו קבוצות בודדות בארץ. ואם המפלגתיות הרעילה את חיי הקבוצות האלה, הפריעה לפעולת הסתדרות העבודה הישובית הזו, עכבה בעד התפתחותן החפשית, מה יהיה בעבודה הישובית הרחבה שעומדת לפנינו? התחרות המפלגות

בתפיסת הנקודות הישיביות, דחית האחד את השני תהיה בכל מפעל ישובי חדש. הן כבר הרגשנו את זה באיפן מיחשי בשנים האחרונות ביחס לקבוצות הקפא"י והפועל הצעיר בגליל העליון ובחלדה, כפר אוריה ועוד. ואם עד עכשיו בעבודתנו התרבותית הקטנה ופחותה לא יכל היה לצאת „גן הירק" ע"י כל הירקנים כי אם רק „במסבת חברים לדעה" של הפועל הצעיר, ומלון עברי שמושי לעניני עבודה צריכים חברי הפועל הצעיר להתחיל לחבר לחוד, אחרי שההסתדרות מתעסקת בזה כבר שנים. מה יהיה עתה, כשעבודתנו התרבותית תצטרך להיות ביחס לעבר ענקית, להקיף הקנית השפה והדרכה בעבודה למאית העולים. מתיך הרגשה זו שעלינו מוטל תפקיד גדול דורשים אנחנו את השלטון העצמי של ההסתדרות החקלאית ובטול המפלגות במקצעות העבודה המשותפים. מה זאת אומרת בטול המפלגות? אם עבודתנו הישובית, המדינית, התרבותית היא אחת, משותפת לכלנו, אם במקצעות אלה של פעולה צבורית אין בינינו הבדלים — ואין אתם יודעים להראות על שום הבדלים כאלה—אזי בטול המפלגה הישובית, המדינית והתרבותית הוא חובה. למרות כל עניות כחותינו, חיינו—מחייב אותנו הנסיון הישובי שלנו לשאוף לזה, שקולנו יגיע לעם. מפני זה נחוצה לנו עתונות אחת המדברת בשם כלנו, בשם חיינו להעם כלו. אם יש עוד איזו מלוכה של פעולה צבורית מחוץ לחיינו אלה, איך נשלול את ההתבדלות הזאת, איך נבטל את המפלגה הזאת? ואם הצרך במפלגה מיוחדת הוא מחוץ לעבודתנו הישובית, הכלכלית והתרבותית למה לה למפלגה הצרך בעבודה הזאת? על זה דורשים אנחנו תשובה.

ועוד נקודה מחייבת את האחוד כעת. אחדותנו גדלה מתוך חיי הפועל בארץ. אותו הנסיון במושבה, ואצל האכר ובפרדס, אותם החפושים, היאוש והתקוה בקבוצה ובמושבה, בעבודה והגנה—אותן שאלות המשק והחיים הטרידו איתנו ואחרו איתני אחדות השפה, הנאמנות לה והמלחמה בעדה יאחדו את כלנו בארץ. פה הפרוד כרגע הוא רק פרי המסורת, פרי הגלות. מפני זה קשה אפילו לתפיס אותו, לקרא לו בשם, להבליט אותו. מחר יבואו העולים מהגולה. הם יבואו ובתורת הפרוד, תורות דגליות, גרות רוסיה וגליציה, פולניה ואמריקה, הגלות של הפועל המשעובד והגלות של בני בעלי הבתים אנשי האויר, חנוך הציוניות הרשמית וחנוך מלחמת המעמדות בידיהם. הם ימלאו את המפלגות שלנו. הם לא יבינו איש את רעהו. נקודות הפרוד במפלגות שלנו יתחזקו ויתרבו, נקודות האחוד יובלעו ויתבטלו. באחוד-ההסתדרות תהיה ארץ ישראל המשפיעה; בפרוד—המפלגות שבגולה תהיינה המשפיעות. אם לא כעת נתאחד אז מעכשיו נתרחק. ותתחיל ההתחרות: אצל האניה, בפגישה הראשונה של העולה. מגלת היוחסין תבדיל ותשניא; במושבה ובספריה, בעבודה ובהגנה, במשרדים. את ההסתדרות תבטלו ותהרסו. ומפה יתרחב הפרוד גם על הגולה. כי אחודנו נובע מחיינו. הציוניות והסוציאליות שלנו אינן תלויות מזה, אם באיזה מקום ישנו סוציאליסט-קוסמופוליט או אם יש ציוני החושב שהציוניות והנשמתה שוללת את הטבת מצב העבודה. לא מזה תלוי התוכן של הסוציאליות והציוניות שלנו, הנגוד וההתאמה שביניהן. בדברים מעשיים אנחנו עוסקים. מפני זה לא חשוב לנו הבסיס ההגיוני, האידאולוגי של הדרישות המעשיות. אנחנו משאירים ורוצים חפש הדעות. לנו חשוב עצם הענין של הלאמת הקרקע, של ההון הלאומי, של השפה העברית, מבלי דרכי המחשבה המפששת היכולות להביא אליהם, כי אם בתור שאיפות הנובעות מתוך צרכי חיינו, מתוך נסיוננו, נסיון העבודה והחיים בארץ.

אינני חושב גם כן כי צודקות הטענות נגד פועלי ציון בשם הסוציאליות הקוסמו-פוליטית, המתבוללת. במשך שנים עמדו הם בודדים בתוך מחנה הפועלים העברים והיו ללעג ולאנשי-ריב בעד הדגל של הסוציאליות הציונית, הלאומית. לא לשם בסיס תיאורטי של הסוציאליות, אלא לשם הגשמתה בחיים, בחיי ארץ ישראל, מציעים אנחנו את התכנית. התכנית הזאת היא למעשה תכנית של כלנו, היא גם הפרוגרמה של הפועל-הצעיר. אנחנו יכולים גם לבלי להזכיר את שמה של הסוציאליות בתכנית, ובלבד שהיא תהיה בה. ואין כל רשות לדבר על מיכניות של התנועה. פה באולם כלנו מרגישים ויודעים כי שלשה חדשים אלה היו חדשים של התעוררות כל הפועלים, התעוררות בלתי רגילה, שלא היתה כמוה בארץ, התעוררות של כל התנועה, שזה שלשה חדשים איננה נותנת מנוחה לאיש מאתנו. מתוך הרגשת כלנו שההסתדרות עומדת לפני סכנה, להבטל, קמה ההתאחדות. ועכשיו הגיעה שעתה.

אפרים רובינוביץ. בדבר האחוד אמר לי לבי יותר מששמעתי פה. הרבה אמר לי גם טבנקין, ורציתי מאד לשמוע את דברי המתנגדים, ופניתי בבקשה זו לחברי בהפועל-הצעיר. קודם אמרו לי כי באספה תשמע המלה המפוצצת, חוששני שלא ישמע פה כי אם הפירוד המפוצץ. הבאורים של שפרינצק הועילו לי להוכיח כי לא הטעַני לבי בחשבי, כי אין מקום לפרוד. אומרים לנו „איננו בטוחים". אין זו אלא מלה. כלום בקבלכם חבר חדש אל המפלגה הנכם תמיד בטוחים בו, ואילו עמדנו כלנו להכנס להפועל-הצעיר לא הייתם מקבלים אותנו?

נדמה לי כי רק מתוך הקשר אל מפלגת הפועל-הצעיר במשך שנים אינם יכולים לותר על קיומי, קיום שמו בלבד, שנשמתו פרחה ממנו. אומרים כי עוד לא הגיע הזמן. אבל למה נרחה למחר דבר שהגיע זמנו היום. האם עוד טרם עברה שעת ה„בוקרא"?

אומרים לנו לחכות לנפילת המחיצות מאליהן, אבל הלא ידוע כי אין מחיצה נופלת מאליה, ולמה לנו לשמור על מחיצה שכבר הגיע זמן נפילתה? שפרינצק אומר כי אין בכח מלת „אמן" להפיל את המחיצה, לדעתי, יש ויש בכח מלת אמן להפיל מחיצה שהיא רעועה כל כך. גם להתאחדות דרושה חליצות, יבואו החברים היקרים של הפועל-הצעיר, אשר יש משיכה הדדית בינינו וביניהם, ויעבדו עמנו. הזמנים נשתנו. לפנינו עתה עבודות כבירות. כלום רוצים אתם להמשיך גם עתה את קיומנו העלוב כמו במשך עשר השנים האחרונות?!

סיבובים על המצב כחוץ לארץ, המפריד. אולם הקריאה לאחוד צריכה לצאת מפה ולעבור את הגולה. אנחנו קוראים: בואו אחים, נתאחד!

א. יפה. אפשר מאד שרבים מכם, ואולי כלכם, תחשבו כי אדבר כך או אחרת מפני שאני חבר הפועל-הצעיר, לא איכפת לי. אני מדבר כמו שאני מרגיש, ומשום שאני מרגיש כך הנני חבר הפוע"צ.

אני בטוח שאם נדון על עניני ההסתדרות החקלאית לא יהיה כל פרוד בינינו, אמינתי זאת—מתוך הנסיון, כי העבודה היא מאחדת והדבורים מפרידים. חבל מאד שבמשך שלשת החדשים האחרונים היו בינינו הרבה דבורים, שהכניסו הרבה פרודים. אילו היו מדברים פחות ועושים יותר לא היה בא פרוד זה. כל אחד פועל וחושב לפי הרגשתו, ואם יש קבוץ החושב ופועל באופן משותף לא צריך לירות בו הצים. אין כאן להלחם במושג מופשט: ההפשטה—אסוננו. רגילים אנו להלחם ברחים של רוח וזה אסוננו כי אנו

מתרחקים מן המציאות. במציאות כל אחד מאתנו חבר בהסתדרות החקלאית, פועל ועובד בה. אינו יכול לקבל עלי שום כפיה, לא זו הדרך לדבר על רעיון בצורה של „אתם" ו„אנחנו".

אני נגד ההתאחדות, ובעד ההסתדרות החקלאית, ואני רואה כי תנועת האחוד באה להרוס את ההסתדרות הזו. החברים יודעים כי אני הנני נגד כל פוליטיקה, לא רק הפוליטיקה הבין לאומית, המפלגתית, כי אם גם הפוליטיקה שבין איש לרעהו. לדידי תבטלנה כל המפלגות, ואפילו הפוה"צ, אבל לא מתוך כפית הר כגיגית. אני נגד השלטה. אין השלטה, יש הסכמה! נסכים כלנו לדבר אחד—נעשנו, ואם לאו—ילך כל איש בשם אלהיו. אני מאמין בסוציאליות של יושר, המתעבת את השלטון, כי לא ישלוט שום איש, שום מפלגה, וגם איני רוצה להשליט דעית והחלטות על מי שהוא. רק דרך אחת — הסכמה הדדית!

לא נכון, כי המפלגות הפריעו לעבודת ההסתדרות. כבר אמרתי בועידת-ההסתדרות ברחובות: אם ההסתדרות תהיה די אורגנית ופועלת, ואם תעסק במה שצריך ולא בקנאת המפלגות — אזי תלך היא בראש ותצליח. ההסתדרות החקלאית צריכה לטפל בעניני העבודה, גם בעניני תרבות. ואם ימצאו חברים שירצו לטפל גם בפוליטיקה, יעשו גם זאת. אבל ההסתדרות בזמן האחרון עוסקת בציד-ארנבות והזניחה את עניניה החשובים. ענין הפועלים בא"י—זהו קדם כל לדאג לעניניהם הם, הענינים החקלאים-הישובים והתרבותיים של ההסתדרות החקלאית. ואם אנו מניחים אותם, ועיסקים בטפל—הרי זה הרס. אנו צריכים לטפל רק בעצמנו. אלה שעוד לא באו לארץ, אין לנו ולהם כלום. כאילו לא נולדו עדיין. בזה אני מתנגד גם למפלגתי. אבל למפלגות יש לסלח. אילם ההסתדרות אם תדאג לזה — הרי היא חוטאת לתעודתה. אני מציע כי נדבר על ההסתדרות החקלאית ונראה כי אין בינינו כל פרודים.

על הסעיף שהקריא טבנקין „מקיפה את כל הפועלים החיים על יגיעם, ומנהלת את עבודתה ברשות עצמה", (אם להוציא את המלים „בעלי אומניות חפשיות" שאינם נוגעים בי כלל) יכל אני לחתם בשתי ידים. אני כבר מאוחד בעצם היותי בהסתדרות החקלאית. אם יסתדרו פועלי העיר ובעלי אומניות חפשיות תוכל ההסתדרות החקלאית להתאחד אתם, אבל למה לנו לקדם נעשה לנשמע? למה לבנות בנין של ניר? כל הטררם על ההתאחדות הוא מיותר ומביא נזק. כל עבודה פוריה, תבוא ממקום שתבוא, ברוכה תהיה. בפוליטיקה איני מאמין. פוליטיקה ושקר—לדידי היינו הך. כל דאגה למי שהוא אחר מבלעדי — הרי זה שקר. בהתאסף ההסתדרות לבנין, עליה לשכח הכל מבלעדי עצמה, ואין רשות לשום מפלגה לשאף להגבלת מי שהוא. אל תעשו לכם קרנים, ואז לא יהיה את מי לנגח.

נ. גולדברג. יפה מדבר על דבורים ועל מעשים. האחוד זהו הדבר הכי מעשי שבידינו לעשותו כיום. כלום אין יפה יודע, כי קפה אחת לפועלים טובה יותר משלוש-קפות (קפא"י, קפת הפוה"צ העומדת להוצר, קרן-עבודה), הזקוקות כלן לרחמים ותלויות בחו"ל? ובכל עבודה אשר תפנו תראו, עד כמה האחוד הוא הוא המוצא המעשי.

שפרינצק חלק תשבחות לחברי המפלגות, ואמר כי המפלגות עבדו יחד בשלום, והכל היה בטוב. הדבר אינו מדויק קצת. היחסים היו לא טבעיים לגמרי. היו חשדים, אי-הבנה. העבודה סבלה. היו זמנים שחברי המפלגות, כאלו השתדלו לבלי הבין

אחד את השני. וכך היה הדבר מצד הבלתי-מפלגתיים. אני רואה בהם מפלגה שלישית, וההפסד החמרי והתרבותי היוצא ממצב זה הוא מעשי, מעשי מאד.

נ. פרנקל. השנה נמלאו תשע שנים מיום הוסד ההסתדרות החקלאית של פועלי יהודה, שאני וחברי במיסדיה. עכשיו הנני חש כאילו אני עומד לפני תפלת ההשכבה שלה. אתם מביאים אותה לידי חורבן. היסוד היחידי הממשי, שעליו אפשר לאחד את הכל, לרבות התימנים, המזרחים, ואפילו האידישיסטים, הם ענינים כמו קופת חולים, המשביר וכו'. אבל אם ההסתדרות מתחילה לעסוק בסדר המדיני של הארץ, פה יש כבר מקום לשנוי דעות וסגנונים. אתם האחראים בעד גורל ההסתדרות החקלאית, אם לא תשובו מדרככם זו.

לא הפעם הראשונה היא זאת שמזדמן לי לשמוע על אדות שחרור צבור הפועלים מלחץ המפלגות. אין זה חדש. אבל שונה הוא עתה המצב בדבר אחד, עד כה ידענו מי הטוען ומי המכחיש בטענה הזו. עוד בועידה האחרונה ברחובות, בהשמע טענה זו מבעלי האחוד של עכשיו, יצאו חברי המפלגות והכחישו במציאות מועקת המפלגות.

ועכשיו טוענים ככה בני המפלגה.

(היושב ראש מעיר, כי זה לא נכון. בועידה החקלאית של השנה הקודמת דברו גם המפלגתיים, ובתוכם חברי הפועה"צ, על מועקת המפלגות: יקום שקולניק ויעיד!)

אין אתם יכולים לשנות את דעתנו.

כזאת וכזאת היא דעת הפועל הצעיר והוא לא יותר על דעתו. ואם גם ישאר מועט שבמועט. ועוד אומר: חרפה היא כי מפלגת פועלים כיום הזה מכניסה בתקנות-ההתאחדות את הכניסה לאינטרנציונל (מהומה, מחאות. היושב ראש מרגיע את הקהל, דורש סבלנות) חברי האינטרנציונל עושים מעשיב, אשר שום מושל עריץ לא ירשה לעצמו. כשעמד ליבקנכט למשפט בעד תעמולה אנטימיליטריסטית לא העיז וילהלם לדונו למות, וחברי האינטרנציונל הם שהרגו את ליבקנכט ורוזה לוקסמבורג (קריאות: שקר, שקר. היו"ר מהסה) ועובדא היא, כי אלה שנגשו באמת להגשמת הסוציאליות, הבולשביקים ברוסיה, פוגשים בהתנגדות עצומה מצד האינטרנציונל.

שואלים אותנו: מדוע אינכם רוצים להתאחד? ואני אשאל את ההיפך: אם אמת הדבר, כי ההבדל בין המפלגות כבר אינו קים, מה מונע אתכם להכנס לפוה"צ? אתם רוצים לברא בריאה חדשה של התמזגות גמורה, דבר שלא נראה בכל העולם.

לדעתי, תוצרנה בין הפועלים עוד מפלגות. כשם שקיום עמים אינו מחיב מלחמות ככה אין קיום מפלגות מונע שלוב. העובדא עצמה, שמפלגה אחת הודיעה, כי אין היא מסכימה להתאחד ולהפסיק את קיומה, היתה צריכה להכריח את המתחילים באחוד להרפות ממנו. שכלי אומר לי, כי אי אפשר לנו להתאחד.

רוטברג. לא קל עתה לדבר בשאלה זו. כלנו עדים להתפתחות ההסתדרות החקלאית. ופה באים ומספרים דברים, אשר הכחשותיהם ברורות לכלנו. אני מוצא לנחוץ, לחזור ולהעיד, כי המפלגות שתיהן כאחת לא נתנו להסתדרות לחיות. אף אחת מאספות יהודה והגליל לא עברה בשלום. אנחנו, עובדי ההסתדרות, סבלנו מזה תמיד. בראשונה היתה מפלגת פועלי-ציון שעינה איתנו ודרשה: פרופיסיונליות, צמצום-הענינים. המפלגה שתמכה אז בנו, הפועל הצעיר, מתנגדת לנו עכשיו והיא הרוגלת כל השנים האחרונות ב„פרופיסיונליות".

חברי המפלגה אומרים לנו: „אנו רוצים ונכונים לעבוד בעד ההסתדרות". אבל הם כבר מזמן חדלו להשתתף בפועל בעבודות ההסתדרות. ויצרו יחסים כאלה, שכבר אי אפשר להם להשתתף בהסתדרות, כל זמן שהיחסים האלה ימשכו. יהא הדבר ברור: כיום אין הסתדרות חקלאית קימת. לשום איש אין רצון לעבוד בהסתדרות. לאנשי המפלגות — מפני היחסים המפלגתיים. לנו — מפני שנלאינו לבזבז את כחנו לכל התנגדות. ברור, כי אם לא נוכל להתאחד בהיותנו קומץ קטן — אחרי כן לא כל שכן. גם עתה, בראשית בא החלוצים החדשים, משתדלים הדגניים להכניסם לדגניה, לשם „חנוך", והכנרתיים — לכנרת. ומה יהיה כשיבאו ההמונים?

ומהו הטעם נגד האחוד? מסרת! מסרת של תשע-עשר שנים. מה הן עשר שנים בחיי תנועה היסטורית? האמנם אי אפשר על זה להתגבר? שפרינצק אומר לנו בבטחון גמור: הניחו, תעבורנה עוד שנים אחדות, והדבר, אשר אינו עולה הפעם, יעלה בידי הפועל הצעיר. מדוע, איפוא, לא יעלה הדבר בידינו עתה?

במשך שלשת החדשים האחרונים, מאז החל רעיון האחוד לפעם בלב כל אחד מאתנו, ראיתי ברור, כי האחוד יקום רק בהבטל המפלגות ונוכחתי, שאין כל טעמים נגד האחוד. לאחוד יש הרגשה בריאה. שאלתי והקשבתי וטעמים אמתיים נגד, לא שמעתי. ואם יש פגמים בהתאחדות זו, המיצעת, הרי זה מאשמת אותו הצבור, שאינו רוצה להשתתף ביצירת האחוד. גם אני נטיתי להתנגד לכניסה לברית העולמית של פו"צ, אבל ברור הדבר, שאנו צריכים לברא קשר עם הגולה. שאם לא כך, הרי ההמונים יבאו הנה ויביאו אתם את אשר אתם. ובכן, מה אנו חוששים לקשרים, העוזרים להכין אותם לארץ-ישראל?

אני, כחבר הפועל הצעיר, חושב, כי אנו צריכים להיות משפחה אחת בארץ. ואינני מבין מדוע זה אי אפשר לנו להתאחד עם מפלגות הקימות בחו"ל והעומדות לבא לא"י, כמו צעירי ציון ודומיהם. מדוע אי אפשר לנו להתאחד עם צבור הפועלים פה?

להצעה, המשאירה את המצב המפלגתי הקים, ורוצה לחבר פדרציה של המפלגות, אין כל ערך. ואשר לאטמוספירה הנוראה שניצרה בגליל לרגלי שאלת האחוד, היא אינה נוראה מאשר היתה קדם. האספה המכוננת הוכיחה לנו די את הסכנה שבפרודים הקימים. אילו היתה בינינו הסכמה הדדית, היו הצירים שלנו נבחרים ונוסעים לאספת השלום. על ידי היחסים והפרודים הפסדנו את כל אפשרות ההשפעה וההגנה על דרישות העובדים בשעה כל כך קשה ואחראית. אין לראות בהתאחדות שאלה של אישים. זוהי שאלה של חנוך, של צורות עבודה משתפות ורחבות. נסיר את המסוה, ונראה את מצב ההסתדרות החקלאית, אשר אין לה כל תקומה מבלי ההתאחדות.

נחמן לוי. מצב התימנים היה עד היום גרוע ממצב הפועלים האשכנזים• וכל הפרודים שהיו בין הפועלים לבין עצמם גרמו לתימנים להשאר בעבדותם. ועתה כבר הגיעה השעה, כי נצא מעול האכרים להתאחדות גמורה, התאחדות המעמד העובד בארץ, ולא יותר. ודי מה שסבלנו, כבוש יהודה והגליל עורר את התימנים להשתדל להסתדר ולהרים את מצבם. וכיון שזכיתי להשתתף בועידה זו, העקר אצלי וגם אצל שאר חברי התימנים—שאלת האחוד. אחוד זה דבר הכרחי. והמכריח הוא הצר שבנגרנו. ומשום זה החובה עלינו לאחד את כל העובדים בארץ לפי המטרות העקריות. וצריך שיהיה שויון גמור בין החברים הנכנסים להתאחדות. מהיום והלאה צריכים כל הפועלים להיות מסודרים בעבודה, כמו פועלי החוות.

שקולניק. דברו פה בשון של צווי: כנסת העבודה דורשת אחוד. זה לא נכון. הדוקטרינות שמהן בא הח' כצנלסון לרעיון האחוד אינן מספיקות. רמז דבר על החובות של החיים החמריים והנפשיים, — שאלה זו עמדה לפנינו גם קדם. טבנקין דבר על השתחררות. מלה מעוררת ומושכת, אמנם. אבל, האם מן הצל שלנו נשתחרר? דוקא משום שהתקופה היא גדולה ומעירות וישנן דחיפות לחיים חדשים, חושבים אנו שעוד לא הגיע הזמן לזה. העיברא של קיום מפלגות היא עוברא שהתקימה ושתתקים ואין להשתחרר ממנה באופן מלאכותי. הצרכים החיוניים שלנו ירכזו תמיד את מחשבות כלנו, ובזה ורק בזה היינו תמיד מאוחדים. לא מתוך עצלות המחשבה או חוסר רצון אנו עומדים מנגד להתאחדות. להיפך. מתוך התעוררות-המחשבה ומתוך הכרת הצ"ך באחוד, אנו מתעכבים מלעשות את הצעד הזה. אנו רואים שדוקא בזמן האחרון היו ועידות מפלגתיות ערות וחיות, וכה מורגש היה הקשר בין חברי המפלגה. ואין אנו יכולים להפסיק את התנועות האלה. אנשים שהיו בהרגשה אחת ויצרו יחד את הבגז' הרוחני שלהם בהמשך של תקופה, אינם יכולים לבא ולפרק את זה פתאם מעליהם. צריך להניח שכלם יחיו וייצרו ברוחם ובכח היצירת החפשית. ובדבר המלחמות שבין המפלגות, מדוע זה אי אפשר לקבוע למשל, חוקים קבועים, אי מוסר קבוע, אשר על פיהם יסתדרו הענינים?

שלמה לבקוביץ. הענין יוצא מגדר ברור ועובר לתוך פולימיקא מפלגתית. משום זה קשה כל כך הדבור. לי ביחוד, בתור חבר הפועל הצעיר, קשה ההרגשה שאני עומד להפרד מסבתי. אבל מרגיש אני שעלי לעשות זאת. בהתנגדות לאחוד איני רואה שקול-דעת אישי, עצמי, כי אם מפלגתי. ומשום זה לבד עלינו להתאחד, בכדי להפיל את הקירות האלה אשר אינם נותנים לנו להבין איש את רעהו. יש לנו לכלנו רק דבר אחד: גאולת העם והארץ. התקרבות למטרה זו—זהו הנימוק היחידי. מה שמחוץ לזה אינו יכול לעמוד בפני אחדותנו. אין אני מכחיש במציאות צורות מיוחדות למפלגות. אבל במקום שיש צורה עצמית—אין לפחד מפני טשטוש. ומציאות הצורה המיוחדה אינה מחיבת בשום אופן שיהא אחד עוין את השני. ואם זה הוא ככה—סימן שהצורה היא מזויפת. וכל מי שהוא באמת בעל צורה מיוחדה, יכול להיות בטוח בהשפעתו על חיי הצבור. שפרינצק אמר: אנחנו מעבירים את בני הבע"ב לארץ. זו היא אמנם שליחות גדולה למדי, וכדאי הדבר, כי בשביל זה ישאר הפיה"צ קים. אבל עלינו להעביר הנה כח עוד יותר גדול--את כל העם. ולשם זה אנו צריכים להתאחד ולעבד יחד.

א. שוחט. אין אני נוגע בעצם השאלה. לאלה שרוצים להבין זה ככר מובן, לא יהיה מובן לאלה שאינם רוצים בזה, ולמה לחנם לטחון קמה טחון. רוצה אני רק לעמוד על אותה המשטמה אשר הכנסה בקרבנו על ידי האחוד, והחטא הזה הוא בודאי חטא שאין לו כפרה.

שלום גלוסקא. יש לברך על ההתאחדות: שהגיענו לזמן הזה. אנחנו יודעים שענינים אלה הם הרת עולם. הנואמים דברו על ענין השפה. השפה יקרה לנו. ואנו התיצבנו נגד השפה הזרה. ושתהיה השפה העברית שולטת בכל הארץ. העבודה היא אצלנו העקר, כלומר, החקלאית, ובה אנחנו חיים ומקוים לעבודה עצמית. אין אנחנו חדשים בהסתדרות. אנשי פ"ת מכירים בנו מתחלת המשבר. סבלנו במה שעבר. ומעכשיו תקותנו לקבל צורה הדשה, בעבודתנו אנחנו ומשפחותינו. המפלגות לא נחוצות. לפי שהן

מולידות סכסוכים. על ידי ההתאחדות נצא משעבוד לגאולה. לענינים דתיים אנחנו עדה בפני עצמנו, ודורשים את זכויותינו כיתר העדות הדתיות בארץ, ובשאר ענינים אנו פועלים חקלאים, לא תימנים.

רמ״ז. דברו על כפיה ואנס מצדנו. במה? הלא תחנונים היו דברינו. תחנונים ידבר רש. ולכם ישנה התקיפות לעמד מנגד ולהשיב כעשיר. אבל זה לא מיסרי להשיב לנו ככה. ואנחנו אם כי דברנו תחנונים, נדע גם להיות קשים וחזקים.

חוששים לטשטוש הצורה. אבל טשטוש הצורה ישנו במפלגות זה מכבר. השנאה היא לא ממלחמת דעות, כי אם ממלחמת-מפלגות. מלחמת דעות אינה מסוכנת, ואף בתוך ההתאחדות אין בה כל סכנה. אילו דאגתם להפצת-דעות הייתם נכנסים בהתאחדות הכללית, ואזי היה אולי כל המחנה או רבו שלכם. למשיכה ההדדית אין כל סכנה. כל קבוצותינו בנויות על יסוד הבחירה החפשית. ומה יפריע למשיכת-חברים הדדית אם נהיה כלנו בהסתדרות אחת? קל מאד לה זנגד להתאחדות. זוהי יצירה ודורשת חפ״ש דרכים, התאמצות רצון. ופה יש הפרעה לרצון, התאמצות-רצון נגדית. ואם לא נשקיע כלנו יחד את כחנו בהתאחדות, היא לא תבא. אבל אנו לא נעמד בפני ההתנגדות׳ השנאה הקימת, היא פרי היחסים המפלגתיים הקודמים. אנו רוצים להשתחרר ממנה. הצעה.

הועידה הכללית הראשונה של פועלי א״י החקלאים מוצאת כי הגיעה השעה המחיבת את אחוד כל פועלי א״י להסתדרות אחת על יסוד העקרים שהוצא מאת ועדת-האחוד, ובוחרת בועדה עורכת שתעבד את פרטי התקונים והשנויים.

פרנקל. מוסר בשם הפוה״צ את ההחלטה שנתקבלה בועידה היוצאת מן הכלל (לפני ועידת ההסתדרות) לדון בשאלת ההתאחדות. וזה לשונה:

א) „ועידת „הפועל הצעיר״ מיום כ״ב-כ״ג אדר א׳ בעמדה על החלטת הועידה הכללית של המפלגה אשר היתה בחנוכה בנוגע לצורך באחוד הפעולה והתאמתה בין חלקי צבור הפועלים בארץ, מאשרת את ההחלטה שנתקבלה במועצת ראשון לציון, האומרת: „כי אין הועד המרכזי נכנס במו״מ של אחוד כזה אשר יש בו משום טשטוש המפלגה״.

יחד עם זת מגלה הועידה את דעתה כי אין מפלגה אחת יכולה כרגע להיות המבטאה הכוללת את ההשקפות והזרמים השולטים בצבור הפועלים בארץ ישראל ולפיכך מוצאת היא את הרעיון ליצירת „אחדות העבודה״ בתור המפלגה היחידה שתאחד את כל פועלי א״י, לבלתי מתאים״.

ביחס להצעת האחוד הפרקטיבי עפ״י החלטת הועידה הכללית של המפלגה בחנוכה, אשרה הועידה היוצאת מן הכלל את יסודות האחוד הבאים כדי להגישם לפני ועידת הסתדרות הפועלים החקלאים בפתח־תקוה.

ב) „I. העבודה בארץ מסתדרת למקצעותיה.

II. ההסתדרות החקלאית הכללית, כמו כן יתר ההסתדרויות המקצעיות — הן-בלתי מפלגתיות.

III. תפקידיה של ההסדרות החקלאית הם:

1] אינפורמציה פנימית בעבודה.

2] סדור העבודה היום יומית.

3] מוסדות בלכליים, צרכים סניטריים ועזרה הדדית.

4] סדור עבודות קבלניות כלליות.

5] משא ומתן עם נותני עבודה והגנת האינטרסים המשותפים של צבור הפועלים.
6] השכלה חקלאית מקצועית.

IV. הננו מניחים כי יש והעבודה אצל ההסתדרויות הפרופיסיונליות, וביחוד בהסתדרות החקלאית, קשורה לפעמים גם לתביעות חברותיות פוליטיות המלוות במומנטים ידועים את העבודה הפרופיסיונלית.

ברור גם כי עבודת המפלגה במקצועות שונים קשורה במעשים פרופיסיונליים וישוביים שהאיניציטיבה והרצון העצמי של המפלגה מתגלים בהם.

לפיכך, לשם התאמת הפעולה ואחודה, נוצר מוסד מכון (רגולטיבי) בצורת של משרד עבודת מיוחד.

V. חוג הפעולה של משרד העבודה הוא:

1] להביא לידי התאמה את הפעולות הנעשות ע"י המפלגות והסתדרויות השונות במקצוע העבודה, מתוך הסכם ואינפורמציה הדדית (כמו בעניני יסוד קבוצות ומושבי עובדים וכו'.

2] המשרד המאוחד מביא במקרים האפשריים לידי הבעת משותפת את רצונו המשותף של כל צבור הפיעלים וחלקיו המאורגנים, בשאלות ידועות.

3] החזקה והנהלה של מוסדים המשותפים לכל פועלי הארץ במושבה ובעיר, כמו לשכת עבודה מרכזית וכו'.

4] משרד העבודה המאוחד נוצר ע"י ב"כ שוה מצד „הפועל הצעיר" „פועלי ציון" והסתדרות החקלאית. הרחבת המוסד הזה נעשית בהסכם הדדי מחלט של שלשת החלקים הללו.

בן-גוריון. שאלה: לשם מה החזיק הפועל הצעיר במשך שני ימים את הצעתו בסוד, ולא נתן את האפשרות לועידה לדון עליה ולבררה?

שפרינצק. אין לי תשובה, יש לי רק מחאה נגד המחשבה, שהיתה כאן איזו כונה זרה. אני שאלתי אתכם, אם מוצאים אתם יסוד למו"מ בדבר ההתאחדות מבלי טשטוש צורת המפלגות, ותשובה לא באה. ונדמה לי שתכניתנו היתה ידועה לכם, ולפי כל מהלך הענינים היה הענין אצלכם ברור.

י. טבנקין. אנו הצענו הצעת אחוד. והנה, אחרי זמן רב, בסוף הוכוחים של הועידה, נתנה לנו עוד אחת, זו של הפועל הצעיר. לא אדבר על עצם ההצעה כי אם על ההבדל שבינה ובין הצעתנו. לפנינו תכנית לא של אחוד, כי אם של פרוד. יש כאן 6 סעיפים על פעולת ההסתדרות החקלאית, שהיא צריכה להיות רק פרופסיונלית, מה שלא היתה אף יום, למרות רצון המעטים בני המפלגות; משום שענינינו הפרופסיונליים אינם נתנים להתגדר ככה. הצעה זו מבססת את המצב הקודם אשר לו התנגדנו מפני הצמצום וההגבלה שבו. אין כאן שום תקון. להיפך יש פה גלוי הרצון לבטל את ההסתדרות. מניחים למפרע שגם בעבודה הפרופסיונלית יש ענינים מיוחדים למפלגה וידה חלה בהם: ישנן, איפוא, שתי רשיות. ומה נעשה אנחנו — הרב הגדול של הפיעלים החקלאיים-הבלתי מפלגתיים. ובכן אילו שלש רשויות. ולמען כון והתאם את פעולותיהם, בוראים מוסד מתוך וזהו כל האחוד. ההשקפה אינה חדשה, אולם ההסתדרות לא הסכימה שעניני הקבוצות והעבודה הישובית יהיו לנחלת המפלגות — למה נעשה כדבר הזה כעת? הרכבת משרד העבודה, זה שהוצע פה, אינו מתאים לדרישות האלמנטריות של שויון-כללי. כי חבר

המפלגה ישתתף פעמים בבחירות באות כח של הפועלים: גם על ידי מפלגתו וגם בתוך ההסתדרות. ויש בהצעה זו גם הבטחת ההגמוניה של המעוט, מפני שאין הרב מכריע במשרד זה, כי אם רק הסכמת המעוט. ויש גם בטול המוסד כולו. מה-נפשך: אם אין חלוקי דעות, למה הפררציה? ואם יהיו — הלא אי אפשר יהיה להחליט כלום ולפעול בלי להסכים תמיד למעוט, איזה שלא יהיה.

הצעתנו מאחדת את כל הפועלים החקלאים, כמו קודם היא רק מרחיבה את גבולי פעולותיה של הסתדרות הפועלים החקלאים, גם על הצרכים התרבותיים והמדיניים.

העבודה המדינית היא לגבנו רק אמצעי. מטרתנו אחת: עם עובד עברי. לפי מטרה זאת בונים אנו עתה את כל עבודתנו: הפרופסיונלית, הישובית והמדינית, והתרבותית. ואין אנו יודעים איזו מהן עדיפה. ההסתדרות החקלאית עוסקת בכלן, ומשתתפת בזה יחד עם כל פועלי הארץ. ההסתדרות המקצעית, שמאחדת את כל פועלי המקצע, באשר הם פועלים, היא היסוד לכל עבודתנו הצבורית ואין גבול לעבודתה. בשים מקצע של פעולה צבורית אין עליה שום מרות אחרת, מלבד המוסד העליון האחד המאחד את כל מקצעות העבודה בארץ.

חברי הפועה"צ אם גם לא יסכימו לבטול המפלגה, לאחדות העבודה, הם יכולים וצריכים לפי דעתי להשאר חברים בהסתדרות החקלאית, עם באות כח פרופרציונלית במרכז. אולם אין הזכות למעוט לכוף את הרב, לבל ירחיב את חוג עבודתו כשהוא רוצה בזה. הכנעה בדעה אין אנו רוצים. אין אנו רוצים בטול הדעה. צר יהיה אם המעוט, הפועה"צ, יתנגד לנו במעשיו. אבל ההסתדרות החקלאית תשאר כמו תמיד בלתי-מפלגתית, פתוחה לפני כל פועל חקלאי. היא רק תרחיב את חוג פעולותיה, מבלי להזדקק למי שהוא, מבלי שאל את פי אחרים. ברית האגודות המקצעיות הבלתי-מפלגתית „אחדות-העבודה" תאחד גם אותה.

א. יפה. אלה הם דברי באספות ההסתדרות מראשיתה: מהו הצל שאתם מפחדים מפניו? יש אדם נרדף מצלו ויוצא משום כך מדעתו. ההסתדרות החקלאית או לפחות חלק ממנה נרדף מצלו.

אני שולל את האשמה, כי המפלגות מפריעות להסתדרות לעבוד. אין המפלגות מפריעות, כי אם נרפים אתם! אני שהנני חבר המפלגה איני קשור בה, כשאני עובד בהסתדרות. ואני יכול לאמר, כי עשיתי בעד ההסתדרות יותר מאשר אתם הבלתי-מפלגתיים. עתה בימי העבודה החקלאית הבוערת מתאספים לימים אחרים לדבר בענינים מפשטים, ועוד מעט תתחילו בועידת האחוד הכללית—דבר עוד יותר מפשט! כשאמרתי נרפים לא כונתי לעבודתכם, בתור פועלים, כי אם לעבודתכם הצבורית. צריך לדון על כל דבר לחוד, ולראות אם יש בו ברכה או קללה. ואם במסבת אנשים קשורים ביניהם יש ברכה לצבור הפועלים נסכים לה. מושג הפרעה אינו בכלל קים. מי יפריע להסתדרות, כשתבא לעשות דבר ממשי? ההסתדרות אינה צריכה להתחשב עם אויבים. היא העיקר ומפניה צריכים כלם לירא. הקהל הרחב של הצבור העובד אינו צריך לעסק בפוליטיקה, כי אם בעצם העבודה.

שפרינצק. תכניתנו ברורה. יש בה לקיים, אבל הם נובעים מן המציאות. אין כאן הגבלה. אם תוכל ההסתדרות באמת להקיף את הכל ולעשות דבר. שהוא ההסכם הטבעי של הכל — יֵעָשה נא הדבר. ט. אומר: מתאספים בועידות ההסתדרות הכלליות

ומחליטים, ואח"כ — בועידות המפלגות ומשנים. האם חושב ט. , כי יש איזה קֶסֶם, איזה כח מיוחד של אנשים בודדים, המהפך את הכרת האנשים, כשהם נכנסים לתוך המפלגה? איני יודע, מי הם האנשים העומדים מן החוץ ומגבילים את ההסתדרות. הטבע אינו רוצה להחליף את עצמו. ואני אומר: אם באמת יש רצון וכח אחד של מעמד והם משותפים, ממילא ישפכו למקום אחד. מי יודע, אולי באמת באו בעולם שנויים המכשירים את הלבבות, אזי יבא האחוד משם. נראה, אין אנו בעלי דמיון, ואין אנו הולכים אחרי אילוזיות. אם יהיה אחוד או פרוד, יהיו שניהם לכבוד המעמד. מצדנו יהיה הרצון הכי גדול להתנגד לכל טשטושים. בדברי טבנקין האחרונים אני רואה רמז למוצא, כדאי שטבנקין יבאר את הצעתו האחרונה למעשה.

י ב נ א ל י. אני צריך לבאר, מדוע אין אנו מקבלים את הצעת הפועה"צ. אבל קדם עלי לאמר, כי ההצעה אחרה לבא. אתמול היה מקום לפועל הצעיר להציע את הצעתו, שנתקבלה בועידתו, ולא רק שלא הציעו, אלא שנמנעו חצי יום מלהשתתף במשא ומתן. אני זוקף זאת לחובתו של הפוה"צ באספתנו זו. מדוע אין אנו יכולים לקבל את ההצעה? היא אומרת, שהמפלגות תתקימנה וההסתדרות תשאר פרופסיונלית. נגד זה אנו נלחמים כל שנות עבודתנו בארץ. והיום אילי יומה האחרון של הצעה זו. מהו יסודה של ההצעה? כ פ י ל ו ת. הפועל בארץ קשור לשני מרכזים. אלה הם חיים בלי מרכז. חיים של התנגשות והתרוצצות תמידית. בלב החבר השיך למפלגה ולהסתדרות מתרוצצות שתי נשמות. כפילות זו כבר אי אפשר יותר לשאת. התפתחות כחותינו החברתיים דורשת מרכז אחד, ולא שני מתנגדים. אפילו זה לבד שחבר אחד משלם מס לשני מקומות — הורס. אבל הדברים נוגעים לא לתשלומי-מס כי אם לעצם החיים. אני התאספנו ברחובות בועידה השנתית הקודמת, ואחרי ברורים רבים ומלחמה קשה, החלטנו פ ה א ח ד, כי ההסתדרות הנה המוסד העליון הכללי בכל הענינים הישוביים. אחרי חדשים אחדים מתאסף חלק מאותה ההסתדרות בצרוף חברים בלתי-חקלאיים, ומזימים החלטה זו באחרת, המוצאת כי המרכז לכל הענינים הישוביים וכו' להחבר, היא — מפלגתו. וממצב זה, ההורס כל אפשרות של פעולה חברתית בריאה, צריכים להגאל.

אומרים לנו, כי המציאות דורשת פדרציה. מהי פדרציה? שני גופים, שיש ביניהם קוי-הבדל ונקודות-שתוף מתאחדים על יסוד נקודות-השתוף. אבל כאן הלא אין דבר כזה. המתגלות איזו סתירות בחיינו החברתיים? לא. סתירות יכולות להמצא ביחסים אישיים, אינטימייב, מוסריים וכו', ענינים שהם רשות-היחיד. אין איש יודע מהו הדבר המבדיל בינינו. ומשום כך, בכדי לקים את המחיצות החברתיות, מעבירים איתנו לשאלות וסכסוכים מוסריים. זה מקלקל את חיינו, מרפה את כחותינו. הפרוד הזה מחליש ומשפיל את הפועל ואת ערך חייו. אם נקים גם להבא את המפלגות, תהיינה הן, בכח רצון הקיום, מוכרחות לשאף להתבדלות ולהתבלטות מקסימלית. החלקים המפרדים שואפים להבליט ולהגביר את יסודות הנגוד. סתירה זו ממררת את חיינו, חיי כלנו, וממנה צריך להגאל.

סדור הקבוצות, אחד הדברים הכי רבוליוציוניים בחיינו, נעשה לרעה חולה על ידי סדור המפלגות. ועל אחת כמה עבודת התרבות. משל קטן לדברי. היתואר הדבר שהמונחים החקלאים יבראו בתוכנו על פי חלוקה מפלגתית, בשעה שזהו צורך כל הצבור (קיים זה כבר ילקוט המלון החקלאי הנאגר על ידי חברים בתוך הועד התרבותי של הסתדרותנו ובועידת הפועה"צ האחרונה נבחר ועד תרבותי וקומיסיה מיוחדת לטרמנלוגיה חקלאית).

הרוב הגדול מן הצבור עומד בנסיון להרפא מן המחלה הזאת של המפלגתיות, וחלק ממנו אינו רוצה עוד, נקוה נא ונדע כי כולנו, מלבד המועט הקטן, נרפאים.

ההסתדרות הכללית בונה את עצמה לפי הציור שהיא מציגה לעצמה, הפועה"צ יכל גם לא להשתתף בזה. אבל כל חבר של הפועה"צ, אם הוא חבר להסת' החקלאית יקבל את החלטת הרב. רשאים חברי דפועה"צ להשאיר לעצמם ענינים מיוחדים. אבל בדברים שהוא הולך יחד אתנו חייב הוא להשמע לרב ככל אחד מאתנו.

רמז. אין מקום לוכוחים עוד. שתי עובדות לפנינו. ורשאי כל אחד להעריכם כ־צונו. אולם עתה נתגלתה שאלה חדשה. צבור אשר מאיזה טעמים שהם, מתוך אי אמונה, אינו מסכים להכנס באחדות, חובתנו לברוא לו את האפשרות להשאר בהסתדרות החקלאית, זוהי חובתנו על פי עצם מהות אחדותנו. לכן אציע: שאחר יצירת אחדות-העבודה תבחר ועדה שתדון יחד עם באי כח הפועה"צ ע' אפשרות השתתפות של חברי הפועה"צ בהסתדרות החקלאית של אחדות העבודה. יש עוד תקוה לאחדות. ההסתדרות החקלאית נשארת, ולברור המודוס תבחר אחר כך הועדה. אם לא תהיה שאיפה להרבות את הנקודות המשותפות אז אין תקוה לאחדות בעתיד ולהשלטת ההסתדרות. אני רואה מדברי שפרינצק כי יש תקוה כזו.

בן-גוריון. הצעת רמז מכניסה מגמה סותרת לכל אשר נדבר פה. אף זוהי פדרציה.

בן-ציון. אין להתוכח על הצעה זו. ז"ו ענין למרכז אחדות-העבודה, לכשתוסד.

בן-גוריון. יש כאן שתי הצעות. הצעה אחת באה לא מקרב מפלגה, השניה— של מפלגה. בהצעה הראשונה השתתפו אנשים מכל הזרמים, מכל המפלגות, גם חברי הפוה"צ, בה דובר על יצירת הסתדרות המאחדת את כל המעמד העובד. אמונתנו נתחזקה, כי מכיון שהועדה המרכבה משני זרמים שונים הסכימה לדבר — גם הפועלים כלם יסכימו לה. ובאמת נתקבלה רצעה זו בעיקרה בהתלהבות ובשמחה מצד רוב הפועלים. פתאים הופיעה מפלגה אחת ואמרה: לא, לא נתן. השתדלתי להבין את טעמיהם ולא יכלתי. הח' שפרינצק, שפניתי אליו, הסכים למעשה בכל הדברים אשר דברתי עליהם. אך בכל זאת התנגד לעצם האחדות. ואת בסיסו לא הבנתי. ועתה הנה לפנינו הצעת הפוה"צ, ורואים אנו שהם באי בהחלטה קודמת, לבלי הכנס לשום מו"מ שיש בו מטשטוש המפלגה. אנו בררנו את כל הטעמים, התנגדו לזה מבלי לתת באורים. היו"ר פנה למתנגדים ותבע את נמוקיהם. יצא חבר הפוה"צ ואמר מה שאמר. אבל על תביעתנו אין תשובה. והוא לא אמר מדוע הוא שולל מן המעמד העובד את זכות שלטונו בעצמו, זכות האויטונומיה. יוצא שכל זה, מחמת שהחליטו, לבלי הכנס אפילו במו"מ. טבע הדברים מחייב, שאם יש הסתדרות או מפלגה הן שואפות להגמוניה. כן היה בפועלי ציון, וכן היה גם בפוה"צ. מפני שברור לני, כי יש לנו רק מטרה אחת — הציוניות הסוציאליות, ואין כל מקום בינינו למלחמת-הגמוניה בפנים, החליטה המפלגה שלי (פו"צ) כי צריך לבטל את המפלגות לשם הסדור האחד והמקיף. אילו היה הבדל בשאיפותינו, הייתי מבין את הפרוד. אבל הדבר אינו כך. הבוכהלטריה הכפולה אינה ישרה ואינה בריאה. מכיון שענינינו שוים, צריך שתהיה לנו הסתדרות אחת, מקבצים המאורגנים לפי מקצועותיהם. לחלוקה בין ענינים פרופסיונליים ואחרים אין כל יסוד בחיים. זו קימת רק על הניר. מלבד קפת חולים, המשביר וכו' שאתם מרימים על נס יש עוד דבר-מה משתף לפועלי א"י, דבר-מה החשיב יותר, מאשר

הכל—בנין הארץ. זהו הדבר המרכזי לכל פועל. וכל הפועלים צריכים להועד יחד בדבר זה, איך לסדר את בנין הארץ. כי בזה תלוי הכל. אומרים לנו: נסדר לנו משרד משתף. גם אנו אומרים ככה. משרד אחד. אבל משרד נבחר מכל פועלי הארץ, נבחר על יסודות אנושיים, יסוד של שויון, של חברים, ולא על היסוד שהתקינו ביפו בחדרי חדרים, ושרוצים להרכיב אותו עלינו, יסוד המתנגד לכל מושג של חברתיות בריאה. אם יש צרך בהבעה ובעבודה משתפת, תהיה באמת משתפת ולא בהרכבה מיכאנית של צרופים מפלגתיים, הרכבה שאינה באת-כח הפועלים ולא נבחרה על ידיהם כי אם נמנתה בלשכות המפלגות שביפו.

אנו רואים כאן עוד פרינציפ חרש: זכות הויטו. כל החלטה צריכה להתקבל עפ"י הסכמת כל הצדדים, ואם איזה מיעוט בן מיעוט אינו רוצה, הריהו אומר: ניע פוזוואלאם. לא ארשה! האם זוהי זכותו של המועצ?

יש גם שאלת חו"ל. אנו רוצים לאחד גם בחו"ל את הכחות השואפים לציוניות סוציאלית. היות שאנו פה בארץ מאוחדים,—ומאוחדים אנו, גם אם תחליטו כ י א י נ נ ו מ א ו ח ד י ם. כי יש לנו חיים וענינים משותפים—נלך לחו"ל על יסוד האחוד הזה להביא את האחוד אל הגלות. גם שב יש כחות, אשר להם מטרות שוות, אבל הגלות מפרידה ביניהם. ובכן, ננסה להביא את כח אחדותנו לחו"ל, ונאמר להם, כי יתאחדו אתנו בעבודה לשם א"י, ורשאים הם להפרד להם בעניני הגולה. על זה עונים לנו: לא. עוד לא הגיעה השעה. אולי בעתיד, הגלות תביא אולי את ההתאחדות.

אנו, פועלי ציון, עומדים בקשר עם המוני הפועלים. המלה עבודה אינה בשבילנו מלה שנתחדשה בא"י. והפועלים העברים שם עומדים במלחמה עם הבעלים, שהנם מתבוללים בכל הייהם, לפעמים גם כשהם ציונים נאמנים. ואנחנו בא"י לוקחים עלינו את התפקיד הזה לפגוש את הזרם הזה, ולהקנות לו ולהשליט בקרבו את השפה העברית. ואתם בוחרים לכם לעמד מנגד?

ש פ ר י נ צ ק. אין אנו זקוקים לבוא לפני הקהל ולדבר דברי הגנה עצמית. אין אנו מרגישים עצמנו חוטאים. ואין אנו רוצים להראות אשמת מי שהוא כדי להצדיק את עצמנו. אנו מצטערים מאד שלא היה לנו קורספינדנט בועידת פועלי ציון כדי לצרף את אשר נשמע שם לאשר הדפסנו בערב הועידה בשאלת השפות. את האחוד יביאו החיים. אם אכן ילחמו פו"צ בעד בנין הארץ והשפה ממילא יתבטלו פו"צ והפועה"צ, ואני חושב שעם קבוץ ידוע מהמאחדים אנו מאיחדים ממילא, אבל אין אנו יכולים לשכוח אף לרגע שעוד לא נצח המעמד האחד, עוד עליו להוצר, והדרך קשה מאד. אני עדין לא מאוחד עם כל אותו הזרם מתוך פו"צ, שנגררו עמד בן-גוריון ולא היה יכול לנצחו שם בחוץ לארץ. גם אנו רוצים לפגישה, אבל מבלי הכנס לתוכו, כי אם בשמרנו על קבוצנו המאוחד, המרוכז, המבליט את מעשיו ויחסיו בעקביות.

יהי הדבר ברור, ואל תחניקונו בצרופי נאומים יפים ובשליטה באספה. יודעים אנו את המטבע הנכונה של האחוד. אין אנו מגנים את היהודי שעדיין לא הגיע למדרגתנו, ואין אנו נלחמים בו, אלא נלחמים אנו בכחות המעכבים הטבועים בו עדין, ומפריעים לו להגיע לצירה העברית החדשה. לא אנו איננו מאמינים בצבור הפועלים, כי אם אתם, שאינכם מאמינים כי צבור הפועלים בארץ יוכל ברגעים ידועים להתרומם ולהתאחד. המודוס יוכל להברא והיא התאמת הפעולות של חלקי הפועלים השונים, ואל תכניסו אותם במסגרת אחת צרה.

ס̈עדיה בן עובדיה. אנחנו התימנים לא נכנסנו לשום מפלגה ולא נקבל מרותה, נסתדר בעצמנו ונהיה הראשונים להכנס באחדות, שמעתי את כל הנואמים ולא מצאתי הפרשים בין שני הצדדים מלבד השמות הנכרים. כלנו פועלים, וצריך שנהיה כלנו אגדה אחת. כלנו בני אב אחד.

ב. כצנלסון. מרצה מאושר אני. בדברי כמעט שלא נגעי, לא השתדלו לערער עליהם. חדשים אחדים רגשה הארץ על ענין האחוד, עבדנו תכנית מפורשת. חשבנו שצירי הועידה ישקיעו את כל מוחם בברור התכנית לפרטיה — והנה לזה כלל לא היו הלבבות פנויים.

אולם מרגיש אני את עצמי הפעם לא כמרצה, הבא להגן על הנחותיו, כי אם כעומד לפני כס המשפט. יותר נכון, כנידון ומוקע לעמוד הקלון. פה דבר חבר אחד שלדבריו אנו מקשיבים כלנו, וחכינו לשמע דברים, אשר יבארו לנו, אשר יעזרו לנו, אשר יוציאו אותנו מטעותני, אם טועים אנחנו. והנה בא אותו החבר בעל העבר הגדול, בעל המדות הטובות, היכול להפיץ אור על כל הענין ואומר לנו, כי אנו טוחנים קמח טחון, ואימר לנו, כי אנו זורעים קנאה ומשטמה. דברים אלה היה פסק דין. אני, לפחות, ראיתי בזה הוצאת גזר עלי, ולא על חטאי היום, כי אם על כל עבודתי בא"י. אחרי זה אין לי לקוות לברור עיוני. אני בעצמי שקוע יותר בשאלה: אם אשמים אנחנו ובמה?

היו ימים שלא הייתי בעיניכם איש פסול. איש מלחמה אני מנעורי. אני וחברי התנגדנו תמיד לשעבוד למלים, לצורות-חיים חניטות. ואזי, כשהמגנים על המצב הקים היו מתנגדיכם—לא היינו בעיניכם זורעי-ריב ומשטמה. והנה נהפכנו כלנו, עובדי ההסתדרות, לוחמי אחדות-הפועלים כל השנים, לאנשי-מדנים. מדוע? יען, כי אין אנו מסכימים לכם? השקענו בתנועת-האחוד את מיטב שאיפותינו ואת כל כחותינו. השתתפתי והייתי נוכח בשורה של הרצאות, אספות ושיחות לברור הענין. ובכל מקום היה ברור-הדברים ברוח של שלום גמור. בשום מקום לא שמעתי דברי פרוד. ופתאום היה רעיון-האחוד למקים אח נגד אח.

אני רוצה להזכיר דבר אחד. אנחנו רודפי השררה ומפיצי המדנים הזמנו קודם כל את המפלגות להועץ.

אומרים לני, כי אנו רוצים להקדים באחדנו את החיים. כי החיים צריכים לבא ולהוכיח. מאימתי התחילו אנשי הפוה"צ להשתמש בטרמינים כאלה. פרזה זו היתה לפנים נחלת חוג אחר לגמרי. אנשי הפועל הצעיר חשבו תמיד את עצמם לחלוצים, ההולכים לפני החיים. אבל אם לחיים אתם שואלים, הרינו אומרים: כבר באו החיים והוכיחו! האנשים שעבדו בהסתדרות כבר נלאו, אין הם יכולים לעבוד ככה יותר. 28 צירים בלתי מפלגתיים, 19 צירים של פועלי ציון רוצים באחוד. ובמה אנו עוסקים? לא בשאלת האחוד, כי אם בזכות-הויטו. הרצון לאחוד זהו רצון הצבור, רצון הרוב הגדול — ואולי גם רצונכם אתם בעמק לבכם — והרצון הזה רוצה לגבור על זכות הויטו. ולזה אתם קוראים אונס וכפיה.

על יסוד של אונס אי אפשר לחיות, ואי אפשר לבנות שום חיים חברתיים בריאים. והאשמה באונס היא האשמה כבדה מאד. השאלה היא מי אונס את מי: צבור הפועלים את הפועל הצעיר או להיפך.

אין שום רוב יכול להטיל דעות. אבל אין פה כלל ענין של דעות. האם אנו גוזרים

על חפש-המחשבה? האם נפריע בעד קבוצה הבאה ומסתדרת על יסוד קשר פנימי מיוחד, על יסוד יחסי-חיים ונפש מיוחדים? אבל אין אנו יכולים להסכים, כי חיי-הצבור של קהלת העובדים ישארו בלתי מסודרים, כל זמן שאיזה מיעוט לא ירצה בסדורים.

אנו שואליכ, איפה הוא הבסיס המוסרי להתבדלות? אומרים לנו, הבסיס המוסרי הוא שאנחנו מאמינים בכחות עצמנו. אני נזכר ב„בני משה" של א"ה. ההחליטו גם הם, מתוך אמונתם בכחות עצמם, בבחירותם העילאית, כי אין להם חלק בהסתדרות הציונית הכללית. ועוד בימים ההם וביניהם היה מי שטען: האם מתאחדים בני אדם רק משום שהם אנשים טובים, אתה אדם הגון, אני אדם הגון — הבה נתאחד! הפעולה המיוחדה, אשר אין לאחרים חלק בה, היכן היא?

אנו בוחרים לנו חזית קשה מאד, חזית שבה נפגש עם הרבה עם-הארצית, עם הרבה זרות, עם הרבה הרגלי-חנוך המתנגדים לנו לעבודתנו. ואנו רואים בזה את חובתנו, חובת-כלנו. אתם מוצאים לנחוץ לפרש מאתנו. אני לא השתתפתי באספת פו"צ האחרונה, איתה האספה הפתוחה ששפרינצק דצטער, על שלפועל-הצעיר, הסוגר את דלתותיו, לא היה בה כתב, בכדי להוקיענה. אבל לבי היה אתם, עם אנשי פועלי ציון. בשעה זו מלאו הם את החובה ההיסטורית הגדולה.

לא חשוב, שפה תשמענה התחכמויות או נצוחים, כי אם שפה יעשה הדבר הנכון: אחוד כחות העובדים. ואתם המבקרים אותנו, יודעים לאמר לנו רק דבר אחד: איש לאוהליך ישראל! זוהי דמלה הדרושה לנו כיום?

אתם חוזים בנו מראש את נקמתכם. אתם אומרים לנו: „טוב, התאחדו, אם רצינכם בכך, אבל האחוד הלא לא יצליח, ואנחנו נבא אח"כ ונתבעכם לאחוד חדש". לשים את שאיפתנו לאל, להפך את האחוד לדבר של „צר", של קנאה, ואח"כ לתקע: אחוד חדש.— נקמה כזאת עוד לא ברא השטן.

אני מציין בדאבון לב, כי אלה החברים של הפועל הצעיר שלפנים עבדנו יחד, והיו יחד אתנו בבנין אחדות-הפועלים — היתה רוח אחרת אתם זה שנים אחרות. הרוח המיוחדת השולטת בפועל הצעיר, החשש להתרחבות ההסתררות והשפעתה—תקפו אתם.

ההצעה שאתם מכניסים, הצעת הפדרציה, אינה מעלה כי אם מורידה. פדרציה יש לה מקום בין מדינות שונות, בין צבורים חיים לחוד. לפדרציה יש מקום ביחסים שבינינו ובין הסתדרות של חוץ. שקולניק הציע כעין משפט בין-לאומי בין המפלגות. אבל אנו רוצים בפרוק ההודינית.

מה עישה אספתנו? היא עומדת ומדברת תחנונים: אל תפרדו מאתני. אין אנו רוצים לבנות מפלגה — לשם זה יש לנו, לרוצים באחוד, די כח גם מבלעדיכם. אין אנו רוצים בשים שלילה של זכות-המעוט. איננו יודעים איזה מיעוטים יהיו בתוך התאחדותנו, ומי יהיה בתוך המיעוט. אנו רוצים רק אחת, כי בית העבודה יבנה. אנו חושבים את קיום המפלגות בקרבנו לרע מוחלט. אנו רוצים בסדור קהלת-העובדים. ובזה הוא הקשי. מבלי השתתפות חלק קטן קשה לבנות את בנין הכלל. אבל קל מאד לחלק קטן להפריע את בנין הכלל, שהכלל רוצה בו. בארץ-ישראל עדים אנו לחזיונות כאלה. מפריעים לסדר את ועד העיר בירושלים, מפריעים לסדר את התאחדות המושבות בגליל, כל רצון של בנין נפגש באופוזיציה. ובשביל כך כל אופוזיציה היא חזקה למדי. הרוצים אתם למלא את התפקיד הזה בינינו?

אימרים כי אחודנו הוא מפלגתי, יען כי הוא מיוסד על „דעות". אבל אי-מפלגתיות אינה אומרת חסר-דעה. כל סדור של כל קהלה יש לו ביסודו הנחות עקריות. גם לסדור הקהלה היפואית. הסדור הוא כללי, בלתי-מפלגתי, כשהוא שואף לאחוד הכלל, וכשהוא מתבסס על דעות, שעל יסודן יכול הכלל להתאחד.

כנסת-העבודה אינה אפשרית מבלי רעיון מרכזי. והרעיון המרכזי של כנסת-העבודה הוא ישנו והוא משתף לכלנו — יצירת חברת-העבודה העברית העתידה, באיזו מלים שלא יבוטא.

אני, למשל, מאמין בכנסת-ישראל, אפילו ב„פוליטיקא של כלל-ישראל". יש עמים אשר לפי מצבם המיוחד, נעשה הגורם הלאומי למרכז חייהם. כך כיום מצבה של בלגיה. אבל יש תקופות בהיסטוריה אשר התכן הסוציאלי נעשה למרכז חייו של הלאום כלו. עם כזה הוא עמנו, תקופה כזו היא תקופתנו.

אנו התחלנו בדבר קשה. קושי הדבר היא בעקר לא בו בעצמו, כי אם בהתנגדותכם ובאויר אשר אתם מקיפים את הדבר. אנחנו מלאים ספקות וחששות. אולי אין אנו הראויים לאחד? יודעים אנו את חולשתינו ורפיוננו. אפשר שמפנינו סובל הדבר. כורעים אנו תחת המשא. ויודעים כי אחריות כבדה קבלנו עלינו. שלם ישלם המבעיר את הבערה. ואחרי כל האשמות אשר אנו שומעים, יודעים אנו, כי בזה אין אנו אשמים. פרוד ומשטמה לא זרענו. אנו רק מלאנו את החובה, לא השתמטנו מגודלנו.

ההתאחדות אינה ענין של רצון רע ושל יצר הרע של יחידים. זהו צמח חי. וכחותיו גדלים מיום ליום. הרצון הזה חי בכלנו, והוא הפועל גם בנו. בגלל המכשולים שפגשנו אי אפשר להסתלק מן הרעיון אשר אנו מאמינים כי הוא הצודק, כי הוא הגואל. אפשר שפעולתנו תהיה לקויה, כי ידינו תרפינה, כי אנו לא נצליח. אבל הדבר כבר גדל מאתנו. אנו נמשיך לפי כחותינו. ואם לא אנחנו — אחרים ימשיכו אחרינו.

בשם צירי הפועל הצעיר אשר נכנסו לישיבה לפני ההעמדה למנין, מודיע הח' י. ברץ:

„מתוך הרגשת האחריות הגדולה לרגלי המצב המתהוה בהסתדרות הפועלים החקלאית שאנו רואים חובה לעצמנו להשאר בה — הננו מוצאים עוד צורך להמשיך בינינו לבין עצמנו את ברור השאלה הזאת.

אנחנו מציעים איפא לדחות לע"ע את ההצבעה בשאלה זו. אם דחית ההצבעה היא בלתי אפשרית, אנחנו מתאפקים מלהשתתף בה.

את תוצאות הברור שלנו נודיע לפני סוף הועידה".

ב. כצנלסון. אין בועידתנו מנהג של מחיאת-כפים. ולא במחיאת-כף נפגשה אף הודעה זו. אבל כל אחד מאתנו ירע להעריכה, ויצפן את הד הרגע הזה בלבו. בו גם ערובה לאחידנו.

הצעת-האחוד מוצגת למנין בקריאת-שם. ההצעה מתקבלת ב 48 דעות, בהתאפקות צירי הפועל-הצעיר.

ועידת פועלי א"י

(נפתחה בכ"ו אדר א' תרע"ט)

ד. בן־גוריון. זוהי הפעם הראשונה, שנתכנסו כל הפועלים העברים בארץ למקום אחד, ונתחברו אליהם גם הצעירים מחוץ־לארץ, שכל כך חכינו להם.

תקופת העליה החדשה מונה כבר 15 שנה. תקופה ארוכה בערך לתנועתנו זאת. ואין לראות כבושים גדולים בארץ. לא גדל גם מספרנו, כפי שקוינו אז ולא כבשנו מה שנשאנו נפשנו אליו. עברו 15 שנה בעבודת התאבקות ונסיונות של סדור. ודאי נמצאים עתה באולם כאלה, הזוכרים את הנסיונות הראשונים שנעשו בארץ פה במושבה זו, בפתח־תקוה, לפני 13 שנה. לא גדל מספרנו במשך הזמן, כאמור, ובהרבה גם נתמעט מספרנו. לפני שנים היה מספר הפועלים בפתח־תקוה, כמספר הפועלים בכל הארץ כיום. היו גורמים חיצוניים שהשפיעו על מהלך חיינו, שגרים לקומץ הקטן הזה להיות מפוזר ומפורד בדעותיו אם כי מאוחד בצערו. הכרת המטרה האחת, הלעג והקלס מצד הסביבה, קרבה אותנו זה אל זה לאט לאט.

בשנים האחרונות, בשנות המשבר, עמד הצבור הזה על גובה ידוע. והנה עבר האפל ואנחנו נמצאים שוב יחד. העולים החדשים באו אלינו בצורה שלא פללנו, הם באו להלחם בעד שחרור ארצנו מארצות רחוקות, מאותם המקומות שחשבנו, ששם הולכת היהדות לטמיון, מאמריקה ומארגנטינה, הם באו לכבוש את הארץ, ולהשתתף בשחרורה, ובצאתם משם ידעו כי לא רק בשביל עבודת החרב הם הולכים, כי אם אחרי שתשוב החרב לנדנה, עומדת לפניהם עבודה יותר קשה—לכבוש הארץ ביגיע כפיהם. עכשיו נגמרה המלחמה, וחלק גדול מהם עומד להשאר בארץ על מנת להשתתף אתנו בעבודה. ובאספת עובדי ארץ ישראל הראשונה זכו להשתתף גם הם.

לא הלכו לאבוד יסורי הנפש שסבלנו עד כה. אנחנו הצבור הקטן היינו מרגישים את עצמנו בודדים. והנה נמצאים לנו אלפים חברים בארצות רחוקות המרגישים מה שמרגישים אנחנו. ובאספתנו זו נמצאים כבר בינינו צירי מאות ואלפים חברינו הנמצאים באמריקה ובארגנטינה. וזה מעודד את רוחנו ונותן מקור חדש לתקוה.

עד עכשיו לא מצאנו את דרך האחוד, היו מחיצות, שהבאנו אתנו מן הגלוה, לא יכלנו להתגבר עליהן, ועתה עבודה גדולה עומדת ומחכה לנו, התקוות החדשות שהתגלו לפנינו הרחיבו גם את לבנו. התחלנו לחפש את הדרך. הדרך היתה קשה. היינו מתאבקים איש בעצמו ואיש ברעהו, אבל נצחנו. היינו עדים לחזיון, שבאספת פועלים הראשונה, כששאלו את השאלה אם מסוגלים אנו להתאחד איש עם אחיו לא נמצא אף אחד שיכול להגיד לא. זה היה הנצחון הראשון בארץ, והנצחון השני הנה זה הוא צירוף חברינו הבאים מחוץ־לארץ.

אנחנו נגשים כעת לסדור כל הכחות הנמצאים בארץ, בעיר ובכפר. אספתנו זו היא המשך האספה החקלאית שסגרנו כעת, והאספה ההיא היתה המשך עבודתנו במשך ירחים אחדים במקומות שונים לשם זה.

אספה זו היתה כעין השבון־הנפש בשביל כל אחד מאתנו על העבר וההוה וחפוש דרכים לעתיד. כל אחד מאתנו מכיר, כי עבר זמנו של אופן העבודה

הקיים. עומדים אנו לפני תקופה חדשה ואחריות גדולה. והתקוה של הרגע דורשת מאתנו התאמצות הרצון, ופעולה שכזו שלא היינו מוכשרים לה עד הרגע הזה, ואת מקור הרצון הגדול לפעולה נמצא באחוד כל הכחות שלנו. ולמרות כל אותה הירושה של 15 שנה של פרוד, הרגשנו שמחויבים אנחנו להפנות את האנרגיה המשותפת שלנו במסלול אחד. מטרה אחת לפנינו ואין לנטות מן הדרך ימינה או שמאלה. ואם נחוצה היתה ראיה שלכלנו יש רק דרך אחת, הנה המקום שהתאספנו בו הוא מופת חותך.

לפני 15 שנה, בימי העליה החדשה, היתה פ"ת מקום התקוה ליצירת עובד חפשי. בה התרכזו כל כחותינו בארץ ומספרם גדל. והנה עברו 15 שנה, ומה אנו רואים כיום? אנו רואים היום את הסכנה הגדולה הצפויה לנו בישובים כאלה. אין הפועל העברי מוצא לו מדרך במושבה גדולה כזאת. ברגע זה, שגדלה כל כך תקות התחיה, אנו מוצאים מודעות המזהירות שח"ו לא יגדילו משכורת הפועל בחשאי, יותר מכפי הקנוניא המקובלת, צורה של עבדות, אשר באמריקה ובאירופה כבר נמח זכרה. זהו הס"ה של הישוב הישן בתוך הישוב החדש שלנו. אנו רואים את פירותיו וזה מכריח אותנו לחשוב הרבה, זה מראה לנו את הסכנה העומדת לפני עתידנו, של הפועל ושל העם, אם התנועה תוסיף ללכת בדרך זו: כאן הַתְרָאָה ברורה של המושבה שאינה יחידה בארץ. היא מראה שצריכים אנו להתוות דרך חדשה בעבודתנו בארץ, ובאמת מרגישים אנו שהדרך הזאת לא נכריה לנו. בכל אופן אנחנו נמצא את הדרך. דרכנו שלנו, הפועלים והעולים לארץ, צריכה להיות אחת ומיוחדת. ובשביל סלילת דרך זו התאספנו הפעם הזאת בתור יהודים ציונים לאומים. דעות שונות הבאנו אתנו מתוך הגולה, אבל המציאות הארצי־ישראלית, הכרת היש והאין בארץ, הולידה בתוכנו הכרה חדשה, והיא ביודעים ובבלי יודעים הלכה והתבצרה בחיי הפועלים, ואנו רוצים עכשיו על ידי אחוד של כל הכחות שלנו, להשליט אותה בעתידה של הארץ. שלטון העבודה העברית בארץ על אשיות בל ימוטו.

רוצים אנו להשליט את העבודה המסודרת על כל עניניה, בחיים ובצבור, בבנין ובקנין. רעיון זה נעשה אט אט קנין כל הפועלים והוא הדבר המרכז את כולנו. אנו באים לברוא את התאחדות כל המעמד העברי בא"י. הפעם נזדמנו כל שליחי הפועלים וגם הצבא העומד להשאר בה, שלשה ימים שקלנו וטרינו איך ליסד את הדבר, יש צרך אם אַין, אם אפשרי הוא או לא, ונתבררו הדברים.

ועתה באספתנו הכללית הזו עלינו לגשת כבר אל עצם העבודה, לברור הפרובלימות העומדות לפני צבור הפועלים בארץ והאומה הישראלית, כי שאלת הצבור העובד קשורה קשר אמיץ עם שאלת כל העם. והפרובלימות שלנו לא היו מעולם כל כך מקושרות עם הפרובלימות המנסרות בעולם הגדול כיום הזה.

ועידה זו צריכה לברר סבך של שאלות שקצהו האחד נעוץ במרכז שאלותינו והקצה השני במרכז העולם. עד הנה היינו מצמצמים את שאלותינו, שלא נצא מגבולותינו, מגבולות העם העברי, אבל כעת נצא לעבודה רחבה. מחנה

העובד העברי הולך וגדול. בתקוה זו אני פותח את הועידה הכללית הראשונה של כל פועלי ארץ-ישראל.

נבחרו לנשיאות: ד. בן-גוריון, א. בלומנפלד, ב. כצנלסון. נבחרו למזכירות: רחל כצנלסון. א. קוליר, מ. קושניר, י. רזנטל, מ. שרתוק.

מברכים את האספה בשם הגדודים: וילדבסקי (ל"ח), בנימיני (ל"ט) גולומב (מ').

היו"ר. בקרב הגדודים ישנה קבוצה קטנה הבאה מארגנטינא בחשאי. משום נטיתה של ארץ זו לגרמניה החלו המתנדבים להסתדר בה בחשאי על מנת להסתפח אל הגדודים העברים ההולכים לארץ-ישראל, רק בידי 50-60 איש עלה הדבר, להלוות אלינו.

בשם החילים הארגנטינים מביא ברכה—מנצים (יודית).

התימנים דורשים תרגום דברי הנואם.

ש. יבנאלי. בחלקי נפל לתרגם דברי יהודי הבא מארגנטינא הרחוקה ליהודים שבאו מתימן הרחוקה. אני מרגיש את עצמי ברגע זה בתוך קבוץ הגלויות של עם ישראל.

גלוסקא. מברך את הועידה בשם התימנים.

ד. רמז. בשם ההסתדרות החקלאית.

טבנקין. אספה זו היא האספה המיסדת של אחדות המעמד העובד בארץ. היא באה אחרי תנועה עמוקה והתאמצות צבורית שעברה את כל העובדים בארץ, אחרי ההלטת האחוד של ועידת הפועלים החקלאים,—החלק המאורגן והחלוץ בתנועת העבודה בארץ—אחדות העבודה ברגע זה הנה כבר עובדה. על תכנית ההתאחדות דנים אנו כעת.

ההתאמצות הנוראה שהיתה נחוצה בכדי ליצור אפשרות זו של התאחדותנו באה כתולדה מתקופה שעברה עלינו, תקופה שבה נוצרה הכרת השאיפות המאוחדות של כל הפועלים בארץ, תקופה, שהציוניות, שלפקודת הגשמתה בא הנה הפועל העברי, עומדת לפני הנסיון התגשמותה. הנסיון הכי רציני בתולדותינו; תקופת האספה הכללית של יהודי אמריקא, אוקראינה ועוד... תקופה של אספות מיסדות בכל עמי אירופא, שההברה כלה באה לידי הרגשת הצרך של התיסדות מחדש. באטמוספירה זו של המלחמה הסוציאלית, התגשמות הציוניות ואחדות השאיפות של פועלי ארץ ישראל, שואפת התכנית שלנו למצא את הבטוי לצרכים ולשאיפות של הפועל הא"י.

אספה זו היא המאחדת את כנסת ישראל העובדת בארץ. אין מטרתה של תנועת העבודה מטרת מעמד אלא שלטון בעם. ולא רק שלטון בעם כי אם להיות כל העם, לצור עם עברי עובד. אין המושגים של ציוניות, סוציאליות, שפה עברית, תרבות עברית—המשפטים ההגיונים—הסבה והגורם לאספה זו. אין הם התוכן העקרי של תנועת העבודה בארץ. כל אלה—גם הציוניות גם הסוציאליות, גם השפה והתרבות—הנם רק אמצעים להגשמת עם עברי עובד, ואין מושגים אלה מחיבים אחד את השני. הם יכולים להתגלות בחיים גם כשהם נפרדים אבל הנושא החי הוא המחיב את אחדותם. לא נכון שהציוניות היא רק סוציאליות וכן

גם לא נכון להיפך. המושגים הם נטרליים. לא על יסוד הוכחות הגיוניות אפשר לעשות מזיגה מהן ולחיב בה, אלא רק על ידי הנושא הנותן את התוכן ושמטרתו היא יצירת תנאים לפעולתו ההפשית, לבטוי ההפשי של עצמיותו. ותנועה הנותנת אפשרות לנושא זה להתבטא ולהיות כה בשביל המעמד העובד היא תהיה התנועה שבה גם הציוניות גם הסוציאליות תהיינה מאוחדות בשלמות. לכן לא לפלג את מעמד העובדים ע"י מושגים באנו אלא לאחוד המעמד. לא לפלג את הנושא לפי מושגיו ההגיוניים, אלא לאחד את המושגים בשביל הנושא. לכן צריך המשא־ומתן של אחדות־העבודה להתחיל מקביעת הדבר הראשון: שאחדות מעמד העובדים בארץ הוא הוא התנאי הראשון ההכרחי, שהוא יותר מציוניות, ויותר מסוציאליות וכו' למען יוכל מעמד העובד העברי להיות ברבות הימים לעם עובד עברי.

הכרה זו היא הרגע הראשון של היצירה, הכרת תפקידו של המעמד בתוך העם. השם הוא איפוא: התאחדות המעמד העובד ובקצור אחדות־העבודה. אחדות על יסוד עבודה, ועבודה בתור יסוד של אחדות. הסעיף א' של התכנית הוא ההיקף שלה. התכנית עצמה מתחילה מן הסעיף ג'. כל אדם מישראל החי על עבודתו הגופנית או השכלית מבלי לקפח אחרים וכו'. והפעולה שלשמה באה ההתאחדות היא העבודה, המקצוע, ולא משגים מפשטים. המומנט השלישי — התנאי הראשון ליצירת עם עובד — סדור העליה לארץ. הכנת המעמד אינה מתחילה רק פה בארץ אלא בארגונו ובסדורו למען יתאים למעמד העובדים היוצר, בעל ההכרה. הנקודה המרכזית, הדורשת בעיקר התאמצות, היא יצירת מעמד עובד עברי חקלאי מאוחד עם העבר, מאוחד בשפה העברית בשאיפתו ובהכרתו, ולמען יסודר מעמד זה דרושה התאמצות, חליצות לא רק בשביל בן בעל־הבית העולה כי אם גם בשביל הפועל החרשתי והאומָן — בעברו מן העיר אל הכפר. בבואו להגשים את שאיפתו על ידי עצמו, מיַד, בעצם הייו ועבודתו, הוא עצמו צריך להיות החלוץ לדעותיו. — הקריאה לחלוציות וסדורה על יסודות של אגודה אחת, עזרת חברים, משמעת חברים, היא חלק יסודי מפעולתנו.

ומפה מתחילה תכנית אחדות העבודה. מפני שאם כל המטרות הן בעיקר אמצעים לשלטון המעמד, הרי האמצעי הראשון הוא ארגון המעמד. אנו פותחים, איפוא, באחדות המעמד ועוברים אל הגשמתו בציוניות. הסעיף ב' צריך באופן כזה להיות סעיף ב' של התכנית (בציוניות המתגשמת וכו') הסעיף הזה מביע מה שואף המעמד העובד להיות בעם העברי, איך אנו רוצים לָצור את העם העברי. יש חושבים לצור את העם העברי בצורת סוחרי תפוחי־זהב וענבים עם חברת עבדים היוצרים את כל זה, (וכאלה הם בין המשלחת שנסעו לחוץ־לארץ). בכל אספותינו נתן כבר הבסוס הקצר הזה. אנו יודעים כי אי אפשר לעשות מן העם קהלת עובדים כל עוד יש לנו קנין פרטי בקרקע, היוצר מעמד בעלי רכוש האדמה, שעיקר פרנסתם היא הרֶנטָה, אותו החלק של פרי האדמה ההולך לרשות בעלי האדמה, וחלק זה יותר גדול ומצליח ככל אשר יקטן חלקו של העובד. העבודה הזרה והזולה בארץ־ישראל אינה פרי רצון רע של בעלי הרכוש, כי אם פרי הקנין הפרטי. אמנם מתוך ההכרה הלאומית המושלת בנו, יש לנו רצון להטיף

לכל אחד ההושב עצמו ללאומי ולבאר לו את הנגוד שישנו בין העבודה הזרה ובין עני־ינו הלאומיים. אבל הרצון ליצור קהלת עובדים מחיב את בטול הקנין הפרטי בקרקע. רק כשהקרקע ואוצרותיו יהיו אחוזת עולם של העם כולו תהיה לנו ערובה שעניני הפרט והכלל יהיו מתאימים אחד לשני, כי אז תהיה התאמה זו מיוסדת באופן אוביקטיבי.

מהיינו אנו בתור עובדים בארץ אנו יודעים שקהלת עובדים חפשית בחיי תרבותה, משפחתה וכו׳ לא תהיה אפשרית, אם העבודה תהיה מוכרחה לתת חלק מפריה לבעל האדמה הפרטי. ולהגשמת מטרתנו דרוש הון לאומי, להכשרת האדמה, לקרדיט לאומי, כדי שתנתן אפשרות לכל אדם הרוצה בזה לעבד את האדמה, וכן הדבר בתעשיה.

והמומנט השלישי להגשמת המטרה היא החלוציות. ולכל חלוצינו צריכים אנו לאמר, כי כשם שאין תקוה לקהלת העובדים העברית בלי קרקע והון לאומי, כך אין תקוה לזה בלי הלוציות, בלי אנשים שיגשימו את המט־ה בחייהם.

המומנט הרביעי: השפה העברית האחת, והתרבות וירושת העבר של כל העם העברי. אנו באים בתביעה, בישטר חוב, כי העם כלו הוא היורש היחידי של ירושה זו. מעמד העובדים צריך להיות שליט בכל וגם בתרבות העברית, הוא צריך להכנים את ערכו בתרבות העברית. זהו מומנט יסודי בהתאחדות העבודה

בטוחים אנו, כי אחדות זו של שלטון העם, בקרקע, בשפה, בתרבות, אחוד על ידי עבודה אחת, שפה אחת—אחוד זה הוא היסוד היחידי הנותן אפשרות ליצור הכרת מעמד עברי אחד; בלי הכרה זו אין מעמד עובד אחד, אין אפשרות של שלטון מעמד זה. ואין אנו, האספה המיסדת של אחדות־העבודה, מגזימים את כהותינו, אין אנו מעלימים את עינינו מזה שלמרות שאלפים איש הוא כח, הנה כלפי המט־ה שלפנינו איננו כמעט כלום. מטרותינו תוכלנה להתגשם לא רק על ידינו. אנו הננו רק הלוצי התנועה. חובתנו הראשונה, הצווי הראשון הבא אלינו בהכירנו את עצמנו בתור מעמד, היא קריאה לבני ברית, חפוש אחריהם. עלינו ליצר סביבנו תנועה המונית שתקיף את העם בגולה ותכריחנו לשאוף לעזוב את הגלות, ולעבור לעבודה בארץ־ישראל.

אנו מאמינים שמטרותינו תאגדנה תנועה גדולה בעם, ועלינו לחפש בני ברית אלה בעם ובכל האנושיות, בין היסודות השואפים להגשמת מטרותינו בכל העולם. כי הן אין העם העברי חושב עצמו להלק מֻבדל וקרוע מכל האנושיות. המישטר המאפשר מלחמות לשם כבוש שוקים בשביל הרכוש הפרטי, מעיק לא רק עלינו כי אם על עובדי כל העולם. אין לנו תקוה להגשים את מטרתנו בעם העברי מבלי בנות ברית אלו—בלי תנועת שחרור העבודה בעולם, ובלי תנועת שחרור העם העברי מן הגלות בעולם, ובזה הננו ענף משתי תנועות—הציוניות והסוציאליות, ובאלה עלינו לחפש לנו בני ברית.

אנו מכירים את עצמנו בתור מעמד שיש לו חובות ותפקידים, חובות מלחמה בעם, שחרור העם ושחרור האנושיות. ברגע זה אין האנטרנציונל קיים, ואין ברית לאומית סוציאלית, יש רק שיריים והתחלות של דברים להן, והובתנו להשתתף ביצירת דברים אלה. ולמען מצוא את בני הברית

האלה צריכה לבוא הכרת עצמנו בתור ענף משתי התנועות הנזכרות למעלה. צווי זה לסדר סביבנו בני ברית אינו קשור בזה אם יש שגיאות וטעויות, ואם מתאימות מטרות בני ברית אלה אל מטרותינו בכל. מט־ותינו מחייבות את גיוס הכחות האלה. הקיום של האנטרנציונל או של הציוניות אינו קשור במנהיגים זמניים. העיקר הוא הקיום והיצירה של ההסתדריות האלה.

עלינו לסדר תנועה עממית בעם ישראל לשם הציוניות הסוציאלית, עלינו לסדר ברית לאומית סוציאלית בין הפועלים העברים בחוץ־לארץ. את פועלי־ציון שיש כבר בהם הכרה זו, את צעירי ציון השואפים לעם עברי עובד בארץ ואת אלה העולים לארץ או השואפים לעליה ולעבודה בלי הכרה ברורה, את המוני העם העברי, את כלם עלינו לאחד לברית לאומית סוציאלית, שעל דגלה יהיה חָרות „אחדות־העבודה". ברית זו תאחד את כל חלקי הגולה שילחמו בעד הגשמת מטרתנו בציוניות.

אנו, פה בארץ, בררנו לעצמנו את המטרות. הסוציאליות אינה אצלנו שם כי אם מעשה הצריך תיכף להתגשם. וכן הציוניות לבשה אצלנו צורה של חיים, של חיי עבודה.

מכירים אנו כי הננו חלק מאלה שבגולה, וצריכים אנו לאמר כי התנועה הסוציאלית בגולה התפוררה למפלגות ולהסתדרויות שונות מפני שלא היתה לה אחיזה ומקום פעולה להגשמת המטרה. עלינו לקרוא עתה לחדוש המטרה ולאחוד על יסוד המטרה האחת שהיתה במקורן.

תכנית ההסתדרות הזאת בנויה על יסוד ההכרה כי עומדים אנו לפני מהפכה כללית בחיים, לפני שנוי ערכים. מה שהיה נדמה לנו קודם למטרה רחוקה עומד עתה להתגשם. מרכז התנועה עובר מעבודה אחת לאחרת. ברוסיה עוברת המטרה מן העבודה המדינית לישובית כלכלית.

עכשיו בזמן שהמהפכה הסוציאלית עומדת בשער, כשהתנועה נעשית גורם מתמיד, שאין להכניעו, כי שום מפלה לא תפסיק יותר שחרור העבודה באירופה, מיוסדות מועצות־הפועלים על המקצוע, ולא רק שהמקצוע מאַחד את האנשים האלה, אלא משום שהעקר עתה לא העבודה המדינית והחוקית, כי אם היכולת המעשית, הממשלה בפועל על התעשיה והכלכלה של המעמד העובד.

הלאמת החרושת אינה דורשת עתה מן הפועל רק הכרה בצרך־המהפכה כי אם דורשת כבר מן הפועל את ההכשרה, היכולת לנהלה, לעשותה בפועל.

התאחדות המעמד אינה צריכה להיות עתה מפלגה מדינית. המרכז עובר עתה מן העבודה המדינית לתנועת הבנין, לא רק בגדר חוקים, כי אם במעשים, בכח ידיעתו ועבודתו של המעמד העובד. לכן צווי הוא עלינו יצירת אנטלגנציה עובדת העוזרת למעמד העובד ולא לבעלי הרכוש, צווי השוב לא פחות מהכנסתם לעבודה מדינית.

אני רוצה לאמר כאן, כי מוסדותינו צריכים להיות בידי כל המעמד. המוסדות הכלליים הישוביים של הפועלים הצריכים להיות לחלוצי העבודה, לעושים את הנסיונות הישוביים — אלה אינם יכולים להיות נבראים רק על ידינו. לזה צריכים אנו לברית לאומית סוציאלית כללית, הם צריכים להיות ניזונים ממנה, כי היא

כולה שואפת למטרה הזו. אבל לנו צריכה להיות ההגמוניה במוסדות האלה. עלינו לבא לפני קונגרס הלאומי-הסוציאלי הכללי שיאחד את פועלי-ציון, צעירי-ציון וכו', ולהטיל עליהם תפקידים משותפים ביצירת המוסדות האלו. מרותנו אנו צריכה להיות מוטלת על הברית הזאת, אנו נבא אליהם עם תכניתנו ומטרתנו — וסביבה, סביב תכניתנו אנו, תברא ברית אחת של הציוניות הסוציאלית.

ד"ר י. ל. מטמן-כהן. אין להתנגד להיקף הדברים, החסרון הוא רק בזה כי החברים הפועלים מתעמקים יותר מדאי בדברים הפשוטים לכאורה, ולכן קשה לשמוע דברים כאלה, שהם בבחינות סוציאליות קתדראית. בחברת פועלים דרושים מעשים כררבונות ולא פילוסופיה.

אני רוצה לדבר רק על החלק הראשון של התכנית שהוא מסוכם ופשוט. שלש תמונות לפנינו (מצביע על התמונות) אחת כללית; סמל הציוניות עם כל האטריבוטים שלנו. עם אחד, ארץ אחת, זוהי נחלת כל עם ישראל ואינה רק נחלת הפועלים. יש עוד שתי תמונות: אחת (מרכס) משותפת לפועלי כל העולם. הראשון שהרים דגל לאחדות כל העובדים של העולם. דגל לתקון העולם במלכות הצדק הנצחי; הוא הראה את הדרך להגשמת מטרת העובדים.

והתמונה השלשית (בורוכוב) אבי הפועל-ציוניות שבא לעשות את הסינתזה של שני הראשונים, וכמו שמרקס קרא לאחוד כל הפועלים לשם השגת מטרת האנושיות כך עלינו לאחד את כל הפועלים שלנו כדי להוציא לפועל את מטרת עם ישראל. אנו צריכים לקרוא שם מתאים להתאחדות זו. בתכנית הכתובה יש עקימת-כתובים. אין צריך ללכת סחור סחור ולברא מונחים חדשים בשעה שהדברים ברורים, האחדות צריכה להקרא דוקא „מפלגה" ולא מעמד. מעמד — זהו מה שישנו בעולם, זהו דבר פסיבי. „מפלגה" היא דבר שרוצים לעשותו, דבר אקטיבי. בוחרי החליטו, שהתאחדות זו צריכה להקרא בשם: מפלגת הפועלים העברים הסוציאלאים בארץ-ישראל.

א. ראובני-רובינוביץ. התאחדנו על יסוד ענינים משותפים, ענינים חמריים וכלכליים, אבל אין לנו להסתיר שיש בינינו השקפות שונות, ולכן כל אחד מדבר בשם השקפה שלו. ואף על פי שאני חושב, שאני נסכים בכל הדברים המעשיים, נצטרך לריב בנוגע לשם, משום שזהו ריב השקפות. לפנינו עובדא: חלק מן הפועלים לא נכנס לאחדות זו. איני רוצה להגיד כי הוא לא יכנס. לאשרנו רק חלק קטן. אבל בארצות אחרות יש לראות הסתדרויות פועלים גדולות שאינן נכנסות למפלגות הסוציאליסטיות. זה מלמדנו כי התאחדות המעמד — מבטא זה אינו הולם את המציאות. הסתדרות פועלים ומפלגה סוציאלית של פועלים הנם שני מושגים שונים, מפלגה סוציאליסטית יש לה פרוג-רמה מדינית-חברתית, במעמד ישנם ענינים מעמדיים כלליים, שבהם משתתפים הסוציאליים גם עם אלה שאין להם פרוגרמה מדינית קבועה. אנו עוסקים עתה באחוד העובדים על יסוד ההשקפה הסוציאליסטית. בהסתדרות כזו יש יכלת להכנס לאגודות פועלים שאין להן תכנית מדינית כלל. אבל אין מקום בינינו לאגודות פועלים שיש להן תכנית אחרת. ולכן אין כאן אחדות המעמד כי אם אחדות-מפלגה, ובשם צריך להיות הדבר מבוטא. אני מצטרף להצעת הח' מטמן.

קיצים. אחר הרבה שנים של חבלי לידה נולד הילד. אמש היו מי ששמחו ורקדו, אבל אני הייתי עצוב. נדמה היה לי כאלו מת הילד הנולד. הרגשתי כאלו נכנסתי

לפועלי-ציון. אבל אחרי דברי טבנקין רואה אני כי חי הילד. אל תחשבו כי רק המפלגות הן החיות. רוב חעם הרוסי לא היה מפלגתי. גם פה ישנם אנשי הסטיכיה. לא מפלגה ולא דברים מפשטים כי אם אחדות-העבודה.

ואשר לכניסה לברית פועלי ציון, אני אומר: אם הברית תהיה אחדות כמו זו שלנו, נכנס אליה, ולא—נכנס ישר אל הים הגדול—אל האינטרנציונל. איני מבין מה פה? אומרים שפועלי ציון ותרו על השם. אבל הברית העולמית הלא עוד לא ותרה על השם. ואני אינני רוצה להכנס לפועלי ציון.

ומלבד השאלות של מחרתים, יש לפנינו שאלת היום והמחר, שאלת חוסר העבודה. אף פועל אחד לא צריך מהיום והלאה להתהנות פחות מחברו, צריך שלא ימצאו בינינו עוד פועלים עלובים. שויון גמור בינינו!

י. בן-צבי. איני רוצה לנגוע בכל עיקרי התכנית, מפני שבעיקר אני מסכים לה ונטלתי חלק בעבודה. אני אגע בדברים הדורשים לדעתי שנוי: מהי ההתאחדות? אם זוהי התאחדות סטיכית, לוקחים את היש וקוראים לו שם, או אנו מאחדים את הפועלים על יסוד איזה רעיון, איזו דרישה? לדעתי, החוברת עונה על השאלה הזו: אנו מכינים איזה רעיון ועל יסודו רוצים לאחד את כל הפועלים, ולא מאחדים את כל הפועלים סתם. לדעתי צריך להכניס שנוי הוקא בסעיף השלישי שבו פתח הח' טבנקין, צריך להוסיף שם „והעימדים על יסוד הציוניות הסוציאלית". איני נכנס בהשקפות השונות שבסוציאליות. אני מדבר על היסוד. החוברת אומרת שאנו רוצים לאחד את העובדים על יסוד של עיקרים, פרינציפים. אין אנו רוצים עתה ב„סוביטים". „קהל עובדים" לבד עדיין אינו מספיק. הוא יכול להיות גם לקהל עבדים, גם הקולי גם העבד הכושי עובדים הם, אבל התאחדותנו אינה גם סוציאלית סתם, יש בה עקר של בנין הארץ במובן הלאומי. קהל עובדים עבריים סוציאליים שאינם ציונים במובננו יכול להיות לקהל בוגדים. אנו רוצים ליסד התאחדות או מפלגה של פועלים ציונים סוציאלאים. זאת בנוגע לשם, להכנסת המושג סוציאלי בו. אני רוצה לענות רק בדבר אחד להח' קיצים שסתר את עצמו, הוא הציע שם „ממשלת-עובדים" ויחד עם זה דרש שברית פועלי ציון תקרא ברית סוציאלית, ומדוע אינו מסכים לשם סוציאלי פה, הלא גם בים הגדול, באינטרנציונל, ישנו שם זה? ובכן, אנו רוצים לא בהתאחדות של קהל עובד סתם, כי אם בהתאחדות על יסוד הציוניות הסוציאלית. וזה כתוב בתכנית. מי שרוצה לדעת מהי הסוציאליות ימצא בסעיף א'. השם צריך להיות תמצית-התוכן ועל ידי מושג הסוציאליות צריך להיות התוכן מבוטא בו. עתה בנוגע למושג מפלגתיות, מה אנו יוצרים? מפלגה או לא. המושג מעמד הוא מושג חברתי, מושג אוביקטיבי, החברה מרכבה ממעמדות, יש מעמד הקיים על עבודה, ויש מעמד הקים על הרכוש, אלה הם שני המעמדות הגדולים, אבל מעמד זה מכנים גם את בעלי ההכרה, וגם מחוסרי ההכרה, ומגיע הרגע שמעמד בהעשותו בעל הכרה הוא מעיז למרוד ותובע דעה לעצמו. אבל אין זה נעשה בבת אחת, קודם מעיז רק חלק אחד וזוהי מפלגה, המפלגה שואפת להקיף את כל המעמד ואז יבוטלו הגבולים. אנו רוצים בבטול המפלגה, להשאר מעמד נקי בעל הכרה. הייתי רוצה בזה גם אני, אבל השאלה היא אם יכולים אנו לעשות זאת. אני מסכים שבמקצוע החקלאות כל המעמד אצלנו הוא בעל הכרה, לרבות את חברינו התימנים. אבל אין אנו מדברים כאן רק על חלוצים, כי אם גם על הגירה, הלא יבואו אנשים שלא היו פועלים, יחפצו לעבד האין להם עוד מושגי העבודה.

בירושלים ישנם אלפי פועלים כאלה ויותר ממה שיש יבואו, והרי אין הסוציאליות מתנשמת מחר. אנו שואפים להלאמת הקרקע, ויחד עם זה רואים אנו שהרכוש הפרטי עוד יתקיים. לדאבוננו לא כל המעמד הוא בעל הכרה. אני מציע איפוא שההתאחדות תקרא: מ פ ל ג ת הפועלים העברים הסוציאלאים בארץ ישראל. התאחדות המעמד זהי, במלה אחת, מפלגה.

בן-גוריון. אני רוצה לציין שיש כאן נקידה אחת שאין לה כל התנגדות; בנוגע למטרה אין נגודים. לכן אין הוכוחים על השם צריכים להרגיז. התאספנו בפעם הראשונה—אנשים שעוד טרם נפגשו עד כה, צריך להזריין בסבלנות, לכל „נביא" יש סגנונו הוא. סבלנות חברים חשיבה לא פחות מעזרת חברים.

לענין הצעת הח' טבנקין, שאנו נכנסים לברית העולמית העברית הסוציאלית שהיא לעת עתה בצירת ברית פועלי ציון, ומטילים עליה את מרותנו. אני מסכים לזאת, אבל על ידי החלטה כתובה לא נעשה זאת, הרצונות שבנו עתידים לשלוט בהם, כי רצון זה שמתחיל שם רק להתהוות נעשה כבר אצלנו לכח.

מה אני — דבר זה ברור. מתקשים בקביעת השם. אני מתנגד לשם מפלגה, השם הזה נפלג, ולא רק משום זה, מפלגה זהו מושג מדיני, גוף העוסק בפוליטיקה. ולא משום שאנו מתנגדים לפוליטיקה, אנו נעסוק בה בבוא הצורך, אלא שהמושג מפלגה מעמיד את העיקר על הפוליטיקה. אנו מעמידים את העקר על העבודה הכלכלית, ולכן מציע אני בתור שם התאחדות סוציאלית. הח' טבנקין אמר שהמושגים ציוניות, סוציאליות וכו' הם דברים שבהפשטה, אבל גם המלה מעמד הוא דבר שבהפשטה כמו כל מלה.

המלה סוציאליות מביעה את השאיפות והרצונות שלנו. זוהי הבעה לשונית, מלולית של רצוננו. ולא הפשטה. זוהי ריאליות כמו המלה „מעמד". ובכן אנו אומרים „התאחדות סוציאלית". המלה השלישית צריכה להביע את מציאותנו, ואנו צריכים לקבוע זאת בעברית. באנגלית המלה „עבודה" אינה רק המלאכה הנעשית, כי אם גם קבוץ כל האנשים העוסקים בעבודה. המלה פרוליטריון אינה עברית, והמלה פועל קשורה במושג שכיר... ואנו שואפים לבנין הארץ לא בשכירי יום כי אם כעובדים חפשים. ולכן אני מציע לקבל את המלה „עבודה" במובן שמשתמשים בה באנגלית. השם יהיה, איפוא, התאחדות העבודה הסוציאלית העברית בארץ ישראל.

לבקוביץ שלמה. רגילים לחשוב כי שעבוד הוא רק שעבוד לאדונים. יש שעבוד גם למלים ולאנשים. העובדא היא כי העובדים לא עמדו הרבה על המלים והשמות ודוקא אלה שאינם עובדים התעכבו על המלים. (היו"ר מעיר, כי עובדים קרויים לא רק פועלים בעבודת אדמה כי אם גם מורים, פקידים וכו').

הברצה לא דבר על מלים חנוטות, כי אם על חיי עבודה, ובאים ואומרים לנו: למה לכם לטפל בזה; כבר קבלו בעולם שם קבוע.—לפנינו תכנית קבועה המדברת בעד עצמה יהדרישה להוסיף דוקא את המלה סוציאליות אינה אלא שעבוד לדוגמה, לנו אין שום קשרים עם אישים ותמונות. כי אם הרעיון. ואין מקום ללידרים בתוכנו.

מה הם פועלי ציון — אין אנו יודעים. אין אנו מדברים על מלחמת מעמדות לא משום התנגדיתנו לה, כי אם משום שהרחקנו ללכת ממנה. אין אנו באים לברוא פה מעמדות כלל. אנו עומדים על העיקר של יצירה, של בנין המדינה באופן שלא נגיע כלל למלחמת

מעמדות. אם דרושים לנו בני ברית נבוא במשא-ומתן עם כל אלה הרוצים לעלות לא"י ולהשתתף בעבודה, עם פועלי-ציון, עם צעירי-ציון וכו'.

ו ל ד ש ט י י ן. יש מתנגדים למלה סוציאליות כנראה רק מחמת המסורת שלהם — אף על פי שהם עצמם מבארים היטב מהי התכנית החדשה שאנו הולכים ליצרה. בתוכן, היה מובן היטב שהתכנית היא סוציאלית, ואין אני רואה שום הגיון מדוע לא לכנות את הילד בשמו. אנו מוכרחים לקבל את השם סוציאליות גם מפני שאנו נכריז על תכניתנו בחוץ-לארץ. תתעורר השאלה, מהי אחדות זו, הסוציאלית היא, ורק על פי התוכן בלי השם—יתעוררו פקפוקים. יש אומרים: אנו יותר מסוציאלאים, אבל כל עוד לא התגשמה הסוציאליות בחיים יש מקום לשם זה, לשאיפה הזו. אם יתגשם הסדר הסוציאלי ברוסיה לא יהיה שם מקום לשם הזה. אבל אצלנו יש עוד מקום לשם זה. השם עבודה אינו רצוי בעיני. המלה עבודה קרובה לעבדות. מפלגה — זוהי התבדלות חלק מן העם לשם מטרות ידועות. ודוקא מפני הטעם של בן-גוריון צריכים אנו להכניס שם זה, לבל יחשבו כי אין אנו עובדים עבודה מדינית. אנו כ ן עובדים עבודה מדינית. וזאת עלינו להביע בשם. אבל אינני עומד דוקא על זה.

ש ל ו ם כ ה ן. אני רואה שיש פה מלחמה גדולה בעד השם, איני יודע מה השמות סוציאליות שחוזר ונשנה פה, העיקר שיהיה השם הולם לכל העובדים, צריך שיהיה מפורש שהעובד חפשי בעבודה ולאומי ברגשותיו. אבל בלי הזכרת „מפלגה" כי אם התאחדות.

אנחנו צריכים לזכור מה שהיה בימי אבותינו. בימי אחאב. בזמן שהיינו באחדות לא היתה שליטה לשום פורעניות. בהצעת האחוד כתוב כי אנו ננחיל את שפתנו אבל אין זה די. כשאנו קוראים בספר היוצא לאור בזמן הזה אנו קוראים שתי שורות ובשלשית מלה אחר מלה שאי אפשר להבינן, שפתנו צריכה להיות קב ונקי, בלי סיגי שפות לועזיות. ומן היום והלאה צריך לשים לב לזה, יש אותיות שאינן כלל במבטא הארץ, ובכדי שעולי הגולה ימצאו פה שפה חיה בלי כל דופי אני אומר כי ועדת התרבות שתבחר תשים לב לזה. (מקריא מן הכתב דרישית התימנים):

א) השפה העברית.

ב) הלשון הנקי של עברית העתיק.

ג) השם העברי בלתי שם לווי.

ד) ובשם ההתאחדות כמו שנכתב בחוברת.

ה) אמצעים בשביל לחנך את הבאים מחו"ל ואת שיש בארץ.

ו) בתוך האמצעים יכללו גם התימנים ובשתוף התימנים עצמם, לחנוך.

י ז ר ע א ל י. מסכים לכל הכתוב בחוברת, מלבד השם. אפשר שיבואו פועלים לגמרי לא לאומיים. ואנו צריכים לשים לב לדבר. צריך להבליט את הדבר, כי מי שאינו מסכים ליסודות, אין לו חלק ונחלה בהתאחדות. צריך להדגיש גם את המלה ע ב ר י ם. זה מכון ללשון.

בדבר ההשתתפות בברית העולמית. חולשה אחת יש לפועלי א"י — גנדרנות...

ר מ ז. העתקות דומות תמיד, אבל חיי יצירה אינם שוים תמיד. לא בכל המקומות הם הולכים באותה הדרך. המתוכחים אינם אומרים כי התכן שונה. אומרים כי הנסוח הכללי הוא מוצלח. אלא שואלים: למה לא נקרא הילד בשמו. אבל הילד באמת נקרא בשמו הנכון. לנו יש „פריטנסיה" גדולה: לאחד את כל מעמד העובדים בארץ. אין אני

מגין על שם זה או על שם אחר. לדידי, תבטלו את כל השמות. העקר, היחס הנפשי: אל יהיו בינינו „אנשים אחים" ופועלים סתם; פועלים פשוטים ו„מפלגה יוצרת" וכו'. המעמד אינו מתפורר, מפלגות יכולות להתפורר. לסדר קבוצות, קבוצות להשכלה, לברור דעות—אדרבא. אבל מפלגה, יש לה נטיה לגזור על השקפת העולם וכו'. אני בטוח. כי אנו לא נהיה לספלגה. כי ע"י ההתאחדות ישתחררו הפועלים מאותה האנרכיה ונטל היסורים. אנחנו מאמינים בעובד, ולא נשאל אותו אם הוא סוציאליסט: למה לנו ה„באווא-רענעש"? שמא יש קולים באיזו ארץ? אין פחד. לא יהיו כאלה בינינו. הד"ר מטמאן וחבריו מצאו כתוב שם מפלגה. והם אומרים, ה„שם" ישמרנו. ישמרנו השם משמירה כזו. אל תחשבו, כי השם סוציאליות יקר רק לכם. הוא יקר גם לי. לא מתמול שלשום סוציאליסטים אנו. אני גם לז'רגוניסטים איני חושש. אנו מדברים עברית—ודי. אין לנו להזהר משום איש. יזהרו אחרים.

אנו מסדרים את המעמד. מי שירצה לפרט יפרוש ויסדר מפלגה. אין צרך להגביל את מעמד העובדים. אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. העובד הוא העקר, והוא היוצר את הסוציאליות.

ההשתתפות עם ההסתדרויות בחו"ל יכולה להיות על יסוד ארבעה תנאים: א. סיבירינויות גמורה של אחרות-העבודה, ב. א"ה בשלמותה אינה אחראית בעד פעולות בנית-בריתה בעבודתן בגולה. (זרמים שונים ישנם שם: ושום אחריות לא צריכה להיות עלינו בעד איזה יחס שהוא של פו"צ לעברית, או של צ"צ לסוציאליות). אנו מתקשרים רק בנוגע לעבודה בא"י. ג. כל המשא ומתן בינינו ובין חו"ל מתנהל רק בעברית. ד. מוסדות של הסתדרויות חו"ל לשם עבודה בא"י נוסדים רק עפ"י הסכמה עם א"ה. אין מזכים את א"ה שלא בפניה.

י. וילדבסקי. החברים שבא"י מתחשבים רק עם היחסים האינדיווידואליים שלהם. אם ההתאחדות כ"כ יקרה להם, מדוע לא יתחשבו עם הצרך שיש לנו, שבאנו מן ההוץ, כי ההתאחדות תקרא סוציאלית. הקשר עם הגולה יהיה תמיד. ונחוץ כי יבינו לנו שם. לעשות תעמולה לעברית, לפני כל העולם, מותר אפילו באידיש. האסון, שבגולה לא יודעים די לא על א"י ולא על העברית — ומפני זה יש ערך כל כך רב להתאחדות ולהתקשרות עם הגולה. והקיצוניות המתרחקת מן הגולה — רק תזיק לעבודתנו הלאומית.

יבנאלי. שמחתי מאד לשמע את באורי ההצעה מפי ט. שתיתי את הדברים כמים המפכים ממעין חי. השאיפה כי ביסוד התאחדותנו יהיה האדם היא בשבילי חשובה מאד. בתכנית-העבודה לא נאמר די ע"ד אחודנו עם המוני העובדים ביפו ובירושלים. לא רחוק הזמן, אשר המושג המוני-עם יחדל להיות מה שהוא היום. כאלפים איש אנו היום מסביב לועידת-האחוד. בזה אנו מתהילים. אבל אנו מחכים באמת להמוני-עם מאוחדים אתנו בעבודה ובשאיפות.

הקשר בין העיר והכפר לא הואר די. לא רק לשם פעולה, כ"א גם לשם יניקה הדדית אישית וחיונית. תנועתנו צריכה לדאג ליצירת הקשרים בין העיר והכפר.

עניני טרמינולוגיה המעסיקים כ"כ את המבקרים אינם מעסיקים אותנו. המתוק והמר ישארו מה שהם, באיזו שמות שלא תכנום. לנו יש השאיפה לברא מושגים שמקורם בטוי של החיים. האם התכנסנו בשביל אחרים? הלא בשביל עצמנו, לאחד את פעולותנו האנישית. הפחד של בן-צבי מפני בוגדים הוא בעיני כפחד של הפועל הצעיר. עם חי לא

יבנד בעצמו. הפצת הכרה סוציאלית נעשית לעקר במקום שיש עם רב אונים, כחות אנושיים, כחות עבודה, כחות כלכליים, שפה, וחסר דבר אחד—ההכרה הסוציאלית. ואצלנו, אם אנו כלנו בעלי הכרה סוציאלית וחסרי אונים, מה בצע? לברא את הכח העובד, לנגד בו את הכרתו הסוציאלית, לאחדו לפעולה, לנטע בו את שאיפת עם ישראל בכל הדורות ובכל הארצות — זהו העקר. לא די לנו, שנהיה כלנו בעלי הכרה.

ב. כצנלסון. אופי מאד בשביל מצב הדברים, כי ציר הוכוחים הוא לא הענינים עצמם, כי אם השם ויחסי-השם. ואני מוצא לנחוץ להתיחס לענין-השם מתוך יחס אחר, יהודי. מתוך כפירה ב„עבודה זרה". כל העולם נהנה מהשמש והירח, אבל יש עובדים להם ועושים מהם אלילים. אלה הם אנשי ה„שם". בכנותם את השם, הם רואים אותו כמציאות. במערכת „האור" היו רגילים לכתב על עניני משפחת בן-יהודה ושאר יקירי ירושלים כעל שוכני חצרות-מלכים, ובזה ספקו ודאי את הצרכים שלהם בציונות מדינית. אצלנו מתחילים כאן להשתמש בשמות קומינה, בולשביזם וכו' אבל כל אלה הם ענין למחשבה ולחפוש דרכים ולא ל„שמות".

מיסד הגימנסיה העברית, מטמן-כהן, גלה בתכנית ההתאחדות סוציאליות קתדראית. בשביל חברינו התימנים, שאינם רגילים בשמוש מלים זרות, צריך אני לבאר, כי סוציאלית קתדראית יאמר לשאיפות השונות הרוצות לפשר בין העובדים והבלתי עובדים, בנגוד לשאיפות הסוציאליות של העובדים עצמם והקרויות רבולוציוניות. אנחנו, אנשי אחדות-העבודה, הננו אנשי-העבודה. והסוציאליות שלנו היא סוציאליות של העבודה, המובעת במלים עממיות ובסגנון הנובע מתוך חיינו והרגשתנו. ואין לנו כל צריך להתכנס דוקא לתוך דפוסים מיבנים. אבל הסוציאליות הקתדראית מוכרחה להכריז על הסוציאליות שלה ולא — תשאר לה רק הקתדרא.

הייתי רוצה לספר לכם איזו דוגמאות היסטוריות מתנועת הפועלים. האינטרנציונל הראשון לא נקרא בשם סוציאליסטי, כי אם „אגודת-הפועלים העולמית". מרקס אמר בפירוש, כי אינו רואה צרך בשם אחר. הקומונה הפריזאית — אף היא נקראה רק בשמה היא. והסובטים הרוסים נקראו לא בשם תורני, כי אם בשם כזה, אשר כל גוי פשוט יבין. באנגליה תנועת-הפועלים מסודרת בצורה של „מפלגת פועלים" סתם. ובבלגיה מצאה לנחוץ המפלגה הסוציאלית להתרחב ולקרא לעצמה מפלגת הפועלים. איני אומר זאת לשם הוראת-התר, ולא לשם נצוח. כדאי פשוט לדעת דברים כאלה. התנועה הרוסית, הקוסמו-פוליטית בדעותיה, והלאומית בעצם, נקראה בשם עממי, ושם זה היה עכשיו ליצירה עולמית. ולא שאלו את פי אחרים. ואצלנו אנשים חוששים להעמיד רגל בעצמם.

אין לנו צרך לסמן שום אידיאולוגיה, לא ציוניות ולא סוציאלית, כי אם את הויתנו—עובד עברי. זה אומר הכל.

אנחנו איננו מפלגה, ואיננו שואפים להיות מפלגה. אנחנו הננו בירית ההסתדרויות המקצעיות של העובדים. וממלאים את כל העבודה של העובדים. ומגמתנו— סדור העבודה, גלויה והנהלתה ע"י העובדים.

מתנגדים פה לסעיף, המבטא את האטונומיה הגמורה של ההסתדרות החקלאית בכל הענינים הישוביים-חקלאיים. במשך זמן האספה לא מצאתי לנחוץ לדבר ע"ד הערך המיוחד של עבודת-האדמה בתנועתנו. על זה אין צרך לדבר. זה יש וקים בכל תנועת-העבודה שבארץ. אין אנו רוצים להטיל יחס זה על מי שאינו עובד בחקלאות. אבל

ההסתדרות החקלאית לא תשלים עם שום צמצום של עבודתה. הנוגע בזה מזיז אבן בכל הבנין. כשרוצים לצמצם אומרים: פרופיסיה, פרופיסיונלי. יחס זה של צמצום ה„פרופיסיה" אינו נובע מחיי העבודה בארץ. כל עובד אמתי רואה ב„פרופיסיה" שלו חזות הכל: החקלאי, המורה, האומן, וכל משלח יד יונק מתוך יצירת הישוב כלו, ויש לו מה לאמר ליצירת הישוב בתוך עבודתו.

נ. גולדברג. כל אחד מאתנו בא לידי החלטת-האחוד. זהו כעת הרעיון היותר בריא. ח' לבקוביץ מתנגד להשתתפות בברית העולמית של פו"צ. חוששני, שמא רק מפני שהיינו נפרדים כל השנים. טעות היא לחשוב, כי תנועת פו"צ היא נגד עברית. עלינו לאחד את כל אלה שיבאו לארץ. הפרוד של הפוה"צ בא רק מתוך אי-ברור.

מ. סלושץ. יש לשמח לראות, כי זרמים שונים נכנסו לתוך ההתאחדות. גם להבא נלחם מלחמת דעות. חקויינו אינם העתקות גרידא. מה שלא הושג באירופא הושג פה. התאחדותנו והי התמזגות הסינדיקליות והסוציאליות. לזכויות המיוחדות של מרכז ההסתדר' החקלאית איני מסכים. כי אם כן אין לדבר סוף.

א. בלומנפלד. אחוד עם פועלי א"י אינו אומר: פרוד עם פועלי חו"ל. היחסים של מפלגת פו"צ בא"י עם הברית העולמית צריכים להמסר להתאחדות החדשה. הקונגרס העולמי של הפועלים העברים יעמיד את שאלת א"י על הפרק. הזכויות של עבודה ישובית רק להסתדרות החקלאית מצמצמות את הזכויות של הפועל העירוני. אם לא יהיה קשר בין הכפר ובין העיר, הלא נסכן את העבודה העירונית. האם הסבל העירוני אינו מעונין בעבודה הישובית. האם לא באנו כלנו לא"י לשנות את חיינו האי-נורמליים? הציר הישובי הוא המקשר את כלנו. וגם הפועלים בחו"ל נלחמים בגלות ורוצים לצאת ממנה.

דוד נדב. זכינו להתאחד — נצחנו. באנו מכל קצוי התבל. כל אחד בלשונו שלו. כרור הפלגה. האחדות היא העקר, ומאחדת אותנו הלשון העברית, ולא צריך לועזית.

י. טבנקין. אנו מאחדים את כל הפועלים העברים בארץ-ישראל. השם צריך לבטא את מי אנחנו מאחדים ואיך. המלה „סוציאליות" קיבעת את ההתאחדות על יסודות של דעה. אבל אנחנו צריכים לבנות אותה על יסוד חוג המאחדים ועניניו, על יסוד המעמד העובד. הסוציאליות גם איננה מבטאה את כל דעותינו. בשם הסוציאליות הרימו בגולה דגל ה„יודיש". ובשם אותה הסוציאליות מתנגדים המתבוללים ליודיש. גם הציוניות בתור דעה איננה נובעת בהכרח מתוך הכרה סוציאליסטית. גם האוטונומיזם, גם הטריטוריליזם המפשט קשרו את דעותיהם עם הסוציאליות, ובאופן די הגיוני. הכרח הקשרים האמתים שבין הלאומיות והסוציאליות מונח רק בתוכן החי של הנושא החי, של מעמד הפועלים המאוחד—השם הזה מגביל גם את חוג העבודה. אין תנועתנו באה רק לשם שנויים במשטר הקיים. לשם צרכיהם והספקתם אנחנו מתאחדים, והם הרבה יותר רחבים. לא רק שנויים פוליטיים או כלכליים מגמתנו, כי אם גם הרמת המצב התרבותי, שלטון גמור על העבודה, ע"י הבנה והשכלה, תחית השפה, חיי תרבות מלאים. כל אלה הם צרכי העובדים שהספקתם נכנסת לחוג עבודתנו. אנחנו מתאחדים לשם המעשים, הפעילות המשתפות. ובכן השם התאחדות המעמד העובד, לשם כל צרכיו החברותיים, הסוציאליים והלאומיים, החמריים והתרבותיים. אחוד העובדים באשר הם עובדים, ולא באשר הם מחזיקי דעה זו או אחרת. אחדות הפעולה היא המחיבת את חפש הדעה בינינו. לא בשם ולא בתכן אל נפרט את דעותינו, כי אם את פעולותינו. קנין כללי על האדמה והרכוש, הפעולה

המכוונת למטרה זאת—האחת—היא צריכה להיות יסוד הסוציאליות אצלנו. אבל לא הדעות שבהן באים למטרה ולפעולות אלה. הללו יכולות להיות שונות. וכמו כן הפעולה לתחית השפה ולהשתתפות בתרבות. אמרו פה כי השם יפריע להשתתפותנו באינטרנציונל. זה די מגוחך. פועלי-ציון במשך שנים לא שנו שום דבר לא בתכניתם ולא בשמם בשביל להכנס לאינטרנציונל. רק לשם הצרך שלנו נתאחד עם האינטרנציונל. וגם משונה הדעה, כי „התאחדות המעמד העיבר היהודי" הוא שם המרחיק את כלל הפועלים מאתנו. והן אחרי השם תבא גם התכנית, שבה ברור יחסנו לצורות החברה ופעולותינו ביחס לסוציאליות.

בין הוכוחים נשמעו גם דברים על אפשרות של בגידה מצד הפועלים, מפני זה צרדו במפלגה. מנין בא אי-אמון זה למעמד העובדים. ואם זה כך, אם אין אמונה במעמד העובד ונאמנותו לסוציאליות, על מה מיוסדה האמונה במפלגה הסוציאלית? האם נגד הסטיכיה?—הפועלים המאוחדים בתיר מעמד אינם יכולים לבגוד בעניניהם המשותפים. להיפך, מגמה שעליה לפחוד מפני אחדות כל המעמד, שמכריחה לפורר את כחות הפועלים, מזיקה לאותם הענינים שבשמם היא דוגלת.—דברו גם על הצרך וערך של השקפת-עולם. אבל ערכה איננו בזה שהיא חובה מפלגתית. לשם המעשה נחוצה אחדות הכחות הפועלים, אחדות הפעולה. אבל לא טשטוש ההשקפה. גם למען ברור השקפת העולם נחוץ החפש הגמור. הצרכים הם שיאחדו: תנאי החיים והפעולות צריכים להיות היסוד גם בשביל אחדות העבודה, גם בשביל התפתחות חפשית של השקפת עולם.—

ועכשיו שאלת הברית הציונית הסוציאלית, רוצים אנו להתאחד עם כל אותם האלימנטים בעם שטעונינים בהגשמת הציונות הסוציאלית. כאלה הם קודם כל פועלי-ציון. אבל לא רק הם, לא רק הפועלים, כי אם העם ברובו. אותו חלק העם שיעלה ורוצה לעלות בלי אמצעים חומריים גדולים—וכזה הוא רוב עמנו—מעונין באותה הצורה היחידה של בנין הארץ, הנותנת אפשרות להכנים לארץ את המקסימום האפשרי של העם, ומבטיחה את האופי הלאומי והתפתחות העם. וזאת היא הציוניות הסוציאלית. מקוים אנו כי רב העם, ראשית כל החלוץ, צעירי ציון, המשפעים מתנועת העבודה בארץ, הס"ט וה„סים"אים הקודמים—כל אלה עכשיו מקומם אתנו, בברית אחת ציונית סוציאלית לשם מפעלים משתפים, והשפעה משתפת על הציוניות. לא יהיה שום יסוד לשום חלק מאלה להתברל מאתנו! במטרותינו אנחנו כבר מאיחדים עם הברית העולמית של פועלי-ציון. אתה יחד עלינו לקרא תיכף ומיד עם האפשרות הראשונה לקונגרס לאומי שייסד ברית ציונ. סוצ. יותר רחבה ומקיפה. על יסוד אמונתנו, כי הציוניות עומדת לפני נסיון הגשמתה; כי כעת צריך לברא את המוסדות, לארגן את העליה, ואת ההתישבות לנהל על יסודות של עבודה—ניסדה אחדות העבודה ותמצא את הדרך ליצור ברית זאת, ההכרחית לנו, שצרכי חיינו קוראים לה.—השתתפותינו היא גם באינטרנציונל, גם בהסתדרות הציונית, גם בברית של פו"צ בתור הסתדרות אוטונומית. קודם כל אין ה„ברית העולמית" יודעת מצורה אחרת. היא מרכבת מהסתדרויות אוטונומיות, היא פדרציה. כך פוע"צ הרוסים היו כל הזמן נגד השתתפות בהסתדרות הציונית ומוסדותיה. כך פ"צ הא"י, היו במשך כל הזמן עבריים. אין הברית מתערבת ואיננה יכולה להתערב בעניני ההסתדרויות הארציות. שום דבר בתכניתנו לא נשנה לא לפי ההסתדרות הציונית, ולא לפי הברית העולמית של פועלי-ציון. הסכמה ומוסדות כלליים לשם מטרות הסוציאליות בציוניות הם היו יסוד הברית עד הנה, וכך גם להבא. גם ביחס לאינטרנציונל הפעולות

המשתפית של הפועלים העברים בתור כאלה הם עבודת הברית. גם האינטרנציונל כנוי בתור פדרציה.— אמנם עבודתנו אנו תשיל עלינו גם דאגה להפצת העברית בגולה, ביחוד בין העולים והמתכוננים לעליה, ועם מטרתנו זאת נבא גם לברית הקימת, ולברית שאומרים אנו ליצור. נבא כמו שבאו עד הנה פועלי-ציון הא"י בתור הסתדרות ארצית אוטונומית. בידי העובדים החקלאים יהיה תמיד הגורל של העבודה החקלאית הישובית, מובן שהם, ולא הנגרים, ידעו לסדר את המושבים והקבוצות, ידעו לחנך למושבים אלה את הפועלים, ידעו גם את הצרכים ודרישות העבודה ביצירה הישובית. וכהסתדרות החקלאית כך תנהלנה עבודתן גם שאר האגודות המקצועיות. פועלי העבודות הצבוריות, ההכשרה, הבניה, פועלי העיר וכול׳—צרכי הכלל יהיו בידי הכלל. ברית אגודות מקצעיות— זאת היא אחדות העבודה גם בתכנה, גם בצורתה, ברית לשם הגשמת הציוניות הסוציאלית.

———

באמצע הוכוחים מתקבלת מסירת-מודעה מצד „הפועל הצעיר", אשר ראה צרך „להמשיך ביני לבין עצמי את ברור שאלת האחוד" ב„מועצה מיוחדה של צירי הפועל הצעיר לועידה החקלאית עם הועד המרכזי של המפלגה":

„1) מועצת צירי „הפועל הצעיר" והועד המרכזי של המפלגה שעמדה על ההשקפה המובעה בהחלטת הועידה של הפועל הצעיר האחרונה כי אין מפלגה אחת יכולה להיות כעת הממטאה והכוללת את השקפותיהם וזרמיהם של כל חלקי צבור הפועלים בא"י, החליטה פה אחד, כי אין מפלגת „הפועל הצעיר" נכנסת ל„אחדות העבודה".

2) מתוך הכרה בחשיבות המכריעה שיש לעבודה החקלאית, שהיא יסוד עקרי בבנין העם והארץ, אנו רואים חובה לעצמנו לשמור על קיום הסתדרות הפועלים החקלאית בתור הסתדרות בלתי מפלגתית אוטונומית ועומדת ברשות עצמה.

3) להסתדרות הפועלים החקלאית, האוטונומית והעומדת ברשות עצמה, ההגמוניה בענינים הישוביים החקלאיים. ההוצאה לפיעל של האיניציאטיבה היוצאת מאת המפלגה בענינים ישוביים חקלאיים נמצאת גם היא בידי ההסתדרות.

4) הנהלת הסתדרות הפועלים החקלאית ומוסדותיה נבחרת ישר מאת ועידת הפועלים החקלאית ואינה נמצאת בשום קשר אורגניזציוני עם „אחדות העבודה".

5) לחברי מפלגת „הפועל הצעיר" בהסתדרות הפועלים החקלאית, אין כל שייכות ל„אחדות העבודה". וכמו כן אין חבר הסתדרות הפועלים החקלאית מחויב להיות חבר ב„אחדות העבודה".

———

ב. כ צ נ ל ס ו ן. שלשים בערב עלה בגורלי לקבל בשם כל האספה את הודעת הפועל הצעיר, אשר נתנה תקוה לאחוד. וגם הפעם עלי למלא חובה. אחרת. על ההצעה, לבטל את ברית הסתדרויות הפועלים המקצעיות „אחדות-העבודה", יש לנו רק תשובה אינפורמציונית: בהחלטת 48 דעות נכנסה הסתדרות הפועלים החקלאית לתוך „אחדות-העבודה".

החלטות הועידה.

1) ההתאחדות.

א. הועידה הכללית הראשונה של פועלי א"י והמתנדבים מוצאת, כי הפרודים הסדוריים והמפלגתיים השוררים בין פועלי א"י מפריעים קשה את כל פעולתה של תנועת העבודה בארץ, מרפים את כחה בפנים ובלפי־חוץ, ומכירה בחובת האחוד הגמור של כל פועלי א"י והמתנדבים, לשם פעולה מסדרת כלכלית, תרבותית ומדינית.

ב. הועידה מקבלת את הצעת ועדת האחוד ביסודותיה העקריים, הבאים בסוף החוברת. פרטי הנוסחאות, השנויים והתקונים המוצעים מתפרסמים בדו"ח, ונמסרים לחברים לברור עד הועידה הבאה.

ג. בתקף החלטת ועידת „פועלי־ציון" הי"ג, שהסכימה פה אחד להתאחדות כל פועלי א"י, על יסוד הציוניות הסוציאלית, והחליטה, שההסתדרות ההדשה תופסת את מקום המפלגה, ובהתאם להצעת ועדת האחוד, עוברים מוסדות המפלגה והיחסים הסדוריים, שבין המפלגה בא"י והברית העולמית של פוע"צ, ל„אחדות העבודה", על היסודות הקימים. הועידה הבאה של א.ה. תדון בדבר השנויים והתקונים הרצויים בסדור היחסים והמוסדות. השנויים האלה נדונים עד הועידה הכללית בספרות ובאספות.

ד. השם: התאחדות ציונית־סוציאלית של פועלי א"י „אחדות־העבודה".

2) אחוד הכחות בגולה.

הועידה מטילה על מרכז „אחדות־העבודה" לבוא במו"מ עם הברית העולמית של „פועלי־ציון", עם „צעירי־ציון", השואפים לחברת־עבודה בא"י עם „החלוץ", עם „הסוצ. העברים העממיים" ואגודות הפועלים, שהסתדרו לשם א"י באמריקה, באנגליה וכו' בדבר קריאת קונגרס עולמי אשר יאחד ויסדר את כל הכחות הנ"ל לברית עולמית אחת, לשם פעולה משתפת להגשמת העקרים של הציוניות הסוציאלית.

3) שאלות ההוה.

א. מפני קושי התנאים המיוחדים, אשר בהם נקראה הועידה, ומפני חובת־המתנדבים למהר לשוב לגדודיהם, מסתפקת הועידה בהנחת יסוד ההתאחדות ובקבלת עיקרי ההחלטות הבאות להלן, ומוסרת למועצה הנבחרת להנהלת העבודה, את סדורן ועבודן של ההרצאות. והצעת הדעות השונות בשאלות העומדות על הפרק, ומחיבת את המרכז להעמידן לברור בספרות ובאספות החברים.

ב. הגדודים. הועידה מכירה שיש צרך לאמי בקיום הגדודים העברים בארץ עד גמר ברור שאלת א"י בועידת השלום, וחובה מוסרית מוטלת על החברים שלא ישתמשו באפשרות לצאת מהצבא אלא במקרים יוצאים מהכלל ובהסכם ה„אחדות".

הועידה מטילה על מרכז ה„אחדות" ליצור ועדה מיוחדה אשר תפקידה יהיה לשַתֵּף את המתנדבים בחיי הישוב ולסדר את כל עניניהם בהוה ובעתיד. בהוג הענינים אלה נכללים: העבודה התרבותית והפצת השפה העברית בתוך הגדודים, הדאגה למשפחות המתנדבים, חנוך חברי הגדודים בעבודה הקלאית ובמקצעות־עבודה אחרים, וברור האפשריות להתישבותם אחרי שחרורם מהצבא.

על המועצה של א. ה. לעסוק בכל עניני ההגנה הלאמית.

ג. האספה המיסדת. הועידה רואה באספה המיסדת של יהודי א"י את הצעד הממשי הראשון להגשמת השלטון העצמי של הישוב העברי בא"י.

פועלי א"י משתתפים באספה המיסדת בתור מעמד מסודר, המביע את משאלותיו וצרכיו הכלכליים, התרבותיים והמדיניים.

הועדה מוסרת לועד הפועל לברר ולעבד, על יסוד העקרים של אחדות העבודה וההצעות שנכנסו לועידה, את תכנית דרישותינו לאספה המיסדת, ולאחד סביבן, ע"י תעמולה רחבה, את כל הפועלים והמוני־הישוב העובדים.

4) תביעתנו הלאמית

א) זכיות מלאות, אזרחיות ולאמיות, לכל חלקי העם העברי בארצות פזוריו.

ב) ערבות בין לאמית ליסוד מדינה עברית הפשית בארץ ישראל, אשר תעמוד, עד יצירת רב יהודי בארץ, תחת חסות בא כחו של חבר העמים.

ג) הכרה בין לאמית בזכות האמה העברית המפוזרה להתאחד, על יסוד לאמי־אישי, ולהסתדר כאישיות משפטית מדינית, בעלת שלטון עצמי, לשם בנין הארץ והגנת עניני־הלאם המשתפים.

5) בנק־פועלים.

הועידה החליטה להניח את היסוד ליצירת בנק של פועלי א"י על ידי מניות־חברים ומוסרת את עבוד פרטי ההצעה למועצה.

6) הצעת־התכנית של ועדת־האחוד.

א. תנועת־העבודה בא"י היא ענף תנועת העבודה הסוציאלית בעולם, השואפת לגאול את האדם גאולה שלמה מֵעָקת המשטר הקים, המשליט את ההון הפרטי על חיי הלאום, על יצירתו הכלכלית והתרבותית, על יחסי עמים וארצות. המשטר השורר, הקובע את אוצרות הטבע, עמל הדורות ופרי רוח האדם, המדעים והאמנות לקנין־יחידים, הוא שעושה את הכלכלה הלאומית

חמר לספסרות אדוני הרכוש והתחרותם, רודה בעמים, הומס ארצות וקורא למלחמות, מחיב הֱוַיַת מחנות עובדים „עודפים" חסרי־כל ומחנות שליטים ושמשיהם עתירי־כל, מקפח את שכר העובד, בריאותו, חנוכו, משפחתו, כח יצירתו וחייו, עושק את הילד ואת הדורות העתידים.

מגמתה: לכונן את קיום החברה האנושית, כמשפחת אמות בנות־חורין, שוות־זכויות, על אשיות:

העבודה הכללית של כל אישיה;

חיִבַרת אוצרות הטבע והרכוש, אשר נצבר מדורי דורות, מרשות הפרט לרשות הכלל;

סדור כל עניני העבודה והרכוש ע"י החברה העובדת.

תנועת העבודה בא"י היא ענף התנועה הציונית בעם העברי השואפת לגאולת עם ישראל מן הגלות.

משאָתה: תקומת עם ישראל, השב לארצו בהמוניו, מתאחז על אדמתו, יוצר את ישובה ועבודתה, והוֶה לעם חפשי, השליט בארצו, מדבר בלשונו העברית, מסדר את חייו ברשותו, ויוצר ומפתח את קניניו החומריים והרוחניים.

ב. בציוניות המתגשמת שואפת תנועת העבודה בא"י, בכח עליה עממית רחבה ומסדרת:

לצור את חיי העם העברי בא"י כִּקְהִלַּת עובדים בני־חורין ושוי־זכיות החיה על יגיעה, שליטה ברכושה ומסדרת את עבודתה, כלכלתה ותרבותה ברשותה.

הגשמת המטרה מחיבת:

1. העברת אדמת א"י, מימיה ואוצרותיה הטבעיים לרשות עם ישראל לאחוזת עולם של העם כלו;

2. יצירת הון לאומי:

a) להכשרת האדמה והקמת נכסי־ברזל־ של הלאום (מסלות, נמלים, יערות, אניות, מכוני־מים, מאור, חשמל).

b) לקרדיט לאמי המוקדש לבנין העבודה הלאמית, החקלאות והתעשיה, בעזרת קהלות־עובדים חפשיות.

3. עלית חלוצים לארץ, לחיות בה חיי עבודה, לפלס את הדרך ולברוא את התנאים לעליה עממית גדולה, ולהשתתף ביצירת מעמד עובד, רב־אונים, אשר יבנה את קהלת־העבודה העתידה.

4. הנחלת הלשון העברית ואוצרות התרבות לכל העם, ושתוף קהל העובדים בחיי התרבות ויצירתה.

ג. „אחדות העבודה" מקיפה את כל הפועלים והעובדים בארץ וכמו כן בעלי אמניות חפשיות, החיים על יגיעם, מבלי לקפח עבודת זולתם,–ומנהלת את עבודתה כלה ברשות עצמה.

„האחדות" מרכבת מהסתדריות מקצעיות אוטונומיות המאגדות את החברים לפי משלח ידם.

„אחדות העבודה" מאגדת את מעמד־העובדים לפעולה כלכלית, תרבותית ומדינית; עוסקת בהמצאת עבודה ובסדורה, בהספקה קואופרטיבית, בחנוך־עבודה ובהשכלה כללית ומקצעית; גוננת על כבוד העובד ועניניו, דואגת להשבחת תנאי העבודה וקדמתה, לוחמת את מלחמת שחרורה ושוקדת על הגברת כח היצירה של מעמד העובדים.

„אחדות העבודה" באה לעזרה לתנועת ה„חלוץ" בחו"ל בהמצאת אינפורמציה והדרכה, למען התאים את פעולתו לעניני העבודה בארץ, מסַיַעַת לאַחד את כל ההסתדריות הארציות של החלוץ לאגודה אחת על יסוד עזרת־חברים, משמעת־חברים ומוסדות עבודה משתפים, ולקשרה קשר מעשי וסדורי את תנועת העבודה בא"י.

ד. „אחדות העבודה" משתתפת, בתור גוף ארצי אוטונומי:
בהסתדרות הציונית העולמית;
באנטרנציונל הסוציאלי.

„אחדות העבודה" רואה צרך וחובה לעזור לאחוד כל ההסתדריות והמפלגות אשר בתנועת הפועלים העברים ובתנועה הציונית בחו"ל, השואפות לחברת עבודה בא"י לברית לאמית, ציונית־סוציאלית, אשר תעבוד שכם אחד במפעלים כלכליים, תרבותיים ומדיניים להגשמת מטרתן המשתפת. בשאיפה זו משתתפת ההתאחדות, בתור הסתדרות ארצית אוטונומית, בברית הפדריטיבית העולמית של הסתדריות „פועלי־ציון".

ה. המוסדות המרכזיים של „אחדות העבודה", העומדים ראשונה על הפרק, מעוטם קימים כיום ורבם עומדים להוצר:

1. תחנת־העולים, בית אכל ומלון מסדר, לפגישת העולים ולקבלתם בראשית באם, להכנסת הפציהם ושמירתם, למרגע ראשון מעמל הדרך.

2. לשכת־עבודה, להפוש עבודה. לאינפורמציה וקבלת עבודה ולקשרי־מודיעין בחו"ל.

3. קופת־חולים.

4. המשביר.

5. אגודת־המטבחים. סדור כל מטבחי הפועלים בקואופרציה אחת ובהנהלה מרכזית, הדואגת להטבת המזונות והבשול, לנקיון, לשפור

הסדרים, לסדור האקונומיה והנהלת־החשבונות, לתקנת תנאי העבודה של המטבח, להנוית חדרי האכל, חצוניותם ורהיטיהם.

6. בנק פועלים, אשר ימצא בידי צבור הפועלים, ויהיה המוסד הכספי הראשי של מחנה העובדים, אשר יסיע להתפתחות העבודה בארץ.

7. מרכז לעבודה תרבותית. להפצת השפה, להשכלה אנושית, חברתית ומקצועית.

8. עתונות חפשית המשותפת לכל קהל העובדים.

6. הוצאת־ספרים לחנוכו ולהשכלתו של העובד.

7) עקרי הסדור הפנימי.

א) המוסד העליון של א. ה. היא ועידת־הצירים הכללית של כל הפועלים המאורגנים.

ב) הועידה בוחרת מועצה מרכזית בת עשרים חברים להנהלת כל פעולות א. ה. וסדור מוסדותיה.

ג) המועצה בוחרת מקרבה ועד פועל, מערכת וממנה את כל הועדות הדרושות לעבודת ה„אחדות".

ד) ההסתדרות החקלאית, וכמו כן שאר האגודות וההסתדריות המקצעיות אשר מהן מרכבת „אחדות העבודה" מנהלות את עבודתן באפן אוטונומי וקובעות את תקנות הסתדרותן ברשות עצמן, בתנאי שלא יתנגדו לעקרי התכנית והתקנות של א. ה.

ה) בשאלה ע"ד גדרי יפוי־הכח של האגודה או ההסתדרות המקצעית– זכות ההכרעה למועצה המרכזית של א. ה.–ועד האגודה או ההסתדרות רשאי לקבול על החלטת המועצה בפני הועידה, הפוסקת האחרונה בכל שאלות א"ה.

ו) כל חבר משלם מס חברים לקפה המרכזית של א. ה.– שלשת ימי עבודה בשנה.

ז) כל האגודות המקצעיות שבעיר אחת מתחברות למרכז פועלים עירוני אחד, לנהל את העבודה המשתפת של החברים.

ח) במקום שאין מספר החברים מספיק ליסד אגודה מקצעית, הם נכנסים לתוך אגדה מעורבת, המחוברת למרכז עירוני.

שנויים והוספות להצעת־תכנית האחוד, אשר הוצעו בועידה ונמסרו יחד עם הצעת־התכנית בתור הומר לברורים.

י. בן-צבי.

א. השם: מפלגת הפועלים העברים הסוציאלים בא"י.

ב. לסעיף ג׳ „א"ה מקיפה את כל הפועלים והעובדים בארץ וכמו כן בעלי אסניות חפשיות, החיים על יגיעם, מבלי לקפח עבודת זולתם" להוסיף את המלים: „והעומדים על יסוד הציונות הסוציאלית".

ד. רמז.

א. השם: התאחדות מעמד העובדים העברי בא"י.

ב. בסעיף ד׳ „בשאיפה זו משתתפת ההתאחדות, בתור הסתדרות ארצית אויטונומית, בברית הפררטיבית העולמית של הסתדרויות פועלי ציון" להוסיף: „ההשתתפות בברית ציונית-סוציאלית עם הסתדרויות חו"ל יכולה להיות על יסוד ארבעה תנאים:

א. סוביריניות גמורה של אחדות-העבודה.

ב. אחדות-העבודה בשלמותה אינה אחראית בעד פעולות בנות-בריתה בעבודתן בגולה. הקשרים הם רק בנוגע לעבודת ארץ-ישראל.

ג. כל המשא ומתן בינינו ובין חו"ל מתנהל רק בעברית.

ד. מוסדות של הסתדרויות חו"ל לשם עבודה בא"י נוסדים רק עפ"י הסכמה עם אחדות-העבודה.

לכבוד כנסית הפועלים הראשונה בארצנו בפ"ת.

קבלו בזה, ידידים, את ברכתי לאספתכם הכללית בארצנו המשוחררת. מצב בריאותי אינו נותן לי להיות נוכח באספתכם זו. אבל בכל לבי אני משתתף עמכם ומבקש הצלחתכם; ואני תפלה, שכמו שראיתי בצערכם בתקופה הקודמת, בעבודתכם הקשה, בעָניכם ובכל פגעיכם, כך אזכה לראות בשמחתכם, בתקופה הבאה, כשהפועל החקלאי יחיה בארצנו חיים שלמים גופניים ורוחניים.

אנכי אינני מלומד בחכמת הכלכלה, אבל מה שבלבי אגיד לכם:

אין אני רואה כל תקוה לתחית עמנו בארצנו, אלא בעבודה עצמית חקלאית, שתתן לעובדים את האפשרות לחיות חיים שלמים בריאים בגוף ובנפש.

אין הפועל העברי צריך להיות דומן בשביל התחיה העתידה, ללכת ערום ויחף, לסבול רעב ולהתגולל ברפתים, אלא לראות עולמו בחייו– למצוא את המיניכום, שממנו ולמטה מתחילה התנונות והשפלת ערך האדם. הפועל העברי, וביחוד החקלאי, צריך להיות יסוד העם, ואין בנין בריא בלא יסוד בריא.

כל שאר הדברים: אמונה ותורה, חקירה ושירה, אומנות ואמנות, ספרות וחנוך, דברים נאים הם. במה דברים אמורים, כשיש יסוד בריא של עובדים עבודה עצמית ישרה, אבל כל זמן שהוא איננו, גם הם נשמות ערטילאות שמרחפות באויר, ואין להם אחיזה בחיים.

העבודה העצמית היא ראשית המוסר ומעשה הניצול היא ראשית חטאת. בלא חיים מוסריים אין תחיה, ואין דת, ואין יופי, ואין כלום...

אפשר שההלוין הצעיר, זה שבא מארץ רחוקה, רוצה להתמכר לעבודה באיזה תנאים שהם, רוצה הוא בכל לבו, המלא אידיאליות טהורה, להקריב נפשו כליל בשביל העתיד המזהיר של תחית העם.

להם אנו צריכים לומר: הזהרו מפני השטן שמתלבש בלבוש של אידיאליות...

אם הפועלים שלנו יתחילו לחיות שוב חיי נזירות והסתפקות יותר מהמדה הנכונה,– ללוקסוס, כמובן, כלנו מתנגדים,– חיי „בַּטַרקים ובּוסיאַקים", אז ישחיתו את עצמם וישחיתו גם את אלה שינצלו אותם ולעמנו לא תהיה תחיה לעולם...

ולפיכך מחצעד הראשון, שאתם צועדים על שדה העבודה על אדמת ישראל, תהיה דרישתכם הראשונה: תנאי עבודה אנושיים ותנאים כלכליים אנושיים, ואז אפשר לקוות, כי תמצאו גם אותן ההנאות הרוחניות, המשפרות את החיים, כל אחד ואחד לפי נטות רוחו והלך נפשו.

התקופה הקודמת היתה גיהנם בשביל הפועל העברי, והיא הקשיחה את לב האמידים שבעמדם במלחמת החיים, יראו אָון ולא יתבוננו...

התקופה הזאת עברה מבלי שוב עוד...

יחי הפועל העברי חיים טובים ויפים, יחי עמנו חיי עבודה כשרה ויפה, תחי אדמתנו המעובדת בעבודה עצמית עברית, תחי אספת הפועלים החקלאים!

אוהבכם א. ז. רבינוביץ.

כ"ב אדר ראשון תרע"ט, יפו.

מפני סבות בלתי צפויות מראש נאלצנו לדחות מקובץ זה את הפרוטוקול של ועידת „פועלי־ציון" האחרונה, את מאמרו של בן־גוריון: השלטון הלאומי של יהודי ארץ־ישראל, ואת מאמרו של בן־צבי: תנועת הפועלים היהודים בחוץ־לארץ. את כל זה נתן בקובצינו הבאים.

ד"ר הלל יפה.

אַזְכָּרָה.

בשעה זו, שעת הצעקנות והרעש, עבר כמעט ללא רושם דבר מותה של שרה שמוקלר. למען כבוד עמנו, כבוד הדבר הרופאי שבארץ וכבוד הפועל העברי, רואה אני חובה לעצמי להקדיש לזכרה שורות מספר.

מי לא יזכור את העלמה העדינה הזאת, זהובת-השער ותכולת-העינים, אשר פניה הפיקו אורה — בבואה לארץ ישראל לשם עבודה, לא במטרה העומדת לעיני הרוב עתה — להשיג משרה טובה — כי אם על מנת לעבוד את עבודת הקודש, זאת אומרת — למסור לעבודה את כל כחותיה ואת כל זמנה, מבלי שעות לגבורה לדנאה החמרית. שנתים עבדה שרה על ידי בבית-החולים שבזכרון-יעקב. היא השרתה מסביביה רוח של אינטליגנטיות, חרוף-נפש, הריצות והכר הרישי. הודות לה הציל בית-החולים שלנו את חיידם של כמה פועלים, ולא זו בלבד, אלא בזכותה — לכרות דלות האמצעים — ניתנה האפשרות לפועלי סביבתנו להתקים ולעבוד. על כל עבודתנו הרפואית נחה רוח המסירות לעבודה והכרת גבהה הרעיוני. אחיות ומבשלות ושמשים היו באים אלינו לעבוד חנם, רק חלף אוכל; מקרב הפועלים היו באים אליה. טוב-לב, אמונה עמוקה בתעודתה, רבנת נפש האדם והענוה המפליאה אשר בה הקסימה את כל אלה שהכירוה מקרוב, — אלו היו סגלותיה של שרה שמוקלר.

וזוכר אני אותה אחרי כן, כאשר נדמה לה, כי עבודתה המקצעית לא תתן לה את מלוא-ספוקה כי היא פרשה במקצת מקהל העובדים, ומתוך כך הלכה ונכנסה לגמרי אל חוג הפועלים. זוכר אני אותה בדגניה— שמה נסעתי על מנת לראותה — והנה היא מטלטלת על עגלת הזבל, פניה נפלו ועצבת עמוקה שוכנת בהם. נדמה לי, כי היתה בהם הבעה כמוסה של פקפוק בתעודתה. וכעבור זמן, כאשר צריך היה להציל מנוראות המלריה את אכרי יסוד-המעלה, זו הסביבה הזרה לה והאויבת לה כמעט, באה אליהם והדע לנטע בלבם אמון אין גבול, אהבה, ואפילו—רגש שאינו שכיח במושבותינו — הכרת טובה. והיא נפלה על שדה המערכה לא כחיל פסיבי, לא כחופה באיזה זרם של התלהבות חולפת, כי אם הקרב הקריבה את עצמה בהכרה ברורה, באמץ-לב קר ובפשטות של כבוד.

ואיככה לא נבליט את הדמות הזאת, כמל הטפוס העליון של החובשת העברית המשכילה שלנו מרוסיה, הטפוס הנחוץ כל כך לעבודתנו בא"י; איככה לא נפלה אותה מתוך הקהל הרב של נושאי העבודה הרפואית במושבות א"י: מצד אחד—בעלי הנסיון, אשר בהמצאם זמן-מה על יד רופאים הספיקו להטף את „החכמה" הדרושה להצלחתם הפרטית — להציל, ויהי מה, ולאחוז באי-זהירות ובלי שקול-דעת באמצעים מסוכנים, אלה אנשי העסק אשר ידעו לקנות להם בקהל שם של „מפליאים לעשות" ברפואה; ומצד שני — הרופאים הצעירים, הנוהגים בחיי אדם כבשלהם על יסוד הזכות שנתנה להם למעשה הגדול הזה — הדפלום — והמאמינים בתם לבם, כי הם העיקר והחולים לא נבראו אלא למענם, ומעריכים הם במחיר יקר מאד כל נקיפת אצבע שלהם. איככה לא נתן תודתנו לטפוס של העמל הענו באצילותו, הירא את האחריות היתרה, אשר אין גבול למסירותו ואין ערוך לתועלת עבודתו. שרה שמוקלר לא היתה מן הרגילים בטפוס זה. אישיותה בולטת גם בחוג העמלים היקרים האלה, המאצילים מנשמתם על עבודתם, הנותנים לה יחד עם מרצם וזמנם גם אותה האהבה הטהורה, הגואלת.

הקובץ הראשון של „האדמה" נערך לדפוס וזה תכנו:

I. (ספורים ושירים).

א) סבה דוחה וסבה מקרבת — — א. ז. רבינוביץ

ב) מן הגולה (שיר) — — — מ. טמקין

ג) שירים — — — — מ. זטורי

ד) בראשית המבוכה (רומן) — — א. ראובני

ה) צל־צהרים (שיר) — — — א. ברש

II. (בקרת).

א) שירתנו החדשה (טשרניחובסקי) — יעקב רבינוביץ

ב) „היהודים בזמן הזה" — — ר' בנימין

ג) על ספרי „התקופה" — — יעקב קופליביץ

III. (מאמרים).

א) עליות וירידות — — — בר־יוחאי

ב) נקודת־הכבד — — — נ. וגמן

ג) השלטון הלאומי של יהודי א"י — בן־גוריון

ד) תנועת הפועלים היהודים בחו"ל — י. בן־צבי

ה) עניני בית־דין — — — נ. ברודסקי

ו) לתקנת מצב התימנים — — ש. יבנאלי

IV. (פיליטונים).

א) בוקר של פועל — — — א. שבח

ב) שעון־הזהב (מספורי פועל) — — י. ח. ב.

V. (מתרבות העולם).

א) ימי הרינסנס — — — א. גובינו

ב) דיקנס — — — — ס. צויג

VI. (שיחות מדעיות).

א) המקרובים בטבע — — — ד"ר מ. ברוכוב

VII. (מבית ומחוץ).

הועידה הי"ג של פועלי־ציון, מכתבי חברים, ביבליוגרפיה.